Вадим
КРИЩЕНКО

Не опускаючи очей...

Вибране

Харьков
«Фолио»
2013

ББК 84(4 УКР)6
К85

Нова книга майстра слова Вадима Крищенка — це підсумок багатьох років його творчості. У ній роздуми і пошуки істини, утіха і страждання, любов і гнів, розлунистий заклик і наспівний мотив, що барвисто вплелися у вінок поетичних рядків. Тут ви знайдете рядки відомих пісень, які полюбились нашим людям. Поет переконаний, що поезію слід читати вибірково, під настрій, в годину душевної розмови читача з автором.

Шанувальників у поета дуже багато, особливо серед людей спорідненого розуміння добра, які усім своїм єством залюблені в рідну Україну. Сподіваємось, що з виходом цієї книги їхня кількість значно зросте.

Художник-оформлювач
О. Д. Кононученко

ISBN 978-966-03-6260-4

© В. Д. Крищенко, 2013
© О. Д. Кононученко, художнє оформлення, 2013

ЗАМІСТЬ ПЕРЕДМОВИ

Боже мій, як швидко пролетіли літа... Щезають надії і залишаються спомини, замість життєвих стартів приходять фінішні підсумки... І серед них — ця книжка.

Вірші, що наповнили її, писалися в різні роки, мають різну тональність звучання, різняться настроями, своїми світлотінями. Я не дотримувався хронологічної послідовності, а укладав цей доробок як лягало на душу. Одне можу сказати — я намагався свої слова наповнити щирістю і світлом доброти.

Глибоко переконаний, що поетична книжка читається не так, як прозова: сів і за два вечори пробіг очима написане від обкладинки до обкладинки. Поезію, як на мене, треба читати вибірково, під настрій, не обов'язково з першої сторінки. Вишукуйте те, що співзвучне стану вашої душі. Шукайте, здавалося б, в німих рядках отого співрозмовника і порадника, якого кожній людині так хочеться віднайти в цьому складному, мінливому і, на жаль, в багатьох випадках жорстокому і немилосердному світі.

Не все написане — реальне фото мого життя. Щось уловив у многоголоссі людського спілкування, щось надумалось, щось взято з інших доль, щоб притулити до своєї... І поміж тим жирним шрифтом карбую в душі найдорожчі для мене поняття: Роди́на, Бог, Україна.

Я відношу себе до людей віруючих, тож досить багато написано на духовні теми. Зізнаюсь вам

чесно — не люблю довгих описових віршів. І сам тяжію до коротких афористичних форм. В книзі ви знайдете цілий розділ віршованих мініатюр. Багато рядків написаних творів стали згодом піснями.

Несу цю книжку з трепетним чеканням і певною тривогою до ваших очей. Візьміть її в руки, полистайте сторінки — може, саме там знайдеться слово, на яке ви давно чекали.

Радий цьому побаченню з вами, друзі мої, і хочу сподіватись, що ця зустріч не остання.

Щиро
Вадим Крищенко

День сповіді

ВІДВЕРТО

Я не святий — усе було,
За чимось я жалкую, може...
Та я не відвертав чоло,
Коли світився образ Божий.

Були гріхи — це теж ганьба:
Пече мене ота провина...
Та кожний вірш мій — це мольба,
Щоб ти воскресла, Україно.

СПАСИБІ ЗА СЬОГОДНІШНЄ

На жаль, не все збувається,
Але я не тужу.
У темну тінь ховаюся,
А з білою — ходжу.

Молитвою прозорою
Наповню душу й плоть.
Я сам собі повторюю:
— Сприймай, що дав Господь.

Не все ще поле скошене,
Не стихнув серця щем...
Ні, ремствувать негоже нам,
Бо ми іще живем.

Нам сонце світить, дощ іде,
Бджола несе нектар...
Прожитий нами кожен день —
Це долі щедрий дар.

Хтось згодиться — не згодиться,
Та в слові повторюсь:
Спасибі за сьогоднішнє.
За завтрашнє — молюсь.

НЕ ЛАЙ ВІТЧИЗНУ

Коли життя од бід — рябе
Й тягар невдач на серце тисне,
Картай когось, картай себе,
Та не кляни свою Вітчизну.

Була покара без вини,
Була в дорозі прикрість різна,
Та од прокляття відверни
Ти Бога, Матір і Вітчизну.

ПЕРЕВАЛ

Я уже за життя перевалом,
Звідти ніби видніше мені,
Що зосталось іще, що пропало,
Що у правді, а що у брехні.

Перевал — це неначе вершина,
Де видніша життєва безмеж.
Звідси можна збагнути причину,
Усвідомити наслідок теж.

Перевал — це неначе печатка,
Як анкети скупий папірець,
Бо підтверджує, де мій початок,
Передбачивши, де мій кінець.

ДЗВОНАР

Є служителі різні у Храмі —
І отці, й архіреї старі,
І прості, непомічені нами,
Без золочених риз — дзвонарі.

В цьому храмі життя, в цьому світі,
Що здійма свої бані до хмар,
Серцю бачиться — я не єпископ,
Не священик я — лише дзвонар.

Я дзвоню, щоби чуть прихожанам,
Щоб у душах відлунював щем...
І признаюсь: не так і погано
В Божій справі служить дзвонарем.

ЛОВІМО КОЖНУ МИТЬ ЖИТТЯ

У радості і у печалі
Ловімо кожну мить життя...
Ніхто не знає, що там далі –
Чи звук сурми, чи забуття.

Літа вже котяться донизу,
Все основне – вже відбуло.
Не хочеться, як гілка хмизу,
Згоріть, розвіявши тепло.

А може, в цьому суть єдина,
Що вироста із верховіть,–
Своїм теплом хоч на хвилину
Когось в цім світі обігріть?

А ЖИТТЯ ЯК ЖИТТЯ

А життя як життя –
Є щоденні проблеми.
Чорне з білим злилось –
І сіріє очам.
Хоч і важко торкать
Нам болючої теми,
Та живемо не так,
Як хотілося б нам.

Хоч ми ждемо давно
Барву щедрого сонця.
І відкрили йому
Наші спраглі серця.
Та життя як життя –
У полоні емоцій.
А пунктири бажань
Наче зморшки лиця.

Весняні кольори,
Проростіте у долю,
Що пізнала усе
На своєму віку.
Нахилімо вуста,
Де криниця бездонна –
Пити воду живу,
А не труту гірку.

Притулюсь, пригорнусь
Я до рідного слова,–
Це наснага моя,
На яку я молюсь.
І Вітчизни ім'я
Повторятиму знову,
А святим образам
Я низенько вклонюсь.

Хай під нашим вікном
Не сумує калина,
Не засліпить очей
Дощова крутія.
Хай не ронить сльозу
Від неправд Україна,
Бо то мати твоя,
Бо то мати моя.

ЗАПАЛІТЕ ВОГОНЬ

Запаліте вогонь, щоб розвіяв пітьму,
Щоб страждань наших випалив гнидь.
Запаліте вогонь, бо колись і комусь
Треба, треба його запалить.

Запаліте вогонь, щоб уже не погас,
Ми іще не сліпі, не німі...
Запаліте вогонь, бо не можна весь час
Жити нам у пітьмі, у ярмі.

Запаліте вогонь, щоб очищенням був
Від обману, брехні та незгод,

Щоб спалив-спопелив наші біди й злобу.
Світла вже зачекався народ.

ДО ЧОГО ДОЖИЛИСЬ?

Боролися і бились,
Та стихла боротьба...
Кудись ті сили ділись –
Лишилася ганьба.

Сусід лихий повчає:
«По-нашему гутарь».
І духу не стачає
Уникнуть злих покар.

А «патріоти» гнуться,
Свою міняють масть...
До чого ж ти, матусю,
До чого дожилась?

ЗБЕРЕЖІМО УКРАЇНУ

Душить кривда серце знову,
Стало ще сумніш.
Не продаймо рідну мову
За гріховний гріш.

Ми кричали: «Нас багато!»
Чом не стали в ряд?
Не муруймо нашу хату
На чужинський лад.

Насварились ми доволі,
Недруг лізе в дім.
Не проспімо, браття, волі,
Ой же – не проспім!

Загубився поміж нами
Дзвін єднальних слів.
Не пускаймо в отчі храми
Ми чужих попів.

Чом козацьку нашу спину
Кволість напина?..
Збережімо Україну –
Бо вона одна!

* * *

Щоб воля козацька не снилась мені,
Щоб я був сліпим і до всього байдужим,–
Купали мене у солоній брехні,
Студили мене на морозяній стужі.

Вбивали і словом, і лезом ножа,
Щоб вуха не чули, не бачили очі.
Але воскресає поволі душа,
Вона не вмирає і вмерти не хоче.

Хотіли, щоб я все забув на віку,
Кидали мені кров'яної отрути.
Хоч пив я, хоч пив я ту чашу гірку –
І все ж рідну матір не можу забути.

Ой, вічна жаго – Україно моя:
Хто ми і для чого живемо на світі?
До правди, до сонця повернутий я
Лише у твоїм злато-синім суцвітті.

Я ЛІЗУ ВГОРУ

Я лізу вгору... Не дивлюся вниз,
Де прірва зиркає нахабним оком.
З останніх сил чіпляюсь за карниз
Надій, що опинились так високо.
У рухові, в напруженні увесь...
Ще кілька метрів – і вершини ложе.
І в цім бажанні ближчать до небес,
Надіюся, Господь мені поможе.

ДУША ПОЕТА

Душа поета... Вічна таїна –
Всі засміються, а вона заплаче,
Бо свідком лиш була вона одна
Розлук земних і місячних побачень.

Йому вона яснила хмурий день,
Очей не відвертала од кохання,
Щоб він знаходив слово для пісень,
Щоб кожна пісня не була остання.

Душа поета тихо входить в зал
Чи залітає, як небесна птиця.
Вона не просить оплесків й похвал,
Вона лиш хоче людям поклониться.

Душа поета – як тонка струна,
І водночас об'ємна, як планета.
Схиляє небо до землі вона,
Щоб ви відчули зоряність поета.

Душа поета – крило любові,
Вона у пісні, вона у слові,
Вона у квітці і у безсонні,
Вона в молитві, в святій іконі.

Душа поета – в словах привіту,
Щоб правда гордо ішла по світу.
Душа поета – це сльози щастя.
Ви їй повірте – і вам воздасться.

ЩОБ НЕ ПРОКЛЯЛИ

Відвертаєм очі ми,
Зморщуємо лоб...
Полікуй нас, лікарю,
Від оцих хвороб,
Щоб усе ми бачили
І щоб чули все –
Де ганьба, де правдонька,
Що людей спасе.

Полікуй од хворості,
Атонії сил,
Та іще від зречення
Батьківських могил,
Від ознак лякливості,
Шулерських проблем...
Полікуй, бо, видиться,
Зовсім пропадем.

Полікуй, бо треба нам
Дітям передать
Запорозьку вольницю
І козацьку стать.
Показати діточкам,
Як летять орли,
Щоби за плазунство нас
Та й не прокляли.

ОСТАННЄ СЛОВО

У цім вертепі хитрих слів і вчинків,
Де місце шани зайнято ганьбою,
Де в постулатах вже гнила начинка –
Останнє слово я лишаю за собою.

На цім суді, де править бал нечистий,
Де судять честь з усмішечкою злою,
Де світ – комедія, а ми усі – артисти,–
Останнє слово я лишаю за собою.

Хоча на сумнів взято все доцільне,
Хоча життя неначе поле бою,
Хоча я сам у рамочці прицілу –
Останнє слово я лишаю за собою.

Мені брехню уже набридло слухать,
Бо правда чорною прикрита пеленою...
Во ім'я Сина, і Отця, і Духа –
Останнє слово я лишаю за собою.

ФОРМУЛА ЖИТТЯ

У муках ми з'являємось на світ
І покидаємо його також у муках.
А поміж них іще десяток бід
До нас приходять, простягають руки.

Яка фатальна формула життя –
Немов до неї чорний знак пришитий...
І все ж крізь болі, сум і каяття
Вуста шепочуть спрагло: жити, жити...

ЛИШЕ МИТЬ

Як дні летять!..
Ні, не летять – мелькають,
Не вгледіти нічого навкруги,
Як у вікні вагонному, щезають
Минулих літ серпневі береги.

Позаду вже... Ой Боже,– все позаду.
Це правда, хоч пекуча і гірка.
...Пожовклий сад навіює досаду,
Холодний дощ із хати не пуска.

Не хочеться ні плакать, ні сміятись,
Лише збагнуть, цей світ ще раз збагнуть...
А дні летять... І п'ятий, і десятий –
Ховаються в осінню каламуть.

Щось прокричать, як гуси, звуком низьким.
Чи зрозумію зойк той до пуття?
Мить... Лише мить – від риски і до риски.
І мить та називається – життя.

* * *

Страждання нам дано як милість,
Бо так Всевишній заповів.
З гріхів ніхто із нас не виліз,
З гріховних дій, гріховних слів.

А хто щасливець, хто невдаха?
Ні, відповіді не прості:
Чи той, хто забиває цвяха?
Чи – хто вмирає на хресті?

ДОРОГА

У дорогу треба хліба,
Для дороги треба друга.
Буде краще, буде легше
Цю дорогу подолать.
Не підкосить ніг утома,
Не зачепить душу туга.
І горби тоді здадуться
Непомітні, ніби гладь.

Ой біжить моя дорога –
То підйоми, то глибини.
І не знаєш, де праворуч,
Де ліворуч поверне.
Зачерствіла, розкришилась
У руках моїх хлібина,
А товариш, ніби ж вірний,
Вже давно забув мене.

Спотикаюсь об каміння,
Йду напомацки і боком,
Йду убрід на бистру воду,
Де не скрізь лежать мости...
А без хліба – сил немає,
А без друга – одиноко...
Хоч без хліба та без друга,
Але треба, треба йти.

ЗАБУТИЙ ДІМ

Забутий дім. Забиті вікна.
І хвіртка скривлена – навстіж.
Нікого тут не чуть, не видно –
Самотність бродить босоніж.

А хтось колись сюди заходив,
І дім цей звеселяв когось...
У хутірці, що біля броду,
Життя чомусь перевелось...

Нікому дім вже не потрібен,
Хоча є стіни, стеля, дах...
Та квіти вицвіли вже ніби,
І проліта байдужий птах...

Не прагну знатися багатим,
Бо, видно, щастя не у тім.
Я лиш боюся, щоб не стати,
Як цей старий, забутий дім.

ХТО ВИТРЕ СЛЬОЗУ

Тріскучі клятви, словеса та дії –
Здаються ловкі, та у них брехня.
Незрозумілі серцю гречкосія
Придворний ґвалт, нікчемна метушня.
А кожний хоче – іменем народу,
Усіх святих приклеївши в девіз...
Але від цього людям в нагороду –
Велика дуля під саменький ніс.

Всяк верещить: я батько правди, геній.
Лиш я до правди знаю вірний шлях.
Але, насипавши повненько у кишені,
Зітре всі обіцяночки в очах.

Ой цяцянка-обіцянка –
Хай дурень радіє...
Не купітесь на приманку
Того лиходія.

Лиш за тими й разом з тими
Ми іти охочі,
Хто Вкраїні од сльозини
Витре тужні очі.

А МИ РОДУ КОЗАЦЬКОГО

А в нас корінь козацький –
Тож медівки налий,
Нас не схопить зненацька
Недруг хитрий і злий.
Тож за вдачу крилату
І за правду сповна –
Перехилимо, браття,
Дружній келих до дна.

Хай неправда не коле,
Хай всміхається дім.
Тож по колу, по колу
Братства чарку пустім.
Пересилим незгоду,
Зборем днини гіркі.
Ми ж козацького роду,
Ми такі, ми такі!

Лихо з поглядом лютим,
Не дивись у вікно,
Бо по-нашому буде
Все одно, все одно.
Вдачу маємо горду
І пісні в нас дзвінкі.
Ми козацького роду,
Ми такі, ми такі!

ХЛОПЕЦЬ ЗІ ЛЬВОВА

На День перемоги львів'яни відмовились від червоних прапорів совітського поневолення

Начищу до блиску нові свої мешти,
Щоб дух кавалерський не тух.
Я файну кобіту зустріну... А решту
Не хочу казати услух.

Я хлопець зі Львова, хлопак гоноровий,
До мене під руку не лізь.

Я вдачею спритний і гострий у слові,
Сміхів накочу повен віз.

Я з друзями гучно заходжу в кав'ярню
І каву по-львівському п'ю.
Мене не чіпай — бо затія ця марна —
Принизити гордість мою.

Не зли мене криком, брехливий москалю,
До тебе не буде жалю,
Бо я посаджу твою пиху на палю,
У ватрі зухвалість спалю.

Тож чуйте, лихі підлабузники злості,
Не смикайте вибуху нить.
Я можу тому полічити всі кості,
Хто край мій захоче зганьбить.

Хай бризкає слиною челядь нервова —
На все в мене вистачить сил.
Я хлопець зі Львова, я хлопець зі Львова,
Я волі вкраїнської син.

«БАНДЕРОВЕЦЬ»

«Бандеровець», — хтось кинув в злості.
Не буду суперечить я.
Велика честь носити й досі
Героя справжнього ім'я.

Нехай брехня ковтає слину —
Їй зрозуміти не дано.
Пишайся, краю мій, за сина,
Що звів свободи знамено.

Ця постать, мужністю прошита,
І нині з нами у бою.
Отак, як він, — усім нам жити,
Вітчизну боронить свою!

Та знов ведуть нас до загину.
І гнівом повниться земля.

— Бандерівці, спасіть Вкраїну! —
Хтось наче з неба промовля.

* * *

Хоча життя — як тінь на очі,
Та по той бік іще не хочу,
Ще не зігнула спину старість,
Ще діти не повиростали,
Ще не відсміяні сміхи,
Ще не відмолені гріхи,
Іще на землю і на лиця
Не надокучило дивиться,
Іще сльоза моя не прісна,
Іще не виспівалась пісня,
Не змовкло слово під дощем...
І так — іще... іще... іще...

ГОРИТЬ СВІЧА

В теплі і ніби не голодний —
Пишу, бо ще звучить струна...
В обіймах з музою сьогодні,
А завтра — Бог єдиний зна.

Горить свіча. І з чаєм кварта...
І, зрозумівши часу біг,
Не смію відкладать на завтра
Те, що зробить сьогодні міг.

Бо все в житті бува раптово —
І згасне, вичахне тепло.
Тому й підігріваю слово,
Щоб стала пісня на крило.

Уже бадьорі стихли кроки,
Буває, сил не вистача...
Спішу зробити щось, допоки
Горить свіча, моя свіча.

СЛОВО ПРО РІДНУ МОВУ

Тобі виламували руки,
Тебе хотіли затоптать,
Та слів твоїх високі звуки
Красою вічною дзвенять.

Молюсь тобі я, рідна мово,
За тебе – в кревній боротьбі,
Бо я народжуюся знову
І воскресаю у тобі.

Час перекреслить і забуде
Усіх перевертнів й нікчем.
А ти була і вічно будеш,
Допоки на землі живем,

Допоки сонце в небі світить,
Допоки блискає зоря...
Беріть цю мову в серце, діти,
Із вуст пророчих Кобзаря.

ЧИ ВИБРАВ ПРАВИЛЬНУ ДОРОГУ?

Чи вибрав правильну дорогу? –
Не раз запитую себе.
Оббиті об каміння ноги,
І туга по душі шкребе.

Але печалитись не хочу,
Зневірі серце не віддам,
Бо ще горять в любові очі,
Бо вірю, добрі люди, вам.

Було всього у власній долі,
В дорозі, що у світ вела.
Та я нікому не дозволю
На неї лить отруту зла.

Всевишньому я вдячний, звісно,
Що в тім вертепі різних див

Він залишив для мене пісню,
Мене для пісні залишив.

ЖИТТЯ

Живу, немов несу повинність,–
Без задоволення та втіх.
А може, в цьому старість винна?
Чи я спокутую чийсь гріх?

Літа біжать неспинним кроком –
Аж обертом йде голова:
Заснув, прокинувсь – з Новим роком!..
І так не рік, і так не два.

А далі що? Гадать не хочу,
На жаль, відгадка лиш одна...
Я словом душу залоскочу,
Щоб посміхнулася вона.

Бо так не хочеться в мінорі
Свої викреслювати дні,
Коли ще далі неозорі
Ув очі дивляться мені.

Коли радіють руки теплі,
Як покладеш їх на траву...
Всміхнуся... Бо іще ж не в пеклі –
На цьому світі ще живу.

Я ЩЕ ІДУ

Майбутнє – наче знаки запитання:
Не передбачить і не відгадать...
Та добре знаю – більше там страждання,
Аніж того, що зветься благодать.

В житті давно я відкусив солодке,
Лишилося лише запить гірким...
Присяду там, де тесана колодка,
І знову йду, де шлях курить, мов дим.

А скільки ще відміряно протопать? –
На цю розгадку я не трачу сил.
Мій день із запахом підсушеного кропу
У вікна густо заливає синь.

Я добре знаю – є кінець дороги,
І час заграє фінішну дуду.
Та поки ще мої ступають ноги,
Стискаю зуби і вперед іду.

БЛУКАЛЬЦІ

Усі ми блукальці на грішній землі,
В очах – загадкові дороги.
Шукаємо пристань в добрі і теплі,
І мрієм – хай вистачить змоги.

Усі ми блукальці – ідемо, ідем,
Не знаємо: криво чи точно...
А доля людська зі складних теорем
Секретів відкрити не хоче.

Усі ми блукальці – дорога крута,
А обрій все далі та далі.
І пристань не та... Шкода – знову не та,
І радості менш ніж печалі.

Ми звідали в світі багато оман
І мало похвал та овацій.
Ми знову в дорозі – крізь дощ і туман...
Ми власної долі блукальці.

СОКОЛИКИ

Душа в туманах корчиться,
Бо промінь сонця щез.
Злетіть під небо хочеться,
Так хочеться небес.

Безкрилими і кволими
Чи будем довго ми?

Ой, прилетіть, соколики
Із дужими крильми.

Вже досить слухать пугача –
Нікчемна пісня та...
Хай не сліпить нас куряча
Ляклива сліпота.

Ой, прилетіть, соколики,
До наших душ і хат,
Ой, прилетіть і виведіть
Хоробрих соколят.

ПІСНЯ ПРО УКРАЇНУ

Твій голос і для мене, і в мені,
Твоїх діянь ловлю я позивні.
Твоєї мови лагідні слова –
Як спраглому студениця жива.

Пече мене вогонь твоїх тривог,
Беру твій біль, щоб розділить на двох.
Я усміхом просвітлений твоїм –
В мені звучиш ти, як весняний грім.

Твою сльозу я виплачу в журі,
Твій день вплету у сяєво зорі,
Твій заповіт навіки збережу,
Не проміняю на любов чужу.

Твій голос, Україно, я беру,
Ним повнитись і в холод, і в жару,
Щоб з образом осяяним твоїм
Возводить правди і любові дім.

Україно моя, отчий зоряний краю,
Бо імення твоє з осяйного тепла.
Україно моя, я тебе обнімаю –
Хай любові вуста п’ють з твого джерела.

ПРИСКОРЕННЯ ЧАСУ

Ми живемо в епоху
Прискорення часу.
Ми живемо в епоху
Лихих катастроф.
В нас багато нещирих,
Надуманих гасел,
Але мало добра,
Що очищує кров.

Ми живемо в епоху,
Де меншає друзів,
Де панує жорстокий,
Сухий практицизм.
Ми кудись летимо
У шаленій напрузі.
Ми кудись летимо...
І боюся, що вниз.

ЗАКЛИК

Волає пам'ять до знемог:
— Вкраїнці, будьте разом!
У нас так мало перемог
І безліч злих поразок.

Чого отак? Причина де? —
Запитую у себе.
Ні, сонце правди ще зійде
На українське небо.

Розвіє наклепи чужі,
Поб'є душевні ґрати...
А ти і я — допоможім
Йому з пітьми устати!

МИ ВОСКРЕСНЕМО

Боже царство не куплять земні лихварі.
Сила — в правді, а не у торбині банкнот.

Тож виходьмо і ми на світанній зорі,
Щоби виполоть розбрату злісний осот.

На добрі лиш тримається праведний світ,
А все інше — холодні, порожні слова.
Хай в тумані не згубиться цей заповіт
І водою йорданською нас обмива.

Ми воскреснем, постанемо ще із ганьби,
І розвіється кривда ядуча, як дим.
Тільки серце нехай од печалі-злоби
І від сліз вікових — не стає кам'яним.

Ми відродимось — чую провіщенський знак,
Матір Божа його подає із небес.
І вже тихо втікає з душі переляк,
І видзвонюють дзвони, щоб дух наш воскрес.

ПОДЯКА ПІСНІ

Не йшов з фанфарами у ногу,
По власній стежці шкандибав,
Але у серці, слава Богу,
Не заглушив щемких октав.

Ой, на шляху траплялось різне —
Було трагічне і сумне...
Але ішла десь поруч пісня,
Щоб в час лихий спасти мене.

За те, що пив з криниць любові,
Що не втопився у злобі,
Що душу грів у ріднім слові, —
Я, пісне, дякую тобі.

* * *

Кожний помирає в одиночку...
І з останнім подихом в журбі,
Розірвавши на душі сорочку,
Кожен сповідається собі.

Не згадаєш, скільки з'їв смачного,
Скільки випив у житті чарок,
Скільки взяв для розкоші усього,
Скільки мав для похоті жінок.

А спитаєш в цій прощальній тиші
Сам себе, щоб страх свій відвести:
Чи добро посіяв, чи утішив,
Чи зробив когось щасливим ти?

Лише це, як спокою захочем,
Бо всі інші відчуття – чужі...
Кожен помирає в одиночку,
Не минувши сповіді душі.

ЯРМАРОК

Ярмарок нуртує –
Продається все.
Гучно пропонує
Хто що принесе.

Продається цукор,
Продається сіль,
Продається радість,
Продається біль.

І червоне, й біле –
Аж пітніє лоб.
Продається тіло,
Вмочене в сироп.

Продаються очі –
Сором їх не їсть.
Купиш тут охоче
Усмішку і злість.

Продаються лиця
Власні і чужі,
Продаються ниці
Та іще й вожді.

Ярмарок нуртує –
На смак різний крам...

Тільки власну душу
Я тут не продам.

Бо коли в людини
Продана душа,
Нащо все останнє –
Тіло з'їсть іржа.

І тоді не треба
Радості й жури...
Ярмарок нуртує:
Заплатив – бери.

КОЛИ МЕНІ НЕЛЕГКО НА ДУШІ

Скриплю пером... Втікаю від зажури,
Ховаюся за лагідні слова,
Щоб не боліла тяжко голова
І не дивилась в серце ніч похмура.

Бо стільки назбиралося лихого,
Щоб збить мене одним ударом з ніг,
Щоб я упав і встати вже не зміг
І не здолав життя свого дорогу.

Я зачиню усім незгодам двері,
Що обвивають тіло, як вужі...
Коли мені нелегко на душі –
Скриплю пером на чистому папері.

* * *

Приходить день, немов прозріння,
Коли рельєфніше усе.
І відчувається коріння,
Що крону на собі несе.

І ти не просто, сам собою,
А від землі. І в час сівби
Своєю сієшся судьбою
На ниву іншої судьби.

* * *

Коли усе гаразд, коли одні удачі –
Боюся... Це до певної пори...
І, посковзнувшись, знов скочусь неначе
З горбочка втіхи у рівчак жури.

Коли жура як тінь, і не щастить ні в чому,
І голос радості не зве давно мене –
Чекаю й вірю: у вікні нічному
Моя зоря вже скоро спалахне.

ТАК ПРОСТО НАЗИВАЄТЬСЯ...

Минулося, забулося... Було ж немов учора,
Соталась біла ниточка, а шиє нитка чорна.
Котилося, котилося та й стало під горою,
Озвалося смішиною, відлунилось журбою.

Літа за днями мчалися розлунисто і гінко,
Було, здавалось, солодко... Чого ж зробилось гірко?
Не все, не все збувається... Та шкодувать не варто,
Біля надії гріємось, що пломенить, як ватра.

І знову поспішаємо, жене жива потреба,
А під ногами сон-трава, над головою – небо...
Біжи... Та чи устигнеш ти вже за синком чи донею?..
І все це називається так дуже просто – долею.

ЯК ДОБРЕ БУТИ ДОБРИМ

Як добре бути добрим,
Привітним, а не злим...
Піду кудись за обрій,
Де серпня сивий дим.

Де кольори природні,
Де звук – немов мотив,

Де схована в сьогодні
Краса вчорашніх див.

Надихаюсь травою,
У воду забреду
І заберу з собою
Наївність молоду.

Не чую важкість ноші...
Й тоді, коли вернусь,
Усі слова хороші
Знайду й скажу комусь.

ЩОБ ДУШУ НЕ ТЕРЗАВ ПЕРЕПОЛОХ

І знову день почався із тривоги...
Хоча як можна жити без тривог?
Та спокою все ж хочеться хоч трохи,
Щоб рівчаки не горбили дорогу,
Щоб душу не терзав переполох.
Та, певно, в мене вже така планида –
Не кожному всміхається вона.
Хоча душа в три ціпи перебита,
Та тішить думка, в слово перелита:
Без молотьби – не матимеш зерна.

* * *

В чому щастя? Пізнаю з роками
Риси щастя – спільні і не схожі...
Доторкнуть не зможеш їх руками,
Роздивитись – певне, теж не зможеш.

Бо вони – як чародійство пісні
Чи слова кохання під вербою...
В чому щастя? – відповіді різні.
А для мене – просто буть собою.

ВЕРТИКАЛЬ

Хтось на верхній вертикалі,
Хтось давно у яму вліз.
А все інше – то деталі,
Суміш сміху й тужних сліз.

Ми живем в епоху ринку:
Віски п'є високий чин,
А народ гризе шкуринку
І запить немає чим.

Возвелись гучні хороми:
Мармур, срібло і кришталь.
Хто і як? – усім відомо –
Зліз на верхню вертикаль.

Гляну глибше, гляну далі –
І сказати хочу вам:
Ці високі вертикалі
Піддаються теж на злам.

Словом втішитися хочу,
Та воно слабке, на жаль...
І сміється мені в очі
Незборима вертикаль.

БЕЗСОННА НІЧ

Безсонна ніч...
Тягуча тиша,
А за вікном – колючий сніг.
В очах минуле – яскравіше:
Що зміг зробити, що не зміг.

Я намагаюсь відшукати
У споминах мажорний звук.
Та все ж багато, ой, багато
Дісталося душевних мук.

Життя рельєфні колорити
Зашторила якась пітьма.

І серце хочеться відкрити.
Але кому? Таких нема.

Згадались болі і провини –
Гіркі, як грона горобин,
А може, сам у тому винен,
Що залишився сам-один?

Пече безсоння, наче рана:
Кому потрібен я – дивак?..
А може, забіліє ранок –
І здасться все уже не так.

* * *

Сьогодні так, сьогодні так –
А завтра все інакше.
Та не ховайся в переляк,
Мій друже, мій козаче.

Хоча літа додолу гнуть
І тінь ляга на вічі.
Та зрозумій одвічну суть:
На світі ми не вічні.

Тож поки не відкрапав строк –
Твори добро для щастя.
Повір – що вимовив Пророк,
Й тобі за це воздасться.

Бо інше – видумки старі –
Упало й розкололось.
Лиш на любові і добрі
Життя зростає колос.

* * *

Живу як всі,– не краще і не гірше,
Стрічаю ранок й вечір у вікні,
Собі мережу на папері вірші –
А що, скажіте, треба ще мені?

Собі ходжу — не пізнають, не кличуть —
Не знаменитість в першому ряду.
А горду пиху на маснім обличчі
Або п'яницю — мовчки обійду.

Чого ще треба? — Щоб зростали діти,
Пішли у люди й стали теж людьми.
І щоб змогли руками обігріти,
Чого зігріти не зуміли ми.

Ну ось і все. І так — вовіки й прісно.
А все останнє — вигадка пуста.
Мені б одне — щоб склалась щира пісня
Та ще комусь би впала на вуста.

А МИ П'ЄМО

Бідуємо... Але п'ємо — аж темно,
Задуму відігнавши від чола...
Проклята чарка — це одвічна тема
Убогого вкраїнського села.

Все продається тут за оковиту...
Я оглянусь, задумаюсь на мить:
В моїм селі уже давно пропито,
Що можна «отоварить» і пропить.

Хоч хата вбога і хлівець поганий —
Та наливай в гранчак без зайвих слів...
Яка ганьба. Хіба ми з роду п'яниць?
Хіба ми з роду вічних гультяїв?

Ні, ми уміло сіяли й косили,
Колись найкращим був наш хлібний лан.
Та забирає думання і сили
Оцей підступний, цей хмільний дурман.

Пропити можна долю і родину,
Бо гірше ворогів зміїне зло...
Ти маєш щось робити, Україно,
Щоб врятувать своє хмільне село.

ХРЕБЕТ

Добре живеться людині,
В кого м'якенький хребет.
Так воно... Так і понині:
Судження це – не секрет.

Добре тому, хто зігнеться,
Скаже, що хочуть почуть,
Руку лизне і всміхнеться
Там, де дійшло до плачу.

Сипле: ви – світоч, ви – геній,
Хоч ті персони пусті...
Так – і монетки в кишені,
Так – і тепленько в житті.

Правда вже не на фасаді –
Десь, щоб не бачив ніхто...
Глянь – він уже на посаді
Із персональним авто.

Може, не ті маю гени,
Але скажу наперед –
Не розраховуй... Бо в мене
Закостенілий хребет.

БРЕХНЯ

Весь час обдурюють мене
І рідний люд, і рідна влада...
Згадалось судження одне:
Людська брехня – липка принада.

Ми потонули вже в брехні,
Згубивши гордість та чесноти,
Свої достоїнства земні
Змінявши на чужі банкноти.

Не можемо без неї жить –
Їй підставляєм лоба й плечі,

Щоб полоскатись кожну мить
В брудній, брехливій колотнечі.

Розбивши гідності мости,
Утверджуємо суть безбожну:
Якщо збрехав для мене ти –
То я й тобі збрехати можу.

Збрехать, що плюнуть,– все одно...
Не треба задавать питання.
Брехню всяк сипле, як пшоно,–
Без остраху і покаяння.

Ой, думи рояться сумні
І позирають в очі строго...
Бо як в густій імлі брехні
Знайти до істини дорогу?

ЗЛОБА

В нас метушні, як в тих комах...
Де загубились лад і спокій?
Усі ми добрі на словах,
Насправді – ми такі жорстокі.

Ми злість ковтаєм, як вино,
Нас бісить справедливе слово.
І все, що Богом нам дано,
Чомусь втрачаєм поступово.

Шукаєм виправдань собі,
Рука гріховна хрест тримає...
Але неправді та злобі
Немає виправдань, немає.

Господь казав нам: полюби
І розділи хлібину чесну...
Коли ж ми зможем без злоби
Цю заповідь в душі понести?

* * *

Життя – суцільний лабіринт...
Де вихід, а де вхід?
І я блукаю не один
У нім багато літ.

І спотикаюся, і злюсь,
Спиняюсь там і тут...
Йду обережно, бо боюсь
В глухий потрапить кут.

ХВИЛИНА ВИПРОБУВАНЬ

Ось і прийшла випробувань хвилина,
Мене пита: «Ти мужній? Доведи!»
Усе життя неначе мить єдина,
Мов на чолі краплиночка води.

Збираю звідусіль і волю, і напругу –
Хай не покинуть в цей тривожний час.
Надії простягаю теплу руку:
«Допоможи... Щоб день мій не погас».

Не знаю, що мені готує завтра,
І видива в очах моїх летять...
Хоч, може, раз, але людині варто
Пройти по грані смерті і життя.

ТРИ ВІДПОВІДІ

Цікавість запитала в юнака:
– Твоя вершина... Де вона? Яка?
– Любов!

Тепер вона у зрілості пита:
– Що повнить змістом днини і літа?
– Праця!

Іде до старості, зове відповісти:
– А що цінуєш більше всього ти?
– Життя!

ЗА РОКОМ – РІК

За роком – рік,
За кроком – крок...
Я душу спік,
Сльозами змок.

Пізнав печаль
Я не одну...
Та долю все ж –
Не прокляну.

Бо основне:
Я був, я жив.
Не все забрав –
Щось залишив.

СПОВІДЬ

Щодня неначе починаюсь знову,
Хоч за собою не палю мости...
Нанизую на власне серце слово,
А за всі муки, Господи, прости.

Відродженим іду шукати правди,
Очищеним – відновлюю красу.
Я на сльозі людській не вчуся грати,
Чужу печаль на сміх не понесу.

Свої гріхи ношу завжди з собою
І не скажу: мені це не болить.
В юрбі суєтній був і я юрбою,
Пізнав і сором, і лякливу мить.

Пізнав усе: мене не раз ламали,
Під ноги клали балки перепон.
Та не згубилось віще слово мами:
«Синочку, совість – вищий наш закон».

Я прагнув мати цю єдину міру,
Для вчинків, що кумедні і сумні,

Святим отцям я навіть не повірю,
Коли мені сумління скаже «ні».

Стрімке життя міняє ідеали,
Стають нові вожді на п'єдестал.
Але земля, що кривдою топтали,
Для мене все ж найвищий ідеал.

Бо тут мої і осені, і весни,
Бо тут мої і зорі, і хрести.
Мій краю, я перед тобою чесний,
А за все інше — Господи, прости.

КОЛИ ВОСКРЕСНЕ УКРАЇНА

Молись, шануйся в ріднім слові —
І Бог тоді повірить нам.
А крики злісні, гонорові
Не треба пропускати в храм.

Та хоче наш сусід повчати —
Хто ми, і звідки, і чому...
Ми знаємо свої початки
І чуєм пращурів сурму.

Слова, пригладжені до лоску,
Із хитрих вуст летять у вись.
Наслухавшись попів московських,
Народе мій, не помились.

І не бери на душу сором,
Бо це не з наших сподівань.
Бач — по Мазепинських соборах
Москва собі збирає дань.

Пізнаймо істину єдину,
Де височінь і глибина:
Тоді воскресне Україна,
Як буде церква в нас одна!

БО ДЕНЬ ПРИЙДЕ

Крізь брехні, злості та зневіру –
Тобі, Вкраїно, йти вперед,
Переступивши дійсність сіру,
Що наставляє свій багнет.

Не тухне сяєво небесне,
Бо вже в очах твій храм стоїть...
Іще прийдуть, із мрій воскреснуть
Для правди лицарі твої.

Хай в тебе недругів багато –
Не розгубися в суєті,
Бо день прийде – і Бог освятить
Тебе на звершення святі.

І НАМ БОГ ДОПОМОЖЕ

Помахали літа журавлиним пером.
Ой, як слизько іти по дорозі...
Поспішаймо, братове, творити добро –
Поки ми іще в змозі.

Хай же недругів крик не заглушить наш рід.
Ні, ярмо не вдягаймо на спину.
Не топчімо Тарасів святий заповіт –
Хай же правда не згине.

Хоч нема суперечкам початку й кінця,
Та сумління підказує: досить!
До любові свої повертаймо серця –
Україна нас просить.

До прозріння уже наші очі ідуть,
Бо сліпими нам бути негоже.
Вірмо в сили свої і у Божу могуть –
І нам Бог допоможе.

РІКА ЖИТТЯ

Ріка життя...
Усякою була ти –
То повноводна,
Як весни розлив.
То пересохла –
Можна в глек налляти
Скупі ті краплі,
Що потік лишив.

Була швидка ти,
А була повільна,
На дні пісок
Чи мул під камінцем...
В собі з'єднала
Здатність і невміння.
Журбу і радість
Бризкала в лице.

Ріка життя...
Колись проворна хвиля,
Тепер все тихше
Чуть її мотив...
Та рідна пісня,
Як татарське зілля,
Мене знов кличе
Ув обійми див.

Пливе ріка,
Де човники і шхуни
Моїх видінь
На білім папірці.
Я вдячний долі:
Зовсім не шкодую,
Що скупаний
Колись у цій ріці.

Ріка життя...
Ще скільки простягнеться?..

Та втішений,
Що можу проректи:
Ріка життя
Тече із мого серця,
Щоб у твій день,
Вкраїно, протекти.

ХТО Є ХТО

Хто є хто — це розгледіти важко,
Коли зло носить маску добра
І шуліка, немов райська пташка,
Біле пір'я собі підбира.

Хто є хто — помилитися можна,—
Ми не маги, якісь мудреці.
Лиш признаюся: помилка кожна
Залишає на серці рубці.

ЯК УПАДУ

Як упаду... Вітрам віддам свій голос.
А вічну думу — полю і садам.
Крізь мене проросте тужавий колос
На тиху згадку, добрі люди, вам.

Перетворюся у дощі навкісні,
В громи весняні, в запах полину.
І озовуся у нехитрій пісні,
Що в синій вечір сколихне струну.

Як упаду... Віддам я небу очі —
Хай котить сонце тепле, осяйне.
І, може, хтось під небом цим захоче
Із пам'яті покликати мене.

Як упаду... На листі калиновім
Писатиму із дальності листи,
Бо хочу з вами стрітися у слові,
У ріднім слові віри й доброти.

ПІСНЯР

У годину чорну й грізну
Він озвучив людям пісню,
Що покликала до волі,
Бо прийшла на те пора.
І, осиливши дорогу,
Засурмила перемога,
Обняла людей щасливих,
Що... забули пісняра.

ВСЕ БУДЕ ТАК, ЯК БУДЕ

Пориви час остудить
І стишаться громи.
Все буде так, як буде.
Чи так, як прагли ми?
Не буду гнівно гудить
Життя уперту суть.
Все буде так, як буде.
Чи так повинно буть?

ОПТИМІСТИЧНЕ

Воскреслі у вогні
Знамена піднесем...
Ми будем на коні,
Хоча ще під конем.

В житті своє візьмем,
Не втопимось в багні...
Хоча ми під конем,
Та будем на коні.

* * *

Нікчемне, беручке, мов клей,—
До всіх вчепитись може...
Уміймо забувати зле
І пам’ятать хороше.

Крізь втому, котра спину гне,
Крізь біль невдач і крики
Хай не заступить нам дрібне
Побачити велике.

МОЛИТВА

Дай, Боже, нам своєї сили
І мужності своєї дай,
Щоб ми від зла оборонили
Себе і свій стражденний край.

Дай, Боже, нам своєї віри,
Що ми народ – були і єсть!
Хай недруга лихі сокири
Пощербляться об нашу честь.

Дай, Боже, нам усе згадати
І усвідомити, що є,
Дай мучитися, і страждати,
І вистраждать-таки своє.

Ще й словом праведним і зором
Застережи, а не утіш,
Щоб нам очей не виїв сором
За душу, продану за гріш.

Повторю молитву щиру і негорду,
Як твоє, Вкраїно, праведне ім'я.
Повторю молитву рідного народу,
Щоб її почули небо і земля.

УРОКИ МУЖНОСТІ

Хоча твоя кишеня з дір
Й надії – рубані на силос...
Але не вір, не вір, не вір,
Що все! Життя вже зупинилось.

Хоч непроглядне око тьми –
Не підпускай розпуку близько
І рідним словом підійми
Живучості своєї риску.

Коли невдачі через край –
Схились до Божої ідеї.
Воскреснувши, всім передай
Уроки мужності своєї.

МАЯТНИК

Штуками хитрими
Повниться світ,
Землю розхитує
Маятник літ.
Час – це не паніка
Піднятих рук...
Точна механіка,
Звірений рух.

Стало вже звичаєм –
Час для усіх
Чітко відлічує
Смуток і сміх.
В рясності, в повені –
Тільки бігом...
Всі ми наповнені
Рухом його.

Маятник, маятник –
Вічності син.
Мається, мається
Серед хвилин.
Мається, мається
У суєті...
Всі ми на маятник
Схожі в житті.

* * *

Усе, що зміг, здається, вже побачив,
Усе почув, що можна чуть у гулі.
І усмішка мажорних передбачень
Уже не тішить, як в літа минулі.

Неначе вже нічого і не треба:
Наївся, насміявся, напечаливсь.
Набрид вже лемент, і набрид вже щебет,
Душа до тихих відпливла причалів.

Нічого вже не треба... Вечір сірий
Тягар двох рук поклав мені на плечі...
Та десь в куточку згубленої віри
Ховається ще слово заперечень.

РОЗДУМ У СЯЙВІ СВІЧКИ

Ей, скинути хоча б десяток літ,
Хоча б десяток... Не прошу я більше.
Й принадами знов заяснів би світ,
І задзвенів би він мажорним віршем.

А так усе схиляюсь на мінор:
Холодний дощ і погляди холодні...
Горить свіча... У чарочці кагор –
Без сповіді я причащусь сьогодні.

Ковток вина та ще сухар пісний –
Хоч не гіркі, але загіркли в роті.
Вже давня мрія перейшла у сни...
Чого усе я відкладав на потім?

Нема часу вже відкладать, нема.
Як швидко все промчало, пролетіло!..
А за вікном хурделиться зима,
І ув очах отак пекучо-біло.

Та все ж на серці начебто не лід –
Воно мелодію ще віднайде у слові,

Воно іще у теплоті любові...
Ей, скинути хоча б десяток літ!..

18 ЛИПНЯ 1995 РОКУ

Пам'яті Патріарха Володимира

Зняв руку на святе –
Тобі вже не проститься...
Сьогодні день сльози –
Вона із неба йде.
За щит омонівський
Сховались хитрі лиця –
Незрячі і глухі
До Бога і людей.

Скорботний літній день
Тримає квітку білу...
Святий наш мученику,
Вибач і прости,
Що навіть поховать,
Покласти у могилу
Ми не зуміли так,
Як вартий, Отче, ти.

Кийками били нас
І газом ще труїли,
Лякали голосно,
Та ми вже не раби.
Вкраїно-страднице,
Знайди небесні сили
Запам'ятать цей день
Печалі і ганьби.

ЗОНА

До чергової річниці

Ми всі живемо в зоні постійної тривоги,
Пришиті до питання: хто виживе? хто ні?

І мовчазні прогнози хапають нас за ноги,
Сховавши соломинку солодкої брехні.

Ми всі живемо в зоні із тисячі припущень,
І тисяча здогадок накручена на вісь...
Уже не розберешся: хто вчитель, а хто учень,
Хто істину підкаже і правді відповість?

Коротке слово «зона» завчили навіть діти.
За обрієм недальнім такий густий туман.
Нам залишила доля тулить свою надію
До давніх, наболілих, радіоактивних ран.

Ми тут усі живемо заручниками смерті,
Хоча немає дроту, та звідси не втекти,
Бо наші душі спраглі, бо наші руки вперті
Притягують до зони невидимі дроти.

Ми всі живемо в зоні чорнобильського лиха,
І стінка саркофага від нього не спасе.
А нам волають гучно, а нам шепочуть тихо:
— Не слухайте, не бійтесь, — це побрехеньки все.

Хтось хоче заховатись за папірець закону,
Свою вину забувши, б'є у словесну мідь.
Та, ніби грізний присуд, стоїть тривожна зона,
Немов пересторога — на всі світи стоїть.

* * *

Я знову входжу в коло протиріч,
Хоч намагаюсь вийти з цього кола...
Безсонною для мене стала ніч,
Нова тривога спокій поборола.

Чого?.. Чого таким вразливим став,
На кожний крок народжую відлуння?
Не котять сміх притишені вуста,
Не вдарить радість по сердечних струнах.

Чого сприймаю гостро так злобу?
Щоб просто мовчки обійти — та де там...

А може, коли б я інакшим був,
Коли б інакшим — то б не був поетом.

ЧАС ТРИВОГ

Дні минають через крапку з комою,
Хоч себе повторюють вони —
З схожими турботою і втомою,
З почуттям тривоги і вини.

Напинає час мене суєтами,
Що такі далекі і чужі.
Він дружить не хоче із поетами,
Відігнавши пісню від душі.

КОБЗАРІ

Кобзарів палили на вогні,
Ставили до стінки, убивали...
Але невмирущості хорали
Все ж лунали на гучній струні.

Хоч незрячі, хоч були старі —
Йшли не раз крізь муки до загину,
Рятували співом Україну
Прометеї наші — кобзарі.

І тепер, коли нужда навкруг, —
Ой, тривожний голос у бандури,
Покликом тривоги і зажури
Кличе, щоб не вмер кобзарський дух.

Щоб народ піднявся і прозрів,
Вдаримо у струни ми на сполох.
І хай згине з переляку ворог,
Адже ми із роду кобзарів!

ТЕРЗАЮТЬ УКРАЇНУ

Ой, терзають Україну,
Хто до зла охочий,

Щоб орел отой двоглавий
Виклював нам очі.

Заломивши руки, матір
Ведуть до загину.
А домашні «патріоти»
В рот набрали слину.

У нікчемних суперечках
Загубилась влада.
Посміхаються манкурти:
«Так им, так им нада!»

«Капец вашей Хохляндии», –
Втішається ворог.
Чи знайдеться хоч одненький,
Хто вдарить на сполох?

ТРИВОЖНЕ

Іще, напевне, не дозрів
Мій переляканий народ,
Бо вибира собі вождів
Із казнокрадів та заброд.

Не розбереться грішна плоть,
Де зло, де сяйво доброти.
До щастя, що дає Господь,
Видать, нам треба дорости.

ПРОЖИТО ДЕНЬ

Прожито день – і слава Богу,
В чотири боки поклонюсь...
Я в темні вікна на дорогу
Вже не дивлюся, не дивлюсь.

Не жду нікого я до себе
І сам нікуди не іду...
Шматок землі та клаптик неба –
Усе це маю на виду.

Кладу в огонь соснові дрова,
Щоб душу грішну відігріть,
Та бавлюся словами знову
На грані двох тисячоліть.

Чи вийде вірш, чи вийде пісня,
Чи писанина лиш пуста?..
Сиджу від ранку і допізна,
Поклавши тишу на вуста.

А вже погода — до морозу,
Об кригу ніч ногою б'є...
У всьому цьому — сіра проза,
Але й поезія тут є.

ЩОСЬ ТАКИ БУЛО

У житті чогось хотілось,
Ой, бажалося чогось...
Що не снилося — здійснилось,
А що снилось — не збулось.
Не вернеш усього знову —
Хай вже буде так, як є...
Ходить щастя волошкове,
Тільки щастя — не моє.

Кажуть, «щастя»...
Що це значить? —
Розкажіть і покажіть.
Всі удачі і невдачі
Нанижу на білу нить.

Білу ниточку повішу,
Заплету в нехитрий вірш:
Буде згадці веселіше,
Буде спомину тепліш.

Щоб не скубати волосся
І не морщити чоло?
Може, щось і не збулося,
Але щось таки було.

СВІЧКА

Анатолію Михайленку

Вечірнє світло воскової свічки
Наповнює моє єство теплом.
Любові нерозділена дотичність
Як пташка, що щебече під вікном.

І сутінки пухкі та волохаті,
Мов іграшки м'які по тридцять сім...
А я один у вечоровій хаті
Веду розмову поглядом своїм.

І пахне воском, як в недільній церкві,
Хоч день промчав, мов злякане лоша.
Не хочеться все мірять на проценти,
На інший лад настроєна душа.

А хочеться подумати про вічне,
В якої Матір Божої лице...
Вечірнє світло воскової свічки
Настроює моє єство на це.

Я розчинюся в цьому розгомінні,
Щоб глянути на себе віддаля.
Маленька свічка в синім мерехтінні –
Мені ж від неї світиться земля.

* * *

Суміш втіхи й печалі
Випив, наче вино...
А що далі, що далі
Мені небом дано?

Залишив у тумані
Дні веселі та злі...
Я свої сподівання
Множу вже на нулі.

Не хапаюсь за серце –
Ще біда – не біда,

Та в моєму відерці
Заржавіла вода.

Хоч горілка в стакані,
Та вже око не п’є...
Залишив у тумані
Я кохання своє.

Листя ніби в конвертах
Розсила листопад.
А життя? Що ж, відверто –
Це лише зміна дат.

Згуркотіло і щезло,
Тільки пил з-під коліс...
А життя, коли чесно,–
Лиш приїзд і від’їзд.

* * *

Життя – сумні квадрати,
Мене тут час трима...
Щось хочу пригадати,
Та втішного нема.

Відпихую погане,
А мрію про одне:
Як сонечко погляне –
Моя журба мине.

Якщо печаль солона
Вас пробує на злам:
– Ідіть, ідіть до сонця, –
Я щиро раджу вам.

ЗАГАДУЮ НА РАДІСТЬ...

Загадую, що буде,–
Вгадаю я чи ні?
То березень, то грудень
Мої гаптують дні.

Загадую на радість –
Виходить на журу.
Я очі чистим ранком
Від смутку обітру.

Загадую на смуток –
Виходить на сміхи.
І вже, дивись, забуто
Жалів моїх гріхи.

Я спомини не кличу,
Бо ще в полоні мрій,
А сонечка позичу
У пісні дзвінковій.

І сил мені прибуде,
Хоч в сріблі голова,
Бо ще в любові людям
Не всі сказав слова.

СПІШИ, ПОЕТЕ

Відпущені Всевишнім дні –
А я їх безрозсудно трачу
На теревень слова дурні,
На довгий сон й ходу ледачу.

Схиляюсь мало до пера.
Чи я не хочу, чи не можу?
І бездіяльності пора
Мене гнітить, мене тривожить.

І так вже згаяно часу
На різні побутові речі...
Чужі слова в душі пасу,
Свої – здаються недоречні.

По стежці осені іду...
Чи всохла творчості потреба?
Ні, пісню власних мрій та дум
Ще годен випустить я в небо.

Ще годен відгукнуть когось
І розділити з ним неспокій,
Бо це усе, що зосталось
В моїм житті на схилі років.

...А час схиляє жовту віть
І промовля листочок кожен:
«Спіши, поете, доробить
Усе, що вмієш ти і можеш».

* * *

Сьогодні мій день. Я чекав його довго
І важко ішов, аж вгиналась земля.
Сьогодні мені пахнуть квіти медово,
Душа — ніби скрипка в руці скрипаля.

Сьогодні мій день... День удач та бажання,
З криниці життя ще не випито все.
І слово привітне, і слово неждане
Мені рідну пісню на крилах несе.

Сьогодні мій день. День добра, і любові,
І ніжної музики в затінку тиш.
Твій погляд, кохана, і коси шовкові
Такі чарівні, як ніколи раніш.

Сьогодні зі мною вітається чемно
Берізка і небо — таке осяйне.
Сьогодні весна ніби та наречена,
Що вибрала з тисячі інших мене.

Хай завтра на очі накотить сльозина,
Із дерева втіхи залишиться пень
І знову під серцем загіркне полинно...
Та це не сьогодні... Сьогодні — мій день.

УКРАЇНСЬКИЙ РУШНИК

Нам треба вишити рушник,
Рушник любові та єднання.

Вплетімо пісню, а не крик
У це народне вишивання.

Нам треба вишити рушник,
Де кожна ниточка квітчаста,
Щоб кожен з нас до правди звик,
Повірив, що зустріне щастя.

Щоб розбрат вже навіки зник,
Загоїлись минулі рани –
Нехай простелиться рушник
На вулиці і на майдани.

Хай кожен ниточку вплете,
Не поспішаючи, поволі,
В це вишивання золоте,
Як в день новий своєї долі.

Український рушник –
З ним в дорогу рушай.
Український рушник –
Це найкраща з прикрас.

Український рушник,
Як вкраїнська душа, –
Хай вітає усіх,
Хай згуртовує нас.

* * *

Та невже це відцвітають вишні?..
Ми так рідко тут були в саду.
Біля плоту саджанці колишні
Розрослися в довгому ряду.

У турботах якось непомітно
Пролетів, як птах, засівний час.
Скоро в шибку знов загляне літо,
Щоб до себе запросити нас.

Скоро трави, що на оболоні,
Голосом твоїм гукнуть мене,

Скоро, скоро ягоди червоні
Нам вишнева гілка простягне.

А за літом осінь – жінка пишна
Одягне намисто золоте...
Та не поспішаймо... Біла вишня
Ще сьогодні у саду цвіте.

ЗАБУЛОСЯ, ЗГАДАЛОСЯ...

(З іронічним усміхом)

За обрієм, за далями
Журавлики дитинства.
Забулося, згадалося,
Припало жовтим листом...

Потішилась весняночка
Й розтала у тумані...
Були колись паняночки –
Уже зробились пані.

Давно ті трави скошені,
Що липли до сорочки...
У літ товстому зошиті
Все меншає листочків.

Погасли дальні вогники,
Що кликали щовечора...
Зробились очі вогкими,
Бо тугою обпечені.

Не множаться, а діляться
Літа, де більше осені...
А я на щось надіюся,
Надіюся і досі я...

Журу за хвіртку вижену
Та й покепкую трішки...
Була колись горішина,
А нині – лиш горішки.

МОЖЕ, ХТОСЬ...

Перетворюю смуток на втіху,
Перетворюю сльози на сміх,
Щоб в дорозі із льоду та віхол
Посковзнутись і впасти не міг.

Перетворюю ніч на світання,
Нароблю із проміння обнов,
Щоб та жінка, що зветься «кохана»,
Знов повірила в щиру любов.

Перетворюю слово у пісню,
Хоч робота оця не проста.
Може, хтось чи зі мною, чи після
Покладе пісню ту на вуста.

НАЙКРАЩІ ПОДАРУНКИ

І небо в синій яснині,
І дух осіннього городу...
Шепоче листям день мені:
Цінуй життя як нагороду.

Я вдумуюсь у ці слова:
Як схожі і неповторимі –
Людина, дерево, трава...
Усе душа кладе на риму.

Навколо світло і пітьма,
Протяжний звук, коротка тиша...
Але без них і нас нема –
І в цьому сутність наймудріша.

Хвилини радості й жури
До мене обізвались лунко.
Життя всміхається: бери
Мої найкращі подарунки.

А МИ ТАКИ БУЛИ

Все забувається, минає –
І ти хоч злися чи не злись,
Виходить з моди і линяє,
Що на вустах було колись.

Сьогодні те, а завтра... після...
Зника, як полуднева тінь.
Чи хоч моя одненька пісня
Прийде до юних поколінь?

Вогонь, що нині видно всюди,
Залишить пригорщу золи...
Хай молоді все ж не забудуть,
Що ми колись таки були.

ЗУМІЙ

Стрічаю день квітчастий –
І хочеться в цю мить
В минуле не упасти,
Майбутнім ще пожить.

Поміж осінніх китиць
Кажу собі: зумій
У згадці не втопитись,
Спастись на шхуні мрій.

* * *

Подумати: життя – це драма,
Бо смерті ти не обійдеш:
Іди в обхід, вирулюй прямо,
Надінь сто масок і одеж,
Зміняй свій будень на неділю.
І все ж... Не віриться душі...
Тому й втішає нас надія
За крок до вічної межі.

ЖИТТЯ ЯК МИТЬ...

Життя як мить,
Єдина мить,
Махне крилом –
І пролетить.

Але в цю мить,
Коротку мить
Ясніло сонце
І блакить.

Я поки серцем
Не зачах,
Нестиму їх
В своїх очах.

Бо мить – це вимір
Для життя.
А вічність? –
То для забуття.

ЗИМОВИЙ ЧАС

Знов перейшли ми на зимовий час,
Це значить, що зима не за горами.
Із поля вітер обізвавсь до нас
Уже її колючими сльозами.

І пізній ранок, і короткий день –
Усе зими окреслені прикмети.
За мною слідом сірий дощ іде
І затуля фіранкою предмети.

Та я все оглядаюся назад,
Неначе хочу день вчорашній стріти,
Бажання непомітний циферблат
Ще стрілками показує на літо.

ГОДИННИК

Життя годинник цокає іще,
Відлічує поквапливі години.
Він побував під снігом та дощем,
Тому у нього вже слабкі пружини.

То поспішить, то трохи відстає,
То циферблата стрілками колише,
Але в ході не вичерпав своє.
Він цокотить — і це найголовніше.

ЧОВЕН

Забутий човен біля річки,
Обплетений хвощем рясним,
Весло сховавши невеличке,
Чекає паводка весни,

Щоб знов відчуть колишню силу,
Поплавать, як було давно...
І, обійнявши хвилю синю,
Піти на дно.

СПОМ'ЯНУ ДРУЗІВ

Згадаю тих, кого нема між нас,
Хто мав бентежну українську душу,
Отих, хто піснею озвучив час...
Про них сьогодні слово мовить мушу.

В очах стоїть натхненний Яремчук,
Іван Мацялко відкрива завісу.
І Кириченко ллє небесний звук —
Ясніє світ від голосу Раїси.

Назвав — до кого серцем прикипів,
Ой, так болюче згадувать вас, друзі.
Мій день заповнив ваш високий спів,
Він озивається у радості і тузі.

Як гірко, що без вас світає день,
Що запросити вас не можуть зали,
Що так багато золотих пісень
Ви голосом своїм не доспівали.

Ми всі не вічні... Стрінемось колись,
Та треба жити, поки є ще сили.
Я хочу, щоб у колос заплелись
Ті Божі співи, що ви нам лишили.

Щоб голос український не затих –
Хай він в нащадках наших озоветься...
Сьогодні я згадати хочу тих,
Хто був мені близесенько до серця.

НАУЧИ НАС РОЗУМУ

«Наша батьківщина – де є пити-їсти,
Де в шампанськім плаваєш, наче у воді...»
Слухаю – і страшно. Не знаходжу місця.
Щось не те ви кажете, хлопці молоді.

Щоб мораль читати, не шукав нагоду,
Бо натомість гордості проросли жалі.
Хто ми,– вас питаю,– без коріння й роду
І чи є замінники рідної землі?

У гріховнім світі можна все здобути,
Адже все купується – совість і штани.
Тільки батько й мати – дивні атрибути,
Бо за прейскурантами їм нема ціни.

Голосами предків кличе отча хата,
Хоч слова ці давнішні – правді не чужі.
В юності здається – можем світ здолати,
Світ же починається з власної душі.

Научи нас розуму, земле – рідна ненько,
Бо сліди безбатченків вітер замете...
«Наша батьківщина – там, де солоденько...»
Ні, не те ви кажете... Ой, не те, не те.

ІЗ ПРОЗИ ЖИТТЯ

Незаслане ліжко і купи газет –
Відчув, що один я нічого не вартий...
Нагрію собі магазинних котлет,
Наллю собі чаю – води без заварки.

Ще посуд помити і витерти пил,
Попрати свою забруднілу сорочку.
Іще та іще – лише стачило б сил,
Хоча всього цього робити не хочу.

Оточують речі буденні й прості,
Не кращі від інших, не кращі й не гірші...
Але я все кину і сяду за стіл,
Забувши про інше, писатиму вірші.

І темна кімната немов заблищить,
Як в царських палатах, засяє усюди,
І музика дивна навкруг зазвучить.
Із прози життя знов поезія буде.

* * *

Віра народжує силу –
Так лиш, а не навпаки.
Мусиш збагнути, мій сину,
Все це на довгі роки.

Йдемо крізь болі і втрати,
Йдемо крізь шал суєти...
Щоб нам сильнішими стати,
Треба до віри прийти.

ОБМАН

Який безжальний ув обману ніж –
У груди вдарив, щоб пекло й боліло,
Щоб день мій став немов похмура ніч,
Щоб корчилося у зневірі тіло.

Обман, обман, як чорна пелена,–
Сьогодні все навкруг покрито нею.
Його вина, його гірка вина,
Що він і правду теж зробив брехнею.

Чого безжально кинуто в огонь
Сердечне слово щирої довіри?
А як з вогню тепер дістать його,
Коли воно уже ламке і сіре?

Минається медовий хміль утіх,
Які лягли на ейфоричні дати.
І перед совістю стає обману гріх,
А за гріхи всім слід відповідати.

Все бачиться як у страшному сні,
Зі всіх боків летять отруйні стріли...
А може, не обманутий я, ні,
А може, навпаки,–
я став тепер прозрілий.

СТРІЛЕЦЬ

Причаївся стрілець –
Відшуковує жертву.
Вибирає стрілець,
Хто повинен умерти.

Для прицілу стрілець
Знов примружує око,
І не думає він,
Що це, може, жорстоко.

Його жаль не пече,
Його сумнів не точить...
Траєкторія куль
Вже відміряна точно.

І душа у стрільця,
Як льодина, холодна:

Ще не всіх відстріляв
Ніби він на сьогодні.

Натискає курок,
Не відчувши зневіри...
І когось вже нема,
Вже немає навіки.

Не сміється стрілець
І, здається, не злиться...
Загадковий стрілець –
Чи байдужий убивця?

Загадковий стрілець –
Час безжально великий...
За безвинних молюсь:
«Нині, прісно й вовіки».

ПОДАЙТЕ УБОГИМ

Подайте убогим, подайте нещасним –
Ой, скільки їх в нас розвелось.
Простягнуту руку стрічаю я часто,
Що просить і молить когось.

Подайте убогим... І вам теж воздасться.
Подайте, хто може подать,
Без люті, бридливості, всяких нотацій,
Явивши свою благодать.

Ні, буть милосердним не грішно нітрохи –
Хай добрість в душі пророста.
Так хочеться вірити в краще... А поки
Подайте їм ради Христа.

ЛИСТ ВІД МАТЕРІ

Пишу я вам листа з чорнобильської зони,
Роз'їхались давно сусіди майже всі.
І світять у селі лиш три віконця сонні,
Лиш три живих вогні у мертвій полосі.

З криниці воду п'ю, трушу свої ренети.
Є кури, та яєць вже не несуть чомусь.
Ой, ноги так болять — це, може, ті рентгени,
Та в місці іншому я вже не приживусь.

Пишу я вам листа, синочки і внучата.
А де адресу взять? — не знаю і сама.
Схилилася набік дідівська наша хата
І хоче вас позвать, та голосу нема.

Невесело одній — лиш образи на стінці
І ваші фото теж в нерівному ряду.
Я з вами говорю, лишившись наодинці
Із каганцем сльози, що стишує біду.
Пишу я вам листа... Чи відішлю? — не знаю,
Не знаю, хто б то вам його довезти зміг.
Я материнський біль, печаль усього краю
В молитву заплету за все і за усіх.
Якщо тривожна вість до вас колись прилине,
То знайте, діточки, минаючи жалі:
Між дорогих хрестів, де спить уся родина,
Знайшла я спокій свій у батьківській землі.

Дрижить чомусь рука — хитаються рядочки,
У шибку загляда тужава гілка слив.
Я Бога лиш прошу, сини мої, синочки,
Щоб він вас поберіг, щоб вас благословив.

А УКРАЇНА В НАС ОДНА

Україно, матінко кохана,
Розбрату тебе терзає зло.
Прикладу я до твоєї рани
Свого серця весняне тепло.

Затулю ним нашу пісню й мову
Від зневаги, зла і від образ.
Хай же верховоди випадкові
Не ведуть у чорну прірву нас.

Відійдіть з дороги, товстосуми,
Ви не Прометеї — лихварі.

Хай же Кобзарева горда дума
Нас єднає в злагоді й добрі.

Хай же правди спалахне багаття
І гризня закінчиться сумна,
Бо вождів в нас розвелось багато,
А Вкраїна – лиш одним одна.

ПОБРАТИМ

Володимиру Осадціву

Нам є що сказати, нам є що послухать,
Хоч різні дороги в житті.
Але головне, що ми браття по духу,
Ми браття із ним по меті.
Дорога життя... Ой, не раз до загину
Його в даль чужинську вела,
Але де б не був – лиш одна Україна
Для нього святою була.

Холодні вітри залітали у душу,
Щоб гордість сховалась на дно,
Але серце знало – ніхто не засушить
Оте, що від батька дано.

Всміхнеться привітно, зустрінеться радо –
До жарту душа не сліпа...
Але до сих пір люте зло і неправда
І трусить його, і тіпа.

Гіркоти Вкраїни – це вічні дебати.
Загадка сердець не мина:
Де наші здобутки, де наші утрати,
Де гордість, де чорна вина?

Нам є що сказати, нам є що згадати,
Мені сумно з ним не було...
Щовечора я, повернувшись до хати,
Чекаю привітне «алло».

В цім вирі стосунків і слів необачних,
Де заздрість їдка, наче дим,

Признаюся чесно – я Богові вдячний,
Що є в мене, є побратим.

ЗАМІСТЬ ПРИВІТАННЯ

Іво Бобулу

Не печалься, друже, що невдачі
Часто-густо йдуть за нами вслід...
Шептунам дамо копійку здачі –
Хай утруть з потилиці свій піт.

Заспівай, як вмієш ти співати,
Щоб звучало близько і здаля.
Хай у пісні задзвенять Карпати,
Буковинська батьківська земля.

Шлях до слави – колючки тернові,
Шлях до щастя... Хто його знайшов?
Ти ж прийшов до «Берега любові»
І на «Пізню зустріч» ти прийшов.

Наділив тебе високим хистом
Сам Господь... Оце лиш головне!
А все інше – хай з опалим листом
Вітер днів од тебе віджене.

Може, ми вразливі маєм душі,
Але прикрого у цьому теж нема.
Наші душі літо не засушить
І не приморозить їх зима.

Наша пісня, друже, не остання,
Наша сила – ще в цимбали б'є,
Наша дружба як медівка давня –
Не п'янить, а сили додає.

ОДИНОКА

В неї хлопця забрала війна.
Давня рана як прірва глибока.

І вже шостий десяток вона
Носить назву гірку: одинока.

Йде, вдягнувши стареньке пальто,
І сама – ніби горлиця сива.
Ні, не скаже їй «мамо» ніхто,
Бо нема ні дочки, ані сина.

Працювала... Одна і в гурті...
За весною котилося літо...
Але так й не знайшовся в житті
Той, хто міг би цю долю зігріти.

Хоч не гірша від інших була –
Незлоблива, струнка, кароока...
А вже осінь лягла до чола
І шепнула їй знов: одинока.

Відкотились надія і сміх,
Дощ у шибку вистукує дрібно.
І питаються очі німі:
І кому я, кому я потрібна?

Сива жінка – зів'ялий букет
У вікні, що яснієтся збоку...
Я малюю мінорний портрет
І сльозою пишу: одинока.

ЗАРОБІТЧАНКА

В жіночій долі смак гіркий...
Хоч залишились вдома дітки,
Вкраїнські молоді жінки
Із дому їдуть на заробітки.
Далекий і нелегкий шлях –
Десь до Італії чи далі.
І в заклопотаних очах
Утіхи менше, ніж печалі.

Як щастя мало, як щастя мало –
Згадаймо істину стару.
А під вікном чекають маму,

Чекають доню і сестру.
Як сліз багато, як сліз багато,
Чому це сталось — не збагнеш.
А без жінок пустує хата
І рідний край пустує теж.

Куди ви їдете — скажіть,
Без вас розтоптуються душі...
Але людині треба жить,
І каже жінка: їхать мушу.
І правда ця неначе ніж,
Який заюшений криваво...
Чого ж ти бачиш і мовчиш,
Моя розгублена державо?

ДВОБІЙ

Ти цілиш в мене, лихотворе,
Але дрижить твоя рука.
Я проти тебе. Хто поборе?
Дуель ця буде нелегка.

Весняних див дереворити
Над головою я несу.
Ти ж прагнеш злістю загасити
Мою любов, мою ясу.

Свинцем брехні пробити хочеш
Ти віру, що з життя беру.
Примруживши злоспраглі очі,
Виважуєш ти кожен рух.

Ти цілиш довго, точно цілиш,
Щоб я упав, щоб в землю вгруз...
Ні, не поб'є моєї сили
Твоєї люті чорний туз.

Бо наді мною й перед мене
Землі і неба синій дах,
Ранкове марево зелене,
Застигле сонце в колосках.

Твій постріл... Димним злом наллятий...
Лиш обпекло десь біля скронь.
Ти промахнувсь. Мені стріляти.
Тепер мені вести вогонь.

За біль, за кривду і за горе,
Які ти висіяв комусь,
Гей, до бар'єра, лихотворе.
А я, повір, не промахнусь.

ВИНА

Перед задумливим селом
І хлібом, що лежить у хаті,
І перед степом, і зелом
Усі ми гірко винуваті.
Але найбільш — перед людьми
(Давно б збагнути це по суті),
Що від зорі і до пітьми
Додолу працею зігнуті.

Хтось ллє з трибун рожеву муть,
Проблемні пише реферати...
А тут без вихідних живуть,
Бо треба сіяти й сапати.

То засушило, запекло,
То розмочило — дощ без краю...
Без відпускних живе село
І санаторіїв не знає.

Після зеленої весни
Приходить жовтолиста осінь...
Вдовина хата ще з війни
Стоїть похилено і досі.

І говори не говори,
А правда йде сюди не швидко.
Ой, скільки ще колючих кривд
Заглядує в селянську шибку.

Ми від землі... Зерно посій –
Зійде густими колосками.
А чим віддячили ми їй?
Пустими, прісними словами.

Ми засівали ниву злом,
Хотіли ж буть добром багаті...
Перед землею і селом
Усі ми гірко винуваті.

РІЧКА

Тече річка. Хвиля біла
Човника трима...
Закопали, затруїли –
Річечки нема.

Забажалось панству гратись –
Рили, мов кроти.
На намулі – вже палаци...
Господи, прости.

ПЕРЕДЧУТТЯ

Живе душа передчуттями,
Пашить передчуттями змін...
Дзвіниця неба вже над нами
Розносить малиновий дзвін.

Береться на ласкаві весни,
На ніжність, вроду і добро.
Й надія, що від льоду скресла,
Шукає висохле перо,

У синь вмочає барвінкову,
Тремтячу руку підганя,
Щоб записать неждане слово
На чистому папері дня.

Час сонячні вставляє рами,
Вікно відчиненим трима...

Живе душа передчуттями,
Яким ще імені нема.

ГОВОРЮ СОБІ

Удосконалюйся... Хоч волі треба й духу.
Ти правду у порадники бери,
Що перед злом не зніме капелюха,
Перед нахабою не схилить голови.

Міняй себе — я повторюся знову,
Але одвічних не міняй ознак,
Щоб не купитись на єлейне слово
І не продатись за липкий п'ятак.

Хоч не підвладні точним розрахункам
Життєвих доль таємні рубежі,
Та горе інших, інших біль і мука
Для тебе теж хай будуть не чужі.

Не розкриши душі природну цільність
В дні сумнівів й години суєти.
Людське в людині — це найвища цінність,
І дар цей треба всім нам берегти.

ПАХНЕ ХАТА МОЛОКОМ

Перевелись у селах пастухи.
Нема корів — невигідно тримати.
І щезли вигони... Одні лиш лопухи
Крадуться, як загарбники до хати.

Підперта клуня скрученим кілком,
Нема худоби, лише жмут соломи.
...Та хата пахне теплим молоком —
Це із дитинства залишився спомин.

* * *

Силкуюсь виправдать себе
Перед минулим і сучасним,

Та сумнів по душі шкребе
І гіркота приходить часто.

У правди голос не глухий –
До нього пам'яттю торкаюсь...
Не знаю, за які гріхи,
Але я каюсь, каюсь, каюсь.

ПЕЧЕНА КАРТОПЛЯ

Печена картопле,
Хочу я до тебе
Слово прихилити
Щирої подяки.
В полі чи у лісі
Під вечірнім небом
Без хлібця і сала
Їв тебе зі смаком.

Печена картопля –
Із димком багаття,
З тихою зорею,
Що згасає пізно.
У гурті з тобою
Сказано багато,
А іще до слова
Пригорталась пісня.

Знов мандрівка кличе –
Пахне поле кропом...
Захоплю завзяття
Й молодого жарту.
Буде на привалі
Печена картопля,
Значить, про диванчик
Шкодувать не варто.

Печена картопля –
Зверху трохи в сажі,
В попелі, та якось
Я того не бачу.

Може, хто всміхнеться,
Може, інше скаже...
Я не їм – цілую
У щоку гарячу.

КОЛОС ЖИТТЯ

Сьогодні так, сьогодні так –
А завтра все інакше.
Та не ховайся в переляк,
Мій друже, мій козаче.

Хоча літа додолу гнуть
І тінь ляга на вічі,
Та зрозумій одвічну суть:
На світі ми не вічні.

Тож поки не відкрапав строк –
Твори добро для щастя.
І, як промовив наш Пророк,–
Тобі за це воздасться.

Бо інше – видумки старі –
Упало й розкололось.
Лиш на любові і добрі
Життя зростає колос.

ВІДПУСТІТЬ ХОЧ НА ТИЖДЕНЬ

Відпустіть хоч на тиждень, турботи,
До полів, в глухомань, до села,
Щоби скинув, зумів побороти
Втому ту, що на душу лягла.

Щоб забулись столичні суєти,
Суперечки, де чорні роти,
Бо вразливі до кривди поети
Мають трішки й себе берегти.

Відпусти мене, місто, хоч трохи
Наодинці з собою побуть...

В протиріччях крутої епохи
Як збагнути нам істини суть?

Може, це непосильна задача?..
Захотілось спинитись на мить
І усе, що відчув, що побачив,
В сповідальний рядок перелить.

І, забравши звук неба з собою,
Дзвін полів, що колосять жита,
Знов вернутись до вічного бою,
У тривожні окопи життя.

МІЙ КВІТЕНЬ

Народився в квітні –
Від зими утік...
Вогники привітні
Сіяв чарівник.

Посміхнувся мамі
Краплею роси...
На живій мембрані
Рідні голоси.

Посміхнувся тату
Квіткою згори,
А квіток багато –
В очі забери.

Молоденький квітень
З листяних обнов
Навпростець до літа
По траві пішов.

І світи блакитні
Прагли до тепла...
Народився в квітні –
Першого числа.

ГОВОРИТЬ МАТИ

Усі мовчіть — щось мати каже,
Цвітуть притишено слова.
Вони із веселкових вражень,
З любові, що в душі жива.

Зійшлися діти всі до хати,
Де хліб, як доля, на столі...
Усі мовчіть: говорить мати
Вустами неба і землі.

МАДОННИ СІЛ І ХУТОРІВ

Ні манікюрів, ні начосів
Не звідали жінки села.
Ходили по городі босі,
Щодня схилялись до зела.

На шиї хрестик, ніби дзенька,
В трудах потріскана рука.
Жіноцтва вік у вас куценький —
Од двадцяти до сорока.

Не поміняла вас епоха —
Вставай до праці на зорі.
Вам не полегшало нітрохи —
Усе ті ж клопоти старі.

Ой, під очима кола темні,
Сльоза гіркава — то не гріх.
В пекучій од турбот пательні
Розплавились шматочки втіх.

І чим я можу вас утішить?
Де віднайти ласкавих слів?
Не стала доленька добріша
До вас, мадонни хуторів.

Граблі, сапа, бур'ян як хаща,
Землі весняні лемеші...

Коли життя вже стане краще,
Сяйне для вашої душі?

Хоча сумне у вас обличчя
І очі у туманах втом...
Та вас люблю... Вас возвеличу
Хоч цим віршованим рядком.

УКРАЇНСЬКА ДУША

У добру годину, у світлу годину
Хорошої вісті звучить передзвін.
Господарю-батьку і ви, господине,
Прийміте низький і сердечний уклін.

Всміхнулася хата запрошенням щирим,
Як соняхи, вікна її зацвіли.
І пахне у хаті любов'ю і миром,
І щастя рушник застеляє столи.

Господарю-батьку і ви, господине,
Хай доленька ваша ясніє щодня
Привітом родинним і цвітом калинним,
Бо всі ми єдина велика рідня.

Хай пісня привітна до вас доліта –
На щастя, на долю, на довгі літа.
Хай стіл не загубить гостинця-коржа
І сонечком світить вкраїнська душа.

УРОК ДОБРОТИ

Дала той урок
Іще змалечку мати,
І поле,
Щоб щедро умів засівати,
І сад,
Простягнувши
Заквітчані віти,–
Щоб я научивсь
Рідну землю любити.

Урок доброти –
То велика наука,
Її передай ти
Для сина, для внука.
Щоб мудрість,
Що схована глибоко в слові,
Скропилась водою
Живою любові.

КУДИ Б НЕ ПІШОВ ТИ

Куди б не пішов ти –
Повернешся знов.
Од себе втекти
Не вдається нікому.
На скроні сріблястій
Запечена кров
Розкаже про все
В монолозі німому.

Розкаже про всіх
І спитає про все,
Бо час сповідальний
Минути не можна:
Що людям приніс ти?
Що син принесе?
Де правда свята?
Де неправда безбожна?

МИХАЙЛІВСЬКИЙ СОБОР В КИЄВІ

До 10-ліття відродження

Піднявся він у небеса столиці,
Розносячи свій неповторний дзвін.
Нехай у наших душах освятиться
Величність і краса соборних стін.

Михайлівський усіх нас знову кличе,
Щоб ожила у вірі доброта.
Апостолів святих ясні обличчя
Запрошують молитву на вуста.

Вклонімось, браття, цій врочистій днині,
Хай обнімає радість нас усіх.
Як хочеться, щоб менш було гордині,
Щоб не заводив нас у пастку гріх.

Не будемо все споминами мірять,
Святі писання вітер не порве.
Ожив Собор – Храм батьківської віри,
І Україна також оживе.

Тож хочеться в цю мить лиш небо слухать,
Щоб щезла злості і неправди тінь.
В ім'я Отця і Сина, в ім'я Святого Духа –
І повсякчас. І навіки. Амінь!

* * *

О доле, дай живої сили,
Щоб очі не залляла туш,
Щоб я зборов душевні зливи
І пережив душевну суш.

Дай, доленько,– прошу я мало,–
Щоб зміг не зраджувать собі
І серце щоб не розірвалось
У цій пекельній боротьбі.

ЯКЩО ВПАДУ

Якщо впаду, навік загину,
Порвавши ниточку життя,
Хай повернеться в Україну
Душа моя із забуття.

Хоча б на мить вернеться знову
У рідний край через літа –
Відчуть, що українська мова
Іще злітає на вуста.

ХАТА БЕЗ ГОСПОДАРЯ

Ой же без господаря
Хата ніби пустка.
В хату без господаря
Краще не ходи,
Бо немита шибка
Сонця не пропустить,
На столі не видно тут
Хліба ні води.

В хаті без господаря
Мряка і зажура –
Тріскаються стіни,
Протікає дах.
І немає сміху,
Й погляди похмурі,
І сидять принишкло
Діти по кутках.

Хата без господаря
Тулиться до горя
І не може зблиснути
Вікнами надій...
Може, зрозуміли ви
Все без алегорій,
Все, про що тут мовиться
В пісеньці моїй.

ЯВИ ОТИХ...

Щоб нам не щезнуть від наруги злої
І не втопитись у неправді слів,
Вкраїно-мати, народи героїв,
Зведи на трон непроданих вождів.

Щоб нас ядуча кривда не скосила
І промінь наш не згаснув у імлі,
Яви отих, що будуть нам за приклад,
Як треба жить і вмерти на землі.

Кольори долі

БЛАГОСЛОВИ

Господь, усіх благослови,
Хто носить правди заповіти,
Хто не забув, чиї ми діти,
До зла не хилить голови.

Благослови усіх, Господь,
Хто не одяг підступну маску
І совість не міняв на ласку,
А душу — на гріховну плоть.

Благослови, Господь, усіх,
Хто був засмучений чи втішний,
І, може, в чомусь навіть грішний,
Але спокутував свій гріх.

Для свята правди й доброти
У цю затемнену годину
Й мою стражденну Україну
Благословенням освяти.

У дні засухи та мокви,
Щоб жар добра не загасити,
Господь, наважусь попросити,—
Мене також благослови.

ПІСНЯ МОГО СЕРЦЯ

Україна, Україна — пісня мого серця,
Що писалося сльозою — сміхом не зітреться.
Як свіча, для мене сяє первозданно й ново
Української молитви кожне віще слово.

АПОСТОЛИ ДОБРА

Прийдіть, апостоли добра,
І сядьте у державні крісла.
Ганьба нова й ганьба стара
На наші долі перевисла.

Усе не ті, усе чужі
Щосили пнуться у пророки –
Такі слизькі, як ті вужі,
Такі брехливі, як сороки.

Що їм держава та народ? –
Не зрозуміли ласку Божу.
Ніяк набить не можуть рот,
Ніяк накрастися не можуть.

Гендлюють, дурять, продають,
Торгують весело й охоче,
За усмішку сховавши лють,
За папірець сховавши очі.

Не те чекалося, не те,
Перевернулось перше й друге...
Усе достойне і святе
Узяв нечистий у прислуги.

Коли закінчиться ця гра?
І хто цю чорну гру зупинить?..
Прийдіть, апостоли добра,
Пришли їх, Боже, на Вкраїну.

НАЙГОЛОВНІШЕ

Як перейти з пітьми до світла? –
Гадаємо всі ми.
Найголовніше, щоб не звикла
Людська душа до тьми.

А нас лякає нечисть всяка
І казиться в злобі...
Найголовніше – це не плакать,
А вірити собі.

Не хоче брать дарунка волі
Німа душа раба.
Найголовніше, щоб поволі
Ця відійшла ганьба.

ХАЙ СВЯТИТЬСЯ ІМ'Я ТВОЄ

На просторах земних
В мене теж є родина,
Де родився і зріс,
Де радів, як маля...
Де б не був, де б не жив –
Я лиш твій, Україно.
Охрестили так Бог
Й предковічна земля.

Хай хтось легко міня
Батьківщину на вина,
На ситніший шматок,
На модніший костюм.
Розрива мені душу
Ця болюча провина,
Очі їсть, наче дим,
Цей невидимий глум.

Впасти в менторський тон
Не бажаю я знову,
А тривогу свою
Простелю на траву.
Відчувать рідний край,
Рідний дім, рідну мову –
З цим по світі ходжу,
Цим на світі живу.

В світі злих катастроф
Скрізь за душі йде битва,
За людські почуття,
За вселенські права...
Повторяю щораз
Я собі як молитву
Ще почуті від мами
Пророчі слова.

Хай святиться ім'я твоє,
Краю мій милий,
Там, де гори і доли

В переплетенні рік.
Хай Господь посилає нам
Мудрості й сили
І хранить Україну –
Нині, прісно й вовік!

ОТЧЕ НАШ

У час важкий нам треба йти до Бога,–
У цьому мудрість, хоч слова прості.
Чого до щастя не веде дорога
І рідний край наш знову на хресті?

Чого ми захлинулись у спокусі,
Чого ми утопились у брехні?
І день прийдешній в драному кожусі
Лякає нас у темному вікні?

Чого такі ми кволі та безликі,
Не можемо знайти в житті своє?
За тужним плачем і надривним криком
Ховаємо усе, що в душах є.

Високе небо і земля багата –
Лише збагни оце і серцем зваж...
Допоможи вкраїнцями нам стати –
Звертаємось до тебе, Отче наш.

МІЙ ДІМ

Заходь в мій дім,
Якщо втомивсь з дороги.
На лаву сядь
І відпочинь хоч трохи.
На підвіконні тут
Пучок сухої м'яти,
Щоб дух пахкий
Всіх зваблював до хати.

Заходь в мій дім
І підійди до столу –
Там груші стиглі

В мами із подолу.
Заходь в мій дім,
Побачиш там ікону
І все останнє
З Божого закону.

Заходь в мій дім,
Заходь в мою гостину,
Як брата рідного,
Тебе я тут зустріну.
Подам хлібець,
Чарки наллю по вінця,
Щоб ти відчув
Всю душу українця.

ДЕ ВИ, ЗВИТЯЖЦІ?

Туман зневір внизу і нагорі...
А мій народ, неначе мухи сонні.
Де ви, звитяжці, мужні бунтарі,
Де вас із сідел поскидали коні?

Хитренькі й підлі на підмостках сцен –
Погаркають... І разом йдуть на каву.
Брехня, зодіта в золоте слівце,
Як павутиння, обплела державу.

Хто люд зігріє, хто його спасе –
Ці перекуплені вдесяте депутати?
Ой, дожились, що продається все,
І навіть те, що зветься «батько й мати».

Забили баки спритні хитруни –
І так лепечуть, аж пускають слину.
На продаж ладні понести вони
Розділену на клапті Україну.

Їх не зупинять вбогі та старі...
Все перемішано у вихорі вертепу.
Звитяжці наші, мужні бунтарі,
Прийдіте швидше,
Бо душа вже стерпла.

КОЗАК МАМАЙ

Він гуляє степом,
Мчить за небокрай –
Скрізь дорогу стелить
Наш козак Мамай.
Срібно шабля грає –
Хай простить Господь.
Враже, до Мамая
Близько не підходь.

Різьблене обличчя
І козацька стать.
Ой, Вкраїна кличе
Волю рятувать.
Кінь летить по сліду
До ворожих зграй.
І рубає кривду
Наш козак Мамай.

Не притишить болю,
Не спинить коня,
Що у чистім полі
Долю доганя.
Срібно шабля грає,
Скаче кінь, як рись.
Враже, ти Мамая
Вічно стережись.

ЗАПИТАННЯ

Мужі високі з телевежі
В екстазі творчого вогню
Так ловко брешуть, брешуть, брешуть –
Й самі вже вірять у брехню.

Я слухаю словес лавину...
І хочеться спитать мені:
Чи ти збудуєш, Україно,
Своє майбутнє на брехні?

ЯК МИ ЗРОБИЛИСЬ ТАКИМИ?

Дуже охочі поплакать,
Хочемо, певно, самі
Лиш «ґаваріть» – не балакать,
Душу тримати в ярмі.

Йдем через весни і зими,
Наче байдужі воли.
Як ми зробились такими?
Де і коли?

* * *

Не помахавши крилами,
Ми повним душу криками.
Доріг своїх не бачимо,
А скиглимо та плачемо.

Сварливістю загойдані,
Ми охкаєм та ойкаєм
І тулим біль до серденька...
Та ще на когось сердимось.

Ми негаразди лічимо –
Й самі себе калічимо.
Хтось скаржиться, хтось лається...
Отак життя минається.

Тим, хто іде на милицях, –
Дорога не осилиться.
Хто в шкодуваннях мається –
Тим доля не всміхається.

ЛИШ БИ...

Що було – те знаю.
А що там, далеко?..
Не пізнавши раю,
Все ж не хочу пекла.

Хочу небагато,
Бо ще вірю в диво...
Лиш би засівати
Добротою ниву.

Пройдено чимало,
Та в дорозі знову...
Лиш би не прив'яло
Материнське слово.

З помислом високим
Подивлюсь на зорі...
Лиш би не засохнув
України корінь.

НАРОДЕ МІЙ

Народе мій, ти необачний часто,
Хоч час настав, щоб ти уже прозрів.
Якщо бажаєш ти дійти до щастя,
То не бери сліпих поводирів.

БАТЬКУ-ОТАМАНЕ

Про минуле з поглядом на сучасне

Батьку-отамане, де ти забарився?
Не минай в дорозі рідного коша,
Бо без тебе, батьку, похмурніли лиця,
Бо без тебе може зогнисти душа.

Хлопці у зневірі опускають руки,
Спину нахиляє кривда та біда.
Забувають мову кручені онуки,
І панує всюди грошова орда.

Стали ми байдужі, стали в герці кволі.
Той продатись може, хто живе в нужді.
Бусурманські коні топчуть жито в полі,
А на трон все лізуть зганьблені вожді.

Лижемо чужинцям ми смердючі п'яти,
Щоб зміняти волю на липкий п'ятак.

І, сльозу сховавши, промовляє мати,
Промовля Вкраїна: Що ж ви, діти, так!?

Я ж вас научала, щиро вас благала:
Не продайте честі, волю бороніть.
Чом, пани-паночки, вам грошей все мало?
Чому вашу совість замінила гидь?

Як же поєднати (хто сказати може?) –
Мурувать палац свій і державний дім?
Ой, знялись високі панські огорожі,
Батьку-отамане, у краю твоїм.

Стверджуватись в світі нам дано востаннє,
Щоби не хилити в кривді голови...
Батьку-отамане, з нашого чекання
Ти прийди і правду нашу оживи.

БОЛЮЧІ ПИТАННЯ

Не відійшли ми від тривоги,
Хоч нам не суперечив Бог.
У нас до волі всі дороги,
Застелені з одних тривог.

Сліз розпачу вже повен глечик,
Згубився смолоскип мети.
У повсякденних суперечках
Себе не можем віднайти.

Невже дурніші ми за інших,
Невже Господь кебет не дав?
Невже, невже той долар грішний
Зробив бедлам із наших лав?

Ми всі кричали і клялися,
Що оживе людська душа.
Замулилася слів криниця,
Бо там вода – немов іржа.

А хтось накравсь й не хоче знати
Про біди болісні земні.

Діждуться грішники розплати?
Діждуться вироку?.. Чи ні?

Чого у дзвони б'є омана,
Сховавши Божу благодать?
Болять мені оці питання –
Ой, як розпечено болять.

ОДНА-ЄДИНА

Коли у серці поклик журавлиний
І втома ріже зморшкою чоло,
Я добре знаю – є одна-єдина,
Що не сховає рук своїх тепло.

Коли далеко – знов до тебе лину,
Спішу до тебе, як весняний птах,
Бо, де б не був я, – ти одна-єдина,
В моїм мовчанні і моїх словах.

Коли день світить, як рясна калина,
І зерна мрії падають в ріллю,
Я свято вірю – є одна-єдина,
З якою сонце й хмари розділю.

Одна-єдина на білім світі,
З твого імення сонце світить.
Одна-єдина, одна-єдина,
Моя ти рідна Україна.

РІДНА МОВА

Ввібрав її, як сонце, в себе
Із надвечір'я і світань...
У ній дніпровське синє небо,
І дим пісень, і гук повстань,
І миротворне жито жате,
І ніжна єдність двох сердець,
І мій усміхнений початок,
І мій задумливий кінець...

ЗОВЕ РІДНА МАТИ

Ой, нашого люду по світу багато,
Та є власна хата в нас, браття, тепер.
Гей, чуєш ти, сину,– зове рідна мати,
Зове рідна мати додому тебе.

З далекого краю сюди повернися
У вечір вишневий – пахучий бальзам.
За звичаєм давнім ти, сину, вклонися
Забутим могилам, святим образам.

Не раз розлучались ми в кривді та горі,
Не раз розлучали нас недруги злі.
Та вірю: присохлий відірваний корінь
Ожити лиш може на рідній землі.

Я знаю – нелегко вертатися, сину,
Зустрівши в дорозі дощі і грозу.
Та є в тебе мати, та є Україна,
Що словом зігріє і витре сльозу.

ЧИТАЮЧИ ІСТОРІЮ

Вмирали козаки на палі.
Який це біль, який це жах!
Та не було в очах печалі,
Бо несли волю на руках.

Листаю сторінки зітерті –
І оживає мужня рать.
Мабуть, людині легше вмерти,
Коли за що є помирать.

Я ІДУ НА ПОКЛІН

Тішуся тобою,
Бо живу для тебе,
І карбую в серці
Дороге ім’я.
Золотисте поле

І блакитне небо –
З цими кольорами
Поріднився я.

Обізвуся словом,
А відлунить пісня.
На шляху Чумацькім
Кінь копитом б'є.
Тут любові сонце
І зоря провісна,
Тут моє минуле
Й майбуття моє.

Вип'ю студениці
З чистої криниці –
І прибуде сили,
Що даєш мені,
Щоб не заточиться,
Щоб не похилиться,
Як колись зійдуся
З ворогом в борні.

На високу долю
Побажай удачі,
Щоб перебороти
Холод і грозу.
Побажай утіхи,
А коли заплачу,
Знай – це від любові,
Що в душі несу.

Рідна земле моя, –
Чую мужності дзвін.
Рідна земле моя, –
Бачу цвіть молоду.
По дорозі життя
Я іду на поклін,
До імення твого,
Україно, іду.

ДЗВОНИ ЛАВРИ

Старої Лаври віщий дзвін,
Зайти до храму просить він.
І спомин – ластівки крило
Летить туди, що відбуло.

Думки і давнішні жалі
Схилитись просять до землі,
Згадать, кого уже нема,
Хто жив на світі недарма.

Були ми в радості й біді –
Дзвонила Лавра і тоді.
І через даль, і через час
Той срібний дзвін знаходив нас.

Я чую Лаври Божий дзвін –
Такий близький й натхненний він.
Щоб день лихий нас обійшов,
Лунай, Печерський дзвоне, знов.

Київська Лавра – свята наша мати,
Наша молитва в ранкову годину.
Треба спинитися, не поспішати,
І помолитися за Україну.

УКРАЇНІ

Як осягнуть твою глибінь,
Твоїх висот зорю ласкаву?..
Хто б не були – ми тільки тінь
Твоїх страждань й твоєї слави.
Роки твою карбують мить,
Ростуть сини під небом синім...
Ні, ні, ще треба заслужить,
Щоб нарекла своїм ти сином.
...Зерном достигнуть в колоску,
Повірить правді, що не гнеться,
А кривду в темному кутку
Спалить багаттям свого серця!

МІЙ БІЛЬ

Кияни,— запитать доречно,—
Чого ви нагло продались,
За жменю цукру, жменю гречки
Зігнули ноги, впали ниць?

Нікчемний лик в коштовній рамі —
А правда висохла до дна.
Між православних божих храмів
Вертепи править сатана.

Ганьбою кожен день облито,
Лиш вікна дивляться сумні.
І мову, схожу на молитву,
Обслинили вуста брехні.

Нема нічого, крім омани.
Де гордість, що була колись?..
Кияни, землячки-кияни,
Чого ви нагло продались?

БАГАТІЙ

Жив багатій — палац хороший.
Несли йому із міст та сіл.
Зсипались липкуваті гроші
Йому в кишеню звідусіль.

Добра усякого багацько
Мав цей крикливий, лютий пан.
Будинки, гроші і багатство —
Це все грабунки та обман.

Найбільше тішивсь, як до зали
Скликав підлизників своїх,
Щоб ті улесливо казали:
— Ви, батьку, кращий за усіх.

Гуляв, кричав — летіла слина...
Та захворів, на мить притих

І вмер... І ні одна сльозина
Не впала із очей людських.

ЖИТЕЙСЬКЕ МОРЕ

Чую шипіння, ойкання, грюки,
Прискають в очі підсмачені брехні...
В морі життя я розкрилюю руки –
Треба утриматись на поверхні.

Хвиля ударить то зліва, то справа,
Хвиля злітає, немов чорна птиця...
В морі життя не завжди треба плавать,
Треба уміти лиш – не утопиться.

Я ХОЧУ БУТЬ НА ТЕБЕ СХОЖИМ

Я хочу буть на тебе схожим,
Мій рідний краю – зелен дім,
З твоїм світанком, днем погожим,
З пшеничним усміхом твоїм.

З криниць веселим перехлюпом
Й завзяттям засіву і жнив,
З дівчам, яке всміхнулось любо,
Озвучивши краси мотив.

На тебе схожим хочу бути,
Щоб я – в тобі, а ти – в мені,
Із молодим зацвіттям рути,
З димком прив'ялим на стерні.

Щоб звали зорі вечорові
Мене, як іскорки надій,
Щоб грівся я в твоїй любові,
А ти навік лишавсь в моїй.

ЛИШЕ ПАМ'ЯТАЙМО

Хто перший, хто другий,
Хто нижчий, хто вищий?

Оцій суперечці,
Напевне, сто літ.
На власну дорогу
Онуки вже вийшли,
А ми про своє
Їм белькочемо вслід.

Хто перший, хто другий?..
Змагатись доволі –
І так ми зробились
Неначе чужі.
Нам треба, щоб врунився
Колос у полі
Й жила Україна
У щирій душі.

Діждалися волі –
Великого дива,
Вже час забувати
Незгоди старі.
Хто вищий, хто нижчий –
Хіба це важливо?
Була б рідна мати
У щасті й добрі.

Колючим камінням
Побита дорога,
Та вірять в майбутнє
Вкраїни сини.
Лише пам'ятаймо:
Єднання – від Бога,
А розбрат лукавий –
То клич сатани.

НЕВЖЕ ТАК БУДЕ НАЗАВЖДИ?

Зробились злодії панами –
Такий незрозумілий вік.
А правду хтось штовхнув до ями,
Щоб змив її брудний потік.

Талант й порядність у людини
Не пропускаються ніде.
Цінується лише єдине –
Хто більше хитро украде.

Чи ми сліпі, чи ми не гожі? –
Бо всі похнюплено мовчать.
Нікчема може вже за гроші
Купити генія печать.

І наша гордість, що на скронях
Сріблиться відблиском століть,
Перед пихатістю в поклоні
Неначе наймичка стоїть.

Гримлять палаци від овацій –
Гуляє панство між біди...
І серце стукає в розгадці:
Невже так буде назавжди?

ЯНИЧАРИ

Не так тії воріженьки,
Як рідніі діти.

Народна пісня

Гляну правді у вічі. А правди гіркої
Не сховати в густі ковили...
Із відваги і світла вставали герої,
Із пітьми – яничари росли.

Ой, тобі, Україно, пекло і боліло
Від чужинських образ без вини,
Та найгірше оте, що твоє біле тіло
Мордували рідненькі сини.

Стерли пам'ять віків – аж зробилися діри,
Скров'янили надії блакить.
Відреклися вони від отецької віри,
Щоб ту віру на людях ганьбить.

Під холуйську дуду танцювали юрбою –
Так, що п'яти горіли вогнем.
І неначе змагались весь час із собою:
Хто свій рід голосніш прокляне.

Слова іншого я не знайду: яничари,
Дратувала їх мова своя.
За мідяк продавали вони на базарі
Твоє, мамо, пречисте ім'я.

Ой, міняли тебе, за що вимінять вдасться,
Віддавали за шмат ковбаси.
Бережи нас, Господь, від чужої напасті
І від власного лиха – спаси.

Хай приходить прозріння у віщій печалі,
Щоб серцями спокутувать гріх.
І встаєш ти, Вкраїно, на зло яничарам,
У відвазі героїв своїх.

ГЕТЬМАН

Іван Мазепа... Скільки років
Горланили під вухо нам:
Це зрадник хитрий і жорстокий,
Хотів нас, не моргнувши оком,
Продать чужинцям, ніби крам.

Ой, що сказать? Хіба провина,
Що він був лицарем добра?
Лиш мав гаряче серце сина,
Бажав спасти тебе, Вкраїно,
Від ласки хижої Петра.

Народ не може буть народом,
Коли в душі плачі страшні.
Не поступивсь козацьким родом,
Не заховався, мовив гордо
Обманутій надії: ні!

Коли б такого сина мала
Ти, Україно, ще хоч раз –
То сто разів не помирала б

В обіймах царського вандала,
Не полотніла б від образ.

Не вмре героїв вічна шана,
Із болем змішана гірким.
І мудрість гетьмана державна,
І мужність козака Івана
До нас приходять крізь віки.

Літають думи понад степом,
Як пам'яті живі орли.
І слово проситься у небо:
Спасибі, гетьмане Мазепо,
Що в нашій долі Ви були.

БОЛЮЧА ВІДПОВІДЬ

Держава наша є й нема –
Блищить тризуб, тріпоче прапор,
Але в душі іще пітьма...
Ой, так далеко ще до правди.

Ще не знайшлись, немає тих,
Хто поборов і зло, й гординю
І вище помислів липких
Поставив долю України.

Чом рідна мова як чужа? –
Вона лише для антуражу.
І давню віру їсть іржа,
Бо не здолає силу вражу.

Нема поборників добра,
Щоб волі додали ще міці.
Сказати вголос вже пора,
Що є на світі українці.

Ні, кожен грає у своє.
А ми в безпам'ятстві і нині...
Держава є? Ну, може, є,
Але нема ще України.

КОЛИМА

Схиляю голову перед пам'яттю земляків-українців

Боронили свій дім, що горів у вогні.
В чому їхня вина?..
Димом очі пекла у вагоннім вікні
Чужина, чужина.

По етапах ішли, під прицілом вели
Той повстанський загін...
Та покірними все ж не були, як воли,
Бо несли волі дзвін.

Ой, того не пізнай і туди не ходи,
Де безправ'я тюрми.
Хоч дорога гінка, та щезають сліди
У снігах Колими.

У печальних очей не питай, не питай,
Що сховала зима...
Відібрала життя, відібрала літа
Колима, Колима.

Наче свічку в руках, тужну пам'ять несу,
Де могилка проста...
Хай Вкраїна з лиця тихо зронить сльозу
Біля того хреста.

МОЛІННЯ З 33-го РОКУ

Дай, Боже, зиму перебути,
Холодні й довгі вечори
І свічку віри не задути
До літа – теплої пори.

Дай, Боже, зиму пережити,
Перебороть голодний страх
І власне серце не лишити
В колючих, крижаних снігах.

Добром зігрітися незримо,
Не впасти долею у гріх...
Дай, Боже, пересилить зиму –
Прошу за себе і за всіх.

ХТОСЬ НЕПУТЯЩИЙ

Кожний правитель по-божому пише,
Слово красиве, немов талісман...
Та коли нам придивитись пильніше:
Зліва – крадіжка, а справа – обман.

Всі малювали усміхнені далі,
Де на столах – чого тільки нема!
Та, як захочеш уникнуть в деталі:
Мряка – позаду, а спереду – тьма.

Ті обіцянки слизькі, як амеба,
Ситним хлібцем не вкладеш їх у рот...
Ой, вже давно розібратися треба –
Хтось непутящий... Вожді чи народ?

ЛЕГЕНДА ПРО ГОЛОВУ ЧАЦЬКОГО

Камінь на скелі біля річки
Тетерева, поблизу Житомира,
нагадує козацьку голову.
Ту скелю люди звуть
Головою Чацького.
В народі про це ходить легенда.

А Поліссям ходить, заходжа в оселі
Про давно забуте розповідь жива...
Чом то біля кручі, на урвистій скелі,
Камінь – мов козацька буйна голова?

В'юниться ріка там, звивисто хлюпоче –
Знає щось, та мови не збагнеш ніяк...
А козак на скелі ледь примружив очі,
І кусає вуса молодий козак.

...Кажуть, сам Хмельницький
вивів на дорогу,
Передав до Січі потайний папір
І сказав гінцеві, криючи тривогу:
— Ти донести маєш всім наперекір.

Лиш не попадися, бо то буде лихо.
З Богом, синку, з Богом...
Вирушай... Пора...—
У гінця кінь вірний і швидкий, як вихор,
У гінця шаблюка — блискавки сестра.

Промайнули гори, промайнули луки,
Раптом: «Стій!» — сторожа
вершника спиня.
У руці козацькій блиснула шаблюка —
І шукай могилу, і лови коня.

Та загін шляхетський кинувся в погоню:
— Пся крев! Хлоп негідний
обдурив, бач, нас.
— Ой лети, мій друже, не спіткнися, коню,—
Ти ж бо пам'ятаєш гетьманів наказ.

Чи гнідий спіткнувся, чи втомився, може,—
Наздогнали хлопця — виходу нема...
З трьох боків довкола суне рать ворожа,
Гляне в бік четвертий — урвища пітьма.

Кресонуть по латах — та нерівна сила,
А папір захоплять — не минуть біди...
Уклонився сонцю, батьківським могилам —
Над проваллям диким обірвав сліди.

...В'юниться ріка там, пінний саван стеле,
Знає щось, та мови не збагнеш ніяк.
Там козацький профіль на високій скелі —
То безсмертя вічне заслужив козак.

ВЕЧІР ПІД БАНДУРУ

Бандуристові Віктору Лісоволу

Наслухавшись козацьких гордих дум,
Заснуть не можу – мучать давні муки...
Я чую, як пищаль стріляє в глум
І кривду б'ють освячені шаблюки.

Бандуро-сестро... В звуках ожили
І битви грім, і серця ярий клекіт.
З туману дум, з гарячої золи
Встає мій предок – мужній і далекий.

Дзвенить в струні історія моя
(Ми ж не якісь безбатченки у світі),
Іздавна волі дороге ім'я
Стояло нам зорею у зеніті.

Мій давній предку, б'ю тобі чолом
За вдачу щиру, чесну і вогнисту,
За те, що зло не називав добром
І вірний був святому побратимству.

В живій бандурі міниться душа...
Спасибі їй, що нагадала знову,
З якого роду, кореня, коша,
Яку міцну ношу в собі основу.

Мій бандуристе, дяку теж прийми,
Що ти прийшов... В години вечорові
Величну думу з сизої імли
Осяяв звуком чистої любові.

Наслухавшись козацьких гордих дум,
Заснуть не можу, мучать давні муки...
Я чую, як пищаль стріляє в глум
І кривду б'ють освячені шаблюки.

МАТИ ОЛЕКСАНДРА БОГОМОЛЬЦЯ

Надривний кашель геть її замучив,
Перед очима змутнена слюда...
Вмирала жінка довго і болюче,
Хоча була ще зовсім молода.

Вмирала жінка... Вже безсилі руки.
Легені їй розплавила тюрма.
Але ж вона сама пішла на муки,
Борню пекельну вибрала сама!

Рум'янцю спалах — і згасає тужно,
Немов життя прощальні промінці.
Та не згорає в серці вічна мужність
Усіх живих і страчених борців.

Ні, не щеза на світі одержимість
Заради правди і високих мрій!
А думка знов: ти ж мати і дружина
І десь один росте синочок твій.

Я не повірю, що вмирать не страшно,
Від цього слова віють холоди...
Вона шептала тихо: «Сашо, Сашо,
Хоч на прощання, синку мій, прийди».

«Це воля смертниці —
не будем суперечить»,—
Байдуже процідив жандарм собі...
Синок із батьком, похиливши плечі,
Стояли перед матір'ю в журбі.

Звелась на подушки крізь біль,
страждання,
Уся — вже догоряюча зоря,
І синові, мов заповідь останню,
Дала з руки своєї «Кобзаря».

Я УКРАЇНСЬКОЮ ВАМ ХОЧУ ЗАСПІВАТИ

Відомому співаку Ярославу Євдокимову, який живе в Москві, але народився в рівненській тюрмі, в яку його мати була ув'язнена як бандерівка

Чужі слова я пригортав не раз,
Вони вуста постійно лоскотали.
Але в очах цвіт мальви не погас,
Зовуть дитинства осяйні цимбали.

Мій отчий край із пахом споришу,
Із хлібом, що на стіл нам клала мати.
Притишіться — усіх вас попрошу:
Я українською вам хочу заспівати.

Як довго я шукав душі мотив,
Як довго підбирав до нього слово.
До потайних джерел не раз ходив,
Щоб відчувати: ось моя основа.

Ні, я не вірю, що любов мине
І відлетить, неначе птах крилатий.
Щоб зрозуміли, друзі, ви мене —
Я українською вам хочу заспівати.

Пісня мого дому і моєї нені —
Там червоні вишні і луги зелені.
Пісня мого серця і моєї долі —
Крашанка пасхальна в правди на долоні.

Пісня мого смутку і моєї втіхи,
Де сльоза солона змішана зі сміхом.
Пісня — пишні грона в калиновім листі.
Пісне моя рідна, — ти ж не загубися.

В ПІДМУРОК НАШОЇ ДЕРЖАВИ

...Прошу всіх – будьмо милосердні,
Не киньмо душу в каламуть.
Хай правди паростки мізерні
В новітнім часі проростуть.

Не забуваймо давній звичай –
Хлібину вбогому подать
І не хилить своє обличчя
Лише у бік, де благодать.

Не треба, браття, нам змагаться,
Де власне «Я» – то понад все,
Бо не слова, а лише праця
Нас всіх від напасті спасе.

Не проклинаймо день вчорашній
І нинішній теж не клянім.
Нехай без люті руки наші
Возводять України дім.

Тут не годиться цвях іржавий...
Злість не ховаймо у нутро.
В підмурок нашої держави
Покласти треба лиш добро.

ГОЛОД

Пам'яті тих, хто не пережив
тридцять третього

Пекельні цифри та слова
У серце б'ють, неначе молот.
Немов прокляття, ожива
Рік тридцять третій... Голод... Голод.

У люті сталінській страшній
Тінь смерті шастала по стінах.
Сім міліонів (Боже мій!)
Недолічилась Україна.

Напевно, з витоків життя
Не знав мій край, хоч як боліло,
Щоб мати та своє дитя –
Промовить навіть страшно – з'їла.

А батько потопив синів,
Щоб на очах не помирали...
Той жах в сльозині почорнів –
Зітер фанфарні ідеали.

Великий голод – вічний гріх
З лихої примхи та сваволі...
Той рік на нашу долю ліг
Мов згусток кров'янистий болю.

В історії ж пером швидким
Писались гімни і хорали.
А ці пекучі сторінки
Підкупно так повикидали.

В руках, що виростили хліб,
Не залишили і зернину...
Ні, рід наш в горі не осліп.
Ти все згадаєш, Україно.

Згадай усе ти, щоб воздать
Близьким і дальнім людоморам...
Хоч радість легше пам'ятать,
Та треба пам'ятать і горе.

ШАПКА ЗЕМЛІ

Висока могила, козацька могила –
Насип її, ненько-Вкраїно, під небо
Для тих, кого смерть
в тридцять третім скосила,
Бо нам перед ними покаятись треба.

Покаятись треба, очистити душу
За голос лякливий, за руку безсилу.
Ой, шапку землі мусиш ти і я мушу
Принести на цю всескорботну могилу.

* * *

Двадцятий вік останні лічить роки.
Свого вертепу гасить білі свічі.
Він був немилосердним і жорстоким,
У ньому ми народжувались двічі.

Знов народились, щоб не помирати,
Перебороти зло і лихоліття
І записати воскресіння дату –
Двадцяте неприкаяне століття.

ВІТЕР ЗІ СХОДУ

Пам'ять котить, ніби сльози,
На життя – холодну воду...
Пригинав нас і морозив
Вітер кручений зі сходу.

Вітер лютий і злодужий,
Ще й забарвлений багрово.
Він калічив наші душі,
Він калічив наше слово.

Нівечив козацьку вроду,
Брав дітей для яничарства –
Вітер кручений зі сходу,
Із покрученого царства.

Сліз кривавих... Скільки відер
Зла неволя нам налляла?
Цей триклятий чорний вітер
Гірший, ніж орди навала.

Посаджу я дуб крислатий,
А солоні сльози витру.
Ні, не дам більш панувати
В рідній хаті цьому вітру.

* * *

— Хто ми в світі без рідного слова? —
Запитаю, щоб чулось навкруж.
Ой, болить і пече мене знову
Глухота перекошених душ.

— Ну і що? — хтось промовить зухвало.—
Слово хліба чи сала додасть?..—
Дух живий поміняти на сало —
Чи не гріх це важкий, не напасть?

Братнє слово мені не байдуже —
Хай у серці кубелечко в'є.
Та усе ж мені хочеться дуже,
Щоб стозвуко звучало й моє.

Рідне слово... Ні, вітер огуди
Не затулить нам злякано рот.
Ми без нього такі собі — люди,
А із ним — український народ.

ЧУЄШ, БАТЬКУ, ЧУЄШ

Чуєш, батьку, чуєш,
Де наш страх ночує,
Заховавши волю
У гнилу стодолу?

Чуєш, батьку, чуєш,
Як наш дух корчують,
Як від крику злого
Тихне наше слово?

Чуєш, батьку, чуєш,
Як Дніпро бушує?
Хвилі — наче в морі,
Щоб не буть в покорі.

Чуєш, батьку, чуєш,
Що нам Бог віщує?..

Не забудьмо, діти,
Батька заповіти.

Тарасе, будь порадником для нас,
Брехливі речі слухати доволі,
Бо вже настав той сокровенний час,
Коли ми маєм вибирати долі.

Тарасе-батьку, в наших лавах будь,
Почути хочем мудрої поради...
З'єднавши слів небачену могуть,
Ти освіти дорогу нам до правди.

ПРЕДКОВІЧНА ЗЕМЛЯ

Предковічна земля... Хустка синього неба,
Та верба, що у полі на вітрі зросла.
І здається — для мене нічого не треба,
Лиш краєчок твоєї любові й тепла.

Я твоєї долівки зелена билина,
Тут мені розквітать і зажовкнути теж.
Україно моя — моя матір єдина,
Ти в очах постаєш у загравах пожеж.

О, не раз в бій ішла ти за право на щастя
І тулилась до волі відвага твоя...
В серці віра живе, що нікому не вдасться
Перекреслить навік твоє горде ім'я.

Тут близьке мені все — до малої краплини:
І карпатські стежки, і поліські бори.
З діда-прадіда рідне... Моя Україно,
Мою долю на пробу любові бери.

ЩОБ РІДНЕ СЛОВО РОЗЦВІЛО

Я признаюсь: давно не співав
В колі друзів, де любиться пісня,
Щоб запахло покосами трав
Моє рідне русяве Полісся.

Я, здається, вже зовсім забув,
Як виводять протяжно і дзвінко,
Щоб на землю мою голубу
Осипалися неба краплинки;

Щоб дзюрчав у тій пісні ручай,
Як сопілка, озвалась вільшина
І червнево яснів молочай
У замрії очей, як в долині;

Щоб згадалось усе, що було,
Загадалось, що буде на потім,
Й рідне слово в душі розцвіло
На високій розлунистій ноті.

УКРАЇНСЬКА ПІСНЯ

Ніні Матвієнко

Співають дівчата –
Дзвінке триголосся...
Забуте запахло,
Прив'яле заквітло...
Там спомин і мрія
В єдине сплелося,
Зробилось від того
Душі моїй світло.

У голосі зринули
Сріберні птиці:
Озвалися сміхом,
Озвались журою...
І доля моя
Підійшла до криниці –
Криниці любові
З живою водою.

Лиш пісня... Лиш голос,
Як поле зелене,
Дрібне відійшло,
Залишилось значиме.

І дивиться
Небо вкраїнське на мене,
Як вічність, бездонними
Ясен-очима.

ДОНЬКА УКРАЇНИ

Раїсі Кириченко

Полтавська земля доньку славну родила,
Де мамина вишня в цвітінні садів.
І слухає вся українська родина
Її неповторний, схвильований спів.

У радості й горі — цей спів як молитва:
І серце зігріє, й осушить сльозу,
Бо в пісню народна душа перелита,
Веде нашу долю крізь тишу й грозу.

А в долі дорога, на жаль, не гладенька,
Та що те каміння, коли є політ...
Здається, співа лиш для нас Кириченко,
А голосом рідним відлунює світ.

Хода до очищення й правди — єдина.
Ні, нас не зіб'є вже лиха крутія.
Гордися, Вкраїно, втішайся, Вкраїно,—
Співає для тебе козачка твоя.

ПОКИ ТИ, УКРАЇНО, ЖИВЕШ

Не згоріла душа на багатті червоних пожеж,
В ній надія росте,
Як на полі отецькому жито.
І живу я, живу — поки ти, Україно, живеш.
І ніхто не уб'є —
Поки ти будеш, матінко, жити.

НАМ ТРЕБА

Магнати помінялись хутко:
Сорочку рвуть, цілують хрест.

А всі маєтки і рахунки
Сховали в павутинь словес...

Щоб душам пломінь передати,
Щоб оживить серця людей –
Ні, не потрібні нам магнати,
А нам потрібен Прометей.

БРЕХУНИ

Ну й розвелося брехунів:
Начальство бреше, бреше влада.
Рум'янець стиду відгорів.
І вже брехня – мов і не вада.
Ой, брехуни... Порода ця –
Бридка короста мого краю.
Ні, не шукайте в гаманцях
Ключі загублені до раю.

СПАСИ МЕНЕ, ПІСНЕ

Спаси мене, пісне, від зла і зневіри,
Мене відверни од чуттєвих проказ.
Тебе не притишать сучасні жовніри,
Тебе не заглушить вельможний указ.

Лякали тебе і свої, і чужинці
Нестерпною мукою чорних пожеж...
А ти знову сходиш рядками пшениці,
А ти знову ноту найвищу береш.

В душі твоїй, пісне, знайшов насолоду,
В глибинах твоїх я відгадку знайшов,
Як жить для Вкраїни, як жить для народу
Й на рідній землі засівати любов.

* * *

Благословенним будь, народе мій великий,
Що поборов і кривду, і грозу.
Хоча й душа не відійшла від крику,
Хоч очі ще не витерли сльозу.

Яке б важке не чатувало горе –
Народе, віримо ми у твою могуть,
Що все осилиш, все ти перебореш,
Бо ми були, ми – є і маєм буть!

СКАЖУ ВІДВЕРТО

Не слід пишатись без потреби,
Та думка душу звеселя,
Що зверху – материнське небо,
А знизу – батьківська земля.

Скажу відверто, без загадок,
Своєму пращуру вклонюсь,
Що дав мені цю землю в спадок,
Що українцем я зовусь.

Я ЇХ ЗНАЮ

Скільки в тебе, Вкраїно, хитрих, злих ворогів
Серед тих, хто себе називає «синами»,
Хто навкруг засіває і неправду, і гнів...
Скільки ходить ще їх поміж нами?

Твої болі, матусю, зовсім їм не болять,
Твої радощі – серця не тішать.
Дуже просто для них про одне нам казать,
А вчинити, зробить – зовсім інше.

Не зачепить душі твоя пісня у них,
Їхня мова – прихована маска.
Їм лиш гроші подай для розваг та утіх –
Й зачини двері, вийди, будь ласка.

Ти сьогодні у злиднях, у нужді, як колись,
Моя нене-Вкраїно, мій краю.
Та сміються «синки»... Ти не віриш? –
Дивись!
Я їх бачив, я чув –
Я їх знаю!

НЕ БРЕШІТЬ

Не брешіть одне одному –
Гірша зла брехня стара,
Коли хочемо для дому
Хоч краплиночку добра.

Правда кривду не скосила,
А та кривда очі їсть.
Лише в правді наша сила,
У брехні одна лиш злість.

Не брешіть, не забрешіться,
Ви ж – державницькі мужі.
Бо зітруть лукаві лиця
Люди в скривдженій душі.

Хтось добрався до корита,
Хтось сотає срібну сіть...
Серце просить: не брешіте,
Свічку правди не вгасіть.

Не брешіть одне одному –
Гірша зла брехня стара,
Коли хочемо для дому
Хоч краплиночку добра.

І ЗНОВУ СУМНІВИ

І знову сумніви у серці,
І знову край мій у брехні.
Коли ж єднання добереться
До української рідні?

У нас усе не так, як треба,
Хоч Боже правило просте.
У дві руки гребуть під себе
Правителі усіх мастей.

А люд в тужливій паволоці,–
Нас гне нужда, як ту лозу,
І виджу в Кобзаревім оці
Я невдоволення сльозу.

Ой, час уже душі зігріться –
Я сам себе не раз питав:
Чому у нас, ув українців,
Дорога до мети крута?

ЧИ МИ НАРОД?

Чи ми народ, чи ми населення,
Чи, може, просто ми юрба?
Нап'ємось до чортів веселеньких –
Хай тішить сварка та гульба.

Своє клянемо, інше хвалимо,
Берем чужих в поводирі.
Вогнем диявольським знов палимо
Отецькі звичаї старі.

Ми звикли вже до деформації –
Поїв, поспав, по...– та й усе.
З душі вже стерли слово «нація»,
А з думки – хто її спасе?

Чи ми народ із геном мужності,
З корінням сили й доброти?
Чи ми народ? – спитати мусимо,
Спитати і відповісти.

Розмова під небом

МОЯ МОЛИТВА

Спокою і витримки
Дай мені, Боже,–
Серцем прийнять,
Що змінити не можу.

Мужності дай мені,
Боже, як сину,
Те помінять,
Що для мене під силу.

Мудрості дай,
Бо важливо це дуже –
Вміть відрізнити
І перше, і друге.

РОЗМОВА

Старого гуцула зустрів я колись,
Спитав навмання, так, для виду:
– І скільки на світі ви вже прожили,
Скажіте, признайтеся, діду?

Спинився старий, посміхнувся у вус:
– Ну що, я не буду вгинаться,
Признатись нікому про це не боюсь –
Прожив, як по правді, днів двадцять.

– Та що ви? Та вам недалеко до ста,
Навіщо звернули на жарти?
– Ні, тут арифметика зовсім проста –
Послухай, осмислити варто.

День перший, коли я із війська прийшов,
А другий – як стрінув Анничку.
Була в нас велика і вірна любов,
Як мовлять – одразу й навічно.

І третій, як хату свою збудував,
Про це пам’ятаю і нині.

Світилась красою і мисників, й лав,
І добрим лицем господині.

Четвертий — це сталось якраз восени,—
Коли народився синочок...
Якщо по порядку — було три сини
І троє смерічечок-дочок.

А потім женив роботящих синів —
Пішла голопуза малеча...
Отак набереться двадцяточок днів.
А інше усе — колотнеча.

Дідок підморгнув, собі далі пішов,
Кептарик натягши на плечі...
Я довго стояв, онімілий немов,
Не змігши нічим заперечить.

Розмову цю мудру в собі понесу,
Щоб знову вона нагадала:
На радість відведено мало часу.
Ой Боже, як мало, як мало...

* * *

...А треба жити кожним днем,
Не відкладаючи на потім...
Що має буть — не обминем
В своїх стараннях і турботі.

Нам треба жити кожним днем,
Не ждать омріяної дати,
Горіть сьогоднішнім вогнем,
Бо «потім» може й не настати.

ХРЕСТ НА ДОРОЗІ

Видива дальні, наповнені вражень —
Хоч ти у силі, хоч у знемозі.
Щось неутішне для мене розкаже
Хрест на дорозі.

Скорбна душа придивитися хоче,
Втерти сльозу у нежданій тривозі.
Мов материнські заплакані очі –
Хрест на дорозі.

В рамочці чорній ховаються лиця,
Збіглись обставини – лихо стряслося...
Ти зупинись і в поклоні схилися –
Хрест на дорозі.

В отчому краї стрічав їх доволі,
Сіються, сіються, множаться досі.
Наче відлуння одвічного болю –
Хрест на дорозі.

СІЛЬСЬКА ЕПОХА

Ховають бабу в хутірці,
Зібралось – лише три сусідки.
У хаті вікна як мерці...
А хто сюди прийде і звідки?

Ніхто дверей не зачиня,
Лежать в траві опалі груші...
Кує зозуля навмання –
Немов рахує мертві душі.

Нема кому радіть, рости –
Лише одні печальні лиця.
І вже похилені хрести
Не можуть в цвинтар поміститься.

Згубився смерті переляк,
В хатах лишилося лиш трохи,
Не усвідомивши ніяк, –
Кінчається сільська епоха.

РОЗДУМ

Короткий літній відпочинок –
І знов на старт... Пішов? Іду.

Йду у вертеп розмов і вчинків,
Змішавши доброту й біду.

Межа пристойності зітреться,
М'які забудуться слова...
І знов колотиме під серцем,
І розболиться голова.

Знов будем гризтись між собою,
Все не збагнувши до пуття.
Та не піду я з поля бою,
Бо це сьогоднішнє життя.

Так суджено вже нашій долі
(Чи досвід предків ти забув?) –
Іти до істини святої
Через неправду і ганьбу.

РОЗДУМ У БЕЗСОННУ НІЧ

Старієм, друже мій, тупієм,
Вростаєм в клопоти пусті.
Вже давні помисли та мрії
Згубились десь у суєті.

Хотілось материк відкрити,
У чомусь ствердити себе.
Біля розбитого корита
Мій сум суху траву скубе.

Чи зледачіли, чи втомились,
Чи вже не вистача кебет?
Малює час брусочком мила
На склі життя сумний портрет.

На тім портреті – тільки зморшки
І кола літ біля очей...
Зібрались діти біля ложки,
А мед в ту ложку не тече.

Лиш осінь скиглить біля хати,
А руку простягни – зима.

Іще щось хочеться сказати,
Сказать, та голосу нема.

І все ж всміхнися, друже милий,
Не повторяй сумний мотив...
Чи ми цей час не зрозуміли?
Чи нас цей час не зрозумів?

* * *

Згубились райдужні надії,
З вогню лишилася зола...
Усі ми наче лицедії
В комедії неправди й зла.

А наші хитрі ляльководи
Все набивають свій гаман...
На світлі зорі, чисті води
Ядучий опустивсь туман.

Злостивим цілям на догоду
Один на одного шипить.
...А як вже хочеться народу
По совісті, по правді жить.

РОЗДУМ ПІД НОВОРІЧЧЯ

Ви чуєте цей срібний передзвін?..
В календарі час нову дату пише.
Під гострим зором новорічних змін
Усе немовби краще і мудріше.

І ти неначе іншим став уже –
Чутливішим на гули планетарні:
Те кревним стало, що було чуже,
Суттєвим – що здавалося примарним.

Звільнившися від гриму, мов лузги,
На себе збоку пильно глянуть можна:
Стають твоїми не твої гріхи,
Стає гіркою необачність кожна.

Не легковаж — уже літа не ті!
А розберись: що взяти? що не взяти?
Купайся, слово наше, в доброті,
В живій воді із материнки-м'яти.

Жива водиця всохнуть не дає:
Зніма утому, в спеку — прохолодить.
На цій землі здається все твоє,
Бо ж вісь її через серця проходить.

І ти, вагання, у любов повір,
У квіт вогню, який цвіте і в січень,
Який цвіте зимі наперекір
В людських очах, на стежці
вічних стрічень.

...Щедрує сніг під мовчазним вікном,
Стежину стелить молодому року.
Вростає мрія у земний огром,
Щоб стверджувать правдиве і високе.

* * *

Хитаюся ліворуч і праворуч
В дискусії зневіри та надій,
Хитаюся, хитаюся... А поруч
Іде життя по лінії прямій.

Цей напрямок під ноги треба класти,
Щоб йти вперед... Не думати про те,
Якої форми і якої масті
Оця земля, що гречкою цвіте.

* * *

Шукав гармонію в житті,
Гадав, що відшукать зумію...
І тільки кола на воді
Лишились од моєї мрії.

Шукав взаємної душі,
Яка розділить грім і тишу.
Та зникли теплі міражі,
І стало серцю холодніше.

Шукав, шукав – шукаю знов,
В трьох водах мочений і битий...
Якщо чогось не віднайшов –
Хоча б себе не загубити.

ПОРТРЕТ

У сквері художник, усівшись на ящик,
Малює портрети – мистецька рука.
А кожен замовник бажає буть кращим –
Така вже подоба, натура людська.

Й мені забажалось, забаглося дуже:
– Скажіте, де черга і я тут за ким?
Прохання до тебе, художнику-друже,
Розправ мої зморшки, змалюй молодим.

Змалюй чорний чуб, що без білого снігу,
І очі, щоб грала веселка у них.
У фарби вклади більше радості й сміху,
Які я, на жаль, загубити вже встиг.

Почувши прохання, словесні тиради,
Художник повів лиш краєчком брови:
– Я можу, як зволите, все змалювати,
Але то вже будете, пане, не ви.

Чуже, незнайоме, хоч гарне обличчя –
Для чого здалося, коли не твоє?..
Отямився я, мовив самокритично:
– Малюй, брате милий, таким вже як є.

ЖИТТЄВІ ВІХИ

(З почутого)

Ще тільки двадцять...
Все життя попереду,
В очах блищить веселий промінець.
Весняний день погнав дитинства череду,
А вечір пісню склав для двох сердець.

Приїхали до тридцяти... Ще весело –
Не хочеться те бачить, що здаля...
Життя вперед гребе завзято веслами.
На руки тату проситься маля.

А ось і сорок тихо в двері стукає:
Відкрий ті двері – зачинятись гріх.
Обрамлена і кольорами, й звуками
Пора здобутків та земних утіх.

Вже п'ять десятків – яблука обпечені,
Якісь кисліші начебто на смак.
В твого життя оптимістичне речення
Чомусь закралось слово це «однак».

Ой, шістдесят...
Пронеслося, промчалося...
Сльоза засліпить, серце запече...
З надіями вже треба нам прощатися
І втому літ покласти на плече.

Невже це сімдесят? Таки причапали.
І постає кривий питальний знак
Над втіхами, здобутками, печалями:
А далі що? А далі що і як?..

* * *

Родитися, щоб вмерти,
Піти у забуття,
Сліди свої зітерти
На смітнику життя.

Родитися, щоб жити,
Здолать прогнози злі
І слід свій залишити
На паперті землі.

Ой, поняття єхидні –
Як знять з очей туман:
Де Божа необхідність?
Де бісовий обман?

ДЗЕРКАЛО

Мов дзеркало – великі вікна,
Пізнай: хто йде і що несе...
І вулиця, напевно, звикла,
Що віддзеркалюється все.

Біжать авто там норовисто,
Мелькають люди знов і знов.
І навіть звук гучного міста
Тут відображення знайшов.

Тут видно все, як на екрані:
Поглянь... І сам собі збагни,
Де люди добрі, де погані,
Де голодранці, де пани.

Чи я на інших вже не схожий,
Чи покривало вдяг рябе?..
Усе шукаю й не знаходжу
У тому дзеркалі себе.

ЗАЦВІТАЛО СИНЬО Й БІЛО

Зацвітало синьо й біло,
Зацвіло – і одлетіло.
В темну нічку горобину...
Залишилось дві стеблини.

Дві стеблини – ми з тобою
Із прив'ялою любов'ю.

Не засохли зовсім, схоже,
Та розквітнуть вже не можем.

Вже не можем, вже не вмієм,
Одне одного не гріємо.
Вогкі очі, кволе тіло...
Хоч цвіло так синьо й біло.

* * *

Усе іде по колу? Чи не так?
І за зимою знов біліють зими,
І навіть мода, нахили і смак
Виводять коло олівцем незримим.

Осінній клен зелених жде обнов,
В дівчатку материнство закільчиться,
І в котрий раз шепне слова любов,
Старі слова — лункі ж, немов криниця.

І, певно, теж в комусь я повторюсь,
Замкнувши коло днів своїх тривожних.
Усе іде по колу... Ні, чомусь
Як аксіому це сприйнять не можу.

І хай в очах повториться зима,
Те вистигне, що сіялося дрібно...
В житті є коло. Але є й пряма —
Мені важливо це... мені потрібно...

* * *

Розгадував я шелест яворів —
І не знайшов тоді тотожних слів.

Наслухував травицю росяну —
І не збагнув зелену таїну.

Уловлював я жайвора пісні —
Незрозумілими вони здались мені.

Прислухався – і серця перестук
Розшифрував для мене кожен звук.

Адже людина, птаха і трава –
Землі одної ниточка жива.

Адже усі ми в радості й журбі
Одне звучання носимо в собі.

* * *

Зів'яло слово «милосердя» –
Ні, це не милостині знак.
Воно як тихе світло серця,
Що знає співчуття і такт.

Жорстокий вік й тому подібне...
Віддати все їм не спіши.
А милосердя нам потрібне,
Немов очищення душі.

МИСЛИВЦІ НА КОЗУЛЮ

Козуля впала... І сльоза неждано
З її очей красивих потекла,
А потім кров покрапала із рани,
Зустрінувши смертельну кулю зла.

Хтось підійшов, її шурнув ногою:
Чи ще жива, чи треба добивать?
Чим не герой!.. Немов на полі бою
Спинив собою зловорожу рать.

Сміявся дзвінко... Тішилися друзі:
Підбив, підстрелив, пострілом поклав.
І лише клен, схиливши віти в тузі,
Не зміг збагнути цих лихих забав.

Розбещені, багаті, гонорові –
І совість їх давно вже не пече.
Для них лише не вистачало крові
Та ще сльози з козулиних очей.

Лихого дійства опущу завісу,
Щоб сцен таких не бачити ніде...
Той, хто стріляє у красуню лісу,
Той на людину теж курок зведе.

ВІДЛУННЯ БОЛЮ

І знову обступили негаразди:
І там – не те, і тут – не так.
Шукаю заспокоєння оазис,
Вдивляюся, де виходу маяк.

І, позбиравши словеса ширвжитку,
Домашній люд не обмина образ...
Усе це треба якось пережити,
Перетерпіти в двадцять п'ятий раз.

Переболить... Бо все минає в світі,
Але не в тому міркування сіль:
Для себе я давно уже примітив –
Відлуння болю гірше, аніж біль.

ДО ПОЕЗІЇ

Коли зневіри тіні жовтолиці
Впадуть на мене вісником біди,
Не залишай з печаллю наодинці,
А другом і порадою прийди.

Як хитрування навички уперті
У порах дум проб'ються, як лишай,
Допоможи їх виполоть і стерти,
А розпачу мені не залишай.

Коли байдужість, сірістю повита,
У вир дрібниць захоче затягти,–
Поезіє, свойого дай блакиту
І дай мені своєї висоти.

КРЕМІНЬ

Кремінь вдарився об кремінь –
Викресав огонь.
І розтала хижа темінь
В погляді його.
Він зігрів холодну землю,
Ліг на міць долонь...
Розумію і приємлю
З кременя вогонь.

ПІЮТЬ ПІВНІ

Піють півні голосисто,
Голосами барвлять ранок,
Одягла з роси намисто
Й стала яблунька під ґанок.

Голос перший, другий голос –
Хто потягне краще вгору?
І ясніє все навколо
В музиці дзвінкого хору.

Світ у сонячній обнові
Наслухає звуки дивні.
На землі моїй ранковій
На «добридень» піють півні.

БАЛАДА ПРО ВИСОТУ

Хоч заливав обличчя піт,
В очах – утоми сліпота,
Але тягнула, як магніт,
Його угору висота.

Шептав собі: ще крок, ще два...
А вітер хльоскав, як батіг.
І навіть власна голова
Зробилась важчою для ніг.

Перепочити, може? Ні!
Щоб сили подих не розтав,
Бо вже проблисла вдалині
Вершини сяюча мета.

І ось вона... Камінний плес,
Де гнізда вивели вітри...
І, доторкнувшись до небес,
Він впав — очима догори.

НАПИС НА ЦВИНТАРІ

На цвинтарі. Могильна брила.
На ній коротке: «Ось і все...»
Невже усе взяла могила
І згадку снігом занесе?

Ні прізвища ніде, ні дати,
Таємність — скорбна і німа...
І в цьому серці був початок.
Невже продовження нема?

Завіса впала... Крапка драми.
Спинився час у смутку ям...
Чи хто пройде його стежками,
Повториться його ім'ям,

Утвердиться в живій турботі
Його надій і сподівань?..
Стою, німію у скорботі
Під тягарем оцих питань.

В ОДНОМУ ДНІ ВМІСТИЛОСЯ ЖИТТЯ

В одному дні
Вмістилося життя:
Було захоплення,
Було розчарування.

В одному дні –
І зустріч, і прощання,
На мить прозріння
Й тихе забуття.
В одному дні
Була весна і осінь:
Веселка голуба
І неба смуга бура.
Безмежна тиша
І нестримна буря –
Усе, усе
В одному дні сплелося.
А далі
Вже повторення пішло,
І я живу
Отим, що пережито,
Що згадкою до пам'яті пришито...
Все той же день
У збільшувальне скло.

МОЯ ПОРА

Вернутись в молоде «колись»,
В світ вранішніх октав?..
Але осінній падолист
Мене вже закружляв.

Вернутись в ночі на меду,
Де втіха без жалю?..
Та багряницю золоту
Я теж люблю, люблю.

Знов повернутись до весни,
Що з бризками Дніпра?..
Прощання звук неголосний –
Оце моя пора.

Вернутись у травневий сад,
Що цвіт в руці трима?..
Хоча й хотів би... Та назад
Доріг уже нема.

РОЗБИТИЙ КОРАБЕЛЬ

Розбитий корабель наївних сподівань
Уже не забере мою досаду...
Заплакане вікно, а на вікні герань,
А за вікном — пейзажі листопаду.

І сірий день сховав яскраві кольори,
І сивий дощ розмив мажорні звуки...
Про зустрічі, прошу, мені не говори,
Коли в очах печальна тінь розлуки.

Хоча я не спішу на поклики сумні,
Але й на сміх не закидаю вудку...
Ми топим кораблі і топимось самі
В холодній хвилі старості та смутку.

А В МОЄЇ ДОЛІ...

А в моєї мрії дві зорі пречисті —
Рання і вечірня, радісна й сумна.
Як одна сховає погляд свій у листі —
Їй на зміну друга світить край вікна.

А в мого кохання два затяті слова.
«Так!» — і срібна ласка по щоці сповза,
Світиться весняно, ніжить волошково.
А як «ні!» — то серце крем'янить сльоза.

А в моєї долі два вітри розкуті,
Щоб розвіять тугу, рознести печаль.
Не згубить лиш правди, не згубити суті,
А що лихом битий — ти вже вибачай...

НАМ ДРУЗІВ ВИБИРАЄ ТІЛЬКИ ЧАС

Нам друзів вибирає тільки час,
Тут корективи вносити не будем.
Не можна мати друзів про запас,
Одних — для свята, інших — лиш на будень.

Закон доцільності – ним не дано
Зненацька друга вибрати для себе,
Бо дружба дуже схожа на вино;
Вино, якому вистоятись треба.

МИ – УКРАЇНЦІ

Не треба, браття, забувати,
З якого кореня ростем.
Які боріння та утрати
Сікли нас кров'яним дощем.

Ми – українці, ми не кволі,
Бо отчий край дає нам сил.
Та на крутім шляху до волі
Земля вгиналась од могил.

Були в нас недруги і друзі, –
Нехай розсудить всіх Господь.
Не треба нам пустих ілюзій,
Зневіру треба побороть.

Гуртуймось, браття ясночолі,
І утверждаймо власну суть:
Ми українці – діти волі,
Ми є, були і маєм буть!

ЗАСПІВАЙ, ІВАНКУ

Івану Поповичу

Пахне диво смерекове
У Карпатськім краї.
Ви послухайте, братове,
Як гуцул співає.

Дві гори знялись навколо,
Як небесні дуги.
На одній озветься голос,
А луна – на другій.

Лине пісня-чарівниця –
Три струни у тиші.
Хай же браттям-українцям
Вона душу тішить.

Ой співай-співай, Іванку,
Щоб чулось у світі,
Бо ми вечором і ранком
Щирістю зігріті.

Заспівай, мій брате, знову,
Щоб жура не тисла.
Хай же буде нам медово,
Вороженькам – кисло!

В пісні тій – небесні гули,
Запах м'яти-рути.
Як виспівують гуцули –
То усюди чути.

РОДИННЕ ВОГНИЩЕ

Родинного вогнища щедре тепло
Не вкриє димами, не спалить крило.
В далекій, як небо, дорозі воно
Зорею причалу людині дано.

Розпалює вогнище те благодать –
Де батько, і мати, і діти сидять,
Де згода витає і чується сміх,
Щоб добрий вогонь розгоратися міг.

Родинного вогнища ласка жива
До серця притулить привітні слова.
І матінки голос, зігрітий теплом,
Збере нас усіх за родинним столом.

Родинного вогнища світло ясне
Додому із вирію кличе мене.
Зустріне, зігріє знов хата стара,
Яка празникує закони добра.

БАЖАННЯ

А земля навкруг нарядна –
Я не бачив ще таку...
Теракотова троянда
На зеленому шовку.

Небеса вгорі ласкаві,
Хоч до губ їх притуляй.
У золоченій оправі
Небо, люди і земля.

З далини десь скрипка грає,
Відзігорно виграє...
І душа моя не знає:
Це в мені, чи це моє.

І бажань – на три дороги,
І кохання – не мовчить...
Щоб збагнуть – прошу у Бога
Трохи років доточить.

МІСЬКИЙ МОТИВ

Мовчить потрісканий асфальт,
І постаті – неначе тіні...
Пустотно... Лиш протяжний альт
Інтимно грає в безгомінні.

Про що та музика сумна,
Яка на тиху сповідь схожа?
На двох поділена вина
Ніяк розкаятись не може.

І згадка, як сліпа сова,
Лиш бачить почуття строкаті...
Любові давньої слова
Вже розкотились по асфальті.

Так все життя щось невпопад –
Лише розлуки і утрати.

А за плечима листопад
Все хоче в листя заховати.

ЧОРНО-БІЛЕ ФОТО

Ми вдвох на чорно-білім фото:
Втекли десь кольори од нас.
Де голубінь, де позолота? –
Немає згублених прикрас.

Далекий день, забутий вечір –
Мов кадри раннього кіно...
В душі немає заперечень,
Хоч це було вже так давно.

Дивлюсь, шукаю, не знаходжу...
У вічність проростає мить.
Чекаю іскорку погожу,
Що зможе все це оживить.

Ні, вище нас земні закони...
Та вам відверто признаюсь:
Для згадки чорно-білі тони
Все ж довговічніші чомусь.

ВИГАДАЮ ДРУГА

...Вигадаю літо, щоб зігрітись ним,
Вигадаю друга – буде побратим.
Зішкребу із долі пригорщу жалю –
З вигаданим другом мовчки розділю.

Сяду біля нього, підведу чоло
І забуду лихо, що колись було.
Простелю рушник я сокровенних слів.
Вигадаю друга, що в житті не стрів.

* * *

Уміння розуміти інших –
Цього навчились ми не всі.

В анкету пишемо красі,
Що поверхневе, що видніше.

А скільки ходить непомітних
Із діамантами в душі.
І шепчуть биті спориші:
«Ми теж вдягаємось у квіти».

О серце, серце, будь щирішим
І делікатнішим теж будь,
Побач не оболонку — суть
І не приймай поспішних рішень.

В чуже, в закрите, в таємниче
Ходім — з бажанням зрозуміть:
У бруньці розпізнати віть,
А в слові угадать обличчя...

ДО ГУЛЬБИЩ ТА УТІХИ...

До гульбищ та утіхи
Щоднини не приходь.
Печаль мудріша сміху —
Повідав нам Господь.

В печалі є задума,
В задумі святість є...
Не розтягнеш, як гуму,
Гріховне житіє.

А може, я колеса
Кручу — та не туди!
Як усмішка воскресне,
То вже нема біди.

Біда нехай минеться,
А смуток не мина —
І задзвенить у серці,
Як в скрипочці струна.

СЕЗОН ДЛЯ ЗУСТРІЧЕЙ

Сезон для зустрічей — весна,
А осінь — це сезон розлуки...
Біля чекань, біля вікна
Стояла, заломивши руки.

Ох, вистояти довелось,
Що не промовити очима...
Гадалося, що ось-ось-ось
Хтось двері все-таки відчинить.

Але весна їх не звела,
Та й осінь їх не розлучила...
І до жіночого тепла
Сніжинка залетіла біла.

ЗОРЯ

В людини доля — як зоря,
У кожного з нас — власна.
Була зоря — скажи: чия?
Була зоря і згасла.

А загорілася нова —
Хтось народився в світі:
І шелестить йому трава,
І ранок сонцем світить.

Одна зоря лиш спалахне,
А інша — довго в небі.
І щось тривожить знов мене,
Відгонить сни вишневі.

Сповза задума по лицю,
Як дві сльози, поволі,
Бо вірю я в легенду цю
Про зорі і про долі.

* * *

Немає краще, як удома
Після розлук, після доріг.
І забувається утома,
І знов народжується сміх,
І серця березнева пташка
Весну виспівує для всіх,
І пересилить вже не важко,
Що пересилити не міг.

Немає краще, як удома
Родинне відчувать тепло,
Душі тривога невідома
Не лізе в зморшки на чоло.

Я слову не повірю злому
І доброти сприймаю суть...
Ой, тільки жаль — шляхи додому
З роками довшими стають.

МЕНІ ПОТРІБНО ВАМ СКАЗАТИ

Пробачте — щось не так чинив,
Кажу я ворогам і друзям.
Але в одному поклянуся —
Я рідний край не очорнив.

Пробачте — щось не те казав,
Я мовлю рідним і знайомим.
Та отчого не зрікся дому,
Сховавши долар за рукав.

Пробачте — не гучним я був,
Коли приходив час гриміти.
Але я сіяв білі квіти,
Щоб чорну заростить злобу.

Пробачте за мій кволий тон,
Бо в дію треба вкласти силу.

Та намагавсь донести сину
Любові праведний закон.

Пробачте, що на суєту
Міняв не раз я мить натхнення.
Та вищого нема для мене –
Ніж правду захищать святу.

І поки ще душа жива,
Признаюсь, в чому винуватий.
Я хочу встигнути сказати
Для вас усіх оці слова.

СИРОТА

I

Хлопчині лише вісім літ,
А вже ні батька, ані мами.
І мовчазний байдужий світ
Лякає хлопчика рогами.

Хто руку дасть йому в житті,
Насипле у тарілку їжі?..
І у подертому пальті
Стоїть малий на роздоріжжі.

Хлопчині лише вісім літ –
І холодно так на морозі...
Ой, скільки лиха, скільки бід
Його чатують на дорозі?

Та не вклонюсь прогнозам злим –
Хай посміхнеться щастя русе.
Я сам, признаюсь, був таким –
Тому й за нього помолюся.

II

Сирота, сирота –
Хто зігріє тебе

В цьому злому,
Холодному світі?
Сирота, сирота...
Ніби душу шкребе
Цей листочок
На зламанім вітті.
Сирота, сирота...
Хто знав долю лиху,
Той скептично
Всміхнутись не зможе.
Сирота, сирота...
На життєвім шляху
Хай тобі Бог Святий
Допоможе.

ОТАК ПО СВІТОВІ ХОДЖУ...

Я знаю істину одну:
Щось віднайду, а щось утрачу.
І ні на кого не зверну
Вину за біль свій і невдачу.

Поділений на «так» і «ні»,
Туманом пристрастей напнутий.
Всі недоречності земні
Мене не хочуть обминути.

Десь спотикнусь, а десь впаду –
Хай недруг радо крутить вуса...
Але навшпиньки не піду,
Але нахабі не вклонюся.

Надії світанкова нить,
Що проболіло, те зашиє...
Нам треба научитись жить
Й тоді, коли болить і ниє.

В тепленький модненький кожух
Не одягну свої печалі.
Отак по світові ходжу:
Щось віднаходжу, щось втрачаю...

* * *

«На всі незгоди і утрати
Дивись крізь філософське скло...»
Про це казав собі багато,
Та слово мохом поросло.

Не можу звикнуть до образи,
До люті димових кадил.
Прошу у Господа щоразу,
Щоб стачило душевних сил.

Щоб пролетіло мимо вуха
Пекуче слово — павутинь,
Не вдарилось об серце глухо
І не лишило в ньому тінь.

Чи, може, я вразливий дуже? —
Під старість і таке бува...
І все ж для мене не байдужі
В обличчя кинуті слова.

Ні, злості я носить не хочу,
Вона не втішить, хоч ти лусь...
Спочатку я собі ув очі
По-філософськи подивлюсь.

* * *

Цвітуть веселі картоплі,
І день розмахує сапою.
Я до селянської землі
Давно вже не торкавсь рукою.

У тишині камінних стін
Обклавсь сухими папірцями
І думав — то мені взамін
Землі з живими корінцями.

Згубив пах ранньої ріллі,
Коли парує грудка кожна.
Піддавшись на спокуси злі,
Забув, чого забуть не можна.

Земля – то Біблія свята,
Читай по стебельцях та вітті,
Читай по соняху й житах –
Вона навчить, як жить на світі.

ЖАБА ЗАЗДРОСТІ

Жаба заздрості вся у багні,
А живе у тобі і в мені.
«Душить жаба» – траплялось не раз,
Не зробивши добрішими нас.

В тої жаби шершавий язик –
Дряпа серце, вкорочує вік,
Поселяє в душі переляк...
Треба збутись її... Але як?

ПІСЛЯ ЖНИВ

Покосили хліба, позбирали...
І спустошеність всюди така,
Бо земля – ніби після навали,
Ні стеблини і ні колоска.

Що підвладне одвічним законам,
Нам змінити ніяк не дано...
Час мине – і з родючого лона
Проростатиме знову зерно.

ЗАПИТАННЯ

Душили нас царі та хани,
Аж кров'ю цвіркала біда...
Хто глибшої наніс нам рани –
Чи московити, чи орда?

І рвали тіло хижі зграї,
Об долю билися громи...
Та все ж себе я запитаю:
– А може, в чомусь винні й ми?

СПОВІДЬ

Посповідаюсь я перед іконою,
Відкриюся – нічого не втаю,
Щоб правдою прямою, безборонною
Очистить душу зболену свою.

Бо скільки вже столочено, зруйновано,
Посіяно і злості, і плачу...
Моя молитва до небес спрямована,
Щоб сам Господь її слова почув.

БОРІМОСЯ ЗА ЮНІ ДУШІ

Борімося за юні душі,
За нашу порость молоду.
Хай роки доброти не сушать,
Що квітла в нашому роду.

Хай юнь про гожі справи мріє
І прапор гідності трима.
Між брехунів і між злодіїв –
Такого прикладу нема.

Мені болить, мене тривожить
Цинізм, жорстокість, сліпота.
Повірте, друзі, вам негоже
Мінять на них свої літа.

Сини-синочки, – вам належить
Наш дух не вивітрить, як дим.
І хай відлунює прийдешнє
Вкраїнським словом дзвонковим.

Не міряйте усе на гроші,
А правдою звіряйте все,
Тоді Господь і дні хороші
У вашу долю принесе.

Хай вас мине лиха година...
Збагніть слова простих чеснот:

Такою буде Україна,
Як завтра ви — її народ.

БЕРЕЖІМОСЬ

Щоб не єднались, а сварились —
Наш хитрий недруг що є сили
Свідомості стебельця косить
І вовчі ягоди підносить.

Залазить спритно прямо в душу,
На зліснім вітрі правду сушить,
Ще й зазива до чаркопою,
Щоб ми вже не були собою.

Він бреше, хоч слова і ласі,
Щоб видіть нас в минулім часі.
Йому це гірше від отрути,
Що ми ще є і маєм бути.

НАЩАДКАМ

Ми іде́мо у безвість, іде́мо,
Все, що маєм,— лишаємо вам:
І нездійснені наші ідеї,
Й нашу клятву святим прапорам.

Ми поспішні і в чомусь наївні,
Швидко прагли позбутись зневір,
Прокричали, як вранішні півні,
Але сонця нема до сих пір.

А на троні — чужі та нікчемні,
Що зіграли у хитрий обман...
Вікна нашої долі ще темні,
Їх вкриває ядучий туман.

Та не кличмо зневіру до серця,
Хоч і чуємо сурми сумні.
Але віримо — не обірветься
Естафета добра і борні.

Хижаків ненажерливу зграю
В забуття кине праведний час.
...Ми ідем... Біля самого краю
Оглядаємось знову на вас.

НЕВИННО УБІЄННІ

Збирає вік хвастливі порохи,
На похвалу настроює антени...
Мені ж печуть його гіркі гріхи –
Це тисячі невинно убієнних.

Не тисячі! Добавим три нулі.
Не заховати все за словом хитрим...
Без горбиків одні лежать в землі,
А інші – десь розвіяні на вітрі.

Ні, мій народ не обминув біду –
Усіх косила лють страшної смерті.
Для пам'яті я чорним обведу
Все, що вмістилось в назві «тридцять третій».

А постріли в потилицю – ба-бах!
А дитинча, що кинуто у яму...
Коли панує в серці біль та страх,
Тоді і правда зачиняє браму.

Спаси нас, Господи, і дай високих сил –
Не рахувать лиш грошики у жмені
І не створити нам нових могил
Тих, де лежать невинно убієнні.

ЗАПИТАННЯ НЕ ДЛЯ ВІДПОВІДІ

* * *

Вечір і сніг...
І сліди, наче коми.
Чи дійду колись
До окличного знака?

* * *

Три складові –
Вода, земля і небо.
Чому ж без тебе
Вони складають пустоту?

* * *

Минають дні
У праці, у турботах...
А для життя мого
Це додавання чи віднімання?

* * *

Любов,
Обрамлена красивими словами,–
холодна.
Любов,
Напнута накидкою мовчання,–
безлика.
Де ж золота середина?..

* * *

І знову сниться:
Можу я літати.
Чи це з минулого,
Чи натяк на майбутнє?

* * *

Казали: хай стелиться
Ваша дорога квітами...
Чого у твоїх очах
Квіти такі колючі?

* * *

Розумний, щедрий, симпатичний,
Веселий, добрий і стрункий.
Чи хто зміняє їх
Лиш на одне — коханий?

* * *

Дорога збилася у стежку,
Стежка зійшла в перебрід...
Хіба дивишся під ноги,
Коли йдеш до сонця?

* * *

А мій двійник зі мною в протиріччі.
Аргументує все
Знайомими думками,
Що не збагну: де його?
де моє?..

* * *

Дай снаги на мурі днів
Зорю накреслить...
Та голос твій незрозумілий:
А я?

* * *

Коли я щасливий, зростаю до неба;
В смутку
Небо спускається мені на голову,—
А де дівається небо в спокої?..

* * *

У новорічну ніч
Начулись давні голоси...

Чого ж вони не даленіють,
А ближчають?..

* * *

До хліба хочеться слова,
До слова хочеться пісні,
До пісні хочеться натхнення...
Чи й ти складаєшся з бажань?

П'ЄМО, П'ЄМО

Напитися, щоб все було байдуже,—
Цього навчились ми уже давно.
А честь і гідність? — та вони не дуже
Потрібні нашій волі все одно.

П'ємо, п'ємо — де треба і не треба,
І, насмоктавшись тих зміїних чар,
Нащадкам залишаєм після себе
Свого похмілля гіркий перегар.

СОНЕТ ПРО ЮВІЛЕЙ

Ох, пишнослів'я ювілейних дат —
Вино із трубогінною водою,
Помпезність тосту, перебільшень чад,
А все останнє пахне гіркотою.

А ще роботи непочатий ряд,
Хоч втома забриніла сивиною,
Озвалася мінорною струною.
Шлагбаум днів закрив шляхи назад.

Цей ювілейний тонкостінний дзвін —
Такий короткий і підступний він.
А там — неси тягар своєї дати,
Дивися правді в очі і не злись,
Щоб зрозуміть: «на потім», «на колись»
Нічого вже не можна залишати.

РОДИНА

Може, в житті хтось принаду підкине
У чарівничих звабливих очах...
Тільки родина, як зірка єдина,
Твій порятунок, надійний причал.

Ні, не шукай в своїм серці причину,
Якщо зневіра тебе обпече...
Тільки родина у прикру годину
Схилить надію тобі на плече.

В морі спокуси є хвилі великі,
Та не забудь у захопленні ти,
Що лиш родина – бальзамові ліки,
Ліки від старості і самоти.

Все відцвітає, і жовкне, і гине,
Вітром розноситься, ніби сміття...
Тільки родина – як вічна зернина
На невмирущому полі життя.

Родина, родина – від батька до сина,
Від матері доні добро передам.
Родина, родина – це вся Україна
З глибоким корінням, з високим гіллям.

СЕЛЯНСЬКИЙ КОРІНЬ

Моє село – життя колиска,
Душі моєї оберіг.
Тут верби нахилились низько,
Щоб листя я погладить зміг.

У серці споминів багато,
А ці – як Божа благодать:
Дивлюся – бачу маму й тата,
Що разом під вікном стоять.

Їх мова лагідна і строга,
І погляд – повний доброти.

Це звідси повела дорога
Сільського хлопця у світи.

В житті у нас буває всяке...
Село моє, моє село,
Скажу тобі слова подяки
За те, що ти мені дало.

Село згадаю — і радію.
Сільською звичкою горджусь.
Хоча б в думках, хоча б у мріях —
В дитинство знову повернусь.

В житті на все своя причина...
Мене ж трима селянська нить.
Спасибі, що ти нас навчило
По заповітах правди жить.

МАНЕКЕНИ

Життя щодня міняє мізансцени,
У світі суєти не ти один...
Проходять, наче люди, манекени,
Що вийшли прогулятись із вітрин.
Вони повільні, не спішать до хати,
Застигла на щоках блаженна мить,
Вони уміють мило посміхатись,
Але не вміють плакать і любить.

Чи не тривкі в наш час сердечні гени?
Чи пристрастей в душі вогонь погас?..
Ми із тобою теж як манекени,
Що виставлені тільки напоказ.
Гей, манекени — чорні, русі, сиві,
Ще й хвацький капелюх на голові.
Ви, може, і привабні, і красиві,
Та все одно — холодні й неживі.

Я знову все прокручую спочатку,
Однак не можу зрозуміть як слід:
Хто на вуста приклеїв їм печатку?

Хто до очей їм приморозив лід?
Я піднімаю руки, як антени,
Ловлю тривоги давні позивні:
Проходять, наче люди, манекени –
І дуже прикро робиться мені.

РОЗМОВА З СОБОЮ

1

Хоч істина, здається, й прописна,
Та не повториш – згубиться вона.
Я із життя набрав собі порад,
А хто долучиться – то буду тільки рад.

Між окликів живемо, між питань,
І скрізь вони – куди ти не поглянь.
Нуртує час на хвилях суєти...
Як цільність в ній людині зберегти?

2

Навчаючись у всіх, учитель виростає –
Ця мудрість перевірена життям.

Учись в травинки, у калини з гаю,
У птаха, що приніс весну полям.

Учись у мудрих книг –
в них диво загадкове,
В людей учись – найперше б я сказав,
Щоб твій нащадок, уловивши слово,
В тобі свого учителя пізнав.

3

Приходжу я до давніх істин:
Людське кохання вище слів.
Йому не треба звуків прісних,
Що імітують сміх чи гнів.

Воно в очах, що сонце ловлять...
Підтвердить правда нам сама:
В ажурно мовленому слові
Кохання справжнього нема.

4

Ти — сам загадка. Відгадай себе —
І все, мабуть, тоді на місце стане.
Червоне, біле, ніжно-голубе
Відкриється за шторою туману.

В твоїх очах світає небокрай,
А дум плоди — мов яблука на вітах...
Насамперед себе ти розгадай,
Коли ти хочеш інших зрозуміти.

5

Печуть вогнями помисли мої,
Які іще не визріли у слові.
Хоч звуків позліталися рої,
Вже звуки є, але нема основи.

Заглухнув серця чулий камертон,
І це мені не може дать спочинку...
Отак бува: є цегла та бетон,
І глина є... Але нема будинку.

6

Дрібниці у житті, на жаль, колючі дуже:
Об їхні колючки не наколись.
Шукай себе у головному, друже,—
Його знайдеш чи нині, чи колись.

Воно прийде до тебе, щоб забрати
Твоє горіння, мислі ярий дух.
І тут уже не поскупися, брате,
Не одвернись, не пошкодуй...

7

Усе підвладне вічним змінам:
Весна і осінь, сльози й сміх...
У змінності закон незмінний –
І ти по-іншому б не зміг.

Буває в нас поганий настрій,
Бо їсть жура, немов іржа.
Та біймося, щоб не погасла
Від цього усмішка чужа.

8

Невдача нам, бува, підставить ногу –
Спіткнемося і боляче впадем.
Та через це життя стрімку дорогу
Ісперeсердя ми не проклянем.

Хотілося б порадить словом-віршем:
Нехай там що – не скигли і не плач.
Щоб ти зробився дужчим і мудрішим,
Тобі дано і пригорщу невдач.

9

Коли твій шлях лягає круто,
І дні колючі, як багнет,
І сумніви печуть, мов трута,–
Не бійся: ти ідеш вперед.

Коли гладенько шлях іскриться,
Ні ямки на дорозі цій –
Спинися, друже, роздивися,
Чи ти не збивсь на манівці?..

ПОДОРОЖ В ДИТИНСТВО

Знов повернуся у дитинство,
В своє загублене село,
Де клен шепоче зелен-листом
Те, що було... і відгуло.

Клопочеться моя бабуся,
Картоплю ставить і гриби.
І я боюся, я боюся
Той сон дитячий загубить.

Заходять дядько, брат і мама –
Тут кожне дороге лице.
А вечір дивну панораму
Малює синім олівцем.

І згадка котиться до слова,
Заповнює вечірню мить.
І наша мова, рідна мова,
Неначе дзвоники, дзвенить.

Ще всі живі, ще всі здорові,
Ще веселять і хліб, і сіль...
Як любо повертатись знову,
Сідать за свій родинний стіл.

Душа не хоче забувати
Те, що довіку вже твоє...
«Сім'я вечеря коло хати,
Вечірня зіронька встає».

ВМИРАЄ СЕЛО

Вмирає краю рідного село,
Хати пустіють і дітей немає.
І світлих вікон лагідне тепло
Все меншає... Й тихесенько зникає.

Вмира село... Лиш кілька димарів
Пускають в небо викрутаси диму...
На вулицю дідок старий забрів
Й вмоча цигарку у борідку дивну.

Вмира село, не витерпівши бід,
Викреслює з життя свою адресу.
І рветься ниточка, що зветься «родовід».
А ви горланите про поступи прогресу.

ЛЖЕПРОРОКИ

В людей душа широка –
Сприймаєм все на віру.
Ой, біймось лжепророків,
Що гонять хвилю сіру.
Так вміло словом грають –
Аж у душі затерпло...
Хотілося – до раю,
А попадеш – у пекло.

ХОЧУ СКАЗАТИ

* * *

Броня строфи і батальйони слів –
Захисники мої у дні печалі,
Коли зневіра і невдачі злі
Мені «здавайсь» під вухом прокричали.

«Здавайся, змовкни, зникни, наче дим...»
Я добре знав, що це було не грою.
Та йшли слова в шерензі строгих рим
За право не здаватися – до бою.

* * *

Пробігли вже літа за сорок...
Та мама все ж потрібна нам,
Бо наша радість, біль і сором
Серцями міряються мам.

Сьогодні груди тиснуть гирі,
І мами так не вистача.
Лише вона змогла б повірить,
А всі мовчать... Усі мовчать...

* * *

Кожен день – для здивування,
Кожен день – для відкриття.

І пульсує думка рання
Над загадкою буття.

В нім не тихо і не гладко,
Та всміхнуся я журбі...
Кожен день – немов спочатку
Починаюся в собі.

РОБИ СВОЄ

Сьогодні ти кумир, сьогодні аплодують,
Засвідчивши любов і почуття...
А завтра ніби вже не бачать і не чують,
І потопає все у забуття.

Тож не махай своїм віночком слави,
Нехай притишить звук гучна сурма.
Ой, слава, слава – хитра і лукава,
Сьогодні є, а завтра вже нема.

Роби своє, роби... Собою будь усюди.
Роби своє... Й бровою не веди.
Лиш Бог єдиний нас колись розсудить,
І кожному воздасться за труди.

ВНУЧКА

Маленькій Поліні

Рости, дитяточко, рости
І простягни до діда руки.
Мені всміхаються світи,
Бо в мене є мала онука.

Життя вдалось і не вдалось,
Але всміхнуся я в немові –
На світі зостається хтось
Із краплею моєї крові.

ОЧІ УКРАЇНИ

Ой, нас багато по світах
Розсипалося – не зібрати...
Та є для всіх земля свята,
Що найдорожча, ніби мати.

Чи душу вкрила каламуть,
Чи серцю хочеться радіти –
Нас очі матері знайдуть
І втішать щирим словом: діти.

Я – ОВЕН

Я – овен, якщо вірить гороскопу,
А по-простому мовиться – вівця.
Підвладний і падінню, і потопу,
Відкритий для ножа і топірця.

Я спільність нашу з овеном приємлю –
Іти у гори, бігать по стерні,
Відчуть нагайку, цілувати землю...
В кошарі ж бути – це не по мені.

ОДИН ПОДАВСЯ В БІЗНЕСМЕНИ

Один подався в бізнесмени,
А другий – в спритні гендлярі.
А я не можу... Не ті гени,
Та й вподобання застарі.

Обнявши власну скромну пісню,
Під тягарем нових проблем –
Разом сьорбаєм юшку прісну
Й міркуєм – якось проживем.

ВОЖДІ

Ой, скільки розвелось вождів –
Малих, великих, іще більших.
Не вистачить високих слів
Перелічить їх в скромнім вірші.

Здається, треба порадіть,
Але чого душа страждає
Й дзвенить неспокій, наче мідь?..
Вожді-то є, людей — немає.

ПОЕЗІЯ

Люблю поезію, в якій
Звучить мелодія незримо,
Немов сім кольорів надій
Покладені на точну риму.

Люблю рядок, де міра й лад,
Де слово плаче і сміється,
Де наче подих кожен склад
І наголос на ритмах серця.

ВЕСНА

Весна — це поклик ручая,
Що розбудив моє мовчання.
Весна — це ти, весна — це я,
Це ми під знаком додавання.
Це серця дивні віражі,
Це мрія, наче небо раннє.
Весна. Весна — це стан душі,
А потім вже усе останнє.

ДВІ ТОПОЛІ

Дві тополі біля хати,
Пахне м'ятою вода...
Підростали соколята
Біля рідного гнізда.

Хата вікнами ясниться,
А гніздо — живе тепло.
Підростали горді птиці
І ставали на крило.

Соколята вчули клекіт,
Сил небесних благодать.

Полетіли в край далекий
Долі кращої шукать.

Наліталися доволі,
Повернулись... Та дарма:
Залишилися тополі,
А гнізда уже нема.

* * *

Причепурусь... Сорочка модна –
Але нема до кого йти.
Моя душа давно самотня,
Вона в обіймах німоти.

Та хочеться комусь сказати
Своє – утішне і сумне...
Пішли за обрії строкаті –
Хто міг послухати мене.

Тож прошепчу – хай чує небо
Й зоря, що впала у траву.
Хоч їм мені підтвердить треба,
Що я ще є, іще живу.

МОЯ ЗЕМЛЯ – МІЙ РІДНИЙ ДІМ

Я тут родився, тут живу,
Тут біля мене рідні лиця.
Для радості сяйну жагу
Дає мені свята землиця.

Зерно із теплої руки
Паде в ріллю не випадково...
Мене стрічають земляки –
Я чую українську мову.

В садку черешні розцвіли,
До вікон хилиться калина...
Хлібець кладімо на столи,
Щоб сходилась уся родина.

Щоб ми у єдності жили,
Оберігали отчу хату
І домагалися хвали,
Не покорившись супостату.

Моя земля — мій рідний дім,
Горнусь до неї, як до нені.
Їй я завдячую усім,
Бо вже вкарбований у неї.

ПОВЧАЛЬНА ІСТОРІЯ

Дідок старий, як та свіча,
Що догора щодня.
Та затуля йому печаль
Мале собаченя.

Прибилося, коли був сам,—
З довірою в очах...
Тому-то, може, й не згаса
Ще дідова свіча.

НІЖ

Не носи за спиною ножа,
Щоби вдарить ним когось у злості.
І закров'яниться біла постіль,
Й заголосить десь чиясь душа.

Ніж для того, щоб хліби святкові
Врізать і роздать по скибці всім,
Хто прийшов до тебе гостем в дім...
Ніж — для хліба,
Зовсім — не для крові.

РЕСТОРАННИЙ СПІВАК

Між хмільних та байдужих,
Що не змовкнуть ніяк,
Ти співаєш, мій друже, —
Ресторанний співак.

Пересиливши гуркіт,
З мікрофоном стоїш.
Тим бажасться «Мурка»,
Цей замовив «Камыш».

Ллєш романсове соло
Для поважних персон...
Оксамитовий голос
Під живий саксофон.

До півночі робота –
Не стихає вокал...
Пахне ромом і потом
Переповнений зал.

Посміхнешся пихатим
Переливом октав,
Щоб десятку зім'яту
Хтось в кишеню поклав.

А як двері зачинить
Очманілий народ –
Недопиту чарчину
Перехилиш у рот.

І у ліжку під ранок
Сон, немов забуття...
Так під звук ресторану
Йде й минає життя.

СИГАРЕТНИЙ ДИМ

Звичай вельми дикий –
Сигаретний дим...
А дівчаті тільки
Чотирнадцять зим.

І не має гадки,
Як на світі жить,
Що колись дитятко
Має народить.

І злітає птахом
Думка непроста...
Хочеться, щоб пахли
В дівчини вуста.

Щоб розквітло тіло
І міцніла стать,
Щоб її хотілось
В губи цілувать.

...Сигарета в роті,
І стакан вина...
А що буде потім?..
Бог єдиний зна.

ЖЕБРАЧКА

Світ гомонить, сміється, плаче,
Вітрина сяє дорога...
Біля стіни стоїть жебрачка
І кволу руку простяга.

Стоїть, мовчить, ховає очі –
Благеньке, зношене пальто.
Хто кинути копійку хоче?..
Ні, не спиняється ніхто.

З-під шарфика сріблить волосся –
Немає сил, нема краси...
Як трапилось, що довелося
На старість вийти і просить?

Чого долоню простягає
Ця жінка з втомленим лицем?
Державо, я тебе питаю:
Що скажеш на питання це?..

Коли вікно своє зачинить
Болюча і гірка жура?..
Стоїть і просить копійчину
Колишня вчителька стара.

ГРОНО З ВЕСНЯНИХ КРАПЕЛЬ

* * *

Я паростка торкнувсь руками –
Тендітніших немає рис...
Як він на скелі цій, крізь камінь,
Крізь кремінь все-таки проріс?..

Отак і правдонька настійно –
Крізь переплетення густе,
Крізь гори слів, мовчання стіни,
Усе долаючи,– росте!

* * *

Я і ти... Й березневе чекання
Із березовим пахом води.
Мелодійна хвилина прощання
Заглядає у шибку... Зажди!

Щось у тиші сховалось значиме,
Розпізнати не вистачить сил...
І вікно за твоїми плечима,
Наче розмах просвітлених крил.

* * *

Закони радості єдині,
Хоч, може, різні в них слова.
Вони зажуреній людині
На сонце видають права.

І жодне слово не зітреться
Ні снігом гострим, ні дощем...
Чи на скрижалі свого серця
Ми ті закони занесем?

* * *

Строгі лінії, білі лілії...
Звідки це?.. Вже колись було...

М’яко пензлем своєї ідилії
Вимальовую губи й чоло.

Відкликаю незламані рисочки
З молодої, як ранок, жаги.
Та чи пам’яті дальньої вистачить
Докінчить?.. Бо сніги вже... сніги...

* * *

Не барабанно... Скрипочкою... Тихо...
Коли зазвучення — пташиною у жмені,
Озветься ніжність і затихне лихо
Для вічного, як всесвіт, одкровення.

Те одкровення у одному слові —
Люблю. А що, мені скажіте, вище?
Усе велике має ув основі
Оце — в любов проросле коренище.

* * *

А тиша все ж вагоміша від крику...
Іду туди я, де лапатий сніг
Вкриває землю сонну і велику,
Щоб чистотою наділити всіх.

Уроча тиша зазирає в очі,
Щоб відкривались ми самі собі...
Я тишу цю подарувати хочу
Своїм газдиням — радості й журбі.

* * *

Сумління знов шепоче: «Ой, не так,
Не так живеш, не те, мій друже, робиш,
Міняєш на поцоканий п’ятак
Днів золото незнайденої проби».

А що мені відповісти йому,
Не обманутъ свої надії й ваші?..
Життя іде на фінішну пряму —
Тут кожен рух багато дуже важить.

* * *

Земля батьків — не слово, не умовність,
А істина велика і проста.
Це отчий дім, невищерблена совість,
Могила діда в затінку хреста.

І голос матері, і запах рути-м'яти,
Зоря вишнева і любові щем.
Це — все, що ми не смієм забувати,
Як найдорожче в світі, бережем.

* * *

Наказую собі: сьогодні без проблем.
Та, видно, жити так я не навчуся.
Тягар турбот в собі завжди несем,
Бо все навкруг у зіткненні, у русі.

Безсоння, хвилювання, вічний біль —
Вони вкарбовані у наші, певно, лиця.
То, поки дихаєм,— ходімо, друже, в бій,
А спокій нам нехай лише присниться.

* * *

Я вже не раз все починав спочатку,
Відлічував, як мовиться, з нуля.
А що робить: мовчати чи кричати,
Коли наврочили так небо і земля?

Життя не розгадає всі загадки...
Хитався світ, і гаснув промінець...
Я вже не раз все починав спочатку
І думаю, що цьому не кінець.

ПРИКАЗКА

Що візьмеш — утратиш,
Віддаси — твоє...
В приказці крилатій
Хитра мудрість є.

Натерпівсь багато,
Та усе — дарма:
Що узяв — утратив,
Що віддав — нема.

БІЛЯ МОРЯ

Біля моря — музики
Голубий прибій,
Там альтова скрипочка
Й барабанів звук.
Зупинюся, слухаю,
Тішуся собі,
Обнімаю музику
Я розкриллям рук.

Щемко, замузичено
Робиться мені
Серед цих безмежностей,
Синіх панорам.
Творить море музику
На живій струні —
Там нема накручених
Штучних фонограм.

НА МАКОВІЯ

Озвався дзвін на Маковія —
Уже до храму треба йти.
Чого не тішусь, не радію? —
Душа у путах суєти.

Часу немає на молитву —
Спішу кудись, кудись біжу.
До суєти немов прибитий
Тим цвяхом, що пізнав іржу.

Зів'яли добротворень сили,
Хоч образи скрізь на стіні...
Гріхи усіх нас обступили —
Й не заперечуйте мені.

Бо обіцяти – не зробити,
Сховати правду в переляк...
Оці гріховні колорити
Нам не пасують вже ніяк.

...На Маковія пахнуть трави,
І пахнуть солодко меди,
Зовуть тривоги нелукаві:
Під очі Господа іди.

Тож поклонімось до Ікони,
Погляньмо в небо голубе,
Послухаймо церковні дзвони,
Щоб перейнакшити себе.

ЖИВІТЕ СЬОГОДНІШНІМ

Ні, не прийдешнім, не вчорашнім,
А днем сьогоднішнім живім.
Хай буде він для вас найкращим
І радість принесе у дім.

Вікно відкрийте, гляньте в небо –
Яка приваблива блакить.
На завтра відкладать не треба,
Що нині мусили здійснить.

Відчуйте, що життя чудесне
Без видумок та без прикрас...
Бо завтра може перекреслить
Усе, що утішало вас.

Живіть розкуто і широко.
І, нахиливши стиглу віть,
Кропіть вуста вишневим соком...
Живіть, сьогоднішнім живіть!

ТИ ТАК ПИШИ

Слова розкочуєш завзято...
Збагнути схочеш їх? Дарма.

Хоча поетів так багато,
Та грому Божого — нема.

Ні, хизуватися не треба,
Що геній ти, що ти пророк.
Ти так пиши, щоб після тебе
Запам'ятався хоч рядок.

Я ДИВЛЮСЯ У КИЇВСЬКУ НІЧ

Згасли вікна в будинку напроти.
Я дивлюся у київську ніч,
Де ліхтар огорта в позолоту
Силуети далеких облич.

Я сиджу... І не можу заснути.
Я відгукую сон свій: «Де ти?..»
Несподіваний осені смуток
Хоче риму безсонню знайти.

Так — тут зайві манірність і поза,
Коли слово — як неба луна.
Чи поезія це, а чи проза
До мого притулились вікна?

Може, це лише жовтий листочок,
Щоб його в свому вірші згадав.
В тиші цій пригадатися хоче,
Що давалося не для забав.

А в уяві озветься матуся,
І забудеться біль протиріч...
Я не сплю... А дивлюся, дивлюся
В незбагненну, у київську ніч.

ДАВНЯ ПЄСА

До парку осінніх обнов
Доносяться звуки роялю,
Алеєю ходить любов
Надумана... Й трохи реальна.

Як взнать: це насправді чи сон,
Чи просто для віршика рима?
В плащі під осінній фасон
Ти ходиш за мною незримо.

...Я знову стою в однині,
Закутавшись в скромність терплячу.
Алея... Й здається мені –
Цю п'єсу колись я вже бачив.

ЗИМА. РОЗДУМ

Щось згадалось, щось забулося,
Щось вітрами замело.
Білий сніг мете на вулиці,
Грудень дивиться у скло.

Захололо, заморозило,
Та живуть бажання ті –
Дременуть ногами босими
В дні весняні, молоді.

Бо в тих днях ласкаві любощі
І усміхнені вуста...
З давніх літ кохання хлюпає –
І краплинка доліта.

А тепер – вікно морозяне
Розморожує сльозу...
Ах, життя – неначе ковзанка:
Не зогледів – вже внизу.

Вже літа згори скотилися,
Все, що мало, – відбулось.
Хукає журба в потилицю.
...Все ж – надіюся на щось.

Ні, печаль нехай не тулиться,
Не страхають холоди...
Щось згадалось, щось забулося,
Щось – у серці назавжди.

ЗУСТРІЧ З МОРЕМ

Ішов до моря я два літа,
А може, цілих десять літ,
Щоб всі розчарування змити,
Щоб не лишився в серці слід.

Пройшов лісів зелені шати,
Пройшов полів ранковий дим,
Але, признаюсь, порівняти
Не можу море я ні з чим.

А море схоже на пророка:
Чеканить слово — хвиля б'є.
Тут все мілке стає глибоким,
Несправжнє — істинним стає.

А ТИ ЗАПИТУЄШ...

Когось любив — не долюбив,
Запізні каяття.
Свої надії розгубив
Між каменів життя.

Те, що шукав, — не відшукав,
Скажу без тужних слів.
Між соняхів і тихих трав
Неждано так відцвів.

Незгоди — тут, тривоги — там:
Житейська крутія...
Не знаю, чи своїм синам
Уже потрібний я.

Ховаю зморшки у пітьму,
Лічу осінні дні...
А ти запитуєш: чому
Мої вірші сумні?

* * *

Непередбачена халепа
Насунулась на мене раптом.
Знов заспокійливого треба
У чашечку мерщій накрапать.

Хотілось лагідної тиші...
Громи ж озвались невідомі.
Хтось вже сказав — найголовніше
Для кожного погода в домі.

А тут штормить, а тут клекоче...
Чи сил моїх надалі стане?
Порвався спокій мій на клоччя
В руках сімейних злих обставин.

* * *

В моє відчинене вікно
Схилилась гілка абрикоси,
Любові аромат доносить,
Якого не стрічав давно.

І образ ніжний постає,
І радість тулиться до слова.
Та в серці цяточка зимова
Весні всміхнутись не дає.

ПОРА МЕДОЗБОРУ

На пасіці... Яка тут благодать,
Бджола і квітка обнялись, як сестри.
Якраз той час — медові дні стоять,
Завзятих бджіл розлунюють оркестри.

Ми ж — бджолярі... Одвіку нам дано
Це ремесло передавать нащадкам.
Хай мед густий тече в таріль на дно
На добрий смак, на силу і на щастя.

Між вуликів хода не поспіша,
Тут празникує день сім'я бджолина.
...Солодкий дух уловлює душа –
Й здається, медом пахне Україна.

ЮВІЛЕЙ

(Варіант на моє сімдесятип'ятиріччя)

Ой, ювілей, мій ювілей –
Слова, що вмочені в єлей:
– Бажаємо дожить до ста!..–
Та все це видумка пуста.

За кроком – крок, за роком – рік,
Так час між пальцями протік.
І вже куценький став той шлях,
Який свій килимок простяг.

Ще кілька літ, ще кілька зим –
І треба втішитися цим.
Сприйняти ладен кожен день,
Як Божий дар, що з неба йде.

Мінору заховаю звук,
А чарочку візьму до рук
І посміхнуся до людей,
Хто завітав на ювілей.

Спасибі, друзі, що прийшли,
Зі мною сіли за столи,
За щирості душевний стан...
І підсолоджений обман.

* * *

Спливло життя...
А що мені згадати? –
Усе у мороці
Сумного забуття.
Стою один,
Зігнувшись, серед хати –

Німий і безпорадний,
Як дитя.

Не хочеться
Ні шкодувать, ні злиться,
Хоч відчуваю
Літ гіркий полин.
Та чую пісню...
Любонько, сестрице,
Хоч ти мене
В час смутку не покинь.

Бо ти мені
І сонечко, і злива,
Землі моєї
Завчений урок.
Коли почую
Пісні переливи –
Життя моє
Продовжиться на крок.

* * *

Лишилось мало... Треба ще устигнуть
Напутнє слово мовити синам.
І пісню, що в душі моїй достигла,
Подарувать на спомин, люди, вам.

Нехай вона про мене нагадає,
Що був... Та обірвалася струна.
...І, може, дощ осінній заридає
Біля уже стемнілого вікна.

СОНЕТ ПРО ТРИ СТРУНИ

Бездонний світ... І в нім краплинка – ти,
Але жива, нуртуюча, не прісна.
В цій круговерті треба віднайти
Усім своє призначення і місце.

Без них усяк — як горщик пустоти,
Без них — завжди розпачливо і тісно.
Я звідти, де крилом майнула пісня,
Щоб три струни у серце заплести.

Одна струна — мій кожен рух,
А друга — зір, а третя — слух:
Я музику ловлю, як цвіт акацій...
Щоб нею очищатися од зла,
Щоб вірою вона в думки лягла
І перевтілилась в гучну віддачу праці.

МАТЕРИНСЬКА ВІДПОВІДЬ

Питається вітер
У юної нені:
— Чи виросли діти?
— Вони ще зелені.

Набігавшись гінко,
Питається знову:
— Що шепчеш ти, жінко?
— Синам колискову.

Нарешті йде в гості
До сивої неньки:
— Вже діти дорослі?
— Ні, ні, ще маленькі.

ПОРАДА

(Із східної мудрості)

Щоб сумніви розвіять до кінця
Й себе ніколи в тому не карати,
Один жених подавсь до мудреця
Перед весіллям попросить поради.

— Женитися чи ні? Ти проти? За?
Порадь мені, провидець бородатий.—

Мудрець подумав і йому сказав:
— Хоч що зроби, все ж будеш жалкувати.

ЗБАГНУВ Я ІСТИНУ...

Суттєве відкладав на потім...
Згорали дні, немов у ватрі.
Суєтність і пусті турботи
Нічого, зрозумів, не варті.
Збагнув я істину прадавню
(Під старість всі стаємо вчені):
Надія — добра на снідання
І не годиться — для вечері.

НАЙКРАЩИЙ ДЕНЬ

Збагнув я мудру суть,
Хоча вона й печальна.
Та суть залишиться,
Печаль, як сніг, розтане.
— Найкраший день в житті?
— Сьогоднішній, звичайно.
— Чому?
— Тому, що може буть останнім.

КОЛИ Б...

Коли б осінньо мовили мені:
— В твоїм житті лишилося два дні,
Дві днини для утіхи і журби:
Що хочеш — те й зроби...

Погляну в небо, де птахи летять,
Благословлю синочків на життя,
Вклонюсь землі, подякую батькам
Й останній пісні серце передам.

ДВІ СЛЬОЗИ

Сльоза гаряча, сльоза холодна –
Одна як свічка великодня,
А інша – голубої грані,
Немов студениця з Йордані.

Сльоза холодна, сльоза гаряча:
Одна всміхнеться, друга заплаче,
Одна зігріє, друга остудить:
За це ніхто нас не осудить.

Сльоза гаряча, сльоза холодна –
Яка учора, яка сьогодні?
Ніяк відгадку не засвою,
Якою вмиюся сльозою.

ПІСНЯ СЕРЦЯ

Літа мелькають дуже хутко –
Не усвідомиш до пуття.
Твої старання та здобутки –
Усе покриє забуття.

Усе забудеться, зітреться,
Порветься спомин, наче нить,
І тільки, може, пісня серця
Це забуття перелетить.

* * *

Батьки. Садок. Жнива у полі,
І кущ калини при вікні...
Усе не зразу, а поволі
Чомусь з'єдналося в мені.

І вже без цього не прожити –
Все повторю без каяття...
Село. Наш дім. Копиця жита.
Дорога. Зустрічі. Життя.

НА КОЖЕН ХРЕСТ

Не знаю, де сумні могили
Всіх родичів моїх.
Тому і мучить що є сили
Пекучий гріх.

Це відчуття спустилось звідки –
Чи з марень, чи з небес?..
Тому й кладу словесну квітку
На кожен хрест.

НАМАЛЮЙ ЗІРНИЦЮ

Намалюй зірницю
У високім небі,
Намалюй дорогу,
Що без камінця,
Щоб я повернувся,
Знов прийшов до тебе,
Притуливсь щокою
До твого лиця.

І печаль пекуча
Відлетить безслідно.
І не буде згадок,
Болісних причин.
І зоря із неба
Заіскриться срібно –
Нам запалить свічку
Свідок наш один.

Суєтна миттєвість
Перейде у вічність,
І не буде смутку,
Болю і жалю.
І погляне щастя
Знову нам у вічі...
Лиш в моєму серці
Запали зорю.

ЧЕРВОВА ДАМА

(Трохи з іронією)

Ні, не зітреться
Душевна драма,
Бо в мене в серці
Червова дама.

Зайшла поволі –
Корить не варто.
Таку у долі
Я вибрав карту.

Не знав донині
Такої вроди,
Той образ тінню
За мною ходить.

Душевна драма,
Сердечний відчай.
Червова дама –
А бити нічим.

РОДИСЯ, СЛОВО!

Ти не тікай від мене, слово,
Родись від спраги і від мук...
Хай проростає пелюстково
Із безгоміння ніжний звук.

У груди б'ється тепла злива,
І лине серце у політ...
Родися, слово,– справжнє диво,
І опромінь собою світ.

А НАША ХАТА

– Я демократ,– не раз із вуст звучало,–
Руйную трони царедворців злих...–
Але, одержавши добрячий кусень сала,
Він, накричавшись, у кутку затих.

Зробилось тихо, як у домовині,
І тільки чути: чавкають вуста...
А наша хата, як ота – вдовина,–
Стоїть холодна, тужна і пуста.

ВТРАЧАЮ ДРУЗІВ

Втрачаю друзів... Та хіба це друзі,
Що замісили слово на брехні?
Нащо тепер пояснення безглузді? –
І все ж так боляче, так боляче мені.

Знов пусткою запахло у квартирі,
Хоча за вікнами життєвий буревій...
У час зневір так хочеться повірить
Хоча б одному чи хоча б одній.

ЗВУЧАЛА СКРИПКА

Звучала скрипка
І раптом стихла...
Нема утіхи,
Немає лиха.

І лише спомин
На білім фоні,
Немов уривки
Нічних симфоній.

У звуках тих,
Здавалось, що там?..
Мого життя
Найвища нота.

Звучала скрипка –
До ноти нотка...
Було кохання
Таке коротке.

* * *

Кружляє над покосами
Сріблястa павутинка...
А півдороги осені –
Це жовтня серединка.

Щоб душу якось втішити –
Подумаю, постою...
Осипалась горішина,
Та зеленіє хвоя.

Святая Богородице –
Ти матінка небесна,
Життя додолу котиться –
Спини оті колеса.

СЛЬОЗА

Дві могили. Огорожа.
Збився голос у зозуль...
Цей упав от куль ворожих,
Той упав од власних куль.

Два брати лежать в мовчанні,
А навколо – чужина...
З материнської печалі
На обох – сльоза одна.

ТРИВОЖНИЙ ВІРШ

Ще молодий, окрилений до лету,
Ще «Отченашу» не завчив слова,
Але життя його скупу анкету
Заповнила уже страшна графа.

ВІЛ-інфікований!
Звучить неначе вирок,
Спиняється життєве колесо...
Так хочеться сказати: я не вірю,
Бо, може, це лише жахливий сон?

На жаль, це правда. Думка серце тисне.
Невже всім радощам промовить треба — ні...
Він не один — таких десятки тисяч
Вписались в дійсність рідної землі.

Уседозволеність відкрила двері,
Байдужість ситі очі затуля.
Гучні слова лишились на папері,
А від нещастя згорбилась земля.

Нас біди випробовують великі.
А ця хвороба — мов кривавий ніж...
Свою надію, мов цілющі ліки,
Вливаю я у свій тривожний вірш.

ГІРКА КОНСТАТАЦІЯ

Шукаєм іншої моралі,
Поставили нові герби...
Але — не ті на п'єдесталі,
Але в душі ми ще раби.

Вже звикли до ганьби й химери
Там, де брехня кладе печать...
Високу українську еру
Нам треба з себе починать.

* * *

Я з кожним днем все ближче до печалі,
До неї залишилось кілька кроків...
Літа побігли за туманні далі,
Відтанцювали, взявшися у боки.

Що кращий всіх — нікому не божився...
Свята Маріє в дальній високості,
У тім відрізку, що в житті лишився,
Дозволь побути без жалю і злості.

ТРИВОГА

Родинні непорозуміння –
Болючіші стають вони.
Слова, немов печаль камінна...
В чім винуватий без вини?

В самотність я бреду потроху,
Ховаюсь од пекучих слів,
Бо не вписався у епоху,
В критичні погляди синів.

І вже дорога тьмяно світить,
І туга заповза щомить,
Бо те, чим жив на цьому світі,
Вони не хочуть зрозуміть.

Мої бажання і уміння
Горять в синівському вогні...
Родинні непорозуміння –
Як з ними важко жить мені.

* * *

Вночі гриміло... Й на душі неспокій,
Та що казать – багато є причин...
Мене бузок втішає синьоокий,
Що вигнався під вікнами один.

Він ніби каже: все цвіте, радіє,
Відкинь свої тривоги та печаль.
Сприйняти хочу світлу веремію
І скинути всі болі із плеча.

Так хочеться лихе все перекреслить,
Оновленим зробитись хоч на мить...
Але душа, що приросла до стресів,
Уже, на жаль, не може це зробить.

Вона немов пришита до печалі,
Звучить її мінорний камертон.
Але весна цього не помічає,
Вона іде... І всіх бере в полон.

* * *

Вже друзів меншає довкола –
Їдуть вони в пекельну тьму.
Вже на моє зазивне слово
Нема озватися кому.

Уже дорога біля краю,
Вже біля ночі сизий день...
Відходять друзі... І гадаю:
Для пострілу і я – мішень.

Все ж посміхнуся через силу,
Крутнусь – нехай здригне земля,
Щоб збити з точного прицілу
Того, хто в мене приціля.

ПРИЙШЛА ПОРА

Прийшла пора відкинути суєтне,
Нема часу шукать пустих розваг,
Бо вже скрипить життя мого карета
І біля краю мій життєвий шлях.

У тому коротенькому відрізку,
Що дні мої поставили у ряд,
Ще треба навести чіткіше риску,
Ту риску, котра ставиться між дат.

ПО ПРАВДІ

Хоч звички ці – не чоловічі,
Але таких багато є:
Зустрінеш – лащиться у вічі,
Підеш – вдогін тобі плює.

Із виду – мов телятко боже,
І ліпить небо до чола,
І водночас втопити може
В калюжі наклепів та зла.

Говорить, мов читає вірші,
Та трута схована між слів.
По правді – отакі ще гірші
І за відвертих ворогів.

ЛЮБЛЮ Я ТИХ...

Люблю я тих, хто вміє дивуватись,
А не скептично споглядає світ:
Сніжинці справжній, а не тій, що з вати,
І першій квітці на просонні віт.

Люблю я тих, хто відкрива для себе
У морі днів нові материки,
На плесі захід сонця — на півнеба,
Крилату тінь піднятої руки.

І, може, це наївне і дитяче,
Але мені ж бо до вподоби ті,
Хто у росинці небеса побачить,
А у дощинці — блискавки круті!

Дивуйтеся!
Хіба це не прекрасно —
Знаходить щось в природі і словах?!
Хай день підносить здивування гасло
І світ незвичний кружеля, як птах.

Люблю я тих, хто вміє дивуватись
І дар цей збереже до сивини:
Пухкій сніжинці, пташечці крилатій,
І першій квітці на устах весни.

ЧОГОСЬ НЕ ДОРОБИВ

(Ювілейні слова без пафосу)

Я жив завзято... Не шукав
Легесеньких доріг.
Я людям пісню дарував —
Зробив усе, що зміг.

Неправди серцем я не грів,
В ній не шукав утіх...
Зростив і дерево, й синів —
Зробив усе, що зміг.

І, що порадили батьки,
Щоб менший мати гріх,
Дав дітям з власної руки –
Зробив усе, що зміг.

І над сльозою, що пекла,
Я не котив свій сміх,
А розбивав шкарлупу зла –
Зробив усе, що зміг.

Життя спокуси немалі
Не звав на свій поріг
Й не зрадив слову і землі –
Зробив усе, що зміг.

Літа ідуть до вічних меж,
Мажорний стих мотив...
Усе, що зміг... Але усе ж
Чогось не доробив.

Зустрічі й прощання

КОЛИ ЦЕ БУЛО?

Знов згадка малює ромашкове поле,
І ми біжимо босоніж за село.
Навколо нас радості райдужні кола...
А серце питає: коли це було?

Кудись біжимо, бо веселі та юні,
І стелить весна нам шовки напоказ,
А нашої мрії вітри семиструнні
Мелодію щастя складають для нас.

І хочеться бігти, усьому радіти,
Любов'ю своєю осонцювать день,
Щоб з неба надії живі самоцвіти
Вростали у наше життя молоде.

І єдністю вічною з'єднані руки,
Просвітленим променем світить чоло...
Знов згадка малює рожеві малюнки,
А серце питає: коли це було?

ДЕНЬ ПАМ'ЯТІ

Сьогодні день далеких споминів:
Листаю книгу давніх днів.
І що пішло в життєвім гомоні,–
Те пригадалось в тишині,
Звелось знайомими обличчями
З відлунням втіхи та біди.
Нікого з пам'яті не кличу я –
Лиш ти одна назад прийди.

А ВЖЕ ОСІНЬ...

А вже осінь спинилась навпроти...
Де взялась вона швидко так?.. Де?
Споглядає на вічні турботи
Поля, саду, птахів і людей.

У вербичок скуйовджені коси –
Потемніло люстерко води.
В'януть трави, студеніють роси,
Вже не кришаться зорі сюди.

Задзвеніли листочки жовтаво:
В передзвонах — таємна жура.
Лиш ворони обсіли отаву,
Бо для них це найкраща пора.

СЛОВО ПРО МАТІР

У матінки-мами
Під очима просинь...
Кволими губами
Вона тихо просить:

— Підведіть мене
До отого дуба,
Де колись стояла
Моя юність люба.

Ой матінко-мати,
Що тобі сказати?

Вже отого дуба
Підрубала згуба.
Та не всохло
корневище —
Пароститься,
Пнеться вище...

У матінки-мами
Руки наче лози...
Білими губами
Вона ледве просить:

— Поведіть мене
До стиглого поля,
Де втоптала стежку
Моя спрагла доля.

Ой матінко-мати,
Що тобі сказати?

З тої стежки серед жита —
Вже дорога бита.
По утоптаній стежині
Долю інші водять
Нині.

У матінки-мами
Як тумани коси,
Тихими губами
Увостаннє просить:

— Приведіть до мене
Найстаршого сина,
Через нього стала
Із війни я сива...

Ой матінко-мати,
Що тобі сказати?

Хоч на серці гірко,
Змовчати ж — несила,
Світить з неба зірка
На могилу сина.

В колі сонячних внучат
Губи сохнуть і мовчать.

Ой, схилилась ненька,
Ой, хитнулась мати,
Щоб зі сну, раненько,
Вже росою стати.

СТОЇТЬ МАТУСИНА СЛЬОЗИНА

Стоїть матусина сльозина
У лихоліття на краю.
Крізь неї — сизу і полинну —
Себе неначе пізнаю.

У хаті отчій пахнув серпень,
І сон до тиші саду звик...
Але війна без милосердя
У хату поселила крик.

Той крик терзав надію нашу,
Чужинським голосом гарчав,
Останню ложку пшонки-каші
Він прямо з рота виривав.

А нас, малих, у мами – двоє,
Ще й бабця, квола і стара.
Ой, що поробиш із бідою,
Коли біда немов гора?

Вогненні, люті заметілі
Дивилися у хатнє скло.
І сто смертей з обличчям білим
За крок од нас тоді пройшло.

Та вижили... Знайшлася сила...
Ти, згадко, біль мій прожени!..
Стоїть матусина сльозина
По той бік миру й тишини.

БАТЬКО

Завжди турбота ув очах
І дві лукавинки хороші.
Він поглядає все на шлях,
Бо щось обходять листоноші.

Неспокій зазирає в сни,
Крильми воронячими має...
Сини мої, мої сини,
Чого листів од вас немає?

І сниться батькові війна –
Той грім у пам'яті не стерся,
Йому зоставила вона
Рубець червоний коло серця.

І, доторкнувшись білих скронь,
Зринає згадка знов про неї.
І він крізь сон кричить: «Вогонь!»
Своїй четвертій батареї.

У спадщину віддав що міг
Своїм синам, своїй утісі –
Даль розмінованих доріг,
Присипані окопи в лісі.

Ще й риску мужності з лиця,
Свинцем обпалену гарячим,
Щоб не втрачали до кінця
Привітності людської вдачі.

Тож не сховаю, не втаю,
А викажу усе, що знаю.
Вір, батьку, спадщину твою
Я ні на що не проміняю.

ПОХИЛА ХАТА КРАЙ ДОРОГИ

Похила хата край дороги,
Де за горбом німа вода,
І досі в сни мої й тривоги
Із повоєння загляда.

Вузькими дивиться шибками –
В ній стріхи жовтий капелюх,
Щоб все, що пережито нами,
Вернулось знов у зір і слух.

Мов зиркаєм у мокре скельце
З тих літ ми з братиком удвох.
Ти пам'ятаєш, чуле серце,
Той біль чекань,
Той щем тривог?

Тоді ще світ вогнями дихав
І порох битви не прочах...
Тоді іще стояло лихо
У вогких маминих очах.

Це, може, з логікою в спорі,
Але для мене та пора
Була наукою не горя –
Була наукою добра.

КОЛИ ПОСТУКАЄ ЛИХА ГОДИНА

Коли постукає лиха година –
Знайомих і колег – не віднайдеш.
Лише родина, лиш одна родина
Розділить горе, віджене бентеж,
Не дасть тобі упасти у знемозі...
Твоя родина – оберіг душі.
Тож на життєвій крученій дорозі
Не загуби її, не розкриши...

ЗОЙК НА БІЛОМУ ПАПЕРІ

Чому порядність загубила вісь,
Згубилася між закликів та стягів?..
Бездарність гулко празникує скрізь,
Талант прилип до забуття й зневаги.

Високу ґречність, честь і доброту
Давно вже нагло випхнуто за двері.
Коли ж збагнемо істину святу?
Лишу цей зойк на білому папері.

ПАМ'ЯТЬ ПРО МАМУ

Давно пішла ти за межу –
В далеку повоєнну зиму...
Про тебе пам'ять бережу,
Немов сльозу свою незриму.

Горнувсь до різних лиць, одеж –
Признатись в цьому не боюся.
Та найдорожчою усе ж
Ти залишалася, матусю.

Чужа компанія – не та,
Бо в скрутний час проходить боком.
Без тебе, мамо, всі літа
Я залишався одиноким.

НА МОГИЛІ МАТЕРІ

Приніс я гілочку квітчасту
Й сльозу, що котить по лицю.
Пробач, матусю, що не часто
Провідував могилку цю.

Не часто бачила ти сина
Там, де похилені хрести.
Стаю сьогодні на коліна
Й шепчу: матусенько, прости.

ПРИСВЯТА МАТЕРІ

Хтось народився, хтось народиться,
У жінки на руках дитя.
Спасибі, мати-богородице,
Що ти продовжуєш життя.

Ми лиш зерно в твоєму колосі,
Бо ти на світі отака...
І Божа Матір в цьому образі
Молитви вічної чека.

БАТЬКІВСЬКІ МОГИЛИ

Батько й мати... Дві могили скромні.
І пульсує думка біля скроні.
Де б не був — а треба пам'ятати,
Що були у тебе батько й мати.

Залишіть обставини і лиця —
До могил приїдьте поклониться.
Буде гріх... Гріх непрощенний буде,
Хто могили батьківські забуде.

ЗУПИНИЛАСЬ МАТИ

Біля вечорових
Мовчазних воріт

Зупинилась мати,
Дивиться у світ.
І нема печалі
Глибшої, ніж та,
Що в її чеканні
На усі літа.

З-під хустини в неї
Світло сивини.
Швидко розлетілись
Доньки і сини.
І нема любові
Більшої, нема,
Ніж ота, що серцем
Мама обійма.

Материнська доля
Складена з надій,
Скрізь вона ясниться
В доброті своїй.
І немає правди
Вищої ніде,
Ніж ота, що маму
По землі веде.

ЧЕРВОНА ВИШНЯ

Червона вишня біля хати
Знов пригадалася мені.
Червона вишня, ніби мати,
Що в українському вбранні.

Цю вишню видно з небокраю –
Там, де швидкий дитинства вік.
Згадав – і наче витираю
Зі смаглих вуст вишневий сік.

Червона вишня, як в намисті –
Краплини сонячних заграв.
В тих ягодах і тому листі
Я згадку серця заховав.

Червона вишня, червона вишня.
Червона вишня – тішиться душа.
Червона вишня до мене вийшла,
Немов матуся – рідна, не чужа.

ВКЛОНІМОСЬ БАТЬКУ

Чого, батьку, зажурився,
Чого жмуриш очі?
Ой, далеко подалися
Від дому синочки.
Чом тобі напнула спину
Втоми темна хустка?
Бо хатина без дитини
Все одно що пустка.

Посміхнися, батьку, нині.
Чом сумний ти досі?
Будуть в тебе у хатині
Довгождані гості.
Посміхнися, батьку сивий,–
Гарні в тебе діти.
Мають душу, мають силу,
Щоб добро ростити.

Сьогодні нам вклонитись треба батьку –
Господарю вкраїнської рідні.
Про нього говорилось небагато,
Та і вуста у нього мовчазні.
Сьогодні нам вклонитись треба батьку,
Що родовід продовжити зумів.
Вклонитись за науку, добру згадку,
За горду мужність батьківських синів.

* * *

Крізь літа, крізь утіхи та болі –
Мамин голос... З листочками вниз...
Доторкнись до синівської долі,
До моєї жаги доторкнись...

Хай побуду хоч мить у полоні
Найщиріших просвітлених слів.
Я цілую, мов нені долоні,
Пожовтілі листки яворів.

Відлетіли, ой віддаленіли
Ті слова вже давно, вже давно...
І зелене змінилось на біле,
Пальцем стука жура у вікно.

Пальцем стука... А слово? Не чути.
(В ятір пам'яті спробуй злови!)
Я складав його з пахощів рути,
З шепотіння дерев і трави...

Де ви, давні відлуння, взялися –
Чи з дитинства, чи з мого жалю?
Мамин голос – прив'ялене листя –
Я сьогодні до серця тулю.

ЛЮДИНА

Пам'яті мого дядька
Олексія Івановича Гаврилюка

Мені причулось випадково
Під шум зосінених гілок
Його ласкаве, тихе слово,
Його привітливе «синок».

Йому любились гурт веселий
І жарт, що іскрами з очей...
Осіннє листя стежку стелить
До спомину, який пече.

Нема вже дядька Олексія,
Його робочих добрих рук.
Осіння звихрена завія
Ляга на серце і на брук.

Його нема... Вже котру осінь
В садку журіє тишина,

Де кожна вишенька і досі
Його завзяту вдачу зна.

Любив людей він і дерева,
Усіх купав у доброті.
І тепла усмішка вишнева
З ним квітувала у житті.

Вона не вичахла, не стліла,
Посіялась – пішла у зріст.
Він щирість слова, щедрість діла
В серця зустрічні переніс.

Він був людиною. І досить.
Ну що до цього додаси?..
Вплітає дядьків голос осінь
В свої багряні голоси.

ХУДОЖНИК

Пам'яті Володимира Сидорука

В очах горіли сотні барв,
Щоб вилитись в картини.
В собі носив пречистий дар
Художника й людини.

Немає хліба – то пусте,
Не піддававсь цій драмі...
Зате бузок живий цвіте
На полотні у рамі.

Він пензлі прив'язав до рук,
Щоб вічно малювати,
З'єднавши Прометеїв дух
З наївністю дитяти.

Ховав свій біль, журбу свою
У цвіт троянди й вишні...
Одвічним мучеником був
В житті, святім і грішнім.

О мальви – теплі пелюстки!
Дуби в зеленій хащі...
Життя гортаю сторінки
І не знаходжу кращих.

Та ще – звитяжний гайдамак,
Тривожні, мужні лиця...
Дивлюсь, дивлюся – і ніяк
Не можу надивиться.

Його нема... Мене утіш,
Ох, згадко невеличка...
Хай буде мій нехитрий вірш
Як поминальна свічка.

СПІВЕЦЬ

Пам'яті Назарія Яремчука

І ніби застогнали рідні гори –
Пішов співак, ні, все-таки співець,
Бо поєднав і радощі, і горе,
На голос свій поклав вогонь сердець.
Яка коротка і стрімка дорога...
Як птах, зринає пам'ять кожен раз.
Твоя душа вже відійшла до Бога,
А пісня залишилась проміж нас.

На цій землі слід сонячний лишив ти,
Немов карпатське вишивання – слід.
Ти будеш жити, вічно будеш жити,
Бо не щеза любові родовід.
І пісня давня знову нас зустріне,
Даль проясніє, стишиться жура.
Бо голос твій взяла собі Вкраїна,
Щоб ним учить нас правди і добра.

Тебе нема, лише тумани низько
Вуаллю застеляють мить гірку.
Як боляче сльозина верховинська
Скотилась Україні на щоку.

Всміхнись нам, друже, з дальнього
далека
І висуши всі краплі гіркоти.
Над рідним краєм вже летять лелеки,
А може, серед них, Назаре, й ти?

ОЙ ПАДАЮТЬ ДРУЗІ

Пам'яті Леоніда Сікори

Прощаюся з другом,
Прощаюся з другом –
І вічністю робиться мить.
А слово сказать
Не дає мені туга,
Хоч серце у грудях кричить.

Він складений був
Із добра і шаноби,
Хоч йшов по камінню незгод.
Підкошений кулею
Злої хвороби,
Упав – ніби кинувсь на дзот.

Мов кинувсь на дзот,
Щоби нас захистити
Від підлості, люті, брехні.
І хто в цьому хитрому,
Лютому світі
Його вже замінить мені?

Замінники друзів
Чи є десь? Немає.
Та й роки і вдача не ті...
Дорога журби
Домовину хитає,
І плечі скриплять в гіркоті.

В прощальнім поклоні
Схилюся у тузі –
Хай пам'яті світить вогонь.

Ой падають друзі.
Ой падають друзі –
І кулі летять біля скронь.

ОСТАННЯ НОТА

Пам'яті Івана Мацялка

Звучала музика йому,
Навкруг утішено звучала...
Але упали очі в тьму –
І сили для життя не стало.

Забилось серце, ніби птах,
Спиняючи свої частоти.
... І на холонучих вустах
Лишилася остання нота.

ПРО ТІТКУ ГАННУ

Уклались пізно, встали рано –
Так у турботах лине час...
Мені дозвольте, тітко Ганно,
Сьогодні мовити про Вас.

Без викрутасів і прикраси,
Бо не пасують тут вони.
В печі пузаті чавуни
Шкільні Вам замінили класи.

Хоч кажете: збагнуть не можна
Вам городських премудрих слів –
Зате знайома буква кожна,
Що вивів на полях посів.

Зате всім серцем зрозумілі
Весною писані рядки.
До ніг Вам, тітко, буряки
Гички схиляють поруділі.

Біжать у даль шафранні луки,
Там, де масниться борозна.

Вона Вам проорала руки,
В обличчя врізалась вона.

Вас не пускали у відпустку
Робота, буряки, лани.
Вже літо бабине – під хустку
Журливим пасмом сивини...

Сапу Ви знали, знали вила,
Гіркоту горя і хули...
Вас до президій не садили
І орденами обійшли.

Та я слова, теплом зігріті,
Вам шепочу в затишші лук...
Я знаю, що добро на світі
Бере початок з Ваших рук.

СПІВАЮТЬ ВДОВИ

Вечір калиновий,
За столом не тісно...
І співають вдови
Довоєнну пісню.

Голосом виводять,
Серцем підправляють –
І німіють води,
І вітри стихають.

Спів ведуть поволі,
Опустивши очі,
Наче власні болі
Виспівати хочуть.

Бо та пісня – пам'ять,
Бо та пісня – туга,
Вишита сльозами.
Вже не вперше – вдруге...

Бо забуть не можна,
Бо немає сили...
Хоч літа давно вже
Коси побілили.

Ой, співають вдови,
Нахилившись низько...
Спів – листком додолу –
Та й під обеліски.

ГОЛОС

– Тату, тату,– іздалека
Поклик доліта.
Тужна згадка – як лелека
Через всі літа.
– Де ви, тату, забарились,
Не дійшли до нас? –
Біля братської могили
Дзвонить листям в'яз.
В тому листі вранці-рано
Голос вирина:
– Шлях мені переорала
Бомбами війна.
Зупинила на галяві,
Де гули громи,
І мені у чуб русявий
Заплела дими,
Затулила чорним очі
Ця страшна пітьма...–
Ніби ще продовжить хоче,
Але слів нема.
– Тату, тату,– серце просить,
Щоб усе сказав...
А сльоза – як ранні роси,
Роси – як сльоза.

ЗГАДКА ДИТИНСТВА

Небо синіми очима
Заглядає крізь фіранку.
Мама двері відчинила:
– Дітки, доброго вам ранку.

І погладила голівки,
Як уміє мама тільки.

— Уставайте швидше, соні,
Бо під бік насиплю солі.

Мама каже, та не злиться —
Молода така й красива...
А здалося,— до світлиці
В гості щастя запросила.

І, на руки їй зіпершись,
Будимо червневу тишу...
Тепле літо... Сорок перший...
До війни ще цілий тиждень.

У ЯБЛУНЕВОМУ САДУ

Іванові Сльоті

З доріг життя, сховавши втому,
Я в отчий край вернувсь назад.
Зове завжди мене додому,
Як батьків погляд, рідний сад.

Його ми з батьком ще садили.
Схилялись віти до руки,
І набирали росту й сили
Росою вмиті яблуньки.

В години лихоліття злого
Не всохла гілка запашна.
Та батька зовсім молодого
Взяла у полум'я війна.

Взяла, взяла — не повернула.
Торкнулась болем до чола...
Любов прив'яла — не минула,
В новому листі розцвіла.

Вона мене гука неначе,
Я їй назустріч тихо йду...
Заплющу очі — батька бачу
У яблуневому саду.

ДАВНІЙ ЛИСТ

Міліє, що було колись,
Та раптом вихлюпне рікою...
Писав на фронт хлопчина лист
Малою, щирою рукою:
«Татусю, рідний, приїзди,
Бо я давно тебе не бачив,
Повільно йдуть твої листи,
І мама нишком, знаю, плаче...
Нездужає чогось вона,
А лікаря фашисти вбили.
Де ліки взять — ніхто не зна,
Аби вернуть матусі сили...
Я ж черевики бережу,
М'яча футболю тільки босим,
Воджу телицю за межу
Щоранку пастись на покоси.
І з хлопцями я вже не б'юсь,
Та хочу також бути гордим.
Сказав: «Приїде мій татусь,
А в нього є найкращий орден...»
А в тебе справді орден є?
А може, є іще й медалі?..
Пришли хоч фото нам своє,
Бо голос твій все далі, далі...
Ніч десь гуркоче, чорновіть
Страшить, щоб не виходив з хати.
Приїдь... Без ордена приїдь,
Лише приїдь, мій любий тату».

САД

Великому садівникові
Миколі Михайловичу Артеменку

Ростити сад — потрібні чесні руки
І серце щире, чуле до біди...
Поглянь на ранок цей весняно-русий,
Коли навкруг п'ють молоко сади.

Здається, в казці тій стояв би вічно...
Та час іде, лишивши білий слід.
Вже гілка соком наливає вічко,
Викохує, як мати, ранній плід.

І знову казка, знову справжнє диво –
Червонощокі копії планет.
Зійшлись земля і небо воєдино,
Щоб золотавий простягнуть ренет.

Зриває осінь яблука у кошик,
Всіх пригощає в щедрості своїй...
А між дерев із поглядом хорошим
Стоїть людина – справжній чародій.

Багряний день хитається на вітті,
Дзвенить душа, настроєна на лад...
І ніби легше жить мені на світі,
Що на землі є цей осінній сад.

ПАМ'ЯТІ ДРУГА

Згадуючи Володимира Осадціва

Пройшов сто бід. Сто перша підкосила...
Яка гірка, непоправима мить.
Я в нього вчився оптимізму й силі,
Я в нього вчився, як по правді жить.

Приходить згадок часточка мізерна –
Я чую мудре слово сівача,
Що висівав добра дорідні зерна...
Ох, як мені його не вистача.

Пішов у тлінь... Ні, віриться не дуже –
Він не помер, бо смерть йому чужа:
Перелилася в наші грішні душі
Його вкраїнська праведна душа.

ПОБАЧЕННЯ З МАМОЮ

Я знов прийшов. Мене стрічай,
Матусю, тихою журбою...
Вже сорок років, як печаль
Нас розлучила із тобою.

Я був ще хлопчиком, дитям,
Коли закрилась домовина...
Вже намело сивин життя –
Чи ти пізнаєш свого сина?

Пройшов я холод і жару,
Щоб спогад давнішній принести.
Схилився на мою журу
Могили маминої хрестик.

Вже сорок раз зійшла трава –
Останній лід весна корчує,
Але твої м'які слова
Я, мамо, через даль цю чую.

Пішла за вічності межу...
Ми так були з тобою мало...
На серці згадкою пишу:
«За все тобі спасибі, мамо».

НАОДИНЦІ З МАТІР'Ю

В тремкому смутку цвинтарної тиші
Чутливим пелюсточком свічка дише.

Здалося: небо – храм. А в ньому зорі –
Це білі свічі в тисячнім повторі.

Ті зорі з висі крізь журу похилу
Цілують світлом матері могилу.

ЄДИНИЙ СИН

У рамочці весняне фото.
Це він – її єдиний син...
Вже п'ята осінь біля плоту
Злітає листям з горобин.
Син вже до неї не вернеться,
Не відведе з очей туман.
Неначе рана біля серця,
Той вічний біль – Афганістан.
У рамочці привітне фото
І запізнілі ордени.
Та матері німу скорботу
Вже не розрадять і вони.
Слова утіхи... Де їм взяться,
Коли печаль – не день, не рік...
Його годочки – дев'ятнадцять
Із ним залишаться навік.
Як серце матері зігріти?
Як висушить той крик сльозин?..
У неї був на білім світі
Всього один-єдиний син.

ПАМ'ЯТІ ПОЛІНИ

Осінній дощ... І ми з тобою
Відлучені від суєти.
Ти вся із розпачу і болю...
Ну як тобі допомогти?

Безсилий... Випалений тричі
До серцевини, до глибин.
Я бачу на твоїм обличчі
Гіркий чорнобильський полин.

Який жорстокий вирок долі –
Ой, хто розрадить, хто спасе?
До істини я йшов поволі,
Що ти для мене – це усе.

Відсвяткувалось наше свято,
І крепом взявся небокрай.
Я, на хресті журби розп'ятий,
Кричу тобі: не покидай!

Та ти відходиш далі й далі,
Забувши прикрощі старі,
Та ти відходиш од печалі,
Щоб стати зіркою вгорі.

БО СЕРЦЕ ПИТАЄ

Згадуючи тебе

Виходжу у поле,
Що в росах іскриться,
Де нашого літа
Лишились сліди.
І голос далекий
На хвилях пшениці...
А серце питає:
Це ти чи не ти?

Бреду між дерев,
Зеленію у листі...
Хтось гілку гойдне –
Мов хитнуться світи.
Навколо дивлюсь,
Зупинившись на місці,
Бо серце питає:
Це ти чи не ти?

Відкрию вікно я
У ніч волошкову –
Журба не боїться
Її темноти.
А сонна земля
Щось промовить раптово –
І серце питає:
Це ти чи не ти?

Відлічую дні –
За неділями будні
І згадку ховаю
На дно самоти,
Та серце нічого
Не може забути,
Та серце питає:
Це ти чи не ти?

ДІТКИ З БУДИНКУ СИРІТ

В зляканих очках сонця так мало,
Блима тривогою світ...
Де ваший тато, де ваша мама,
Дітки з Будинку сиріт?

Хлопчик за хлопчиком... Змалечку строєм.
Жовтий берет і пальто.
Хтось нагодує, хтось вас напоїть...
А пожаліє вас хто?

Всяко в житті... Тут нікуди не дітись,
Ми не закриті від зла,
Ніби в теплі... Тільки хочеться дітям
З рідного серця тепла.

Слово привітне – і діти вже раді,
Мрії – як ті вітражі...
Мимо проходять і тьоті, і дяді,
Що ж тут поробиш – чужі.

Я прокурорствувать віршем не хочу,
Сипать жарини чи лід...
Тільки печуть мене тугою очі
Діток з Будинку сиріт.

СПОМИН

Дивився добрими очима,
В душі – поезії порив...

Павло Григорович Тичина
Із нами тихо говорив.

Навкруг літали ритми й рими –
Лови їх, друже, без вагань...
Були вуста неголосними,
Та з них відлунював орган.

Ми відкривалися, як діти:
Хто? Звідки? Де? Чому? Коли?
Його слова, в любов зодіті,
У наших мріях зацвіли.

Розмову вів так делікатно,
Немов смичком по тій струні...
Його всі називали «тато»
Між поетичної рідні.

Ми часто згадували згодом
Високий дух його щедрот:
Учіться, друзі, у народу,
Бо мудрий вчитель наш народ.

Той вечір в пам'яті, як пісня,
Якій не вимовиш «прощай»...
Сказав багато нам, а після
Ще й пиріжками пригощав.

...Віконце пам'ять знов відчинить
І очі не опустить вниз...
Згадається, як сам Тичина
Нам руки радісно потис.

Поетів образ знов засвітить,
Повториться його урок.
Ми ловимо у ритмах світу –
Пругкий тичинівський рядок.

СНИ

Наснилися зелені птиці
І щось іще із казки див.

Хотів той сон я додивиться,
Але синок мене збудив.
В його вустах дрижало слово,
Бо снились плач і дим війни...
І я збагнув: це випадково
Ніч поміняла наші сни.

ДРАМА НА ДВІ ДІЇ

Він і вона. Гомінка течія
Дні обмива волошкові...
Що ти бажаєш, кохана моя?
...Любові.

Він і вона. Вже дерева німі,
Тільки зима льодом цокає...
Що ти бажаєш, коханчику мій?
...Спокою.

НЕ ПЛАЧТЕ

Пам'яті Ігоря Білозора

Не плачте за мною, не плачте,
Лишуся я в кожному з вас.
За слово круте, необачне
Пробачте — не треба образ.

І поки цупке покривало
Мене не опустить на дно,
Не знаю — чи довго, чи мало
Дивитимусь в рідне вікно.

А може, дощами проллюся,
Коли зацвітає жасмин.
Іще раз до вас обізвуся
В мелодії синіх краплин.

Полинула пісня за обрій,
Не будем хилитись журбі.
Чуття свої — щирі та добрі
Віддав, Україно, тобі.

Усі ми на світі не вічні.
Життя, коли чесно, – це мить...
Навкруг запаліть білі свічі
І очі од сліз обітріть.

ПРАВЕДНЕ ІМ'Я

Пам'яті Степана Лавриченка

Ми в світ приходим і відходим,–
І так по черзі все іде...
В очах завмер печальний подив:
Невже погас Степанів день?

Прощальне слово мовить мушу...
Спиняє пауза німа.
Він мав правдиву, добру душу.
Чи є вартіше щось? Нема!

З козацьким духом оборонця
Він захищався од недуг.
Не стало... І мені здалося –
Добра поменшало навкруг.

Замовк ... Не поведе очима.
І затемнилася блакить.
Згорів, немов зоря вечірня,
Щоб нам свій промінь залишить.

Засвітим поминальні свічі –
Хай спомин у серцях сія,
Щоб ми не раз іще,не двічі
Згадали праведне ім'я.

МОЇ БАТЬКИ – УЧИТЕЛІ

Мої батьки – учителі,
Мене добру навчали.
Живу донині на землі
Під вчительським началом.

Бо це від їхньої руки
Життя мого прикмети,
Що обійшов я матюки,
Не звідав сигарети.

Учитель – сяйво осяйне,
Духовності доріжка.
Батьки навчали і мене
Схилятися до книжки.

Сприймав, що радили батьки,
Це повторю я знову,
Щоб не міняв на п'ятаки
Вкраїнську рідну мову.

Дитя учительське... Без слів
Згадаю тата й неньку.
Коли зустріну вчителів –
Вклоняюся низенько.

Вони земні, а не святі,
Та в них натхненні лиця...
Інтелігентності в житті
У них нам треба вчиться.

Батьки мої... Ви тут і там,
Хоча давно спочили...
Я хочу передать синам
Те, що мене навчили.

Я ДЕКЛАМУЮ ЗНОВ СОСЮРУ

Я декламую знов Сосюру –
П'ю із п'янкого джерельця.
Жури своєї тінь похмуру
Стираю сонцем із лиця.

Немов наспівану кларнетом,
Слів музику його ловлю.
І повторяю за поетом
Усім навколишнім: «Люблю!»

Сосюри книжечка зелена
Мені дарована колись...
У ній з'єдналися для мене
Чуття, Мелодія і Мисль.

І знов Сосюрин голос чую,
Ледь-ледь протяжний і м'який.
Поета серце розкололось,
Зірками впало у рядки.

Дзвеніти ніжно і ласкаво
Хотілося б отак, як він,
Вінок поетової слави
Нести для інших поколінь.

Я декламую знов Сосюру –
П'ю із п'янкого джерельця.
Жури своєї тінь похмуру
Стираю сонцем із лиця.

КАЛОШІ

Там, на горищенському ложі,
Куди старезний мотлох ліг,
Знайшов зачовгані калоші –
Супутники дитячих літ.

Ой ви, калошики бідові,
На босу ногу восени...
В моїй худій дитячій долі
Як знахідка були вони.

Бо в пору тих воєнних років
Їх спробуй де-небудь візьми...
Лягали візерунком кроки
На стежку осені й зими.

Гірчить та згадка полиново,
Нуждою давньою гірчить,
Як ми спиналися на ноги,
Як ми звикали тільки жить.

Як ми наїлись вдосталь хліба
Із нескупих солдатських рук
І вслід шептали їм: «Спасибі!»
Далека згадка – наче звук...

...Вже мода до калош байдужа,
Платформа владарює скрізь...
Своє ж дитинство по калюжах
Я в цих калошиках проніс.

Що ж, може, виклав і не гладко
Із сентиментом кладку слів...
Та хочу я, щоб давню згадку
Мій син хоч трохи зрозумів.

ЧУМАЧЕНЬКИ

Хоч і нібито учені –
Спогади, як дим...
Поїхали чумаченьки
У далекий Крим.
А повернуться не скоро –
Важко йдуть воли.
Не збагну: було це вчора
Чи було колись?

В чумака душа для втіхи,
А не для сльози.
Не беріте, хлопці, лихо
На свої вози.
Проколесано чимало,
Шлях ще довший ліг...
Чи діждетесь, рідна мамо,
Сина з тих доріг?

З чумаками набираю
З Сивашу ропу,
З чумаками помираю
В голому степу.
Розділю дорогу вашу,
Розділю ваш біль.

Щоб дізнатися, як важко
Хліб давався й сіль.

Чумаченьки, чумаченьки –
Браття-чумаки,
Перевисла ваша доля
На мої роки.
Чумаченьки, чумаченьки –
Полиновий пах.
Повертає на Вкраїну
Вас Чумацький шлях.

ВКЛОНЮСЯ РІДНІЙ ХАТІ

Вклонюся рідній хаті,
Де із соломи дах.
Мене тут ненька-мати
Гойдала на руках.

І стежечці вклонюся,
Що бігла від села.
Уперше тут матуся
За руку повела.

Зима була і осінь,
Була колюча ніч...
Я не забув і досі,
Як гріла в хатці піч.

Дитинство небагате,
Та дороге чомусь...
Тобі я, рідна хато,
Хоч піснею вклонюсь.

Рідна хата, рідна хата –
Спомину кубельце.
Так багато, так багато
Скаже вона серцю.

Рідна хата моя біла
Та житнє колосся...

Все пропало, відлетіло,
А це — зосталося.

ДЕ МАТИ ПОСІЄ

Де мати посіє, там стелиться ласка,
Де мати посадить, там сходить добро,
Бо в мами рука і легка, і прекрасна,
І серце глибоке, як сивий Дніпро.

Матуся заплаче, щоб дітям радіти,
Ранесенько встане, щоб діток навчить.
Ой дітоньки-діти, ви сонячне жито,
Ви мамин посів у душі не топчіть.

Запахнув чебрець з материнського поля,
Немов нагадати силкується він,
Що мати дала нам і сонце, і долю,
Дала, не забравши нічого взамін.

З далеких країв нашу душу тривожну
До рідної хати птах добрий несе,
Бо тільки матуся уміє і може
Порадить, утішить, пробачить усе.

ПАМ'ЯТЬ

Згадуючи Раїсу Кириченко, Назарія Яремчука, Івана Мацялка та Миколу Мозгового

Відходять за обрії друзі,
Не можна змиритися, звісно.
Відходять... В туманах ілюзій
Для нас залишаючи пісню.

Куди ви, куди ви так рано? —
Ще серце горіло в роботі.
Відходять близькі і жадані,
Щоб ми залишились самотні.

Божественно вміли співати,
Від оплесків зали гриміли...
Не хочеться згадувать дати,
Як змовкнули ви, заніміли.

В попсовій пустій завірюсі
Ваш голос як чисте джерельце.
Відходять за обрії друзі,
Щоб вічно лишитися в серці.

Озвіться, озвіться з того небокраю,
Де янголів світлий Едем.
Пробачте нам, друзі, що вас вже немає,
А ми ще на світі живем.

І роси спадають, йдуть дощики хлібні,
Й задума ляга до чола.
Господь вас забрав, бо ви небу потрібні,
Щоб й там наша пісня жила.

* * *

Хмільне вино осінньої душі
У келихи моїх очей налито.
Підкочують гармати гармаші,
Щоб вистрелить в зелену цятку літа.

Пора й мені до осені звикать,
Яка задумою чеканить лиця,
І гріти згадку в сяєві багать
Лапатого і пломінкого листя.

Пора й мені до осені іти,
Де голий берег, човен на припоні,
Де сонний брід, обпершись на мости,
Збирає в річці відблиски червоні.

Віконечко рідної хати

ВІКОНЕЧКО РІДНОЇ ХАТИ

Віконечко рідної хати
Ясніє для мене привітно –
Як зірка ласкава дитинства,
Як мамине вічне тепло.
Віконечко рідної хати
Очима повернуте в літо,
Де вишні розлогої гілка
Постукує тихо у скло.

Віконечко рідної хати
Вдивляється в дальні дороги,
Чекає терпляче на мене,
Забувши давно про літа.
Віконечко рідної хати
Тамує печалі й тривоги,
Неначе бажає, щоб всюди
Зі мною ішла доброта.

Віконечко рідної хати –
Ти вогник любові і шани,
Як батька слова заповітні,
Ношу я проміння твоє.
Віконечко рідної хати
Побачу крізь даль і тумани –
І ніби світлішає доля,
І серце добрішим стає.

СІМЕЙНИЙ АЛЬБОМ

Сімейний альбом як літопис родинний...
Літа швидкоплинні, на жаль, не зупиниш,
Та спіймана мить на пожовклому глянці
Нам в очі погляне, відлуниться в згадці.

Ось мама ще юна... Як поклик далекий.
Мене ще тоді не приносив лелека...
Ось фото з війни: батько в сірій шинелі,
А поруч дими і пекучі шрапнелі.

Це син... Моє яблучко, зовсім зелене.
Сидить, карапуз, і сміється до мене.
Гортаю, гортаю... Не можу спиниться –
На серця екрані все лиця та лиця.

Ой, скільки вже тих, кого бачу в альбомі,
Пішли, як то кажуть, в краї невідомі.
Пішли, щоб ніколи до нас не вернуться,–
Між них моя мама, рідненька матуся...

Гортаю альбом – придивляюсь до фото,
Щоб згадка моя не забула когось-то...
І знов оживає в моєму мовчанні
Уся біографія щастя й печалі...

МАМИНА ПІСНЯ

Вкривається пам'ять сухим падолистом,
Літа даленіють, і голос мовчить...
Вже в сни не приходить
ранкове дитинство...
Лиш мамина пісня у серці звучить.

У пісні тій ласки зелений клубочок,
Любові черемха, що квітне в маю...
А пісня б'є крилами, начебто хоче,
Щоб давню любов я поніс як свою.

І я припадаю до кожного слова:
Не схожа та пісня на інші пісні.
Я з нею стрічаю зорю світанкову
І вечір гойдаю у синім вікні.

Я з нею – добріший, я з нею – сильніший,
Бо все найсвятіше з'єдналось у ній.
Вона і порадить, вона і утішить,
І тишу простелить душі грозовій.

Дорога життя доганя небокраї,
Не хоче спинитись, не хоче спочить.
Усе туманіє і тихо зникає,
Лиш мамина пісня у серці звучить.

ЗА РОДИННИМ СТОЛОМ

За родинним столом
Все мені видається солодшим,
Хоч нема на столі
Ні прикрас, ні святкових обнов,
Та квітують вуста,
Загоряються радістю очі,
Огортається день
В непомітну, як подих, любов.

За родинним столом
До поваги привчаються діти,
Не остудиться дім,
Коли шана з дитинства жива.
У хлібині пахкій
Дітям ласка матусина світить,
В кожній скибці її
Озиваються батька слова.

Давній звичай людський
Забуваєм чомусь без причини,
Все немає коли,
Хоч сказати не можемо: «Чом?..»
Та бажання душі
Відекранює кожну родину
У щоденнім гурті
За великим привітним столом.

СВЯТВЕЧІР

Зоряний вечір у січні,
Виблиски зір на снігу –
Все це Різдва білі свічі
Душу чарують глуху.

Стали в поклоні дерева,
Ніби у храмі ченці.
Вечір святий кришталевий
Горщик тримає в руці.

В горщику з маком і медом
Добра різдвяна кутя.
Душу єднає із небом
Божого духу дитя.

Просим: Господарю-батьку,
В хату пустіть коляду,
Щоб мали щастя багато
І обійшли ми біду.

Вкупі — дорослі й малеча —
Всі позбирались гуртом.
Разом із нами Святвечір
Чемно сидить за столом.

СТАРЕНЬКИЙ БАТЬКО

Сплетіння зморщок на лиці,
Дим білий — у волоссі...
Стоїть з ковінькою в руці,
Бо ноги вже не носять.

В очах в оправі роговій
Життя трагічна повість...
Старенький батько... Смуток мій
Й моя висока гордість.

* * *

І знов відкладено на потім
Все мандаринове на смак.
У клопотах і у турботі
Минули осінь і зима.

Ростуть сини — зелені сходи,
Забравши добру частку сил.
Та за безсоння в нагороду
Так любо посміхнувся син.

Той сміх і ті найперші звуки
Мені розсипало маля...

І я беру синка на руки,
Де кожна рисочка моя.

Моє дитя – душі росточок...
І це найкраща із утіх,
Коли душа так спрагло хоче
Носить в собі дитячий сміх.

* * *

Колискову літніх кленів
Під вікном я наслухав.
Підкрадався сон до мене
Та й сховався у рукав.

– Ти, сонко, іди до сина,
Він чека тебе давно.
З тіней райдужних і синіх
Покажи йому кіно.

Розкажи веселу казку,
Де пригоди чарівні,
Щоб синочок мій ні разу
Не нахмурився ві сні.

Я сюди прикрию двері
І від столу – ні на крок,
Поки вечір на папері
Свій не виведе рядок.

ЗЕМЛЯКИ

Знов спішу я до вас, земляки синьозорого краю,
Там, де хвилею Случ б'є об сірий, як вічність, граніт,
Де в бузкових ночах добрим дивом бурштинно світає
Ваших рук, ваших дум запашний, як весна, первоцвіт.

Де з долоні зерно крапле білими росами в землю,
Щоб обрамив життя золотий і тугий колосок.
Я ваш клопіт земний, як велику науку, приємлю
І дарований хліб я несу, як високий урок.

Дорогі земляки, я у вас вчусь любові і віри
У земне, у просте, у велике й навіки святе.
І єднає мене з висотою очей ваших вирій,
І за мрією вслід моє серце невтримно веде.

Де б не був я, але доля вирулює знову
На шляхи до землі, де мій корінь коріниться вглиб,
Де мої земляки тчуть про долю державні розмови
І кладуть на рушник і підносять нам сонячний хліб.

БІЛЯ СВІТЛИНИ ДРУГА

В. Осадціву

Ну, що сказать? Що мовити тобі,
Мій друже у задумі, посивілий?
Ти за Вкраїну в кревній боротьбі
Віддав до денця помисли і сили.
Хоча донині наші вороги
Свободи сонце чорним мажуть кремом,
Але повір, мій брате дорогий,
Вогнистий факел ніс ти недаремно.

ПЛИВИ, ЧОВНИКУ

Пливи, пливи, мій човнику,
Одне весло й друге.
Одне весло — із радості,
А друге — із туги.

Стали верби у рядочок
Від води близенько...
Що на світі найдорожче? —
Мамине серденько.

Човник мовчки хитається,
Хвиля тихо ляска...
Що для серця наймиліше? —
То мамина ласка.

Пливи, пливи, мій човнику,
Навіть по мілкому,
Доберися до берега,
Де ближче додому.

ВЕСЕЛИЙ ДОЩ

Синові Вадику

Хмара з дощиком навкіс,
Чорним все занесено...
А мені чомусь до сліз
Радісно і весело.

Дзьобом дощ по шибці б'є,
До віконця тулиться,
А усміхнення моє
Йде гулять на вулицю.

Тупа-тупа-тупа-туп
Синіми калюжами.
З усіма, хто зараз тут,
Ми давай подружимо.

Ой, як гарно пахне дощ,
Музикально булькає.
Трохи мокро... Ну і що ж –
Ліплені не булкою.

Краплі вприсядку... Гопак.
Грому чую радіо.
Чи комусь іще отак
Весело і радісно?..

ДІТИ Й БАТЬКИ

Дітей ми любим більше, ніж батьків,–
Так з покоління йде у покоління.
І хоч би як змінити ти хотів –
Це давній код життя,
Це неба повеління.

Нам найдорожчі донечка чи син –
Вони одненькі а чи їх багато.
Все віддаємо... А життєвих сил
Ми набираємось
Від матері і тата.

І це повториться і з нашими дітьми –
Не треба сердитись, не треба жалкувати.
Одвічний парадокс, до чого звикли ми,–
Миліше нам віддать,
Віддати, аніж брати.

СТАВЛЮ НА ПЕРЕМОГУ

Мій любий сину, бійся нічиїх,
Вони завжди безликі і холодні,
Нагадують мені вчорашній сміх,
Який сльозу викочує сьогодні.

Не бійсь програти – цього не минеш,
А програші лиш загартують силу.
Твій супротивник не куняє теж:
Він має бути гідним, любий сину.

Дає свисток суддя – спинився час.
Заради самоствердження – не слави –
Пошли судьбі свій перший точний пас,
Щоб все було у рамках чесних правил.

Я повторюсь: програти – це не гріх,
Посумував краплинку – ну і годі.
Лиш не звикай до рівних нічиїх,
Вони людину з боротьби виводять.

Не забувай ці істини старі,
Їх обміркуй розсудливо і строго...
Сьогодні, сину, знову ти у грі –
І ставлю я на чисту перемогу.

РОЗМОВА

Ще ніби вчора на руках носили,
А вже дорослий — переріс мене.
Давай з тобою поговорим, сину,
Бо ця розмова нас не обмине.

Ти розділи зі мною біль-тривогу,
До істини ж дорога не проста.
Скажи мені про все... А я, їй-Богу,
Не замочу в іронії уста.

Вершать в житті не настрої, а вміння
Без слів капризних, модненьких одеж.
Я стільки падав, бився об каміння —
І, певно, цього й ти не обминеш.

Але синців не бійся, любий сину,
Це теж наука — вчись, не поспішай.
Як треба — силу кресони об силу.
Хай тільки не розкришиться душа.

Моралізаторство...
Ні, нам його не треба —
Не та наука і не та пора...
Я хочу буть порадником для тебе
У найскладнішому — у пошуках добра.

Хоч навкруги, здається, гам і лиця,
Та одинокі дуже часто ми.
Так хочеться з тобою поділиться
Тим, що в людей навчився я: візьми.

Я голову не опускаю сиву:
Там буде колос, де впаде зерно.
Давай з тобою поговорим, сину,
На цю розмову жду я так давно.

ДО КВІТНЯ НА ПОБАЧЕННЯ

Що долею призначено –
Того не обійдеш...
До квітня на побачення
Їду в костюмі беж.

З малюнками усякими
Весна на видноті.
Їду, їду – підскакую,
Хоча й літа не ті.

До квітня на побачення
Несу букет надій:
В житті не все ще втрачено,
А квітень – місяць мій!

ШУКАЮ В СИНОВІ СВОЄ

Шукаю в синові своє,
Та інша вдача в мого сина.
На ноги зводиться, встає
Із власним іменем людина.

Хоча упертості його
Батьківським серцем не приємлю,
Та радуюсь – в очах вогонь,
Що може обігріти землю.

КОЛО МАМИНОГО СЕРЦЯ

Вітре, холодом не руш
Досвіток тендітних руж,
Не зривай і не крути
Яблуневої фати.

Вдачо квапна і швидка,
Стій, не смикай колоска,
Поки бродять в ньому соки,
Поки зростом невисокий.

Ой не руште, наговори,
Злими пальцями докори
Диво, котре ходить в парі,
Гріє очі, сині й карі.

Не чіпай, печаль, руками
Шибку, що яснить у мами.
Хай привітна ласка в'ється
Коло маминого серця.

БАБА УЛЯНА

Бадилля городнє зросте і зів'яне
І чахло зажовкне між вишень та слив...
Немає, немає вже баби Уляни –
Учора на цвинтар її віднесли.

І дивляться вікна у вечір незряче
У бабиній хаті... Пустіє пітьма.
Ніхто не голосить і навіть не плаче,
Хоч баби Уляни на світі нема...

Жила, ніби роки на вузлик мотала.
Жила, як жилось,– без прокльонів і зла.
І пусто очам, коли баби не стало,
І наче поменшало в світі тепла.

Замовкло життя, наче пісня невтішна,
Усе заховало провалля пусте.
Та бабина ласка – під вікнами вишня
Все прагне до сонця, все вгору росте.

МАТИ І ДИТЯ

Яке блаженство мамі,
Коли дитятко в люльці –
І цмокає губами,
І віченьки сміються.

Яке блаженство нені –
І втома вже не мучить,

Коли дитя маленьке
До неї тягне ручки.

І можна не доїсти,
І можна не доспати...
Слова з високим змістом
З'єднались в слові «мати».

Ти материнським жестом
Дитятко пригортаєш –
Ні, більшого блаженства
Для матері немає.

ДОРОГА ДО МАТЕРІ

Випурхнули з дому, ніби птиці, діти,
Залишили мамі смуток і тривогу.
Мамине віконце цілу нічку світить,
Дивиться до ранку на пусту дорогу.

Дорога до матері – вічна дорога
Нас, грішних, веде, як молитва до Бога.
Дорога до матері – довге чекання,
Як заповідь перша й надія остання.

Чи дорога довга, чи дорога гнеться,
Чи причарувала діток чарівниця?
Хто ж забуде матір, тому не минеться,
Тому не минеться, тому не проститься.

Під очима в мами павутинь чеканна,
Час спливає швидко, в двері стука грізно...
Не баріться, діти,– матінка чекає,
Приїжджайте, діти, поки ще не пізно.

* * *

Мій Глибочок та Біла Гута,
І дух смолистої сосни.
Сюди, де вуличка забута,
Приїхав по дитячі сни...

Світанок відхиля фіранку,
Зозулі ритми з-за ріки,
Бабуся встала... І до ґанку
Несе з городу огірки.

І вже чекають хлопці-друзі,
Умовний свист — сюди, сюди...
Майструєм пищалки у лузі,
Човни спускаєм до води...

Ні, то я просто не проснувся,
Бо тиша з долу до небес,
Бо замість доброї бабусі —
На цвинтарі дубовий хрест.

А друзі... де вони тепера?
Із хат, із тихого села
Непосидюща наша ера
Їх по усюдах рознесла.

Літа процокали галопом,
Лиш сині кола по воді...
Та тільки пахне свіжим кропом
Червневий ранок, як тоді...

До вас, село і рідне поле,
Приїхав по дитячі сни,
На мить забувши, що ніколи
Не повторяються вони.

МАТИ

I

Материнська потреба
Ділить все пополам
Все солоне — для себе,
Все солодке — синам.

II

Мамо, мамо, серця не тривож,
В тебе серце більше аніж тіло.
Підставляєш голову під дощ,
Лиш би дітям сонечко світило.

СКАЖИ МЕНІ, СИНУ...

Скажи мені, сину, чого ми не схожі?
Ми різні, полярні з тобою чомусь.
Я серцем до тебе торкнутись не можу,
Крізь погляд байдужий ніяк не проб'юсь.

Скажи мені, сину. Ми ж роду одного:
Батьківське коріння — синівське гілля...
Чому перебігла нам прикрість дорогу
І очі журбою мені застеля?

Синівська любов — то утіха єдина
Для батька, що скоро згорить в сивині.
Чом руки привітні не хочеш ти, сину,
Сьогодні покласти на плечі мені?

Скажи мені, сину, поглянь мені в очі,
Щоб впала з душі кам'яниста гора...
Не хочу з тобою стояти, не хочу
По різних боках розуміння добра.

МОЄ ПЕРЕДМІСТЯ

Я вихованець передмістя
Післявоєнних босих літ.
Здавалось, радісно і чисто
Для мене розвиднявся світ.

Знов згадки лебедина зграя
Той час підносить на крило...
Дитинство зла не пам'ятає,
Немов його і не було.

І звеселяв привітну хату
Хороших друзів хоровод.
А що вечеря небагата –
То це сприймалось без турбот.

Мов чорнобривці, квітли мрії:
Як вижили – то заживем...
Але життя, либонь, не вміє
Без карколомних теорем.

Зле лихо відчинило браму,
Вночі постукало до нас...
В той час, коли не стало мами,
Дорослішим зробився враз.

Ганчірного м'яча до ночі
Вже не ганяв я, як раніш...
Тоді ж на білому листочку
І написав найперший вірш.

Ходив до міста, а не бігав,
За руку братика водив.
Змінила весняна відлига
Густі колючі холоди...

О давнє тихе передмістя,
Ти стало містом вже давно...
І спомину лапате листя
Летить, летить в моє вікно.

І я не хочу і не вмію
Ховатися за мутним склом...
І досі всі мої надії
Живуть між містом та селом.

ПРОШУ У ГОСПОДА

Прошу у Господа за сина,
Прошу у Господа за брата,
Бо доля в них якась щербата,
Бо їм потрібна Божа сила.

Хай слово віще їх зігріє,
Розступиться життєва хмара.
Хай буде меншою покара,
Хай буде більшою надія.

Здіймаю очі я до Бога...
І ніби голос серед тиші
Мене бажає щиро втішить,
Бо є молитися за кого.

СТАРЕНЬКИХ ДВОЄ...

Стареньких двоє в парку йдуть доріжкою,
Повільно опираючись на руки,
Чимсь опечалені, а чимсь таки утішені
І гармонійні, наче скрипки звуки.

Ідуть. Мовчать. Усе переговорено.
Та постаті — з поваги і шаноби.
Укупі полечко житейське переорано,
Розділені тривоги і хвороби.

Хоча життя не обіцяє милості,
Але душа не скиглить, а сміється...
Якщо по правді — заздрю їм по щирості
За спільність доль і неподільність серця.

ПАМ'ЯТІ БАТЬКА

Розірвалася нитка, що єднала з батьками:
Батько був — і нема, батько був — і нема.
Руки склавши свої, він пішов десь до мами.
І лишилась на серці лиш пекуча пітьма.

Гулко грудка землі впала на домовину...
Як укопаний тут я стою і мовчу.
Ця болюча така і прощальна хвилина
Душу рве аж до крику, рве її до плачу.

Все суєтне відходить, відлітає, як вітер...
Лиш приходять на думку пророчі слова:

«Ми під теплим крилом, ми безпечні як діти –
Поки батько живий, поки мама жива».

ПРИЇДЬТЕ ДОДОМУ

Приїдьте додому, вклонітесь низенько
І словом привітним зігрійте усіх.
Хай будуть здорові і тато, і ненька,
Хай лихо не ступить до них на поріг.

І я теж поїду... Це серця потреба.
– Цить! – втомі своїй лиш гукну на ходу.
І в хаті, в якій замість даху – лиш небо,
До горбиків скромних грудьми припаду.

Моїх вже нема... Пережито багато,
В душі не сховаю я думи сумні...
Пробачте мені, і матусю, і тату,
Не знаю за що – та пробачте мені...

ПОМИНАЛЬНИЙ ДЕНЬ

Преподобний день, поминальний день –
Без розлогих слів, музики й пісень.
На столі вино, до вина хліб-сіль.
Рідні імена запрошу за стіл.

Вип'ємо до дна білого вина –
Пролилась сльоза в чарку не одна.
Розлучились ми з кожним в мить якусь...
Встану і усім низько поклонюсь.

Любі ви мої, дорогі мої –
Час, як вартовий, поміж нас стоїть.
Як мені в житті не стачало вас,
Як я не хотів, щоб ваш день погас.

Пригадав усіх, спом'янув усіх –
І здалось чомусь, що поменшав гріх.
Відлягло з душі... Лиш церковний «дзень».
Преподобний день, поминальний день.

* * *

Вересневий дзвоник знову кличе,
Щоб ішла до школи дітвора...
Давніх однокласників обличчя
Пригадала айстрова пора.

Наших літ швидкі весняні води
Вже давно розхлюпала ріка...
Тільки знову вересень приходить
І далеку згадку виклика.

Школа, школа – все неначе вчора,
До сих пір від неї не відвик...
Крихта крейди білить дошку чорну
Словом, що лишилося навік.

В пам'яті, мабуть, свої закони,
Не всиха її зелена віть...
Знов лунає вересневий дзвоник
І не хоче в серці віддзвеніть.

АВТОБУСИ ЙДУТЬ НА ЖИТОМИР

Автобуси йдуть на Житомир –
Звичайний буденний маршрут...
Не чую ні спеки, ні втоми –
Дитинство зустрілося тут.

Забуте моє передмістя,
Яке ти зробилось тепер?
І дуб цей не зрушився з місця,
Лиш вітами небо підпер.

Мальованська школо, ти знову
Розносиш закличний дзвінок...
Тут слово ліпилось до слова,
Щоб склався найперший рядок.

Отут у футбол ми ганяли,
Із клоччя зробивши м'яча...

Змінились будинки, квартали –
І пам'ять усе поміча.

Крокую дорогою згадки
І тішуся цим, як дитя...
Дитинство, стелилась не гладко
Стежина твоя у життя.

Дитинство, з-за обрію ніби
Свій голос мені подаєш.
Тоді, не наївшися хліба,
Ми вірили в щастя усе ж.

Ні, згадувать прикре не варто,
Бо віра жила і в журбі...
Було в нас нечіпане завтра.
Ми вчилися вірить собі.

І мрія на вухо сурмила,
А це основне з основних...
Пливе моє давнє вітрило,
Бо вітер надій ще не стих.

Хай серце дверей не закриє,
Нап'ється і сонця, й дощу...
О восьмій автобус на Київ.
Без мене – його пропущу.

КАЛИНОВЕ ГРОНО

Тут моєї долі житнє поле,
Висота моя і глибина,
Тут пісні наспівують тополі,
І пісенна котиться луна.

Тут усе, як щедра вдача батька,–
Від снаги і чистої краси.
Тут земної щирості багато:
Хоч бери в долонях понеси.

Тут слова – пахуча материнка
Додають завзяття і снаги,

Тут з вітрилом голубим хмаринка,
Небо — на чотири береги.

Тут пройду неквапною ходою,
Задивлюсь на вроду молоду...
І в любові срібною росою
До землі цієї припаду.

Моя земля мов калинове гроно,
Моя земля — в мені джерельцем б'є.
Вона мене руками трав пригорне,
Щоб відчував я — в мене мати є.

ЛЕЛЕКА З УКРАЇНИ

Присвячується сторіччю
поселення українців в Канаді

Давно, ой давно попрощалася мати
Із сином, що вже не вернувся назад.
А синові пахнув барвінок хрещатий
І снилися очі в сльозинках досад.

Прослались шляхи так далеко, далеко —
За води, за гори, за неба блакить.
На поклик сердець український лелека
Сьогодні з вітанням нехай прилетить.

Ой, доля ходила у смутку, у горі,
Бувало, летіла з підбитим крилом.
Не всох України відірваний корінь,
Проріс він за морем кленовим листком.

Вже сотня років коренастому клену,
Від нього нові зеленіють гаї.
Поглянь, Україно, прислухайся, нене:
Той кожний листочок — то діти твої.

НАЧЕ ТОЙ ВЕСНЯНИЙ ЖУРАВЕЛЬ

Чебрецями пахне небо синє-синє,
І земля дарує з рук своїх тепло.
Тут моє кохання, тут моє коріння,
Тут моєї долі вічне джерело.

З отчого порога світ широкий бачу –
Обізвусь до когось і махну комусь...
Я біля печалі росяно заплачу,
А біля утіхи тихо засміюсь.

Нахиляє поле житні колосочки...
Ой, коли покличе серце вдалину,
Вишиту зірками мамину сорочку
На гарячі плечі мовчки одягну.

Тополиний краю, калиновий краю,
Скільки я проїхав, перейшов земель...
З вірою до тебе знову прилітаю,
Наче той весняний білий журавель.

ПРАВО НА ЩАСТЯ

Гей, без надії що ми варті?
Хоча морозить давній страх,
Та є ще мед у нашій кварті
І добра сила у руках.

Ще друзів віднайдемо всюди,
Щоб розділить душі тепло...
Давай повірим в те, що буде,
І не забудем, що було.

Сльоза нам, браття, не поможе –
Збагнімо істину просту:
Той пересилить, переможе,
Хто має віру і мету.

Нам вибирать дано не часто,
Давайте виберемо ми
Для себе право мати щастя,
Лишатись між людей людьми.

ОСІННЯ ПАВУТИНЬ

Осіння срібла павутинь...
Іще стою я на осонні,
Але уже світанки сонні,
Бо підповза холодна тінь.

І все ж спинити хочу мить,
Коли ще теплота у тілі,
Не плачуть білі заметілі,
А тільки павутинь летить...

БАБУСИНА ХАТА

Бабусина похила хата
Ховала літ німі сліди.
Із неї вийшло так багато
І не вернулося сюди.

Далека згадка – то утіха,
Що зігріва на старість літ...
На хаті почорніла стріха,
Вже обваливсь вільшаний пліт.

Угрузла старомодна призьба,
Мабуть, єдина на село.
Шибок нерівних синя призма –
Неначе окулярне скло.

І двері у фанерних латах,
І стіни у канавках жил.
Бабусина похила хата –
В селі найстарший старожил.

Щось вивітрилось через комин,
Не залишаючи тепла...
Та хата бабина у спомин
Чомусь навіки проросла.

* * *

Мені знов хочеться в ті роки,
Коли гуляють у квача,
Коли ні втоми, ні мороки
Ніхто, бува, не поміча.

Мені знов хочеться в ті зими,
Коли не сніг, а біла гра.
(Я бачу ті картини зримі –
Летить на санях дітвора).

Мені знов хочеться в ту пору,
Коли усмішка кожну мить,
Коли від прикрощів і горя
Уміє мама захистить.

Хотів спіймати казку білу,
Наставив руку – не втече...
Вона ж крізь пальці пролетіла
І сіла сину на плече.

ПОВЕРТАЮСЯ ДО МАМИ

Всі ми поспішаємо із хати,
Швидше з дому в дальній світ піти.
Та найкраще все-таки, де мати
Гріє всіх нас сонцем доброти.

Нам здається – ми себе покажем,
Нам здається – ми себе знайдем.
Але світ із білини та сажі,
Із невдач, із болю та проблем.

Пропадаєм не на день – на роки –
Ні дзвінка, ні вісточки-листа,
Мама знала – світ такий жорстокий,
І сльоза котилась на вуста.

Скільки раз вдавалося воскреснуть,
Скільки раз в житті мене спасав
Із руки матусиної хрестик,
Що колись в дорогу я узяв.

...Повертаюсь я на свій причал,
Перейшовши три землі з морями,
Щоб схилитись мамі до плеча...
Тільки шкода – вже немає мами.

ДИТИНСТВО

Прохукаю морозяне вікно,
Що заплелось мереживом незримим...
Я хочу глянуть в нього вже давно –
Побачити свого дитинства зиму.

Рипить мороз і тулиться до лиць.
Відкриєш двері – обпече знадвору.
А ми в свитинках та без рукавиць
Несемо сани тесані угору.

А далі з гірки – забиває дух,
Та ще, бувало,– в сніг той головою...
Не думалось про голод і біду,
Лише сміхи котилися луною.

Весь білий – і на всі боки кричу,–
Хоч мама дасть за мокру одежину,
Та накатаюсь все ж я досхочу,
Побились сани – їх я не покину.

Де сили брались? Хоч було давно,
Та в спогаді і солодко, і чисто.
Прохукаю морозяне вікно,
Щоб глянуть ще раз на своє дитинство.

СИН

Виростає без матері син,
Заховавши сльозину у віях.
Відчуваю гіркавий полин,
А розвіяти смуток не вмію.

Краю серце своє від жалю,
Бо для сина ще треба матусі.
Приласкаю його, притулю,
А до рани торкнутись боюся.

Що, мій синку, сказати тобі:
Доля нас покарала, звичайно,
Та не кинь свою душу злобі,
Не ховай свої очі в печалі.

Мама дуже хотіла, щоб ти
Був щасливим, веселим і дужим.
Пам'ятай це і швидше рости –
І ми, хлопчику, все надолужим.

Пересилимо горе своє,
Щоб дорога угору лягала.
Скоро дзвін твоїх років проб'є
Чотирнадцять – а це вже немало.

Тож сльозину свою не носи,
Кожний день зустрічай ніби свято.
Буду я – поки вистачить сил –
У житті тобі мамою й татом.

МОЛІННЯ ЗА СИНА

Перед святим Отцем впаду я на коліна
І довго не вставатиму з колін:
Проситиму прощення я для сина,
Щоб не упав у люту скверну він.

Признання, сповіді не мовляться із залу.
Я сина відвертав од зла як міг,

Але мої слова наукою не стали,
Розтанули в його душі, як сніг.

Над ним хтось має, певно, вищу силу,
Хоч не відхрещуюсь од власної вини,
Святий мій Отче, я прошу за сина –
Від непрощенного його ти відверни.

Одні в гримасі, певно, скривлять лиця,
А інші – порадіють крадькома...
Лиш я за сина можу помолиться,
Бо в нього інших для молитв нема.

ПРИВІТНЕ СЛОВО

Привітне слово з ласкою легкою –
Його на старість так не вистача.
І вже на день я душу заспокою,
І упаде утома із плеча.

Його чекаю... Але зле, колюче
Мене безжально по обличчю б'є.
І цілий день все мучить... Ой, як мучить
І цілу ніч заснути не дає.

ЗГАДКА ДИТИНСТВА

Відкину напади утоми,
Усі кашлі своїх недуг –
Поїду завтра у Житомир,
Бо місто це – мій давній друг.

Поїду, оглянусь навколо,
Що тут небесне і земне.
Я знаю добре – перша школа
Покличе дзвоником мене.

Покличе, щоб згадав дитинство,
Шкільні утіхи та жалі...

Ой, давніх літ живе намисто
Порозсипалось по землі.

Моє вишневе передмістя,
Мальованка – як звук сурми.
Вже десь згубився, десь подівся
Той шлях, який втоптали ми.

А де оте дівча русяве,
Що не давало спать мені?..
Кохання перше – не забава,
Тому й у серці, десь на дні.

Хоч доліта привітний вітер,
Та смуток на краю чола...
Він позове мене на цвинтар,
Де мама спокій свій знайшла.

Матусю рідна, через роки
Я повторю твоє ім'я.
Хоч світ байдужий і жорстокий,
Лиш ти – порадниця моя.

У згадці тони і півтони...
Не замовляючи СВ,
Я завтра їду у Житомир,
Бо пам'ять літ туди зове.

* * *

Колись і дня не міг прожити
Без друзів, схильних на сміхи,
Що вміли день розворушити
І жарт зодіти в лопухи.
Колись не міг прожить... А нині
Все навпаки. І вже так звик:
Ховаюсь в тиші тополиній,
Де не чіпає душу крик.
Ні, до людей не став похмурим,
Та в серці інші почуття...
Чи це специфіка натури,
Чи діалектика життя?

МАТИ ІДЕ

Мати іде.
Я прошу всіх присутніх устати.
Тихо іде
У болючій своїй сивині.
Сонцем пашить
Слово ніжності й доброcті — «мати».
Світлом її
Усміхається поле весні.

Всі ми, усі
Невсипущої матері діти,
Хто б не були —
Генерал, хлібороб чи поет.
Серце її
Наближає найдальші орбіти,
Що від землі
Простяглись до високих планет.

Доля дітей
Борозниться за обрії прямо,
Кришить метал...
Але в час, як приходить біда,
Знов на вуста
Прилітає, мов ластівка: «Мамо!»
Гоїть наш біль
Материнська цілюща вода.

Очі її
Нас ведуть, наче вогники віщі,
Через літа,
Котрі крутять дорогу не раз.
Гірко лише —
Наші мами на світі не вічні,
Часто вони
Дуже рано відходять од нас.

Руки її –
Щоб добро голубіло в зеніті,
Губи її –
Щоб не гасли розрада і сміх...
Всі ми, усі
Материнським теплом обігріті...
Мати іде.
Треба встать.
Це стосується всіх!

Притули мене до серця

ПЛИВЛА ЗОРЯ

Пливла зоря в коштовній позолоті...
І до відвертості нас кликали вуста.
Було байдуже нам, що буде потім.
Була любов... Все інше – марнота.

Накрило нас небесне покривало,
Єднаючи бажання і тіла.
Була любов... Хіба цього замало,
Щоб не забуть... Щоб пам'ять ожила?

* * *

Ну що сказати про любов?
Це таїна зими і літа,
Яка вже начебто відкрита,
Яку ми відкриваєм знов.

Любові вічне відкриття,
Де ніжність – наче зірка рання,
Де сіль гірка розчарування
І непорочності дитя.

Ну що сказати про любов?

* * *

У житті любов – не аксіома,
Хоч буває і сліпа вона...
Цілий вечір молода утома
Тінню прихилялась до вікна.

Знову слова просить вічна тема,
Все дрібне із серця проганя...
Ні, любов моя – це теорема,
Котра прагне доказів щодня.

* * *

Захотілося знову весни,
Захотілося знову любові.

Хай з душі відпливають човни
На високій воді волошковій.

Хай пристануть до тих берегів,
Де чекаєш ти в білому платті.
Обійму твої плечі тугі,
І розпалимо в серці багаття.

Ти не скажеш, не вимовиш «ні»,
Бо схололи тіла від розлуки.

На душевнім пекучім вогні
Будем гріть свої губи і руки.

І запахнуть, мов квіти, вони,
Наче квіти рясні, малинові...
Захотілося знову весни,
Захотілося знову любові.

ЗГАДАЙ МЕНЕ

Згадай мене, коли весною
Запахнуть сині ручаї,
Коли луною голосною
Озвуться всміхнені гаї.

Згадай, коли прикотить липень
Гаряче сонце, як горінь,
І подарують давні липи
Смугасту прохолодну тінь.

Надягне осінь жовті буси...
Згадай іще мене, коли
Налякані зимою гуси
Кричать із сивої імли.

Коли зима морозить віти
У днину чорну, стужову...
Згадай мене, бо я на світі
Тією згадкою живу.

КОТИКИ ВЕРБОВІ

На мої слова,
На твоє мовчання
Впала, як жива,
Зоряниця рання.

Ти скажи, промов
Ніжними вустами:
Може, це любов
Ходить поміж нами?

Молода печаль –
Котики вербові –
У твоїх очах,
У моєму слові.

Ходить і мовчить,
Що робити з нею?
Лиш з пітьми кричить
Чистою зорею.

Ти скажи, промов
Ніжними вустами:
Може, це любов
Ходить поміж нами?

* * *

Світ без кохання – колюча завія,
Серце без ласки та ще й доброти.
Світ мене вабить, світ мене гріє,
Світ, у якому є ти.

Світ без кохання – холодне обличчя,
Губи зів'ялі і кволість руки.
Світ мене тішить, світ мене кличе,
Світ, де усе навпаки.

Світ без кохання – піщана пустеля,
Небо без сонця, весна без тепла.

В мороці ночі без вікон оселя,
Сум, що упав до чола.

Світ без кохання — нездійснена мрія,
Птаха без крил, долі присмак гіркий...
Світ мене вабить, світ мене гріє,
Світ, де усе навпаки.

* * *

Давай не оглядатися назад,
Де оповила душу хмара чорна.
Давай зайдемо у квітневий сад,
Де є «сьогодні» і немає «вчора».

І вип'єм з чаші молодого дня.
Давай повіримо, що ми щасливі,
У біле одягнувшися вбрання —
В таке, яке на вишні і на сливі.

Від квітки і до квітки, як бджола,
Давай з тобою теж літати тихо.
І обміняємось краплинами тепла,
Навік забувши про вчорашнє лихо.

Давай плече притулим до плеча,
Сприймемо біль наш ніби ласку Божу...
Холодні очі... А вуста мовчать
І, певно, повторить цього не зможуть.

ЙДУ ДО ТЕБЕ

Йду до тебе вже багато років
По дорозі сумнівів та мук —
До твоїх світанків синьооких,
До твоїх таких жагучих рук.

На твоїх вустах яса розлита,
Не торкають душу холоди...
Йду до тебе, як весна до літа.
Йду, як вічно спраглий — до води.

Довго йду, бо чулим серцем хочу
Зрозуміти вроду молоду...
Йду до тебе через дні та ночі...
Та ніяк... ніяк я не дійду.

ЛІТАК НА КИЇВ

Літак на Київ о десятій –
Стрічай, Хрещатику, стрічай...
І на душі неначе свято,
І відійшла кудись печаль.

Я повертаюся додому
До Голосієва й Дніпра,
Де сон каштановий додолу
З віт сипле золота пора.

Я повертаюся з розлуки
У стіни світлої краси,
Де ждуть мене жіночі руки
І ждуть дитячі голоси.

Не шепочи мені, досадо,
Не бий прощально по плечу...
Вже оголошено посадку,
Я повертаюся... Лечу...

ЛИПОВИЙ ЦВІТ

А ми десь зустрічалися із Вами?
Ну пригадайте, я благаю Вас.
Ви пахли цвітом липи до безтями
Поміж троянд і кришталевих ваз.

Прийшли, зачарувавши всіх неждано.
Стояв, не піднімав я голови.
Ну пригадайте, люба моя панно,
Були то Ви чи, може,– то не Ви?

Хоч Ви мені нічого не сказали,
Та я все зрозумів, усе збагнув...
Десь вдалині гули нічні вокзали,
У літо проводжаючи весну.

Ви не сказали ні одного слова,
Але теплом торкнулись до чола.
Якщо було б усе це випадково,
То так пахуче б липа не цвіла.

* * *

Коли сніги повернуться додому,
Закриють на землі сліди брудні –
Не відкривай дверей своїх нікому,
Не відкривай нікому – лиш мені.

Коли закрутять в небі заметілі
І згаснуть вечора розсипані вогні –
Не розстеляй свої постелі білі,
Не розстеляй нікому – лиш мені.

Коли зими узори срібносніжні
Ніч намалює на твоїм вікні –
Ти не даруй нікому спраглу ніжність,
Ти не даруй нікому – лиш мені.

Коли мине зима, настане літо
І запалають квіти запашні –
Не дай себе нікому полюбити,
Не дай себе нікому – лиш мені.

* * *

Давай втечемо на три дні у літо,
Що відв'язало човен на воді.
Три дні в пахучім сіні будем жити,
Забувши, що ми вже не молоді.

Нарвемо квітів – польових ромашок,
Замаститься ожиною рука,
Бо хліб із ними як пиріг домашній,
А джерело – як глечик молока.

Увечері лічити будем зорі,
Позбувшись хвилювання і жалю.

Я губ солодких нектарі прозорі
Зіп'ю вустами і не розіллю.

Отак три дні — ні гомону, ні крику...
Без довгих роздумів — давай втечем,
Бо нам турбота й метушня велика
Ще надокучить низкою проблем.

Бо літо — це пора швидкоминуща:
Неждано зникло, як і почалось...
Давай втечем, щоб клопіт не замучив,
Щоб шкодувать колись не довелось.

ТОБІ

Я в тобі, а ти в мені
Як зернина в колоскові.
Нахиляю я в твій бік
Зірку чистої любові.

Я озвуся, ти озвись
В цю вечірню дивну пору.
Котить, котить слово вниз,
Щоб злетіла пісня вгору.

Обіймає вечір ніч
Там, де яблучка оскомні.
Як один я жив раніш
В цьому синьому огромі?

Ми блукали між осик,
Тихим долом, довгим лісом,
Поки наші голоси
В пісню неба не злилися.

Воду брали з ручая
І гойдали сум на вітті...
Диво сталось — ти і я
Віднайшлись на цьому світі.

Я в тобі, а ти в мені
Як зернина в колоскові.

Нахиляю я в твій бік
Зірку чистої любові.

ПРИЙДИ

Прийди до мене в мій бузковий вечір,
Де прохолода як шовковий мох,
Де треті очі зовсім не до речі,
Де зорі й місяць діляться на двох.

Вляглося літо під високі буки...
Приходь сюди, де срібноцвіть густа.
І нам розкажуть казку ніжні руки,
Якщо не зможуть розказать вуста.

Ми будем слухать, будемо мовчати,
Вдихати зорі, наче той чебрець...
І тишина стоятиме на чатах,
На чатах двох закоханих сердець.

СЛОВ'ЯНСЬКА ВРОДА

Я тебе стрічаю ранком,
Слово котиться в розмову,
Дорога моя слов'янко,
Кароока, чорноброва.

З тебе писано ікони...
Хоч мінлива наша мода,
Та не згубиться ніколи
Чарівна слов'янська врода.

Вимита вона дощами,
Сонцем вибілена славно.
І несуть її нащадки
Либіді та Ярославни.

Зачудовлений до болю
І не хочу інше слухать...
Знаю я: перед тобою
Світ знімає капелюха.

А всесильний дух кохання
Дарувала нам природа.
Не засохне, не зів'яне
Чарівна слов'янська врода.

Стріну вечором духмяним –
Ти несеш красу високу,
Дорога моя слов'янко,
Чорноброва, кароока.

У НАМЕТІ

Періщить дощ... А ми в наметі,
Хоч одяг наш ще не просох...
Два бутерброди, як в буфеті,
І кава в термосі на двох.

Навколо ліс співа без крику
Вологу пісеньку дібров.
Ми вдвох... Симпатія велика
Переростає у любов.

ЗГАДАЙ ПРО МОРЕ

Згадай про море, що у блакиті.
Де смак солоної води,
Де на піску уже розмиті
Кохання нашого сліди.

Згадай про море, де білі чайки,
Де хвиля радості й журби
Мені шептала, мені кричала:
Люби його – не розлюби.

Згадай про море, де спраглі ночі,
Де звук жагучої струни.
Признайся: хочеш чи не хочеш,
Щоб повторилися вони?

Згадай про море, стрічання милі,
Згадай, що я тобі казав.

Згадай цілунок морської хвилі
Об твій прощальний пароплав.

— Море, море, море —
Золотий баркас.
Ти нас роз'єднало
Чи з'єднало нас?
Море, море, море —
Круговерть води,
Висушені душі
Знову ти зведи.

Я ПОЧИНАЮ ВСЕ СПОЧАТКУ

(Для жіночого голосу)

Не клич, не згадуй, не проси,
Не називай мене своєю,
Бо ми — два різні полюси:
Ти — на землі, я — над землею.
Не зачіпай мій ярий день,
Не зачіпа й моєї ночі.
Те, що було, — хай відійде,
Бо я повторення не хочу.

Не хочу згадувати мить,
Коли весняні барви щезли...
Майбутнім намагаюсь жить,
Минуле хочу перекреслить.
Я наберуся знову сил,
Дощем пригладжу коси русі...
Не клич, не згадуй, не проси —
До тебе більше не озвуся.

Я починаю все спочатку,
Відкинувши болючу згадку,
Я починаю все спочатку,
Відкривши душу для обнов.
Хоч доля не стелилась гладко,
Я починаю все спочатку,
Я починаю все спочатку,
Із вірою в святу любов.

Я ПІДУ ЗА ТОБОЮ

(Для жіночого голосу)

Я піду за тобою,
Я піду за тобою,
На край світу, як хочеш, піду.
І душею живою
Я тебе заспокою,
Розділю твою втіху й біду.

Не жахнусь блискавиці,
Не спинюсь на морозі.
І хай люттю вітрисько пече.
Як спіткнешся в тривозі
На нерівній дорозі –
Я підставлю надійне плече.

Хай дорога петляє
То униз, а то вгору –
Не розвію я свого тепла...
Тільки був би ти поруч,
Тільки був би ти поруч,
Тільки б я із тобою була.

Засвічусь, мов калина,
Мов калина-жарина,
Щоб тобі було в світі ясніш.
У найтяжчу годину
Я тебе не покину –
Лише згодою серце утіш.

Лиш махни ти рукою
Біля верб над рікою
Чи між яблунь в осіннім саду...
Я піду за тобою,
Я піду за тобою,
На край світу, як хочеш, піду.

Я СПИТАВ

Я спитав тебе очима:
— Хто ти? Хто ти? —
І немов відчув душею
Ніжний дотик.
Дотик поля, дотик лісу,
Дотик неба,
Що мені нагомоніли
Все про тебе.

Я тебе спитав зорею
Золотою:
— Чи підеш, чи зостаєшся
Ти зі мною? —
І тепер вже промовляли
В тебе очі
По-жіночому покірно:
— Як захочеш...

НЕ ВТІКАЙ ВІД МЕНЕ

Озивається слово до слова.
Та на серці чомусь неспокійно.
Поцілую тебе волошково,
Пригорну я тебе безнадійно.
Бо в очах твоїх дальня дорога...
А ви знаєте, що таке дальня?
Подивлюся на тебе я строго
І скажу тобі сентиментально.

Не втікай від мене, не втікай
За холодний, дальній небокрай.
Я солодка — губи притули,
Я медок весняної бджоли.
Не втікай від мене, не втікай,
Поглядом байдужим не лякай.
Я терпка, як райських яблук смак,
Лиш ти цього не збагнеш ніяк.

Я не дуже словам довіряю,
Що звабливо розкочують гомін.
До самотності тихо звикаю,
Та не можу згасить в серці пломінь.
Я звикаю до ніжного болю,
Котрий землю здіймає до неба...
Буду довго з тобою, з тобою,
Хоч лишаюсь без тебе, без тебе.

* * *

Серед сніжних химерій,
Коли ну́діє світ,
Ти постукала в двері
І сказала: «Привіт».

Сніг на косах не танув –
У своїм кожушку...
Я таку пам'ятаю,
Не забуду таку.

Стіл накрию зі смаком,
Із чарками двома...
Поки те, поки всяке,
А тебе – вже нема.

Чи була? Чи приснилось,
Що з'являлась сюди?..
До вікна... Всюди біло...
І жіночі сліди.

КОЛИ МІЖ ТОБОЮ Й КОХАНИМ...

Коли між тобою й коханим
Дорога, і море, і степ,
Не лай долю словом поганим,
Бо віддаль любові – пусте.

Коли непрохідливі гори
Між вами – не бідкайся ти,
Бо гори коханню – не горе,
Воно вище них пролетить.

Але коли стала між вами
Загадкою постать чиясь,
Це гірше — ніж прірва з морями,
Ніж скеля, що вгору звелась.

СКАЖУ ТВОЇЙ ЛЮБОВІ

Скажу твоїй любові «ні».
Вона байдужа — не зігріє,
Вона холодна, як завія,
Колюча — скалки льодяні.

Скажу твоїй любові «так».
Вона природна і зваблива,
Як біле сонце, синя злива
Й рожевий вітер у житах.

Отак стою між «так» і «ні»,
Не віднайду чіткої грані.

Отак в німому пориванні
Минають дні...
Минають дні...

А ЗНАЙШЛАСЯ ПІСНЯ

Дні забуті ходять
В лузі біля ставу,
Срібно хороводять
Пісню нелукаву.

Вечори бузкові,
Світанкові луки
Спрагло до любові
Простягають руки.

Та вона побігла,
Заховалась в трави —
Як веснянка біла
З поглядом ласкавим.

Чебрецеве літо
У сорочці синій...
Все, що пережито,
Пригадалось нині.

Солов'їне соло
Наслухав допізна...
Загубилось слово,
А знайшлася пісня.

У ВЕЛИКОМУ МІСТІ

У великому місті з лабіринтами вулиць,
Там, де вікна вечірні, ніби зорі з імли,
Дві загублені долі прикро так розминулись,
Хоч хотіли зустрітись, хоч назустріч ішли.

У великому місті розминутися просто
Між байдужих людей і крикливих розмов.
Тільки знову чекання так розчулено просить,
Щоб тебе, щоб тебе я шукав і знайшов.

Дві долі, дві долі – це мало й багато,
Дві долі, дві долі – звучить без кінця.
Тебе віднайду, щоб на спільнім багатті
Разом відігріть захололі серця.

* * *

Романс забутий при свічках –
Душа немов відтала.
І для сльози, що на щоках,
Здається, треба мало.

Забувся смак життя гіркий –
Лиш музика і слово.
Та ще горять, горять свічки
Незвично, загадково.

НА ЗЕЛЕНОМУ ФОНІ

Після дощу став день зеленим
І все зелене навкруги.
І припливають знов до мене
Весни зелені береги.

Зелений дощ після спекоти
Зелений написав портрет.
Усе зелене... Лиш навпроти
Твій золотавий силует.

КРАПАЄ ДОЩИК

Крапає дощик з вишневого листя,
Дощик не дощик, а березня сік.
Де ви поділися, де ви взялися,
Ніжні слова, від яких вже відвик?

Крапля за краплею, слово до слова –
Тільки докупи ніяк не стулю,
Щоб на листку весняної обнови
Вивести серцем неждане «люблю».

КОЛИ ПРИХОДИШ ТИ

З лукавинкою доброю
На сонячних вустах,
Із таїною давньою
У тихому мовчанні,
Бо ти уся –
Немов земля, проста,
Бо ти уся –
Як небо, незвичайна.

Світає ранок сонячно,
І сходить щедрий день
З руки твоєї ніжної
І погляду ясного.
В твоїй красі
Все звабне – від людей,

В твоїй красі
Усе святе – від Бога.

Знов, слово, пензлем ніжності
По серцю проведи
І в пісню перелий мою
Душі живу краплину,
Щоб знала ти:
У тебе я один,
Щоб вірив я:
У мене ти єдина.

УСМІХНИСЯ МЕНІ

Усміхнися мені,
Хай розвидняться наші печалі.
Усміхнися мені,
Хай не з'єднує брови жура.
І побачу в очах
Чебрецями заклечані далі
І веселку живу,
Що п'є воду із плеса Дніпра.

Часто погляд німий
Більше скаже для серця, ніж слово,
Лиш почути зумій,
Як співають безмовні вуста.
Усміхнися мені
Незрадливо отак, волошково,
І на крилах надій
Нас до себе здійме висота.

Усміхнися мені,
Подаруй промінець золотистий,
Іскру щирих зіниць
І надійного серця привіт,
Щоб побачили ми
Не багрянець в пожовклому листі,
А найпершу весну,
Що любов'ю заквітчує світ.

ПЕРШЕ КОХАННЯ

Запливло туманами,
Затемніло мрякою,
Замелось-завіялось
Дрібнотою всякою.

І здалось:
навіки вже
З мого серця вигнане.
А воно нема, нема –
Й знов у думці вигляне.

З теплими долоньками,
З ямочками юними
Відізветься згадкою,
Як бандура струнами.

У простому ситчику
Між осик замається,
Щоб я міг задуматись,
Щоб я міг покаяться.

Щоб у щирість вірилось,
Щоб про щирість мріялось,
Щоб тією щирістю
Все на світі мірялось.

...Запливло туманами...
Та з душі не вигнане,
Бо воно нема, нема –
Знову візьме й вигляне...

* * *

Не лишилось ні слова, ні звуку –
Лиш очей розплескалось тепло,
Щоб на лихо мені і на муку
Чорнобривцем воно проросло.

Не дає мені спокою згадка,
Одинокого водить на став...

Ти лишилась в душі, мов загадка,
Щоб розгадував –
не розгадав.

МИ ТУТ СТОЯЛИ

В присмерку саду двоє стоять,
Слово знайоме повторюють наче...
Може, це ти, може, це я,
Може, це юність відлунює наша?

Тиша торкає струну ручая,
Тільки і він про усе не розкаже...
Може, це ти, може, це я,
Може, це юність відлунює наша?

Ми тут стояли, слова в'язали,
Слова чіпляли на перелаз.
Ми тут ходили, любов водили,
Чи то кохання водило нас?

Нічка закрила крилом темноти
Щиру розмову, що зорями в'яже.
Може, це я, може, це ти,
Може, це юність відлунює наша?

Так захотілось за нею піти,
Випити з нею захоплення чашу...
Може, це я, може, це ти,
Може, це юність?..
Та жаль, що не наша.

Ми тут стояли, слова в'язали,
Слова чіпляли на перелаз.
Ми тут ходили, любов водили.
Чи то кохання водило нас?

* * *

В кохання – сто губ
Для того, хто люб.

В кохання — сто рук,
Що звуть із розлук.

І більше ста слів —
Роменний посів,
І стільки ж доріг,
Що впали до ніг.

Іще — сто очей
Хай в душу пече,
Хай диво майне!..
А серце — одне.

КОЛИ ЗАБУДУ

Не раз привидиться, насниться
І спокій мій не обмине
Твоїх очей химерна птиця,
Що манить звабою мене.

Тебе зазивно кликать буду:
Спинися лиш, оглянься лиш...
Все буде так... коли забуду,
Що поруч ти спокійно спиш.

БЕРЕГ ЛЮБОВІ

Стрілися двоє, що долею схожі,
Може, десь тут або, може, десь там...
Дивляться в очі: чи вірити можна
Теплій руці і привітним словам?

Берег любові в далекім тумані,
А допливеш, коли тільки удвох,
А допливеш, коли спільне бажання...
Берег любові та хвилі тривог.

Стрілися двоє, як човники в морі,
Може, сьогодні, а може, колись...
Серце питається: йти далі поруч
Чи, постоявши, навік розійтись?

Стрілися двоє — так просто і звично,
Хочеться радісне слово сказать...
Чом же у нього печаль на обличчі,
Чом на щоці в неї тиха сльоза?

Берег любові в далекім тумані,
А допливеш, коли тільки удвох,
А допливеш, коли спільне бажання...
Берег любові та хвилі тривог.

СВЯТО НА ДВОХ

Горять свічки в руках пітьми —
Так урочисто і багато.
Сьогодні вдвох з тобою ми,
А поміж нами давнє свято.

Наллємо білого вина,
Бо випити в цей вечір треба...
Давай — до дна, давай — до дна.
За кого ти? А я — за тебе!

* * *

Причесала коси гладко,
Вся в квітчастому чомусь...
Оголошено посадку:
Ти — летиш, я — зостаюсь.

Наша зустріч незвичайна,
Чи мені здалося лиш...
На прощання, на прощання
Я — кажу, а ти — мовчиш.

Розставання не зупиниш,
Хоч побачення малі...
Через мить, через хвилину
В небі — ти, я — на землі.

Потайну свою тривогу
Чи довірю я листам?

Хоч і знаю: довго-довго
Буду — тут, ти — будеш там.

* * *

Пишу про квіти — думаю про тебе.
Пишу про сад — а бачу в нім тебе.
Бо ти мій сад, моє високе небо,
Світання мого серця голубе.

Любові поклик незбагненний, чулий.
І забуваю я свої літа.
У ранній пташці я тебе почую —
І все останнє в безвість відліта.

Прийде журба — за тебе заховаюсь,
А радість — із тобою розділю.
Я, може, за порив цей ще покаюсь,
А поки що страждаю і люблю.

* * *

В житті то сонечко, то дощик...
Та серед блиску й суєти
Для мене є щось найдорожче,
Яке зову я просто — ТИ.

Бо ти рятунок мій і втіха
У світі болю і журби.
Тулю до тебе серце тихо:
— Не розлюблю, не розлюби.

НЕЖДАНА ЗУСТРІЧ

Неждана зустріч
І прощавання.
Це усміх долі,
Чи це кохання,
Чи новоріччя,
Веселі жарти?
Єдина нічка —
Всіх інших варта.

Неждана зустріч,
Аж руки терпнуть.
Навколо сніжно,
Від неї – тепло.
Горіли свічі,
Такі пророчі,
Та ще ясніше
Палали очі.

Хто ти для мене? Хто?
Хто я для тебе? Хто?
Падає вранішній сніг
На твоє чорне пальто.
Нащо мені ти? Іди
У невідомість чужу...
Тільки здається мені,
Зовсім не те я кажу.

А, МОЖЕ, НАВПАКИ

Пробач мені, що для твоєї долі
Не принесла жаданого тепла.
І наші очі, ніби захололі,
Душа немов дощами протекла.

Пробач мені, що я не ти, не звідти,
Звідкіль чекав ти на любов свою.
І не цвітуть рожеві наші квіти,
Які колись посіяли в гаю.

Пробач мені, що не діждався дива,
Яке, напевно, кожен довго жде.
Мабуть, із іншою ти б став щасливим,
Але зі мною – де те щастя? Де?

Пробач мені, що ми з тобою різні,
Інакше бачим радість та біду.
Пробач мені, що, може, і запізно,
Але я йду, з твоєї долі йду.

Те, що прожито, пережито,
До серця пам’яттю пришито –

Не забувається-таки.
Підемо ми у різні боки
І, може, там знайдемо спокій,
А, може, може, навпаки.

У СПАЛАХУ ЖОРЖИН

Квітчасто стелить осінь
По стежці мрійну путь.
Жоржини ніби просять
Нічого не забуть.

Мелодія прощання
Озвалась на струні.
Горить моє кохання
В жоржиновім вогні.

Горить воно, згорає
І знову ожива.
Нас ніжністю єднають
Жоржинові слова.

Твої вуста і руки
У спалаху жоржин.
Скажи щось на розлуку,
Для спомину скажи.

Згадаєш, чи забудеш,
Чи вернешся сюди?
В моїх очах ти будеш
Жоржиною завжди.

ДВІ ЗОРІ

Уже зів'яли білі квіти осені,
Уже верба схилилася до сну.
Але по стежці споминів і досі ми
Шукаємо усе свою весну.
Уже птахи курликнули із вирію
І щезнули у сірій далині.
Тоді чому до цього часу вірю я,
Що ти іще зустрінешся мені?

Вечірнім сумом вже стежки застелені,
Та все одно, та тільки все одно,
Щоб не згубилась ти в осінній темені,
На цілу ніч я засвічу вікно.
Знайди його між сотні інших вогників,
Постукай легким дотиком руки.
І притулюся я губами вогкими
До ніжної жаданої щоки.

З тобою ми, як дві зорі,–
Високі і тривожні.
Здається, поруч угорі,
А стрітися не можем.

ПОЛІСЯНОЧКА

Дивна лінія брови,
Губ ласкава лінія.
І сама поміж трави,
Як озерна лілія.
Світить зваба в тих очах
Зіркою провісною.
І біжить кудись дівча,
Щоб зробитись піснею.

Поле дівчині в одвіт
Промовляє колосом,
Ще й луна гукає вслід
Юним щирим голосом.
Все пита: куди біжиш?
Поспішати годі вже.
Квітне слово, як спориш,
І звучить мелодія.

Полісяночко, полісяночко –
Луки райдужні,
Синя вись.
Полісяночко, полісяночко,
Біля мрій моїх
Зупинись.

СИНІЙ ВЕЧІР

Синій вечір, тиха нічка,
Місячна ріка...
Садом ходить пісня ніжна,
Стежечку шука.
Биту стежечку до тебе
Простелю до ніг,
Бо земля зійшлася з небом
Ой, в очах твоїх.

По сей бік – берізка тиха,
По той бік – верба.
Хоч у погляді утіха,
На душі – журба.
А вже день новий світає
На горі крутій.
Я сама себе питаю:
– Мій ти чи не мій?

Я журбу розвію в полі
Між густі жита.
Відгукну ласкаву долю
На свої літа.
Відгукну дні малинові
І рожеві сни.
Лиш мене ти для любові,
Милий, відгукни.

САМОТНІ ЗОРІ

Вода прозора,
Зелений камінь,
Сльоза з розсолу
Стоїть між нами.
Дві половини
Вже не з'єднати...
І хто тут винен,
Хто винуватий?

Щока гаряча,
Печальні очі –
Не переплачеш,
Не перескочиш.
Щока гаряча,
Холодні губи,–
Хто з нас пробачить,
А хто розлюбить?

Самотні зорі
Стоять над нами.
Вода прозора,
Зелений камінь.
Дві половини
Вже не з'єднати...
І хто тут винен,
Хто винуватий?

А Я БОЮСЯ

Ти ходиш поруч –
Яка причина?
У синю пору
Зовеш очима.
Ясне обличчя,
Волосся русе.
Мене ти кличеш –
А я боюся.

Слова привітні,
Слова медові,
Весна і літо
У кожнім слові...
Слова незвичні.
Як цвіт у гаю...
Мене ти кличеш,
А я вагаюсь.

На снах тривожних
Гадаю знову:

Чи вірить можна
Терпкому слову?
Чи не сховалась
У них спокуса?..
До себе вабиш,
А я боюся.

ЗОЛОТА ОБРУЧКА

Ніжний погляд, біла ручка –
Чи були вони колись?
Ой, котись, моя обручко,
Від печалі відкотись.
Ти казав слова привітні,
Повторяла їх сама.
Що було, було у квітні –
Того в жовтні вже нема.

Золота обручка, золота обручка –
Сяйво крижане.
Золота обручка – нащо підманула
Ти отак мене?

Я фату зміняла білу
На широку темну шаль.
Що було – переболіло,
Тільки втраченого жаль.
Чи любила дуже тихо,
Чи ти гучно розлюбив?
Бігла, бігла до утіхи,
А прибігла до журби.

Навесні розквітли квіти
І зів'яли восени.
Кинув ти слова на вітер –
Спробуй нині дожени.
Доганяти я не хочу –
Є у мене гонор свій.
Іншого собі наврочу
На обручці золотій.

Золота обручка, золота обручка –
Сяйво крижане.
Золота обручка – нащо підманула
Ти отак мене?

ТИ ТАКА НЕПОВТОРНА

Ти ідеш, ти спішиш, ти біжиш –
Під ногами лоскоче спориш.
Сміх кидаєш на поле й луги –
І радіє усе навкруги.

Ти проворна, нестримна, швидка,
Як у повінь весняна ріка.
Ти спокійна, тихіша струни,
Як ріка, тільки вже восени.

Грає день на кленову дуду,
Я на зустріч до тебе іду.
Але ти, помахавши мені,
За туманами вже, вдалині.

Як і звідки на тебе не глянь –
Ти із окликів, ти із питань.
Ти загадка і квітів, і трав,
Щоб розгадував – не розгадав.

Ти така, як усі,
Водночас – неповторна.
Очі, ніби в росі,
А в них – ніченька чорна.
Ти така, як усі,
Хоч на інших несхожа.
У жіночій красі
Розібратись не можна.

ПОКЛИЧ МЕНЕ

Поклич мене у далеч
Своїх весняних мрій,

Де зоряні овали
Лягли на профіль твій.

Поклич мене привітно
У свій блакитний день,
Де наче ніжні квіти,
Кохання молоде.

Поклич мене у ранок,
Що п’є дзвінку росу,
А я тобі, кохана,
Веселку принесу,

Де барви незвичайні,
Де співу дальній клич.
Ти тільки із чекання
Мене поклич, поклич.

ЇДУ, ЇДУ – НЕ ДОЇДУ

Їду, їду – не доїду,
Не доїду й досі.
Йшла весна по твому сліду –
Перейшла у осінь.

Перейшла у білу зиму
З сизою каймою...
Знов поїду, знов ітиму
Тільки за тобою.

Вже і коні збили ноги,
В піняві вудила.
Тільки знов зове в дорогу
Кароокість мила.

Не показуй, доле, виду,
Що спочити треба...
Їду, їду – не доїду
Я чомусь до тебе.

ЗАБУДЕШ

Вже відгоріли айстри у саду.
Кленове листя золотом облито.
А я іду, по стежечці іду,
Яку стоптало наше спільне літо.

Я знаю: ти не вернешся уже,–
Бо наші долі ніби розкололись.
Але для чого пам'ять береже
Твоє тепло і твій привітний голос?

Я не шукаю, на чиїй вині
Те, що стежина не прослалась далі,
Але здається вже тепер мені,
Що ми зміняли радість на печалі.

І загубили ніжність молоду
В словах гарячих і несамовитих...
Я знов іду... Чого я знов іду
По стежці, де ходило наше літо?

Забудеш? – запитують трави сумні.
Забудеш? – питає із вирію птах.
А серце не може сказати їм «ні»,
А серце не хоче сказати їм «так».

ПОДИВИСЬ МЕНІ В ОЧІ

Я чекала на тебе давно,
І в чеканні сльозилось вікно,
Бо в дорозі, в моєму житті
Зустрічались не ті, все не ті.
Та в холодних дощах, в сніговій
Знала – жде мене суджений мій.
Не злякавшись колючих розмов,
Ти до мене, як мрія, прийшов.

Подивись мені в очі, щоб твоєю була,
Щоб з очей я набрала на всю долю тепла.

Подивись мені в очі і очей не відводь –
Хай на вірну любов нас вінчає Господь.

Дні бувають веселі й сумні,
Тільки вір, тільки вір ти мені.
Як повірила я – назавжди...
Поруч наші лягають сліди.
Вип'єм чашу кохання до дна –
Я ж у тебе єдина, одна,
Хоч у чаші і мед, і полин –
Ти ж у мене єдиний, один.

РОЗМОВА З ТОБОЮ

Мені вже, певно, так судилось
Стрічатись й розлучатись знов.
Згорнувши руки, ніби крила,
До тебе знову я прийшов.

В розлуках наших, в розставанні,
Я признаюсь, моя вина,
Та мовлю вперше і востаннє –
Для мого серця ти одна.

Тобі доземно я вклонюся,
За те, що ждеш давно мене.
І власній долі усміхнуся,
Щоб забувалося сумне.

Біжить моя любов по сліду,
І я благаю – підожди:
Колись до тебе я приїду,
Щоб залишитись назавжди.

Я приходжу, я іду до тебе знову
На душевну, як на сповіді, розмову.
Я приходжу, щоб тобі ще раз сказати,
Що у цілім світі Ти найбільше свято.

ПАХНЕ М’ЯТА...

Скупаний в пахучій м’яті,
Вечір догора.
Не сидиться юнці в хаті.
Бо гулять пора.
Не знайде у хаті місця,
Бо стискає дах...
А в очах у неї — місяць,
Пісня — на вустах.

Затуляє зорі ґанок,
Стіни навзірці...
В нього на щоці — румянок,
Ніжність у руці.
І сорочечка для свята,
Чорний чуб густий...
Ой, туди, де пахне м’ята,
Мамо, відпусти.

Ой, та м’ята, дивна м’ята,
Ой. ті вечори...
Не пускає доню мати,
Що не говори.
— Мамо, мамо, рідна нене,
Я ж благаю як!
Вже давно чека на мене
Зоряний юнак.

ЛЕБЕДІ КОХАННЯ

Прилетіли лебеді,
Сіли на воді,
Звеселили ласкою
Очі молоді.
Ой, то не лебедики
Впали на крило,
То моє коханнячко
Весну привело.

Прилетіли лебеді –
Білі наче цвіт,
Трепетною ніжністю
Затулили світ,
Заховали полечко
Й небо голубе.
Щоб я тільки бачила
Одного тебе.

Лебеді, лебеді, лебеді,
Лебеді кохання,
Прилітають тільки раз –
Вперше і востаннє.
Лебеді, лебеді, лебеді –
З радістю й журбою,
Прилетіли лебеді
І до нас з тобою.

ПО МАЛИНУ Я ХОДИЛА

По малину я ходила,
Назбирала кошик.
В лісі легеня зустріла –
Ставний і хороший.
Підійшов, пропік очима,
Бо в очах журинка:
Звідки ти така, дівчино,–
Чарівна малинка?

Знов піду я по малину
У ліси глибокі.
Може, ще того зустріну,
Хто забрав мій спокій.
Кличуть барви полудневі,
Кличуть у діброву.
Хай малинкою мене він
Називає знову.

ТИ ПОДИВИСЬ

Ти подивись
В небесну вись,
Де срібні зорі.
Там й наші дві,
Немов живі –
Такі прозорі.
Мені світи,
Мене святи,
Як серце вміє.
Ти – день новий
Й вечірні сни
Моєї мрії.

Тебе я жду,
Жду у саду
У літню пору.
Прийди, прийди
І в холоди –
І станьмо поруч.
Усе скажу,
Що бережу
Для тебе й досі,
Бо ти одна
Моя весна
Й багряна осінь.

Люби мене –
Хай день мине,
Але в любові.
Прекрасне все
Нехай несе,
Хто з нами в змові.
Ти подивись
В небесну вись –
На срібнім полі
Зорини дві,
Немов живі –
Це наші долі.

НАМАЛЮЮ ВІТЕР

Намалюю вітер
В полі на роздоллі,
Щоб мені розвіяв
Всі жалі та болі.

Намалюю ранок
З сонечком на личку,
Щоб мені насяяв
Втіху невеличку.

Намалюю вітер –
Синю прохолоду,
Щоб у сні побачить
Твою горду вроду.

Намалюю землю –
Материнські ниви,
Щоб мені судилось
Вікувати з ними.

ДВА ШЛЯХИ

Два шляхи на видноколі
З повним місяцем вгорі.
І ясніють наші долі,
Як вечірні ліхтарі.
Нерозлучні ми з тобою,
Хоч несем гордині гріх.
Треба звикнути до болю,
Щоб відчуть принаду втіх.

Запилилася дорога
І душа в тумані теж.
Чом так довго, чом так довго
Ти руки не подаєш?
Розпочну усе спочатку,
Розіб'ю зневіри зло.
Ніжність вміє вибачати,
Вибачать не вміє зло.

Після криги, після льоду
Знов теплішає земля
І твою жіночу вроду
Білом цвітом застеля.
Вабить нас загадка рути,
Як небесна благодать.
Треба все лихе забути,
Тільки добре пам'ятать.

БАБИНЕ ЛІТО

В задумі дивиться на шлях:
Чи хто приїде, чи хто приїде?
Якесь чекання ув очах,
Хоча журби немає сліду.
Любов її ще стереже,
Немов збирається до втечі...
Та літо бабине уже
Ляга поволі їй на плечі.

Торкнулась згадка до чола,
Бо втіхи вже так мало, мало:
Здається, ніби не жила,
Здається, ніби не кохала.
Коли той серпень пролетів?
Коли той вересень постукав?
Як важко йти до холодів,
Коли вогнем пашать ще руки.

Бабине літо, бабине літо,
Чому так швидко ідеш?.. Не іди.
З келиха ніжного ще не допито,
Губ ще не витерлись дивні меди.
Бабине літо, бабине літо
Мовчки вдягає у свій палантин.
Роки промчали, як райдужний вітер,
І зупинилися біля жоржин.

А БУЛО КОЛИСЬ

Вітами верба похилилась вниз
І тугі вітри рознесли тепло.
А було колись, а було колись,
А було колись, а було...

Журавлів ключі з далеччю злились,
Не взяли мене на своє крило.
А було колись, а було колись,
А було колись, а було...

У моїх очах даленіє вись,
І лягла жура на круте чоло.
А було колись, а було колись,
А було колись, а було...

Де моя любов, де ти, озовись,—
Тільки на воді зламане весло.
А було колись, а було колись,
А було колись, а було...

НАШЕ КОХАННЯ

Наше кохання складається
З погляду, що посміхається,
З теплих медових ночей,
Що обняли за плече.

Наше кохання складається
З губ, що в цілунку зливаються,
З пісні, що чується десь,
Із перестуку сердець.

Наше кохання складається
З ласки, яка не кінчається.
Знову із неба ловлю
Вічне: «Тебе я люблю».

Наше кохання складається
З вірності, що не минається.

Ніжності наші... У них
Безліч іще складових.

ЩО ВІН У НІЙ ПОБАЧИВ?

Там, де травиці шовкові,
Стрінув звичайне дівча...
Вічна загадка любові,
Що не підвладна очам.

Непоказненька неначе,
Очі в краплинках жалю...
Що він угледів, побачив,
Що їй промовив «люблю»?

* * *

Заплету весну у коси,
Ніжність в очі заплету.
І твою цнотливість босу
Перестріну на мосту.
Буде вечір поміж нами
Класти звуки на струну.
Обійму тебе словами,
А руками не торкну.

В присмерку німої хати
Відгукнеться все мені –
Буде нічка малювати
Любий профіль на вікні.
Не почну усе спочатку,
Зупинюся на межі,
Щоб лишилася загадка
Нерозгадана в душі.

ЯБЛУКО ЖИТТЯ

Коли на мене глянеш ти –
Не треба слів, не треба слів.
Біля твоєї доброти
Я зимнє серце відігрів.

Твої притишені вуста
Я поміняв на давній крик.
Ти загадкова і проста,
Незвична, щоб звикав – не звик.

Ти відгукнешся віддаля,
Прийдеш до мене звідусіль.
Ти – ніби небо і земля,
Ти – ніби вічні хліб і сіль.

Хоч літ нестримна течія
Назад не знає вороття...
Дві половинки – ти і я –
З'єднались в яблуці життя.

ЛИШЕ ТОБІ

Не відвернись – я все скажу тобі,
Знайду такі слова, неначе квіти.
А ти повір моїй німій журбі,
Щоб радість теж зі мною розділити.

Завжди життя ховає свій секрет,
Я не пророк – все відгадать не можу.
Лиш образ твій, пунктирний твій портрет
Я сто разів в своїх очах розмножу.

Кінь осені тупцює по траві,
І знов летить кленовий лист за мною.
А я і ти – самотні долі дві,
Які ніяк не можуть буть одною.

До тебе шлях уже заслав багрець,
Якась печаль прийшла нежданим гостем.
Єднання двох закоханих сердець –
Звучить прекрасно... Та, на жаль, непросто.

ТИ МЕНІ ПОТРІБНА

Тихий блиск вечірнього вокзалу,
Розставання потайна сльоза...
Ти мені чогось не доказала,
Я тобі чогось не доказав.

В сутінках ромашкової ночі
Розійшлися наші поїзди.
Тільки серце попросити хоче:
Залишись зі мною назавжди.

У твоїх очах німі питання.
Мила, на усі я відповім.
Ти для мене наче зірка рання,
І хай буде заздрісно усім.

Заховаю сум в зелені шати,
Щоб любов нас кликала сюди...
Не сказав, а мусив би сказати:
Ти мені потрібна назавжди.

Ти мені потрібна назавжди,
Щоб сховати долю од біди,
Розділить веселощі та біль –
Так, як ділять люди хліб і сіль.

Ти мені потрібна назавжди,
Як повітря, як ковток води.
Для живого світла і тепла –
Я молю, щоб поруч ти була.

КОЛИ ВИ НЕ ЛЮБИЛИ...

Любов і чорне малювала білим
І випрямляла наших доль криву.
А ми на клич, на поклик серця бігли,
Щоб із розгону впасти у траву.

Не оглядались – нам суддів не треба...
Не знають очі вицвілі та злі,

Що і земля стає в любові небом,
А небо синиться волошками землі.

Ні, не питаймо: можна чи не можна,
Не пиймо пересудів каламуть.
В любові і травинки придорожні,
Немов троянди зоряні, цвітуть.

Мої слова ви не судіте строго,
Але скажу вам судження своє:
Любові гріх, благословенний Богом,
Спасінням для душі не раз стає.

Коли ви не пізнали любові таємниць,
Коли ви не втрачали в любові голови,
Коли ви не страждали до вранішніх зірниць –
Тоді жили для чого на цьому світі ви?

НЕСУ ТЕБЕ, НЕМОВ СВІЧУ

Несу тебе, немов свічу,
Щоб вгледіть шлях крізь темні пасма,
Не метушуся, не кричу,
Щоб та свіча в руках не згасла.

Мені ти розвидняєш ніч
І не даєш в пітьмі упасти,
Хоч скільки навкруги облич
Насуплених та інтригастих.

Дивлюсь вперед, куди іти,
Щоб від гріха було подалі.
Ця свічка правди й доброти
Мене відводить від печалі.

Злий дух ударить по плечу,
Але від світла відлітає...
Несу тебе, немов свічу,
Що береже мене й спасає.

ВІДЧУТТЯ

Здавалось, різні, начебто чужі.
Та, пробиваючи усі умовні ґрати,
З тобою ми на відстані душі –
І я боюсь це відчуття утратить.

Я хочу чути твій прозорий сміх
Та милуватись, як ведеш плечима,
І, не торкнувшись навіть рук твоїх,
Тебе здаля зацілувать очима.

НОВОРІЧЧЯ

Пахне в хаті свіжа хвоя,
За вікном пухнастий сніг...
Ми з тобою тільки двоє –
І це краще всіх утіх.

Сніжний вечір, тиха мова,
Конфеті яскрава нить.
І чарівність ялинкова
Нас втіша і бадьорить.

І не треба нам нікого,
Котрі схильні до порад.
Є бокал вина легкого,
Як ознака добрих свят.

Ми вже вкриті сивиною,
Та не вгледиш в блиску свіч...
Пахне в хаті свіжа хвоя –
Це ознака Новоріч.

Грають вогники квітчасті
І моргають у твій бік...
Ой, як хочеться цей настрій
Повторити через рік.

* * *

Ми з тобою дуже різні,
Бо ти рання, а я пізній,
Бо ти рання, як світанок,
Що схід сонця поганя.
А я пізній, наче вечір,
Що ліг втомою на плечі.
Наче вечір над водою,
Наче вечір після дня.

Ми з тобою дуже схожі –
Не збагнеш відразу, може...
Але очі, наші очі
Схожі мають кольори.
Ми з тобою дуже схожі –
Й розлучитися не зможем,
Хоча ти ідеш угору,
А я йду уже згори.

КОЛИ ІДУТЬ ДОЩІ

Тоді, коли ідуть дощі,
Чомусь я згадую про тебе,
Хоча й кажу собі: не треба
Вже корчувать старі корчі.

На фоні вогкого вікна
Я знов твою сльозину бачу,
І щулиться душа неначе,
Бо десь є і моя вина.

Із далини, із висоти
Усе здається нам видніше...
Журливим нескінченним віршем
Для мене залишилась ти.

Бо я писав – не дописав
Тебе – поезію незриму,
Лише поклав чуттєву риму
На звуки дощових октав.

Весняні відцвіли кущі –
Вже з літа треба йти ув осінь...
Чого ти згадуєшся й досі
Тоді, коли ідуть дощі?

* * *

Весняний день перетворився в зимній,
Бо знов мороз і снігу круговерть.
Якісь печалі, начебто незримі,
У настроях знов піднялися вверх.

А так чекались видива квітчасті...
Збентежено стою біля вікна.
Сніги у квітні – це буває часто,
Але душі потрібна вже весна.

Вона вже змерзла, коли мовить чесно,
Вона так прагне запашних обнов.
Тому й римую плетиво словесне
Зі словом розвесняненим «любов».

ДІВОЧЕ ЧЕКАННЯ

А хмарки, немов лелеки,
Що злетілись напоказ.
До кохання так далеко
І близенько водночас.

Від хмарок у небі біло –
Я очима доторкнусь...
А кохання вже наснилось,
Та сховалося чомусь.

А серденько те почує –
І заб'ється, запече.
Так вже хочеться відчути
Друга вірного плече.

Б'є весна в свої цимбали,
Що аж тріскає кора...

Ой, кохання нашептало,
Що прийшла й моя пора.

Квітування в душі почалось –
Ніжні птиці знялися угору.
Ти, напевне, шукаєш когось:
Оглянись, оглянися – я поруч.

І ТИ ПРОБАЧ МЕНІ

В своїй любові ми з тобою грішні,
В своїй любові ми немов святі,
Бо дні були щасливі та невтішні
У нашому нелегкому житті.

Щасливий я, коли тебе побачу,
І відлітають помисли сумні.
За все болюче – я тобі пробачу,
А за все прикре – ти пробач мені.

Життя не раз байдужою рукою
Кидало наші долі врізнобіч.
Та все ж любов єднала нас з тобою,
Долаючи всі кручі протиріч.

За помилки я не боюсь розплати,
Усе, що скаже небо, – я віддам.
Але не хочу, мила, віддавати
Тебе чужим рукам, чужим губам.

Пережили випробувань чимало.
За грішне все – нехай простить Господь.
Накинь на плечі неба покривало,
Забудь лихе й до мене знов приходь.

Щасливий я, коли тебе побачу,
І відлітають помисли сумні.
За все болюче – я тобі пробачу,
А за все прикре – ти пробач мені.

ПЕРЕД ЛЮБОВІ ОБРАЗОМ СВЯТИМ

Любов не знає слова «обережність»,
Не все бува логічним у житті.
Ми летимо в космічному безмежжі
На білих крилах наших почуттів.

Не признаємо суддів, ані свідків –
Ми в почуттях небесніші таки,
Питаємо одне одного: звідки
Ця ніжність дивна в доторках руки.

Вростаємо у шал цей невимовний –
І все щезає в дрібноті своїй.
І співом вже відлунюється слово,
В якому ти у позолоті мрій.

І я шепчу: моя лише, єдина,
І очі застеля солодкий дим...
Хай все завмре і стане на коліна
Перед любові образом святим.

З ВОЛОШКАМИ В РУЦІ

Коли була душа
В зневірі та обмані –
Поглянув у вікно,
Що в раннім молоці.
І погляд уловив
Десь дівчину в тумані –
Тендітна дівчина
З волошками в руці.

Немов розвиднилось –
І в серці не пече так.
І ніби стихли вмить
Злобливі голоси.
Здалося все мені
Дрібненьким і нікчемним
Перед цим образом
Просвітлення й краси.

Немов бальзам приклав
Хтось на болючу рану,
Розсипались кудись
Зневіри камінці...
І тільки даль в очах
З молочного туману,
Й тендітна дівчина
З волошками в руці.

БІЛІ НАРЦИСИ

Ще день димить туманом сизим,
Іще троянди зимньо сплять,
Та вже цвітуть, цвітуть нарциси,
Тендітним полум'ям горять.

Згадалося неждано знову:
Цвіли нарциси на вікні,
І в пелюстках три вічні слова
Сказав ти пошепки мені.

Білі нарциси – ніжності квіти,
Спомин далекий іще не погас.
Білі нарциси щирим привітом
З рук весняних усміхнулись до нас.

І через дні, і через роки,
Як ті слова неголосні,
Несу нарциси світлоокі
У нашу осінь із весни.

Згадалося неждано знову:
Цвіли нарциси на вікні,
І в пелюстках три вічні слова
Сказав ти пошепки мені.

МЕДОВА НІЧКА

Духмяна нічка
З настоєм хвої,
А попід небом
Стояли двоє.

Медова нічка
Крилом накрила...
А хто з них милий?
А хто з них мила?

Чорнява нічка –
Пітьма зірчаста,
Даруєш смуток,
Даруєш щастя.

Бездонна нічка –
Високі свічі –
Як мить єдина,
І – наче вічність.

Нічка, нічка, нічка,
Нічка-чарівниця,
Скільки ти з'єднала
Одиноких доль?

І мені не спиться,
І комусь не спиться –
Тож побуть з тобою,
Ніченько, дозволь.

Нічка, нічка, нічка,
Нічка-чарівниця –
Ти життя загадку
Знаєш не одну.

Хто твою відкриє
Ніжну таємницю?
Хто твою пізнає
Вічну таїну?

ЧАКЛУНКА ЛІСУ

У зелених шатах тихо,
Ліс не любить зайвих слів,
Молоденька лісничиха
Тут живе між яворів.

Різноцвіть живої гами:
Подивись – в душі неси.
Прихилився ліс гілками
До дівочої краси.

Молода чаклунка лісу –
Все на світі знаєш ти,
Зіллям щастя, зіллям втіхи
І мене ти пригости.
Молода чаклунко лісу –
Синя квіточка дібров,
Відгукнися, озовися
На мою терпку любов.

По траві веде стежина
До пахкого ручая,
Там тече вода ожинна...
Ой, туди подамся я.
Заховаюся від лиха,
Уберусь в зелену масть.
Може, мила лісничиха
Білу рученьку подасть?

Молода чаклунка лісу –
Все на світі знаєш ти,
Зіллям щастя, зіллям втіхи
І мене ти пригости.
Молода чаклунка лісу –
Синя квіточка дібров,
Відгукнися, озовися
На мою терпку любов.

КОХАННЯ ЗАВЖДИ СВЯТЕ

Для неба я, може, грішниця,
Перед тобою – свята.
І хай так навіки залишиться
На будень і на свята.

Словами не граюся пишними,
Та хочу сказати про те:

Любов не буває грішною,
Кохання — завжди святе.

Розказувать все по порядку вам
Не хоче погляд німий.
Хай лишиться іншим загадкою,
Що знаємо тільки ми.

І, може, когось утішу я,
Хоч судження це просте:
Любов не буває грішною,
Кохання — завжди святе.

ВИШЕНЬКА-ЧЕРЕШЕНЬКА

День сміється лагідно
І не мружить брів.
Дівчину, як ягідку,
Раптом я зустрів.
Звабами достойними
Тішиться дівча...
Як мені устояти,
З чого розпочать?

Грає переливами
День в ясній красі.
Буть в житті щасливими
Хочемо ми всі.
Тож куди ти квапишся,
Вишенько моя?
Може, більш не трапиться
Отакий, як я.

Вишенька-черешенька,
Ягідка смачна.
Видно, не тутешня ти,
Що ідеш одна.
Вишенька-черешенька
В ранньому саду,
Хоч і обережно я —
Поруч теж піду.

ЧЕРВОНА РУЖА

Ой, червона ружа
Розцвілася дуже,
Щоб із хати вийшов
Ти, коханий друже.
А в тієї ружі
Пелюсточки любі,
Щоб мене зустрінув
Та ще й приголубив.

Я ходжу й не знаю,
Де себе подіти,
Бо цвітуть у серці
Незбагненні квіти.
Ой, червона ружа –
Як примара біла.
У моєму серці
Що ти наробила?

Червона ружа –
Жадані квіти...
Чи сумувати,
А чи радіти?
Червона ружа
Цвіте – не в'яне.
Чи на розлуку?
Чи на кохання?

ОСВІДЧЕННЯ ЖІНКИ

Пробач, що ти у мене був не першим,
Що я тебе зустріла пізно так.
Але, усе із пам'яті зітерши,
Відчула вперше я кохання смак.

Пробач мені за всі гріхи минулі.
Те, що було, – мене вже не пече.
Об камінці життя набивши гулі,
Припасти хочу на твоє плече.

Обличчя інших хочу перекреслить,
Віддати згадку хвилям ручая.
Бо знаю я – крізь осені та весни
До тебе лиш ішла любов моя.

Я відчуваю – виростають крила,
Коли за руку ти береш мене.
Хоч наша зустріч трохи забарилась,
Та для любові час – не головне.

Зітру із губ усі сліди погані,
Умиюся настоєм добрих трав,
Щоб ти відчув – прийшло таке кохання,
Якого світ наш грішний ще не знав.

ПОЛЮБИВ-ПОКОХАВ

Полюбив-покохав
Губи з подихом трав,
Покохав-полюбив
Очі з виблиском слив.

Думав – ще підожду,
Поки осінь в саду.
Говорив – підожди,
Поки ще холоди.

Скільки тої зими? –
Дочекаємось ми...
Покохав-полюбив –
Повторяв цей мотив.

Ось прийшла і весна –
Ловить зорі з човна.
Я прибіг... Та дарма –
Ти уже не сама.

АННА

Княгині, графині і просто жінки мого роду
Носили ім’я, де озвався глас Божий, дзвінкий.

Між них моя мама – сприймаю немов нагороду
На ім'я це «Анна» вдягати словесні вінки.

У слові прадавньому чується музика славна
І звуків соборних святкове коштовне вбрання.
Жіночність і зваґа зійшлися у імені – Анна,
І велич князівська до неї підводить коня.

Багато імен, де принади жіночі воркують –
Як прапор захоплень, їх також угору здійму.
Але біля тебе вони ніби трохи задкують,
Дорогу дають. І я знаю чого і чому.

НЕ ШКОДУЙ

Не шкодуй, не шкодуй, не шкодуй,
Що сивинки у косах іскряться.
Маєш вроду іще молоду,
І здається, тобі ніби двадцять.

Що пекло, що було – відгуло,
Заховаємо те у мовчанні,
Не спали лише сиве крило
Об зневіру, жалі та печалі.

Нам до осені йти ще, іти,
До зими ще далека дорога.
Обійдемо бур'ян суєти
І кущі підозріння лихого.

Пам'ятай, пам'ятай, пам'ятай,
Що любов загубити неважко...
На літа, наші довгі літа
Спів надії розлунює пташка.

Не біжи, не прискорюй ходу,
Бо дорога то вниз, а то вгору.
Чи шкодуєш, скажи? – не шкодуй,
Що ідемо з тобою ми поруч.

ЖІНОЧА ДОЛЯ

Жіноча вдача прагне нахилить
Свою голівку на плече надійне,
Жіноче щастя дуже часто – мить,
А далі сіра, невиразна дійсність.

Краса жіноча має куций вік,
Як ті найперші березневі квіти,
Що спалахнуть й погаснуть у траві...
А так ще хочеться, так хочеться любити.

Жіноча доля – яблунева віть:
Плодами вниз, а пелюстками вгору.
Вона залежна, що там не кажіть,
Від того, хто іде із нею поруч.

ТИХИЙ РОМАНС

Вгадай, вгадай печаль мою,
Хоча в ній барви волошкові...
Зніяковіло я стою
Над хвилями життя й любові.

Ти не прийдеш, ти не прийдеш,
Бо це вже виняток із правил,
Та квітку зустрічі усе ж
Я на вікно своє поставив.

Ти щось сказала, я сказав,
Сказав сердечне, незвичайне.
І білий вишитий рукав
Махав так довго на прощання.

Чи мовлять поле й небеса
Про дні сумні, про дні веселі?
Лише розплетена коса
Ще пахне так в моїй оселі.

Я знаю – знов ти не прийдеш,
Бо це вже виняток із правил,
Та квітку зустрічі усе ж
Я на вікно своє поставив.

ВЕСНЯНІ ПЕРЕМОВИ

(З усмішкою)

В'ється стежка до ожин,
А сліди – до хати...
– Ти скажи, скажи, скажи,
Де тебе шукати?

– Не ходи за небокрай,
Кучерявий друже.
Ти шукай, шукай, шукай
Там, де квітне ружа.

Пісню стелить синя вись,
В ній слова ожинні...
– Ти знайдись мені, знайдись
На вузькій стежині.

– Забагато, видно, ти
Думаєш про себе.
Якщо хочеш віднайти –
Пошукати треба.

ТИ НЕ ЧУЖА ДЛЯ МЕНЕ

Ти не чужа для мене, не чужа –
Вкарбоване в очах твоє обличчя,
Того й болить та міниться душа
На всі незгоди наші й протиріччя.

Буває, холодок твоїх мовчань
Мені морозить щоки незігріті...
Але не хочу я свою печаль
Зміняти на всі радощі у світі.

ПРОЩАННЯ

Що сказати на прощання?..
Я мовчу, і ти мовчиш.
Тільки музика печальна
Заплітається в спориш.
Що сказати на розлуку?..
Засипа пісок сліди.

Наче птиці, милі руки
Відлітають назавжди.

Що сказати, що згадати –
Літо, осінь чи зиму?..
Як іскрилось наше свято,
Як ми вірили йому!
Грали сурми незвичайні,
Тільки стихли звуки ці...
Інша музика – прощання,
Мов сльозина по щоці.

РОЗЦВІЛА АКАЦІЯ

Розцвіла акація,
Та відцвів бузок.
На далекій станції
Загубивсь твій крок.

На далекій станції,
Де нема зими,
Розцвіла акація,
Там стрічались ми.

Пам'ятаєш – бігли ми
В далі золоті,
Ти у цвіті білому,
Наче у фаті.

На дівочу грацію
Обрій задививсь...
Знов цвіте акація,
Як цвіла колись.

ЧУТИ ПІСНЮ

Чути пісню... Хто це, хто це?
Тільки чистий голосок...
Заглядає у віконце
Перецвічений бузок.

Хтось когось так ніжно кликав
У далекій стороні,

Що любов ота велика
Обізвалась і в мені.

Обізвалась. Зазвучала,
Притулилась до лиця.
Гарна пісня без начала
І, здається, без кінця.

Пісні дальній, вечоровій
Підтягну, не зупиню...
Що за пісня без любові?
А любов — та й без вогню?

СКРИПУЧИЙ ГОЛОС РАДІОЛИ

Скрипучий голос радіоли —
Старі слова, старий мотив,
Що вже не вернеться ніколи
Любові юної порив.

Той наспів пропустив би мимо...
Та він долинув, зазвучав,
Бо так підспівувало мило
Йому розвеснене дівча.

Тендітний голос не для залу,
Для себе лиш... І в синю ніч.
Про біль розлук слова казали,
І я відчув жадання стріч.

Тим почуттям, здавалось, тісно,
Бо серце билось в два крила...
І та забута давня пісня
У серце знову увійшла.

ВІДЦВІТАЮТЬ БУЗКИ

Відцвітають бузки біля каменів міста,
І вже літня бджола сонно лазить по склу...
А кохання моє, що здавалось вогнистим,
Залишило лише трохи теплу золу.

Я тебе не журю, не вигукую: «Що ти?»–
Бо історія ця без початку й кінця...
Просто час для вогню був занадто короткий,
Щоб зігріть, оживить захололі серця.

Це кохання порив чи банальна пригода? –
Не шукаю твоєї й своєї вини...
А бузки відцвіли і, признаюся, шкода,
Що так швидко в житті відцвітають вони.

НІЧЕНЬКА-ЦИГАНКА

Біля хати вечоріють мальви,
Білий цвіт рум'яниться в саду.
Голос твій, близький такий і дальній,
Повторяє: – Я прийду, прийду...

Шепче до криниці тихо колос,
Вечір йде вмиватись до води.
Твій такий близький і дальній голос
Лишиться у серці назавжди.

Падають з небес ласкаві зорі,
Чи зловлю зориночку свою?
Під вікном твоїх надій прозорих
Я зеленим ясенем стою.

Ой, чарує ніченька-циганка,
Місяць срібло розсипа своє.
У душі стривожений до ранку,
Хвилями чекання виграє.

ОСІННЯ ЗВАБЛИВІСТЬ ЯКАСЬ...

Осіння звабливість якась
В твоїй ході, в твоїй розмові,
В твоїй сивіючій обнові,
В твоїх очах переплелась.

Принада осені й весни –
Вони і схожі, й зовсім різні,

Як дві води, як два човни,
Як дві сердечні чисті пісні.

КАЛЕНДАР

В місяць літніх струнких яворів
Я тобі про любов говорив.
В місяць, де сніговертиця біла,
Ти мене слухать вже не схотіла.

В місяць світлих дощів і тепла
Ти близькою, моєю була.
В місяць, де льодянисті дзеркала,
Ти чужою, далекою стала.

Від незвіданих метаморфоз,
Ой, студено й на серці мороз...
Отакий, повний дивних примар,
Цей помісячний наш календар.

ПЕЛЮСТКА ТВОЄЇ ЛАСКИ

Зрони пелюсточку своєї ласки,
Щоб знову я вернувся до весни,
І захотілось на траву упасти,
І слухать, що співають ясени.

Щоб забажалось світ розмалювати
В блакитні і зелені кольори,
Щоб в небі зорі з місяцем щербатим
Незримо перемножились на три.

Щоб не студила серце пізня осінь,
Не гаркали вітри, як вороги...
Зронить тобі одну пелюстку досить,
Щоб все перемінилось навкруги.

НА ІВАНА БОГОСЛОВА

Ти заплакана чомусь?
Посміхнися... Будь здорова.

Якщо зможу, повернусь
На Івана Богослова.

Привезу тобі обнов,
Не ховай сльозину в оці,
Бо Іван, ще й Богослов,
Буде, буде в цьому році.

Ти сказала: підожду
Не багато чи багато...
Три дороги на виду
Обступили наше свято.

Не журись... Сліпим дощем
Хустку не мочи тернову.
Повернусь... Хоч довго ще
До Івана Богослова.

ЖІНОЧІ НАСТРОЇ

Переступивши біль

О Боже, від гріха мене спаси,
Од тих очей, які до зваби кличуть.
Як відректися мужньої краси,
Як викреслить з душі твоє обличчя?

Я знаю, поміж нас, як гріх, стоїть
Твоя дружина... І гукають діти.
Озветься серце, як у дзвонах мідь...
Я і не знаю, що мені робити?

В безсонну ніч у розп'ятій душі
Змагаються принада і вагання.
І, ніби сльози, вранішні дощі
Не можуть розмочить мого кохання.

А може, це в житті одним одне
І більше не повториться ніколи?
Ти звабним поглядом поклич ще раз мене –
І я піду, переступивши болі.

Любов медова,
Любов пекуча.
Буває, тішить,
Буває, мучить.
Любов квітнева,
Любов осіння.
Як гріх невтішний
І як спасіння.

Не відгорів іще вогонь

Скажи мені, що в тебе на душі,
Чого ти мовчки опускаєш очі?
Хіба ми вже зробилися чужі,
Невже цього ти, мій коханий, хочеш?

Не знаю я, яка моя вина,
Чим заслужила на гірке мовчання?
У серці досі, як жива струна,
Слова твої про вірність і кохання.

Признайся ти, хто поміж нас стоїть,
Я третьою, повір мені,— не буду.
А може, це лише ляклива мить...
Так, як було,— усе надалі буде.

Малює день зелені вітражі,
Для радості мені цього замало...
Скажи мені, що в тебе на душі,
Щоб сумніви від себе я прогнала.

ОДИНОКІСТЬ

Ніби поруч, та ми одинокі,
Наші душі летять врізнобіч.
Я світанок уловлюю оком,
А ти бачиш насуплену ніч.

І коли почалось це? — не знаю,
Серця ритми були в нас одні.
Та зневіри вороняча зграя
Чорним пір'ям затьмарила дні.

Доля в кожного з нас загадкова –
Нас міняє безжалісний час...
І притихло захоплене слово,
І закоханий погляд погас.

Може, слово оце сумовите,
Але правді не треба декор.
У житті, в цьому грішному світі
Є утіха. Та є і мінор.

БІЛЯ БЕРЕГА МРІЙ

Даль сопілкою трав
Нас покликала в гості,
Щоб піти в голубе
І розтануть в імлі,
Там, де ранні вітри
Луг ромашковий косять.
Там, де неба вуста
Знають мову землі.

Чи було це давно,
Чи було це учора?..
Запитаю в очей,
В молодої снаги.
І сідає мій день
У калиновий човен,
Щоб з'єднати любові
Круті береги.

Ой, круті береги...
Згадка серця не тішить,
Бо минуле давно
У туман заплелось...
Біля берега мрій
Вже не ти – зовсім інша.
І зове не мене,
А гукає когось...

ХОЧУ БУТИ З ТОБОЮ

(Для жіночого голосу)

Так уже повелось:
Ми знаходимо менш, ніж втрачаєм,
Та життя не спиня
Свій бурхливий нестримний потік...
Я зустріну тебе,
Будь для мене завжди незвичайним,
Будь жаданим мені
І сьогодні, і завтра, й повік.

І тобі відповім
Я ласкавістю спраглої ночі,
І тобі відповім
Добротою білявого дня.
На жасминній воді
Щастя тихо для нас я наврочу,
Щоби віра й любов
Нам були як найбільша рідня.

Тож красиві слова
Відкладати не треба на потім,
Як холодні вітри
Нам журливих думок наметуть.
Я так хочу побуть
У твоїй чарівній позолоті,
В казці добрих надій
Я так хочу з тобою побуть.

* * *

Іди сюди. Посидимо до ранку.
Я розкажу усе, що на душі.
І ніч, почувши спільну забаганку,
Хай нас схова в своєму шалаші.

Нам буде тепло, тісно і жагуче,
І заніміють на вустах слова...

Про те, що сталось,–
сумнів хай не мучить,
А гріє згадка – квітка польова.

* * *

Червоніють бубки калинові,
Та іще їм вистояться слід...
Вже дівча схилилось до любові,
Та іще йому так мало літ.

Не спіши, дівча моє безсонне,
Не жени, мов скакунів, роки.
Ранні почуття – незрілі грона –
Звабні мов, та з присмаком гірким...

ТІЛЬКИ ХТО І КОЛИ?

Ти щоку притули
До моєї журби,
Із моєї журби
Ти утіху зроби.

Притули свій вогонь,
Що цвіте, як герань,
Для моїх сподівань
Ти надією стань.

Притули юнь свою
До тривожних сивин,
Щоб у присмерку днин
Не лишився один.

Може, долю свою
До моєї схили...
Тільки хто і коли?..
Тільки хто і коли?..

* * *

Від'ясніло, відгриміло,
Наче хмарка – відпливло...

Зваблива хустина біла
Щезла в житі за селом.

Ти побігла, ти помчала,
А я бігти не схотів...
Лиш краса твоя упала
На тривогу вечорів.

Я уже побіг би, може,
Але де ти? — не знайду.
Вже трьох зим пройшла пороша
По затоптанім сліду.

Відпливло у далі сині,
Відлетіло в два боки...
Та чому я чую й нині
Дотик ніжної руки?

* * *

А ти помовч, коли я із вогню,
Коли слова жбурляю, мов каміння.
Відчувши це, я серцем оціню
Твою жіночу мудрість і терпіння.

Не повторяй в прихованій злобі:
Що? І коли? І де? І нащо?..
Відчувши це, признаюся собі,
Що в цьому світі в мене ти — найкраща.

ДОЩІ

Дощі, дощі стоять між нами —
І ні початку, ні кінця...
Крізь дощову віконну раму
Твого не вгледіти лиця.

Дощі шепочуть чи мугичуть
Свою мелодію якусь.
І крізь дощі я не докличусь,
Тебе ніяк не дозовусь.

Ідуть дощі. Питаю — доки?
Промокли небо і земля.
І вже, здається, стало вогким
В моїх вустах твоє ім'я.

* * *

Як будем згадувать усе,
Що нас хотіло роз'єднати,—
То забере нас чорт рогатий
І навіть Бог вже не спасе.

Коли забудем ти і я,
Забудем, що забути треба,—
Нас підійме високе небо
І злагоду пошле земля.

* * *

Я запізнився
На побачення з тобою
На п'ять, на десять
Чи п'ятнадцять літ...
Тепер лишилося
З любов'ю мовчазною
Спинитися,
Тобі дивитись вслід.

Я запізнився...
Хоч не треба жалкувати,
Що не для мене
Квітка твоїх губ.
Ти — мов черешня,
Що розквітла біля хати,
Мені ж сніги
Засипали вже чуб.

Мов до вінця ідеш,
Пропахнута весною,
Вітрець, як паж,

Твою фату несе.
Я запізнився
На побачення з тобою.
Я запізнився...
Ось і все.

* * *

З тобою зустріч в нас остання –
Здається, сказано усе...
А завтра електричка рання
Мене далеко відвезе.

Сьогодні в нас прощальна зустріч:
Чи щось сказати, чи мовчать?
Дві тіні блимають на люстрі,
Дві тіні блимають в очах.

Чи ми близькі, чи ми далекі? –
Я розібратися не зміг.
Ми – як неспарені лелеки,
Яким уже не до утіх.

Ми не вмістились в звичну раму
Відносин, прийнятих навкіль...
Тож не збагну: це справжня драма
Чи примітивний водевіль?

ДВІ ТІНІ

Дві гострі тіні
На німій стіні...
Стоїть між ними
Невблаганне «ні».
Те слово, наче меч,
Неначе гостра грань,
Відтяло голови
Тремтливих сподівань.
Натомість ніжності,
Що у душі жила,

З розмаху у лице
Ударили слова.
Безжалісно отак
Між ними стало «ні».
...І щезла тінь одна
На біленій стіні.

УСЕ ВЖЕ СКАЗАНО

Усе вже сказано
І переказано.
Тобі – в цей бік іти,
А в той – мені,
Єднальну ниточку
Уже розв'язано,
Вино вже випито –
Сльоза на дні.

Мені валізу взять –
Усе, що маю я,
Тобі – пальто надіть
І шаль свою...
Ну, ось, здається, все...
Чого вагаємось,
Чого не йдеш, не йдеш
І я стою?

Слова ліпилися
І розкришилися –
Шляхи розходяться
До млосних тиш.
Лише німе «прощай»
Сказать лишилося.
Та я чомусь мовчу...
І ти мовчиш.

Отака вже повість
Нашої любові...
У вечірніх сутінках
Постаті німі.
Буде в ній продовження,

Стихнуть в серці болі? –
Ви самі додумайте,
Визначте самі.

ЗВИКАЮ ДО САМОТНОСТІ

Звикаю до самотності,
Звикаю я без тебе.
Відходять спомини усі,
Неначе так і треба.

І телефон мовчить уже
Увечері і зранку,
Немов од болю береже
Мої душевні рани.

Мінорна післямова ця
Веселого роману.
Хотілося і хочеться
Розв'язки без обману.

Хай буде так, як сталося,
І жалкувать не треба.
Звикаю до самотності,
Звикаю я... без тебе.

* * *

Що сказати мені? – отака
Притча наших любові й розлуки.
Зосталася холодна рука,
Де теплом були з'єднані руки.
Ні, не треба ні жестів, ні слів,
І сльоза також нам не товариш.
Відгорів той вогонь, відгорів,
І його вже нічим не розпалиш.

* * *

Від мене подруга пішла –
Не лихо, та гірчинка в роті...

Хоч не були ми два крила
У спільнім лагіднім польоті.

І все ж щемить чоловікам,
Коли жінки їх покидають...
В надривному польоті сам,
Чи долечу до небокраю?

І в голові якийсь туман –
Тут логіка вже неспроможна...
Жінки... Як важко з ними нам,
Але й без них ніяк не можна.

КОХАННЯ ЗАВЖДИ СВЯТЕ

Для неба я, може, грішниця,
Перед тобою – свята.
І хай так навіки залишиться
На будень і на свята.
Всміхатись того не примушую,
У кого душа в злобі.
Свою пломенисту душу я
На руки кладу тобі.

Неначе кружляли танцями
Літа і дівочі дні.
А диво прийшло і сталося –
І я не жалкую, ні.
Розказувать все по порядку вам
Не хоче погляд німий.
Хай лишиться іншим загадкою,
Що знаємо тільки ми.

Словами не граюся пишними,
Та хочу сказать оте:
Любов не буває грішною,
Кохання – завжди святе.
І, може, когось утішу я,
Хоч судження це просте:
Любов не буває грішною,
Кохання – завжди святе.

МОРСЬКА ЦАРІВНА

Я дивився, як тебе
Обняла моря теплого хвиля,
Цілувала тебе
В звабні губи й гладеньку щоку...
І мені захотілось
У любові того ж божевілля,
Захотілось тебе –
Отаку, отаку, отаку.

Але море з обійм
Не бажало тебе відпускати.
Ти кохалася з ним,
Млосна хвиля торкала грудей.
Як царівна морська,
Сотворяла небачене свято...
Я гукав... Але ти
Вже не чула звичайних людей.

* * *

До мене ти прийшла у сни
Такою молодою,
Мов квітка ранньої весни,
Що вмилася водою.

Здавалося – давно забув
Все, що було між нами.
І раптом сон... мою журбу
Розшив златкольорами.

Назустріч бігла ти мені –
Така струнка і гожа...
Те, що побачив я ві сні, –
Було на правду схоже.

Порвалась нитка забуття
Кохання і спокути...
То дійсно – справжні почуття
Нелегко нам забути.

* * *

Як часто загортаємось дрібницями,
Що заважають вірити й любить.
Чого нам сердитись і на́що злитися,
Коли вогонь у серці ще горить?

Сьогодні в тебе очі злі й нахмурені,
І чорна хмара в душу нависа...
Але завжди за дощовими бурями
Ясніють сині й чисті небеса.

Хоч ти колюча і пекуча нині,
Та злість піде: була — і не була...
І, посковзнувшись на своїй гордині,
Прийдеш ти знову до мого тепла.

* * *

Ти снилася собі, а я — собі...
Давай же обміняємося снами,
Щоб ніч, що тихо грає на трубі,
Не стала передільчо поміж нами.

Тобі хоча у сні я розкажу,
Що серце розчароване тривожить:
Ми перейшли давно якусь межу,
А повернутися назад ніяк не можем.

Несемо вдвох важкий тягар вини,
А скинути не вмієм чи не хочем...
Тому і не приходимо у сни
Один до одного у колисанці ночі.

ВІДГАДУЮЧИ РЕБУС

Зайшов... Низенькі стелі
І музики рефрен.
Простягує коктейлі
Джигунистий бармен.

Прискорюю напоєм
Повільний біг хвилин.
Накритий стіл на двоє,
А я сиджу один,

Відгадуючи ребус:
Чи ти прийдеш, чи ні...
І думаю — чи треба
Усе оце мені?

НІБИ НЕДАВНО

Звучало літо у зеніті,
Як музика морської хвилі.
А ми раділи, ніби діти,
Зустрівши день на небосхилі.

А ми — безпечні і щасливі,
Та ще закохані по вуха...
Тоді нас в ніжному пориві
З'єднала нічка-шепотуха.

І в очі нам дивилось сонце,
І чулось радісне сопрано...
Ой, Боже, як було давно це,
І разом з тим — немов недавно.

БИТВА

Ти виграла в цій битві, я програв.
Перед тобою опустив знамена...
В твоїх очах ще пломінь од заграв,
І попіл битви сиплеш ти на мене.

Ти гордо йдеш, не глянувши в мій бік,
Опісля гуркоту даруєш білу тишу...
У іншім випадку я б душу болем спік,
А нині, переможений,— я тішусь.

СПІВАНКА

Я лице не відверну.
Ой ти леле-леле...
Не люби мене сумну,
А люби веселу.

З понеділка на четвер
Не розтягуй гуми.
Ти люби мене тепер,
Поцілуй у губи.

Сумніви вже завелись
В давній обіцянці.
Не відсовуй на колись
Ти весільні танці.

Без усякої злоби
Я промовлю, звісно:
Ти сьогодні полюби –
Завтра буде пізно.

РОЗКАЖИ МЕНІ КАЗКУ

Розкажи мені казку циганської ночі,
Як ворожить зоря на зеленій воді.
З тої казки іти, я признаюсь, не хочу,
Бо тоді ми були ще такі молоді.

Розкажи мені казку палкої любові,
Де щасливий кінець, хоч початок гіркий.
Розкажи мені казку – я послухаю знову,
Бо в моєму житті все, на жаль, навпаки.

Хай віконечко казка у забуте відчинить,
Де веселий кобзар чеше кручений вус,
Де за муром-стіною заховалась дівчина,
Що судилась мені, а дісталась комусь.

Розкажи мені казку наївну, дитячу,
Де Телесик малий на маленькім човні.
Як у скло чарівне, я у казці побачу,
Що було, і що є, і що буде мені.

ТОЙ ВЕЧІР

Ми були зовсім наївні,
Нас не торкала печаль.
І твоя юна чарівність
Сяяла, мов пектораль.
Можна казати багато,
Дні нам дивились в анфас.
І пурпурова троянда
Враз розцвіла поміж нас.

Як нам забути той вечір,
Ніжністю пахли вуста.
Звабою впала на плечі
Кіс твоїх хвиля густа.
Як нам забути той вечір,
Зорі коханих очей.
Тільки чому недоречно,
Все це в минулому вже?

Лінії давніх сполучень
Десь розійшлись в далині.
Тільки той вечір жагучий
Ні, не забудеться, ні.
І в безнадії раптовій,
В сірих вогнях суєти
Хоче душа до любові
Знову в той вечір прийти.

* * *

Ой як пахнуть квіти пізні.
Чи мені здається, може?..
Ми з тобою дуже різні,
Й водночас ми дуже схожі.
Відгадаємо не скоро
Цю життєву теорему:
Чом нелегко бути поруч,
А ще важче буть окремо.

В серці пісня незвичайна
Мов надвоє розкололась...

На своє сумне мовчання
Покладу твій чистий голос.
Тихий вечір над водою
Зорі кидає до неба...
Ой нелегко буть з тобою,
Та ще важче буть без тебе.

ЦЕ ТІЛЬКИ ЗДАЛОСЯ

Навколо сріблясто
Від снігу і мрій.
І ти біля мене
У шалі своїй,
І сани несуть нас
У ніч новорічну.
Так солодко-солодко,
Щемко й незвично.

Копита об лід,
Гей, чеканно звучали,
Неначе з вином
Кришталеві бокали,
І ти притулялась
До мене щокою,
Бо коні летіли
Стрілою швидкою.

І раптом все щезло.
Один у кімнаті,
За вікнами осені
Барви строкаті.
А сани, і шаль,
І сріблясте волосся –
Це все я придумав...
Це тільки здалося.

* * *

Коли приходить листопад
І в очі б'є колючий вітер,
Вернутись хочеться назад –
У тепле і ласкаве літо.

Коли згаса в душі любов –
Не відгукнуть, не докричати...
Так хочеться згадати знов
Її, в два полум'я, початок.

СТРІТЕННЯ

Весна й зима зустрілись тихо,
Та ще зустрівся з ніччю день.
І рання всміхнена відлига
Вже засковзалась до людей.

Ми стрілись теж на цій дорозі,
Як та весна, як та зима...
Але сніжить ще і морозить –
У нас ще стрітення нема.

ПРОФІЛЬ

В безсоння кави я наллю,
А ніч – як песик волохатий...
Боюся вимовить «люблю»,
Щоб того слова не злякати.

Це відчуття чи почуття?
Різниці в цих словах чимало.
Я серцем ще не прочитав,
Що поглядом ти написала.

І все ж малюю профіль твій
На фоні синього туману...
Тебе лише веду до мрій –
Напівчужу, напівкохану.

* * *

Тобі я не суддя, який не зна жалю,
Тебе любив, любив і, може, ще люблю.
Та не моя вина, ой, не моя вина,–
Що нас обман обвив, як чорна пелена.

Я не господар твій, таких не маю прав,
А грішний лише тим, що так тебе кохав.
Чому любов мою не зрозуміла ти?
Ти вільна птаха вже – лети собі, лети.

І ЗНОВУ Я ВОСКРЕСНУ

Перев'яжи душевним словом рану,
Що в серці від лихої суєти.
І все болюче, кляте і погане
Нехай закриють ніжності бинти.

Вертепний день і плаче, і сміється,
І точить зла покривлені ножі...
Зневірою моє пробите серце
Коханням вірним ти перев'яжи.

Перев'яжи мій біль поривом чесним,
До рани приклади з роси траву.
Перев'яжи... І знову я воскресну,
Для себе і для тебе оживу.

МЕЛОДІЯ ЛЮБОВІ

Де хвиля музикального прибою,
Де краплі моря прямо у лице –
Мені було так солодко з тобою
І ти мені шептала теж про це.

Але нічого вічного немає,
Бо відпливає літа пароплав.
Південна ніч те в сутінки ховає,
Що ти сказала і що я сказав...

Нам через зиму треба йти до літа:
Не знаю, чи зустрінемось, чи ні.
Але усе це знову повторити
Так хочеться, так хочеться мені.

Як обійти розлучницю-брюнетку,
Що знає свій секрет розлий-води?

Давай із пірсу кинемо монетку,
Щоб все згадать й вернутися сюди.

* * *

Бува, лечу у високості,
Частіш — в тенетах суєти.
Мене і в радості, і в злості
Сприймай відкритим серцем ти.

Не треба гніватися, злиться:
— Куди ідеш? Чого ідеш? —
Моя душа — це таємниця,
Признаюся, для мене теж.

Буваю ніжним я, і лютим,
І тихим, ніби птахолов...
Сприймай усе, як має бути,—
І я повірю у любов.

БУКЕТИК АЙСТР

Осінні квіти — чарівничі:
Береш у руки — обпече.
І світлий відблиск на обличчі,
І легкість літ — через плече.

Куплю букетика на розі
І долю спробую ще раз.
Зніяковіло, у тривозі
Прийду, паняночко, до Вас.

Візьміть — це скромно, але чесно,
Не відверніться — Вас прошу.
Усі красивості словесні
В книжках лишив на стелажу.

На жаль, забув я їх завчити.
Німий — підвладний всім дивам.
Та хай ці айстри, хай ці квіти
Усе за мене скажуть Вам.

* * *

Комусь хотілось написати,
Когось хотілося позвать...
Накритий стіл посеред хати,
Самотньо тарілки стоять.

І я один... І більш нікого –
Відчуть самотність довелось.
Дивлюся в шибку на дорогу:
А може, хтось? А може, хтось?...

* * *

Ні, я не сміюся, не плачу,
Мовчу під зеленими кронами,
Бо наша любов, як задача,–
Задача з двома невідомими.

Дивлюся на небо, угору,
Та в серці не чую високості.
З тобою, здається, я поруч,
Але з почуттям одинокості.

РУКИ СВОЇ ПРОСТЯГНИ

Росте бузок з цупкого кореня
І зацвітає біло-біло...
А в нас не все ще договорено,
А в нас не все ще зрозуміло.

Любов озветься насолодою,
А потім серце тужно мучить.
Я пташкою злітала гордою,
А нині падаю із кручі.

Цвіте бузок, розносить пахощі
І нас запрошує з тобою...
Не дочекавшись, тихо падаю
Із висоти любові й болю.

Падаю, падаю, падаю,
Падаю вниз з висоти.
Тільки любов'ю — не зрадою
Можеш мене ти спасти.

Падаю... Небо вже хилиться.
Любий, поглянь і збагни:
Щоб од зневір не розбилася —
Руки свої простягни.

КОЛАЖ

У осені похмурі лиця...
Їду, закутавшись в пальто.
А біля мене поруч мчиться
Мадам на імпортнім авто.

Її стрічав я теплим літом,
Чи це придумало перо?
Вона — з валютної еліти.
А я? А я поет — з метро.

Авто промчало... Погляд пише:
— Простіть, мадам,— та я не ваш.—
Всміхнувся, бо мене потішив
Цієї зустрічі колаж.

— Моя ти? Рито-Маргарито,—
Згадався цей мотивчик знов...
Хтось повернувся знов у літо,
А хтось — до осені пішов.

ЛИШ ОДНЕ КОХАННЯ

Темна ніч на білу землю впала,
Розстелила хусточку зірчасту...
Я любив і ти мене кохала —
Серце мліло од земного щастя.

Тільки все минається, проходить,
Тільки все, на жаль, не довговічне.

Молоде вино п’янкої вроди
Залишилось спогадом суничним.

Коні часу рвуть вудила,
Рвуть вудила, будять тишу...
Чорна ніч вже посивіла,
Білий день вже потемнішав.

Та пірну в життєву гущу,
Подивлюся правді в вічі:
В цьому світі все минуще,
Лиш одне кохання вічне.

ОСІНЬ

Весна буває у любові,
Буває осінь.
Що золотилося у слові –
Не відбулося.
Бувають зустрічі неждані
Та ще прощання...
А у прощанні, у прощанні
Струна печальна.

Дивлюся у вікно вечірнє,
Питаю: хто там?
Озвучилася без причини
Мінорна нота.
Хоч почуттів ховать не вмію,–
Не знаю й досі:
Чи це любові ностальгія,
Чи просто осінь?

ТВОЇ ГУБИ ГІРКІ

Твої губи гіркі, наче ліки від кашлю,
І не знаю я сам, чом тулюся до них?..
І не хочеться згадувать прикрість вчорашню,
Щоб нестерпності вітер у грудях затих.

Чи повірю колись в магнетизми стосунків,
У пекучість очей і мінливість перук?..
Серце щемко болить і шука порятунку –
Та іде знов до ґрат твоїх сплетених рук.

А загадка складна, а відгадка – коротка.
І не знаю: любов – то спасіння чи гріх?
Ти змішала усе: і гірке, і солодке...
Те чаклунське вино п'ю із губ я твоїх.

А душа в дірочках – ніби вселений шашіль,
Я у сумнівах весь – і коли це мине?
Твої губи гіркі, наче ліки від кашлю...
Може, саме вони порятують мене.

ЗГАДАЙ

Згадай про мене після мене,
Тоді, як спомини прийдуть,
Лишаючи життєву суть
І позабувши все буденне.

Згадай про мене, як захочеш,
Неначе ми були рідня,–
У білій колотнечі дня
І в темному безсонні ночі.

Згадай ті іскорки вогню,
Які горіли – не згорали.
А нині порохами стали,
Що сипле вітер на стерню.

Згадай серед буденних справ,
Коли ти будеш навіть з іншим...
Скажу, мені не треба більше –
Лиш усвідомить: хтось згадав.

БІЛІ ТРОЯНДИ ЗИМИ

Білі троянди у сквері зими
Нам завиднілись з тобою.

Білі троянди. А тому, що ми
В холод зігріті любов'ю.

Білі троянди і ласки, й снаги
Доля серцям дарувала.
Білі троянди — хоча навкруги
Снігу жорсткі покривала.

ЯК ГАРНО ПАДАЮТЬ СНІЖИНКИ

Як гарно, коли падають сніжинки,
Віщуючи різдвяну благодать.
А біля тебе йде красива жінка
І очі в неї ніжністю горять.

І випадково до руки торкнешся,
Забувши про доречності і суть...
І відгукнеш пахким ім'ям «Олеся»,
Хоча її давно так не зовуть.

Захочуть губи ту щоку зігріти,
Ковтнути з кухля згублених принад...
Як добре, що лишилась крапля літа
І гріє нас в цей білий снігопад.

ТИ ТАКА, УСЯ ТАКА

За відвертість вибачай, та таку вже маю звичку,
І не треба для любові нам порівнювать літа.
Ти така, уся така — як червнева полуничка,
Як пахуча матіола, що надвечір розцвіта.

Від стрічання до стрічання простягаю щиро руку,
Не журися, посміхнися, милі очі не печаль.
Тільки що робити нам — знов чекає нас розлука,
Невсидющу долю знову манить-кличе дальня даль.

Повторю іще раз слово: ти найперша і остання,
Лиш розлукою, кохана, ніжне серце не порань.
А дороги, а дороги — це лиш знаки додавання
Поміж нашим розставанням і принадою стрічань.

СУМНА ІСТОРІЯ

Ми – мов розділені ґратами.
З полум'я – купка золи...
Щось по дорозі ми втратили,
Втратили і не знайшли.

Ниточку вже перерізано,
І врізнобіч – я і ти.
Стала вузькою доріженька –
Поруч по ній не пройти.

Простір заповнений ватою
І затуманилась гладь...
Тільки не слід винуватих нам
В цьому фіналі шукать.

Все відійде... Тільки лишиться
В серці запечений знак,
Бо наша доля-насмішниця
Розпорядилася так.

ЧАС МЕЛАНХОЛІЇ

Час меланхолії і тиші...
Жаринка тліє у золі,
Хоч ти давно уже із іншим,
Бо ми спалили кораблі.

А що спалилось – не воскресне,
Хіба що видивом майне...
Чого ж те видиво небесне
Щораз хвилює так мене?

І згадки, наче ворожбити,
Різьблять морщинки на чолі...
Та ні! Не будем ворушити,
Бо ми спалили кораблі.

ГУД БАЙ

Гуд бай, моє кохання –
Прийшло і відійшло,
Як тінь швидка, неждана,
Як злякане крило.

Минулося раптово,
Пішло за небокрай
І залишило слово,
Якесь чуже: гуд бай.

Історія банальна
Помножена на сто.
І вогники прощальні
Вечірнього авто.

А що, а що там потім?
Не знаю, не питай...
На нескінченній ноті
Звучить одне: гуд бай.

* * *

В житті багато видумав сюжетів,
Де жар кохання розсипа тепло.
Я в них повірив – бо такі поети,
Неначе дійсно так воно було.

Та одкровення підійшла година:
Тепер признаюсь без плачу і зла,
Що та любов – велика і єдина
Пішла кудись й до мене не прийшла.

ЛЕГЕНДА ПРО СКУЛЬПТОРА

Замріяний митець на світі жив,
Шукав любов – вона йому приснилась,
І він її по пам’яті зліпив,
У глину влив тепло живого тіла.

І закохався в зліплену модель,
В тендітну руку і вуста жагучі.
Шукав подібний образ між людей,
Та все не те на сцені перекручень.

Поставив цю найкращу із скульптур
Під образами, де пучок калини...
Вона журилась з ним у дні зажур,
Йому всміхалась в радісні хвилини.

Літа спливали, як швидкий потік.
Він чув скульптури дихання і голос...
Коли ж повіки затулив навік,
Його творіння також розкололось.

ДЕ БЛУКАЄ ЗАДУМЛИВА ТІНЬ...

(Мелодія)

Щось під серцем щемить,
Не озвучене словом ласкавим,
Прагне вогко зрости
У весняну пахучу теплінь
І мене повести
На озорене місце за ставом,
Де твоєї любові
Блукає задумлива тінь.

Повести... понести,
Застелити в чекання доріжку
І в косу заплести
Чисту віру з намиста зорі.
Засвітити в очах
Молоду, наче травень, усмішку
Й теплу ніжність гойдать
На ласкавих листках яворів.

Ні, надіє, не зви,
Бо та тінь не озвучиться словом.
Не покличе мене
Соромливою ласкою рук.

Тільки ніч угорі
Пролетить, наче птах, загадково,
Залишивши мені
З давнини нерозгаданий звук.

ЛЮБИ МЕНЕ, ЛЮБИ

А поміж нами все було:
І холод, і живе тепло,
І ніжність без межі та міри,
І тінь болюча недовіри.
А серце тішать, серце мучать
Слова м'які, слова колючі.
Ой, поміж нами все було,
Було і впало на чоло.

Чого в коханні більш: утіхи чи журби? –
Озветься знову світ загадкою німою.
Але тобі кажу: люби мене, люби,
Люби мене, люби, допоки ми з тобою.

Гіркоту згадувать не слід –
Хай згубиться до неї слід,
Бо хто забуде, хто пробачить,
Тому колись Господь віддячить.
Нехай нас більше вже не мучать
Слова пекучі і колючі.
Нікчемні злість та суєта,
Лише любов в житті свята.

Чого в коханні більш: утіхи чи журби? –
Озветься знову світ загадкою німою.
Але тобі кажу: люби мене, люби,
Люби мене, люби, допоки ми з тобою.

ПОМІЖ МНОЮ І ТОБОЮ

Поміж мною і тобою
Вкрита сивою габою
Гора.

Передільно поміж нами
Встала мовчки яворами
Жура.
Між косою смоляною
І моєю сивиною
Гроза.
Між твоїм безпечним зором
І моїм німим докором
Сльоза.

За усі мої печалі,
Що бентежно прокричали,
Прости.
Бо давно в очах у мене
Не весняне, не зелене –
Лиш ти.
Між косою смоляною
І моєю сивиною
Гроза.
Між твоїм безпечним зором
І моїм німим докором
Сльоза.

ЗАКОН ЗИМИ

Зимовий вечір... Двоє лиш...
В кутках – шматочки тьми.
І я мовчу, і ти мовчиш –
Такий закон зими.

Погладить хочу по плечу,
Прогнати словом сон...
Та ти мовчиш і я мовчу –
Такий зими закон.

ВИ ВСЯ У БІЛОМУ

Ой не вперше за мріями бігли ми,
Позабувши усе, що було...
Ви вся в білому, білому, білому,

Як м’яке лебедине крило.
Через роки місточок нетесаний
Піді мною хитався не раз...
Ви так близько, близенько, близесенько
І далеко отак водночас.

Після зливи, нежданої повені
Протекла голуба течія...
Ви, здається, чимсь трохи схвильовані?
Ви чиясь чи іще нічия?
Захотілось сміятись і плакати,
Молодої торкнутись жури...
Та між нас розділовими знаками
Знов стоять різних літ кольори.

Час очима правдивими дивиться,
Але очі, ті очі,— сумні.
Не судилося, ні, не судилося
Бути разом із вами мені.
В цьому світі чи всі долюбили ми? —
Не збагнути одвічних понять...
Би вся в білому, білому, білому,
А на мене багрянці летять.

ДНІ СНІГОПАДУ

Починаються дні снігопаду,
Теплих пальт і вовняних шарфів...
Уже осінь лишилась позаду,
І до тебе сніг стежку замів.

І не знаю: це радість чи смуток —
Заметільна холодна зима?
Як тебе з далини відгукнути,
Коли ти вже давно не сама?

Підніму парубоцький свій комір
І піду, де зими вітражі,
І у сніжний білитиму колір
Все, що темне було у душі.

І відчую те серцем і тілом,
Що лишилось за кадром зими.
Треба снігом окутатись білим,
Щоб у згадці зустрілися ми.

Щоб у серці озвалися струни,
Грало небо в очах голубе,
Щоб в снігурочці гарній та юній
Я пізнав незабутню тебе.

ТЕБЕ Я КЛИКАВ

Весна все вишивала в три узори,
Змивала з неба зимню каламуть...
Туди, де зеленіли осокори,
Тебе я кликав, а тобі — не чуть.

Вдягнула осінь золоті сережки
І на деревах розвела вогні...
Туди, де юність загубила стежку,
Позвала ти — та вже не чуть мені.

ПОГЛЯД

А вона була неповторима...
Щоб жіноче серце зачепить,
Кинув погляд... Але знову мимо,
Полетів мій погляд у блакить.

І пройшла по-царськи величаво,
І пішла загадкою у даль,
Заховавши очі за мовчання,
Наче за невидиму вуаль.

ПРИВ'ЯЛА КВІТКА

Я скажу, я повторюся знову —
Хоч на людях, хоч коли ми вдвох:
Ти моєї втіхи передмова,
Ти мойого смутку епілог.

Може, мовить хтось: прив'яла квітка...
Хай цих слів не стука долото.
Лише квітка, що на схилі літа,—
Пахне, як ніколи і ніхто.

Я БУВ ЗАКОХАНИЙ

Я був закоханий у тебе,
А ти — як птиця у світах:
То на землі, а то у небі,
А то вже на семи вітрах.

Я ніс крізь холоди і спеку
Твій образ, як весни мотив...
Тому, що ти була далеко,—
Тому тебе й не розлюбив.

* * *

Перемучусь, пересилю
І усе перетерплю...
Лиш прощання погляд синій
Заховаю від жалю.

Що судилось — те судилось,
Вже не викинеш — неси...
Тільки слово заніміле
Заховаю від сльози.

Гудить я когось не хочу,
Хоч пече — перепече...
Лиш сховаю власні очі
Від допитливих очей.

Попрощались, розійшлися —
І тепер — один... одна.
Та чого двояться лиця
В склі вечірнього вікна?

* * *

Зимі сьогодні половина,
А вже намерзлись досхочу...

Під комір лізе холодина –
Куди від неї утечу?

Рипить мороз, а снігу мало,
І на душі зимово теж,
Бо ти так холодно сказала,
Що більш до мене не прийдеш.

Мов, я – холодний та байдужий,
Неначе січень – льодяний...
І я, признаюся, не дуже
Відхрещуюся од вини.

Ми, певно, вдвох похолоділи,
Уже не віримо в тепло...
До необласканого тіла
Не приросте легке крило.

Чом дочекатися не в змозі
Весняних днів ні я, ні ти?..
Стоїть зима на півдорозі –
Ще їхать, їхать, ще іти...

ЖОРСТОКЕ СЛОВО

Жорстоким словом стрельнула у груди,
Щоб я упав, щоб покотився в рів.
І кров густа змішалася із брудом
Твоїх холодних і колючих слів.

Пронизаний неправдою і болем,
Зітру я кров, що ллється крізь губу.
Я виживу... Але уже ніколи
Не буду тим, яким раніше був.

Я СКАЖУ ТОБІ ДВА СЛОВА

Я скажу тобі два слова,
Ти одним відповіси.
Наша зустріч випадкова –
Ні утіхи, ні сльози.

Гляну я на тебе зблизька
І махну тобі здаля.
Підведу, як мовлять, риску,
Приспівавши: ой ля-ля.

Не дивись мені у спину,
Не дивись під ноги теж –
Все одно мене не спиниш,
Все одно не повернеш.

Ми з тобою зовсім різні –
Хоч би ходором ходив...
Я шукав своєї пісні,
Але це не той мотив.

* * *

Знервовані слова в лице кидаєш знову,
Згадавши, що було і не було...
Безсонну ніч віщує нам розмова,
Де на поверхні закипає зло.

Розгніваність ця забирає сили,
І обвивають світ слова-вужі...
А ти скажи магічне слово «милий» –
І я тобі всміхнуся від душі.

НЕ ГНІВАЙСЯ

Ти сьогодні не в дусі,
Ти така – не така...
В тебе очі пекучі
І розмова гірка.
Не даєш ти сказати
І мовчать не даєш.
В чому я винуватий? –
Не збагнуть мені теж.

Не гнівайся, не гнівайся –
Всміхнися знов мені.
В житті, як у природі, теж

Бувають хмурі дні.
Не гнівайсь, невдоволення
Хай душу не шкребе.
В очах твоїх розвидниться –
Бо я люблю тебе.

Ти сьогодні гаряча,
Як пекучий окріп,
Від твоїх передбачень
Я оглух і осліп.
Не приймаю до серця
Все, що мовиться, я...
Ні, не гнівайсь, не сердься –
Все одно ти моя.

ЧИ ТИ ЛЮБИЛА?

За мною ходить якийсь мотив –
Нема кінця, нема начала.
Чи ти любила, чи я любив,
Чи просто з ночі скрипка грала?

Вже захололо очей тепло,
Вже загубивсь привітний вираз...
Усе минуло, все відійшло,
Німе питання залишилось.

Скажи, любила ти чи ні?
Чи просто гралася словами,
Які згоріли у вогні
Десь посередині між нами?

Скажи, любила ти чи ні?
Це хитра маска чи потреба?
О, як важливо знать мені,
Щоб знов повірити у себе.

В житті медовість відійшла,
І повернути це несила.
І тільки тиша... І слова
У запитанні: чи любила?

ЗЛА ЛЮБОВ

Любов й добро – це поняття співзвучні.
Хіба любов замішана на злі?
Крикливість, сварка та слова пекучі –
І зорі в небі робляться малі.

Ні, після слів образливих, колючих
Я не сприймаю вже цілунку смак,
Бо зла любов не тішить – лише мучить,
До серця не притулиться ніяк.

КОЛЮЧИЙ І ПЕКУЧИЙ

Я думаю, що не усе ще втрачено,
Не згасло полум'я ще від буденних злив.
Хоч роздратовано ти мовив «до побачення»,
Але відкритими все ж двері залишив.

А ти колючий і пекучий нині,
Та злість піде: була – і не була...
І, посковзнувшись на своїй гордині,
Прийдеш ти знову до мого тепла.

В ЖОВТІМ ЛИСТІ

Ми загубились в жовтім листі –
Немає тут, немає там...
Забулися слова врочисті,
Які весна казала нам.

Усе лишилося позаду –
Кудись віддаленіла ти.
Дощі багряні листопаду
Минуле хочуть замести.

ТІНЬ НА СТІНІ

А ти пішла, щоб більше не приходить –
І стишились у слові голосні...
Лиш скрип дверей, немов короткий подих,
І тінь тонка від тебе на стіні.

Ця ніч з очей іде чомусь поволі –
Не хоче день покликать до турбот.
І я не знаю: все це – поклик долі
Чи в суєті буденний епізод?

Пішла ти, хоч, напевне, і чекала,
Щоб я озвався: мила, не іди...
Та виллялось шампанське із бокала
І стало просто краплями води.

Не прокляну і не скажу погано,
Бо щось іще не вмерло в глибині.
А ти пішла, як і прийшла – неждано,
Лишивши тінь в душі і на стіні.

Я ЛЮБИВ І ТИ МЕНЕ КОХАЛА...

Темна ніч на білу землю впала,
Розстелила хусточку зірчасту...
Я любив і ти мене кохала –
Серце мліло од земного щастя.

Тільки все минається, проходить,
Тільки все, на жаль, не довговічне.
Молоде вино п'янкої вроди
Залишилось спогадом суничним.

Коні часу рвуть вудила,
Рвуть вудила, будять тишу...
Чорна ніч вже посивіла,
Білий день вже потемнішав.

Та пірну в життєву гущу,
Подивлюся правді в вічі:
В цьому світі все минуще,
Лиш одне кохання вічне.

У БУЗКОВОМУ ЗАЦВІТТІ

Все у бузковому зацвітті, –
Піди вперед, вернись назад.

І ми, любов'ю обігріті,
Вдихаємо цей аромат.

А у травневому співзвуччі
Чуть соловейка голосок.
...Й твої вуста, такі пахучі,
Теж розквітають, як бузок.

Бузковим стало навіть небо –
Нам стелить стежку напростець
А що?.. А що?.. Чого ще треба
Для двох закоханих сердець?

* * *

Шукаю згадку на сумних алеях,
Де осінь лист багряний розстеля.
Колись ходив із мрією своєю
Тут, де коханням шелестить земля.

Дощі все змили... Щезла давня мрія...
Іду і зупиняюся на мить,
Не розуміючи, – далека згадка гріє
Чи серце одиноке холодить?

ПРОХАННЯ

Ти ніби мавка-чарівниця:
Побачив – і немов завмер...
Дай біля тебе обігріться,
Бо біля інших – я замерз.

Зійшлись стрічання і розлука
В твоїх долонях молодих...
Дай обізватись чистим звуком,
Бо біля інших – я затих.

Ти глянула – пахтіють квіти
І лине музика без слів...
Дай біля тебе заясніти,
Бо біля інших – потемнів.

Хоч очі з тихою журбою,
Та зваба у журбі своя...
Дай біля тебе стать собою,
Бо біля інших я — не я.

* * *

Кого я любив — у житті загубив...
І вріс у терпіння та звичку.
Затихнула пісня — лишився мотив
І спомин, як запах суничний.

Кого я любив — за туман відійшло
І вже не змогло повторіться.
І те невимовне, небесне тепло
Закрили байдужості лиця.

Кого я любив... Пригадалось ім'я,
Та вголос не хочу казати.
І все-таки, все-таки втішений я:
Вписалась любов в мої дати.

Колись я любив... Це дарунок століть,
Не треба ховатись у нішу.
Я знов повторю вам: любіте, любіть
І знайте — це найголовніше.

ПОХОЛОДАЛО

Похолодало, похолодало
Чомусь між нами.
Осінній дощ розбив дзеркала —
Лишились плями.

Похолодало, похолодало —
Вже не зігріться.
Журба напнула покривала
На наші лиця.

Похолодало, похолодало —
І осінь плаче.

Хоча було іще недавно
Усе інакше.

Похолодало, зробилось зимно
І якось сумно.
І, певно, кожен вже сам нестиме
Емоцій сумку.

У цім спектаклі без начала
Лиш дві особи...
Похолодало, похолодало –
Ну, що поробиш?

* * *

Зацвіли настурції весною,
Пишні мальви влітку зацвіли.
Може, зацвітемо й ми з тобою,
Лиш себе запитую: коли?

Може, як зазолотиться осінь,
Може, як прийде уже зима.
Може, зацвітемо на морозі:
Мить одна – і цвіту вже нема.

* * *

Здорова будь,
Мене забудь –
Неначе не було.
Густий туман,
Немов обман,
Обвив моє чоло.

Не оглянусь,
Не повернусь –
Хай буде так, як є.
Не повезло –
Спалив крило
Об вогнище твоє.

Життя не раз
Навчало нас –
Згадав уроки ті:
Коли удвох –
Переполох,
То краще в самоті.

КРОК ДО ЩАСТЯ

Ти сказала: не знайшла я щастя,
Заперечувать не випало мені.
Щастя – гостя не така і часта
В наші стресові нервові дні.

Може, у словах цих суща правда,
Та завчімо мудрості урок:
Той, хто прагне щастя, дуже прагне,–
Мусить сам зробить до нього крок.

ШЕПОЧЕ ВЕЧІР

Шепоче вечір таємничо
І зорі сипле з верховіть.
Біля жіночого обличчя
Так хочеться вуста зігріть
І скинути ходульну маску,
Яку ми носимо роки,
Відчути просто щиру ласку
Легкої, ніжної руки.

У вечір волошково-сірий,
Коли бузковий пах густий,
Душа так хоче на довіру
Довірою відповісти,
Відчуть мелодії органні,
Розвіять сумніви пусті...
І не засохнуть у чеканні,
І не втопитись в самоті.

ЧЕРВОНІ ЯГОДИ ШИПШИНИ

Не треба сьогодні
Сидіти у хаті,
Бо осінь малює
Пейзажі строкаті –
Такий вернісаж.
Я кличу тебе –
Підем разом зі мною
Туди, де шипшина
Горить під горою –
Осінній пейзаж.

Чого ми зустрілись,
З тобою зустрілись,
Як квіти найкращі
Уже відгоріли? –
Пахуча луна.
Хоч літа сурма
Відзвучала у небі,
Та манить, та гріє
І кличе до себе
Шипшина одна.

Червоні ягоди шипшини –
Ходім туди, ходім туди,
Де зустрічань німі стежини
Ховають згублені сліди.
Червоні ягоди шипшини –
Немов твої корали губ.
Як люба ти мені, дівчино.
Скажи – чи я для тебе люб?

ВИПАДКОВЕ КОХАННЯ

За столиком ми п'ємо пиво
І відганяємо журбу.
Ти, загадкова і вродлива,
Любов'ю змащуєш губу,
Щоб я від тебе не відходив,
Забувши низку власних справ,

Щоб я біля твоєї вроди
Днював весь час і ночував.

Дим сигарети тихо тане
У прибережному кафе.
І музика старого танго
Хитає тих, хто «під шафе».
Ховають очі таємницю.
І море дивиться у скло...
А завтра буде тільки сниться,
Усе, що трапилось... було.

* * *

По сей бік — жовті ліхтарі,
По той бік — вечорова темінь.
Я на побачення до тебе
Приходжу знов о цій порі.

Приходжу, щоб тобі сказать,
Що ти мені приснилась знову,
Та не озвучується слово.
Лише на серці — благодать.

На грані світла і пітьми
З'являєшся у синій шалі,
Постоявши, відходиш далі...
Отак розходимося ми.

Тебе сприймаю вже на дотик,
Уже, здається, полюбив
Твоїх очей сумний розлив...
Хоча й не знаю: хто ти, хто ти?

БУЛО КОХАННЯ

Було кохання... Все немов прекрасно,
Та мовиться в минулому — було...
Було кохання, та чомусь погасло
І зморшкою упало на чоло.

Ні, не рахую — перше, друге, третє...
Розбіглися — ішло уже на те.

Чому ж об серце так болюче треться
Це слово непривітне і пусте?

Я не шкодую... Та душа тривожна
Не відгукнеться на веселий спів,
Бо знає те: сміятися не можна
На тризні відгорілих почуттів.

МІЖ НАМИ ВЖЕ ДАВНО ВІЙНА

Між нами вже давно війна,
Ти в наступі, я — в обороні.
Хоча крізь синяву вікна
Не помічають це сторонні.

Війна... І хто кого зборов? —
Слова як вибухи неждані.
Хоча у ній не ллється кров,
Та є глибокі в серці рани.

Криклива мова і гучна,
І злість, мов літаки незримі...
Між нами вже давно війна,
Тому й душа в гіркому димі.

РАПТОВА ЗУСТРІЧ

Те, що було,— туман заслав.
І раптом довелося стріться...
Дивився я — не пізнавав
Тебе у тій прив'ялій жінці.

Невже це ти? З принад твоїх
Нічого вже не збереглося:
Під очі сум півколом ліг
І посивіло вже волосся.

Невже це ти, яка у снах
Мене тривожила до щему?
...Стояла, м'яла у руках
Якусь авоську овочеву.

Злий час красу не береже,
Відходять молодість та сила.
І, певно, я не той уже,
Якого ти колись любила.

КОЛИСЬ БУЛИ МИ МОЛОДІ

Колись були ми молоді –
І грала кров в цупкому тілі...
Та відцвіли троянди білі,
Спливли віночки по воді.

Колись були ми молоді –
І гріло нам кохання губи...
Та день минувся ясночубий
І стали видива руді.

Колись були ми молоді –
І сонцем сяяли нам вікна...
Та нитку темну вечір виткав,
Що срібною була тоді.

Чом у осінній дрімоті
Не можемо про це забути,
Як чарував нас вогник рути,
Коли були ми молоді?

БЛИСКАВИЦЯ

Засвічу тобі ніч,
Щоб виднілися очі і лиця,
Обігрію твій день,
Щоб твоя не схолола рука.
Засвічуся в тобі,
Засвічуся, бо я блискавиця,
Недосяжних небес
Непокірна і горда дочка.

Як заблудиш у тьмі –
Покажу тобі вірну дорогу,
Лиш мене ти неси,

Як свою невгасиму свічу.
Я надію твою
І твою предковічну тривогу
Сяйвом чистим своїм,
Наче Божим хрестом, освячу.

Ще й до серця твого
Принесу я небесну утіху
І твій вік не схилю
До печалі, до злого жалю.
Та, як зрадиш мене,
Як пограєшся тільки для сміху,
Тим же віщим вогнем
Я безжально тебе спопелю.

БУЛО УСЕ...

Були вуста жагучі, спраглі,
Були в очах живі коралі
І наче з мармуру плече,
Де хвиля кіс униз тече.

І слово так сердечно звало,
Ясніло днем весни чоло...
Було усе: краса і зваба...
Лише любові не було.

ІЗ ВЕСНИ ДО ЛІТА

Зустрілись – розійшлися,
Зустрілись – розійшлися...
Але усе ж буває –
Зустрілись назавжди.
Минуле замітає
Торішнє жовте листя.
Бо у душі гарячій
Твої лягли сліди.

Усе перевернули,
Усе перекрутили –

Не схожа вже на себе,
Себе не пізнаю.
А в почуттях вихрястих
Натягнуті вудила,
І мрії дикі коні
Летять у даль твою.

Поміж розчарування
Так хочеться любити,
Так хочеться казати
Озорені слова.
І чоловічу мужність
До серця притулити,
Щоб між гіркого блуду
Була любов жива.

Я знов тебе зустріну,
Я знов тебе побачу –
І клен розпустить листя,
Той, що давно засох,
Тож побажайте, люди,
Просвітлення й удачі
Моїй святій любові,
Розділеній на двох.

Від весни до літа
Кличе стежка бита,
По якій до тебе
Я любов веду.
Від весни до літа
Трави з оксамиту,
Застилають цвітом
Вроду молоду.

* * *

Відцвіли вже квіти волошкові...
Але ти не сердься і не злись,
Що слова жагучої любові
Ніби вітром занесло кудись.

Хоч про ніжність не ведемо мови,
Голос пристрасті немов уже затих...
Та чуття не стерлись, як підкови
На копитах коней вороних.

ОСТАННІЙ ШАНС

Гірчить твій погляд в серці полиново,
Бо врізнобіч розводить доля нас.
Ми ж маєм право на останнє слово,
Любове, дай нам свій останній шанс.

Останній шанс – нічого більш не треба,
Ми знаємо, що він дається раз.
Останній шанс для мене і для тебе,
Бо ще вогонь кохання не погас.

Жорстокий час уміє розлучати
І між людей орать свою межу.
Останній шанс – не так уже й багато,
Але й не мало,– я тобі скажу.

Дивлюсь тобі у сині вогкі очі,
Де дві гіркі сльозини без прикрас,
І спраглі губи знов сказати хочуть:
Любове, дай нам свій останній шанс.

ТВОЇХ ОЧЕЙ ОЗЕРА

(З усмішкою)

Твоїх очей блакить-озера
Я, видно, не перепливу.
На вутлім човнику з паперу,
Де вірш про квіти і траву.

Але нащо тобі ті вірші,
Де старомодний кармазин?
В твоїх очей блакитнім вирі
Уже втопився не один.

Щоб не загинути в пориві,
Зберігши якось власну стать,
У хвилі сині та мінливі,
Пробач, не буду запливать.

ЗАПАХНУВ ЖАСМИН

Пахне в хаті жасмин –
На столі він стоїть...
І ти пахнеш сама,
Як жасминова віть.
Ти зваблива така –
Повз ніяк не пройдеш,
І просвітлена вся –
Наче ти без одеж.

Ой, жасминовий день
І жасминова ніч...
Тільки згадка оця
Вже з минулих сторіч.
Через даль, через час
Знов запахнув жасмин,
Хоч навколо зима
І сніги до колін.

ПОБУДУЙ МЕНІ СВІТ

Побудуй мені світ без обману і злості,
Де, як свічі, горять промінці доброти,
Де забуті казки щось нашіптують досі,
Що згубилось давно у юрбі суєти.

Побудуй мені світ із вінком до любові,
Там, де щирість спішить на високий поріг,
Бо так важко мені без цієї обнови,
Бо кохання помре і залишиться гріх.

Побудуй мені світ із прозорого неба,
Із вечірніх зірок і пахкої трави,
Бо мені в цім житті віри справжньої треба.
Посміхнися мені – і мене оживи.

Побудуй мені світ – і приходь сюди в гості,
Тільки спомини давні в душі не неси.
Ой, як добре нам буть без обману і злості,
Де горить ув очах свічка ласки й краси.

ЛЕТІЛА ПТАШКА

Летіла пташка
З крилом зеленим...
Як стане важко –
Приходь до мене.
А пташка друга
На землю сіла...
Підем до лугу,
Де пахне сіно.

Печаль – не горе,
Я заспокою.
Ой, буде добре
Тобі зі мною.
Слова прозорі
Зростуть, мов квіти,
Ще й будуть зорі
Нас веселити.

Летіла пташка
Та й сизувата...
Стрічання наше –
Трава прим'ята.
Та тільки біла
В траві сорочка...
Але про більше
Казать не хочу.

Зірниця рання
Згасає тихо...
Земне кохання –
Найбільша втіха.
Злетіла пташка

З крилом зеленим.
Як стане важко –
Приходь до мене.

* * *

Ніч пітьмою колеться,
Набива синці.
Ліхтарі у мороці,
Ніби в молоці.

Ніч... І лавка в скверику,
І вікно твоє...
І душі істерика
Спати не дає.

Бо душа (о, Господи)
Повна протиріч...
Під вікном недоспаним
Я один... І ніч.

МУЗИКА

За мною ходить якийсь мотив –
Нема кінця, нема начала...
Чи ти любила, чи я любив?
Чи просто з ночі скрипка грала?

Вже відхололо руки тепло,
Вже загубивсь привітний вираз...
Усе минуло, відійшло.
І тільки музика лишилась.

Тінь згадки щезла й відпливла –
І повернуть її несила...
І тільки музика. Й слова:
Чи я любив, чи ти любила?..

ЖІНКА

Вже жінка – не дівчатко,
Сивинка в косах темних.
А з нею і мовчати
Так легко і приємно.

Про почуття не каже –
Лише протягне руку
І в хусточку зав'яже
Твої печаль і муку.

Промінням сонця вмита –
Вся з гідності й покори,
Зуміє розділити
З тобою втіху й горе.

Скупа на зайве слово,
Та на добро багата.
І квітне волошково
Краса ще не прим'ята.

А на щоках неначе
Незірвані лілеї...
І сам немовби кращим
Стаєш ти біля неї.

ПІЗНЯ ЗУСТРІЧ

Зустріч наша пізня, як прив'яла пісня:
Пригадався наспів, стерлися слова.
Лиш обпалить серце – болем доторкнеться.
Все життя чекала, та була сама.

Ой, стрічання пізнє – не скоромне-пісне,
Бо в очах не осінь, а уже зима.
На стареньких струнах чується відлуння.
Доліта відлуння,– голосу ж нема.

Чого, питаю, стрілися так пізно,
Коли вже літо в осінь перейшло?

В моїм житті навиділося різне,
Але того, що треба,– не було.

Чого дороги наші не зійшлися
Тоді, як літо сіяло тепло?
Тепер губами хочем притулиться,
Та поміж нас холодне, мокре скло.

ЗАЛИШАЄТЬСЯ СЛІД

Пролетіла любов,
Щезла десь вдалині,
Не догнати її
На баскому коні.

Чого ж серце болить
І гуде голова? –
Бо лишила любов
Чорноброві слова.

Залишила сльозу
І приглушений біль...
Хто тепер відповість:
Звідки це і відкіль?

Ні, печальним очам
Дивуватись не слід,
Бо минає любов –
Залишається слід.

УСІ МИ ПРАГНЕМО ЛЮБОВІ

Біля річки за покосами,
Біля тихої води
На кораблику із осені
Я пливу туди-сюди.

А кораблик той хитається –
Не дістать рукою дна...
Виглядає, сподівається
На зустрічного човна.

Ще надіється, ще віриться,
Що погляне сонцем вись,
Та вода уже не гріється,
Не лоскоче, як колись.

Запливаю в жовті обрії,
У печаль, густу таку.
Чи пришле хтось вістку добрую
На багряному листку?

Усі ми прагнемо любові,
Чи юні, чи немолоді.
Усі ми як листки вербові
На темній і сумній воді.

ТВОЇМ ІМ'ЯМ

Тебе нема, а тінь лишилася,
І слів лишилася луна.
В душі лишилася, не загубилася
Кохання зірка осяйна.

Тебе нема, а тінь ворушиться
І каже щось – я чую сам.
А ніч засліплена, а ніч заглушена
Твоїм ім'ям, твоїм ім'ям.

ТИХА МУЗИКА ЛЮБОВІ

Помовчімо трохи, поглянемо в очі,
Бо серце крикливого слова не хоче,
Бо серце шукає ласкаву утіху.
Кохання не терпить ні крику, ні сміху.

Кудись заховаємо звички погані,
Щоб не перескочить критичної грані,
Опісля якої черствішають душі –
Уже не любов, а холодна байдужість.

Не будемо згадувать: винен – не винен,
Усе в цьому світі дрібне й швидкоплинне.
І тільки любов, її промені теплі
Спасти нас зуміють в щоденнім вертепі.

Не треба постійно шукать слова злого,
Бо все навкруги потемніє від нього.
Помовчімо трохи, поглянемо в очі...
Любов наша тихої музики хоче.

Я ТАК ХОЧУ БУТИ З ТОБОЮ

(Для жіночого голосу)

Так уже повелось:
Ми знаходимо менш, ніж втрачаєм,
Та життя не спиня
Свій бурхливий, нестримний потік...
Я зустріну тебе,
Будь для мене завжди незвичайним,
Будь жаданим мені
І сьогодні, і завтра, й повік.

І тобі відповім
Я ласкавістю спраглої ночі,
І тобі відповім
Добротою білявого дня.
На жасмінній воді
Щастя тихо для нас я наврочу,
Щоби віра й любов
Стали нам як найближча рідня.

Тож красиві слова
Відкладати не треба на потім,
Як холодні вітри
Нам журливих думок наметуть.
Я так хочу побуть
У твоїй чарівній позолоті,
В казці добрих надій
Я так хочу з тобою побуть.

* * *

І в літній день бува завія,
Коли любов твоя не гріє.
І в серці теж буває стужа,
Коли ти дивишся байдуже.

І в грудні теж буває тепло,
Коли взаємність стежку стелить.
Не настрахать вітрами злими,
Коли серця нерозділимі.

ЗУСТРІЧ

Ти була загадкова, як сон...
Та розходились наші колеса.
І я крикнув на всенький перон:
— Залиши хоч для мене адресу!

— Ми зустрінемось... Станція Т,
Як зайдеш до вечірнього залу...—
Я махнув головою... Проте,
Як доїхати — досі не знаю.

ЗАКОХАНІ СЕРЦЯ

Осінній кінь тупцює по траві,
І знов летить багряний лист за мною.
А я і ти — самотні долі дві,
Які ніяк не можуть буть одною.

Не відвернись — я все скажу тобі,
Знайду слова — ще не прив'ялі квіти,
Щоб ти моїй повірила журбі
І радість теж зуміла розділити.

Життя завжди ховає свій секрет...
Я відгадать все до кінця не можу.
Лиш образ твій, пунктирний твій портрет
В своїх очах я сто разів розмножу.

Знов поспішу до тебе навпростець,
Зайду в твій дім не випадковим гостем...
Єднання двох закоханих сердець –
Як гарно це... Але в житті – непросто.

КРИШТАЛЕВА НІЧ

(Для жіночого голосу)

У нічку, що зоріла кришталями
І засипала срібло у вікно,
Ти чарував солодкими словами
І я пила ті чари, як вино.

Не треба нам загадувать, що далі,
Коли любов злітає до зірок,
Хоч знаємо – од втіхи до печалі
Один лиш крок, один-єдиний крок.

Так хочеться повірить у кохання,
У цю ласкаву місячну безмеж.
Хай наша зустріч – перша чи остання,
Та все одно її не обійдеш.

Хіба забути зможе серце чуле
Ту кришталеву осяйну зорю...
Хоч спрагла ніч давно уже минула,
Та я усе з тобою говорю.

Ти присягнись мені, що не розлюбиш,
І повтори сьогодні та колись.
Слова, як вітер – тільки витруть губи...
Але усе ж, усе ж ти присягнись.

Я – ПТАХА

Я – птаха, я здіймаюсь, я – лечу,
Лечу до ніжності твоєї і любові.
Це відчуття щемливе – до плачу,
Його не передать у пріснім слові.

Я — птаха, я царівна висоти,
І вже ніколи не вернусь до клітки.
І хочеться, щоб зрозумів і ти,
Щоб зрозумів — куди лечу і звідки.

ПАНІ МОЯ, ПАНІ

О, пані, пані, моя ніжна пані,
Не знаю навіть, як і звати Вас,
Та наші стрічі, мовчазні й неждані,
За мною тінню ходять повсякчас.

Повільні руки і сумне обличчя,
Хоч і бровою хтось не поведе,
Але для мене Ви така незвична,
Така жадана, як ніхто й ніде.

Пані моя, пані, день, як у тумані,
І забув я, скільки за плечима літ.
Пані моя, пані, знову на стрічання
Я спішу, щоб глянуть ніжно Вам услід.

Пройдете мимо, глянете привітно,
Віддаленієте у пахощах трави.
У кожного із нас є в серці заповітне,
Для мене нині заповітне — Ви.

У нас, мені здається, спільні душі
І чистота, що обійшла іржу.
Про все це небу я сказати мушу,
Та Вам нічого, пані, не скажу.

Дорога до осені

ДЕ ТИХИЙ САД

Подалі від трамвайних вулиць
Знов захотілося пожить,
Де тихий сад, де повний вулик
І мальва полум'ям пашить.

Тут гамір не шугає слідом,
Тут тиші лагідна пастель.
Тут буде лиш моїм сусідом
Цибатий добрий журавель.

Тут день прозоріший та більший,
У позолоченім брилі.
Тут слухаю пшеничні вірші
А сам римуюсь до землі.

ДУБ

Стоїть у шрамах бур і гроз,
Стоїть старий похилий витязь.
Безжальні вітер і мороз
Йому викручували віти.

Пошарпаний багряний чуб,
Кора порепана і груба...
Та сонцю все ж сміється дуб!
Учімось мужності у дуба.

МАЛЮНОК З ДУБАМИ

Вечір тихо заснув під кущем
У перині трави на узліссі...
Крає місяць червоним ножем
Житній хліб потемнілої висі.

І дрімучі старезні дуби,
Недоступні для радості й горя,
Дерев'яні піднявши лоби,
Чорнокнижно читають по зорях.

* * *

Чи це весна, чи це зима?
Чи це мороз, чи це відлига?..
А ти прийшла... І знов нема,
З утіхою змішавши лихо.

Ти відлетіла в сизу гладь,
Лишивши в серці слово «милий».
Хотів щось навзаєм сказать,
Але слова дощі розмили.

Чи ти чиясь, чи ти моя?
Чи це комедія, чи драма?..
Вже чути дзюркіт ручая,
Та ще зимова панорама.

НЕБО ПАХНЕ

Небо пахне, просинено пахне
В дивосвіті лісів і озер...
Тут не крикне ніхто, не бабахне,
Не сполошить берізок-сестер.

Тут іду я, притишивши кроки,
Між веселих жаринок-суниць,
Лиш зозуля нанизує роки
Над чеканням прозорих криниць.

В плині літ для душі незамінне:
Стежка, ліс і зелена юга...
І, здається, за це розуміння
Ясень руку мені простяга.

СИНЯ НІЧ

Синя ніч, синя ніч за вікном,
В пелюстки заховалися звуки.
Та неначе чаїним крилом
Хтось неждано до мене постукав.

Запитав, запитав у зорі:
«Хто згадати, озватися може?»
Тільки небо мовчало вгорі
І дивилося ніжно й тривожно.

Наші тіні зійшлись вдалині,
Сколихнули забутого згадку,
Щоб не спалось до ранку мені,
Щоб усе пригадалось спочатку.

Синя ніч, синя ніч за вікном
Щось ворожить в зеленому листі
І махає чаїним крилом,
Ніби просить тебе: озовися.

КРИЛАТИЙ ПТАХ

Поле – розпростерта й запахуща тиша...
Я біжу, щоб голос наздогнати свій.
І весняна парость навкруги колише
Золоті тичинки сподівань та мрій.

Я біжу, щоб впасти у зелені пахи,
Де поснули зорі на галяві трав.
Впасти... чи злетіти із умінням птаха
Й сісти на хмарини білий пароплав.

Білий пароплаве, прогукайте: звідки?..
Звідки ви пливете, звідки і куди?
На бортах у нього сонця жовта квітка,
А блакитне небо з плесками води.

У яснім огромі все здається просто:
Не стискають стіни і не давить дах...
І відчувши серцем цей орлиний простір –
Ти вже не людина, а крилатий птах.

УСЯК БУВАЄ

Зима розмила береги,
Весна ж – згадала зиму...

Вже квітень, а лежать сніги
Відверто, невмолимо.

Здавалося — проб'ється цвіт
На абрикосці ранній,
А тут летить лапатий сніг —
Зимове привітання.

І заступ злякано закляк,
Уткнутий на городі...
Трапляється не раз отак
Не тільки у природі.

І у житті буває теж,
Так повертає круто...
Ждем радості, давно вже ждем,
Але приходить смуток.

ВІРШ НА ПОЧУТИЙ МОТИВ

Прокапав березень зі стріх,
Об жерстяне відро постукав...
Хоча ще не зелений сміх,
Але уже й не біла мука.

А вітер — березневий син,
Настояний на добрій вірі...
Хоча ще не суцільна синь,
Але вже й не суцільна сірість.

Збирають силу ручаї —
У них свої дзвінкі закони...
Хоч в серці ще не солов'ї,
Але уже і не ворони.

ТЕЛЕГРАМА ВЕСНИ

Блиснув промінь — сонячний початок,
Та хмарок злетілись голуби...
Під дощем, що хлюпнув на Хрещатик,
Парасольок виросли гриби.

Підставляю я веселим бризкам
Очі, губи, усмішку і сни.
Дощ у квітні – крапка, крапка й риска,–
Телеграма людям від весни.

ХАЙ ВЕСНА ПОСМІХАЄТЬСЯ НАМ

На любов день складає екзамени,
Де любов – там цвіте доброта.
А по каменях, а по каменях,
Як вода, поскакали літа.

Не дивися очима ти сонними,
Бо далеко сумний падолист.
А по сонечку, а по сонечку
Вивіряємо душу на хист.

Посміхнися ти лагідно карими,
Щоб сумних не лишилось проблем.
А на хмарочці, а на хмарочці
Ми до ніжності тихо пливем.

Звесели мене вістями добрими,
Навзаєм – що захочеш віддам.
Із-за обрію, із-за обрію
Хай весна посміхається нам.

ТВОЇ СЛІДИ

Землю вкрив пухнастий сніг
Ні стежинок, ні доріг.
Простелилось небувало
Біле чисте покривало.

Гляну я туди, сюди –
Тільки два твої сліди.
Два сліди, як серця гомін,
Що лишила ти на спомин.

Ти вродлива, серцю мила,
Як зими узорність біла,

І, на жаль, холодна теж,
Як засніжена безмеж.

* * *

Іще зима... Хоч березень давно вже
З календаря зриває дні свої.
Чомусь цей раз холодна днина довше
Трима під льодом світлі ручаї.

Нахолодився нині, як ніколи,
І начебто в снігах іще душа.
Моє бажання через зимнє поле
Біжить, весні назустріч поспіша.

Земля колюча, бо ще не зігріта,
І сніг рипить... Чи, може, так здалось?
А так вже хочеться тепла і світла.
...І весняного хочеться чогось.

САД

Нема ні яблук, ані груш
В цім році, на досаду.
Але прокльонами не руш
Серпневу тишу саду.

Він ще відродить, ще віддасть –
Лиш треба трохи часу,
Червону масть і жовту масть
З'єднає на окрасу.

А нині й грушки не знайдеш.
Ну дивина – та й годі.
Тож винятки, напевне, теж
Бувають у природі.

Горну листочки до руки
І не дійду до тями:
Чом пахнуть так пусті гілки
Достиглими плодами?

БІЛЯ ОСІННЬОГО ВІКНА

Осінній ранок у дві фарби,
У шибці – міста млиста тінь.
І дальні вікна, ніби фари,
Яким вже рухатися лінь.

Час силуетів темнуватих,
І небо, наче з манних каш...
І я не можу розгадати
Цей недописаний пейзаж.

Дивлюся знов у шибку сонно:
Кого побачити і де?
Струна тривог виводить соло
І на папір рядки кладе.

Але слова якісь холодні,
Як та погода за вікном.
Я мов захмелений сьогодні
Якимсь невипитим вином.

Душа чомусь несамовито
Сприймає видива оці.
...З очей остання крапля літа
Уже скотилась по щоці.

ОЙ ТИ, ВЕРБО...

Ой ти, вербо при воді,
А вода – дзеркала...
Ми були теж молоді –
Чи ти нас пізнала?

Ми були як на показ –
Ставні, карооки...
Чи згадала, вербо, нас
Через сорок років?

Ми були і ти була...
Молодість звучала

Й вибирала край села
Місце зустрічання.

Мовить верба: не ходи,
Спогадом не дзенькай...
Впали віти до води,
А води вже жменька.

* * *

Вже ручаї на старт готові,
Та ще навкруг зима.
Бринить мелодія у слові,
Та пісні ще нема.

По небу сонце вже побігло,
Всміхнувшись раз чи два...
Та холодить ще землю біла
Намітка снігова.

Уже, бува, бурулька плаче,
Мороз ще в силі теж.
Уже веснієтьcя неначе,
А в чому — не збагнеш.

Уже вітри дерева пружать,
Та ще нема тепла...
Із серця вже пішла байдужість,
Любов ще не прийшла.

КВІТНЕВИЙ ДОЩ

Над Києвом квітневий дощ —
Такий ласкавий і привітний.
У дзеркалі блискучих площ
Зелене листя бачать віти.

Над Києвом найперший грім —
Акорди музики басові.
Це, певно, признається всім
Весна у дружбі та любові.

ВЕСНЯНЕ РІВНОДЕННЯ

В час весняного рівнодення,
Що врешті мирить день і ніч,
Стихає суєта шалена,
Зникають грані протиріч.

Той спокій хай мене огорне,
Весни відкриє вітражі,
Щоб примирилось біле з чорним
В моїй сколоченій душі.

* * *

Гукну в замріяні гаї:
— Чи ви мої, чи не мої? —
І з вітром доліта одвіт:
— Твої ми, друже, з давніх літ.

Зайду в курінь зелених шат
Спитать дубка: — Мені ти брат?
— Він брат,— шепоче листям ліс,—
В однім краю з тобою зріс.

У полі я... Воно ж мені:
— А сам скажи: ти наш чи ні? —
У серці сумніви? Нема ж.
Кричу: — Я ваш, навіки ваш!

* * *

Не повернуло ще на весну,
Та вже так хочеться весни,
Де човен, і кленові весла,
І неба поклик голосний.

Там ранок босий, як лелека,
Вмиватись ходить до води...
Та ще не скоро, ще далеко,
Іще сніги та холоди.

ТІЛЬКИ ТАК

Посміхнися, посміхнись –
До зажури не хились,
Бо зажура, як мара,
Ще прийде її пора.

В сумнівах не гни брови,
Краще тихо позови
На доріжку-невидимку
До прим'ятої трави.

Тільки так і тільки так,
Щоб життя відчути смак
І хай згадка не пита
Про утрачені літа.

Серце – наче звук струни –
На чотири сторони.
Ой, жагучими руками
Ти до себе пригорни.

ЗЕЛЕНЕ СВЯТО

Зелена нічка на Зелене свято,
І пахне татариння і чебрець.
В цю ніч було любові так багато,
Що не вміщалось в келихи сердець.

Серця сплелися, ніби руки наші,–
Ми йшли, не оглядаючись назад...
То як же пить терпку осінню чашу,
Коли любов зве до Зелених свят?

* * *

У Ботанічному запахло так бузково,
Неначе світ в бузковому диму.
Під серцем народилось ніжне слово,
І я шукаю: мовити кому?

Я цвіт весни собі в долоні виллю,
Скроплю обличчя втомлене своє.
Бузковий шал, бузкове божевілля
Мені сьогодні спати не дає.

В бузкові кольори вплелися звуки,
Щоб сколихнуть мелодію струни.
Чи це бузки розквітли на розлуку,
Чи на стрічання пахнуть так вони?

У кожній квіточці сховалася зірниця –
Лиш розгадай принаду молоду.
І вірю, що й тобі також не спиться,
І я тебе в бузковий час знайду.

ВИШНЯ

Вишня квітне, аж іскриться,
Всіх дивує неспроста,
Бо вона – неначе птиця,
Що у мрію відліта.

Притуливсь до вишні вечір
Срібним пасемцем чола.
І лягла мені на плечі
Гілка з обрисом крила.

НІЧКА ДИХАЛА ВОЛОГО

Нічка дихала волого,
Роси сіяла холодні...
Тіні дві стояли довго,
Мов за вчора і сьогодні.

А на небі незвичайнім
Зорі – тихі та врочисті...
Це розлука чи стрічання
Шепотіли синім листям?

Тіні дві... в єдину злиті
Біля саду, біля вишні.
Ой, в житті бувають миті –
Не збагнеш, чи мить, чи вічність...

ГРУШЕВА ЛОЖКА

(З усмішкою)

Гей, ловка ложечка грушева,
Із неї кашу їж та їж.
Скажу — робота не дешева,
Бо походив по груші ніж.

Пахуча (це не алюміній),
Як груші сушені, старі.
Не загубилося уміння,
Ще віднайшлися ложкарі.

Із нею — зуба не відломиш,
Не вкусиш язика — повір.
Вона — як господиня в домі,
А не як зайвий сувенір.

Ні, не дубова, не вільшана —
Грушева, зручна для руки.
Тій ложечці складають шану
Мої найкращі тарілки.

ОВАЛЬНА МЕЛОДІЯ

Очі грали — у цимбали,
А на скрипочку — вуста.
І овалила овали
Ця мелодія проста.

Ніби впали білі пави
На мережаний рукав...
І від ніжної забави
Я також овальним став.

ЗУСТРІВСЯ КВІТЕНЬ З БЕРЕЗНЕМ

На березі, на березі
Зустрівся квітень з березнем.
Руками парубочими
Розмахують листочками.
Притупами, притопами
Всі розігнали клопоти,

Щоб на щоках, на вилицях
Лиш сонечко світилося.

На березі, на березі
Зустрівся квітень з березнем,
В очах з веселим чортиком,
Щоб гралась хвиля з човником.
Несуть в сорочці, в пазусі
Нам цілу жменю радості,
Щоб ми, як наші пращури,
Собі здавались кращими.

А САД ЩЕ СПИТЬ

А сад ще спить в пахучому диму,
Закутавшись у покривала білі,
І, видно, сняться в пору цю йому
В густому листі яблука доспілі.

Та на щоці вже грає цятка дня...
Ступаю нишком я, без гомону і крику,
Бо в ці хвилини — відчуваю я —
Щось родиться хороше і велике.

Не знаю — день, чи зав'язь теплих груш,
Чи пісня серця, де слова незвичні...
Ніколи тишу творення не руш —
Вона життю дарує вічність.

ЗА ВЕСНОЮ — ЛІТО

За весною — літо,
Сівши на коня,
Голосом привітним
Всіх нас доганя.

У ліси суничні,
В пишноцвіть степів
Знову літо кличе
Піснею без слів.

Голос чистий, срібний –
Неба передзвін.
На коханні ніби
Вистоявся він.

В нім цвіте ромашка,
Пахнуть спориші,
Щоб ніколи важко
Не було душі.

В нім є таємнича
Казка яворів...
Знову літо кличе
Піснею без слів.

НА БЕРЕЗІ

(Малюнок)

Стоїть дідок на березі,
Чатує поплавки.
Вербою тихо вересень
Схилився до ріки.

Стоїть дідок і охкає,
Бо не клює воно...
Видать, лящі і окуні
Сховалися на дно.

Дідок очима блискає:
Оце тобі рибак!..
Вертать з пустою низкою
Не хочеться ніяк.

Дідок з собою бореться:
Ет, лихо – не біда...
А вечір в сиву бороду
Тумани запліта.

НАУЧИ МЕНЕ, ПОЛЕ, МОВЧАТИ

Ой, навчи мене, поле, мовчати
Під липневою синню небес.
Підступився до білої хати
Жовтим килимом стиглий овес.

Мрійний саде, навчи мене тиші –
Шарудіти гілками облиш.
Бо скажіте, що в світі миліше
Від задумливих яблучних тиш?

Научіть мене слухати, луки,
Що шепочуть вода і трава...
Слід цієї сягнути науки –
А вже потім знайдуться слова.

ГАЛЯВИНА...

Галявина... Копиця сіна
І день липневий на меду...
Сюди в неділю неодмінно
На сповідь літа я прийду.

Тут наберу я в очі неба,
На землю лігши горілиць,
І позбираю ніжний щебет
Земних і піднебесних птиць.

Додумаю, що не додумав,
Прогнавши вічну суєту.
І просто так, не задля глуму
Схилюся на красу просту,

Де два озерця по коліна
І в листі губиться луна,
Де стежка і копиця сіна –
Така м’яка і запашна.

ПОЛІССЯ

Моє Полісся – я твій син,
Зелена часточка твоя
Струнких берізок і вільшин,
Твого лункого ручая.

Моя колиска... І поріг,
Який сказав: у світ іди...
Калини жар – як оберіг
Від злісних слів і самоти.

На цій землі святі хрести,
Де бабця й матінка лежать...
Ой, пахне на усі світи
П'янка поліська сіножать.

Під різними дахами жив,
Приписаний лише сюди –
До житніх золотистих нив
І до криничної води.

До моря хтось когось повіз,
Чи на Говерлу знов повів...
Мене ж зове поліський ліс –
І до чорниць, і до грибів.

Полісся... Вибрав твій маршрут.
Спішу я знову в край легенд,
Бо рідне все для мене тут,
Від батька й мами – дороге.

ПІСНЯ

Вище пісні – лиш молитва...
В пісню душу перелито,
В ній сльоза моя, й смішина,
І життя мого вершина.

Пісне, я з тобою зрісся –
Там Карпати, і Полісся,
І минуле, і сучасне,
І щасливе, і нещасне.

Ти у будень і в неділю
Подаєш мені надію,
Що не все ще відлетіло,
Що вогонь ще гріє тіло.

Пісне – подруго осіння,
Ти для мене як спасіння,
Щоб звучать сьогодні й потім
На твоїй сріблястій ноті.

ЛИПНЕВА ПОРА

Гірчинка, солодинка
Липневої пори.
Це літа серединка –
Ще довго до жури.

Дзвенять сріблясто роси –
Аж забиває дух.
І день увись підносить
Свій синій капелюх.

Кива рукою літо
Людині і бджолі,
І плодом соковитим
Запахло у селі.

Весела гречка в полі
Зімліла від тепла...
І для моєї долі
Дала б його, дала.

Але про це – не треба,
Про це – не говори...
Яке бездонне небо
Липневої пори.

ЛІТНІЙ ДОЩ

Птиці грають з дощиком,
Щоб сидіть на краплі...
На штахетній дощечці
Хтось ім'я надряпав.

Вертикальні лінії,
Ніби загорожа.
Бульбашкові лілії –
Та туди не можна.

Щемко так і радісно –
Зеленаво й біло...
Засвітилась райдуга,
Та й кудись поділась.

Сад схиливсь до кошика
Вітами густими...
Птиці грають з дощиком,
А чи він із ними?

ЛІТО

Ранок миє щоки,
Утира рум'янець.
Взявся клен у боки –
Хоче йти у танець.

Сріберні сувої...
Під вікном калина
Від роси густої
Струшує хустину.

У червневій тиші
Ні димів, ні гаму,
Тільки сонце пише
Дивну панораму.

Розлилися чари
По лісах, по луках –

Невідомі барви,
Невідомі звуки.

На початку літа
По земному праву
Червоніють квіти,
Зеленіють трави.

Пахнуть полуднево
Далі барвінкові.
І земля і небо
Сходяться в любові.

У ТРУСКАВЦІ

I

Я вперше тут, у Трускавці, –
Признатись не боюся.
Ходжу із чашкою в руці,
Скривившись, п'ю «Нафтусю».

Медичний вивчивши урок,
Я оновитись мушу:
Із себе вигнати пісок
Й очистить трохи душу,

Забути погляд злий, чужий,
Забуть свою невдачу...
Ой, Трускавцю, допоможи
Рішити цю задачу.

II

У Трускавці дощить, дощить –
Всі дні сльозою вмиті.
І сни неначе біла нить
На темнім оксамиті.

А зранку треба до води –
Не зможеш йти поволі...

І так щодня: сюди-туди
Під дахом парасолі.

Серпнева слякотна пора –
Не віднайдеш і місця...
Бере мене якась хандра –
Не пишеться й не їсться.

Вдягнулись люди у плащі,
У шалі з блиском китиць...
У Трускавці такі дощі,
Що можуть лиш приснитись.

* * *

Запахнув дощ посеред літа,
Серед спекотливого дня.
І спрага, порохом прибита,
По вінця кухоль наповня.

І так оновлено й красиво,
Що крикнуть хочеться – живу!
І бігти, бігти через жниво,
Весь замочившись об траву.

СПЕКОТА

Гарячі дні... Оце б поїхать
Десь у карпатську сторону,
Де так духмяно, свіжо, тихо,
Й зоря схилилась на сосну.

Там виграє трембіта зрання,
Під вечір – грають скрипалі.
І як гуцульське вишивання –
Усе одягнення землі.

І потічки до себе кличуть:
Ковтнув води – все ожило.
Облив би руки і обличчя –
І, може б, прояснив чоло.

Поїхати мені охота,
Де смерекова благодать...
Бо тут стоїть така спекота –
Не всидіти і не встоять.

ВІДПУСТКА

Десять днів в Карпатах,
Як єдина мить –
Розучився спати,
Научивсь ходить.

Кришталеву воду
П'ю із ручая.
Ой, карпатська вродо,
Ти скажи – чия?

Гори загадкові,
Втіхи – повен глек.
І на рідній мові
Пісня у смерек.

З вівчарем посиджу
Я біля багать.
В дерев'яній хижі
Буду спочивать.

Із гори в долину
Йтиму навмання
І пахку малину
Їстиму щодня.

Бо малини густо –
Лиш би стільки з'їв...
Шкода, що відпустка
Тільки десять днів.

ЯРИЙ МЕД

Ярий мед, ярий мед
Золотої бджоли.

Виставляй наперед,
Щоб в таріль налили.

І запахнуть тоді,
Дух заб'ють навкруги
І сади молоді,
І розквітлі луги.

Ярий мед як бурштин –
З теплим сонцем навпіл.
Почекай, підожди –
Хай застелиться стіл.

Ярий мед чи меди,
Лиш до вуст піднеси –
І не зможеш піти
Від утіхи й краси.

Од краси і добра...
Ярий мед – не вода.
Він – як дружба стара
Чи любов молода.

СЕРПНЕВЕ ПОЛЕ

Подивіться: ясніє навколо
Для високого творення день.
А вітрами заплетений голос
Знов на поле дорідне веде,
Де для думки розгону багато...
Поле, полечко – колос життя.
І здається мені, що це мати
На руках колихає дитя.

СИНЯ ТИШИНА

Вечір... Синя благодать
Із одних ультрамаринок.
Хочеться тобі сказать
Щось таке неповториме.

Я мовчу, й ти мовчазна,
Хоч нема, здається, змови...
Але синя тишина
Краща за усі розмови.

ВДАЛИНІ ЗА РІЧКОЮ

Вдалині за річкою
Срібний зорепад.
І вином порічковим
Всіх частує сад.

Птах весело гикає,
Кличе на банкет,
Збила груша гілкою
З місяця кашкет.

В річці з переметами,
Що лягла в кущі,
Срібними монетами
Хлюпають лящі.

Пахнуть луки травами,
Пахнуть до знемог.
Грішне разом з праведним
В силуетах двох.

Музика над тишею,–
Хоч на струнах грай.
І душа утішена –
Це мій рідний край.

* * *

Шукає ніч для пісні риму,
І пахне молоком сніжок.
А в річці місяць ловить рибу
На позолочений ріжок.

Лягає тишина на душу,
Виводить сон з густих отав...

І луг під голову подушку
Мені кладе з найм'якших трав.

Шепоче тихо «спати, спати»
Вітрець, торкнувшись до чола...
І доторк цей – неначе мати
Рукою любо провела.

АНТОНІВКА

Трава прим'ята тулиться до ніг,
Веде у сад, що зеленіє здалеку,
І пахне там – найбільше за усіх –
Антонівка, мого дитинства яблуко.

Знов кадри літ прокручую назад:
Дитячий світ, немов рожеві коники.
Рукою мами наш старенький сад
Кладе мені за пазуху антонівку.

По райдузі уже дорослих снів
Іду в минуле, загубивши стежечку.
Далека згадка не знаходить слів,
Лиш пахне, мов антонівка улежана.

Літа, літа, як яблука в ковші,–
На хмарах попливли за дальні обрії,
Але відлунить поклик у душі,
Щоб ми лишались, як в дитинстві,
добрими.

ОСТАННІЙ ДЕНЬ СЕРПНЯ

Гріють мальви день останній серпня.
Добавляють барви у пейзаж.
А у небі, що синіє стерпло,
Робить птах прощальний свій віраж.

І душа на роздоріжжі наче,
В колі протиріччя і досад:

Йти до осені, що жовтим листям плаче,
Чи у літо повернуть назад?

Ні, назад дорога не поверне,
Не повторить пережиті дні.
Що було у липні чи у червні –
Заховалось в пам'яті на дні.

Та усе ж так хочеться побути
Біля мальв пахкої теплоти,
Не опасти листям, не забутись,
Квіткою очей – не одцвісти.

ДОЩ

Осінній дощ на землю і на долю –
Не бачиться, щоб він колись ущух.
Не заховатись вже під парасолю
Від цього непривітного дощу.

Згубило теплоту промокле тіло...
А думалось, а мріялось... І що ж?
Вікно надій волого потемніло,
Бо на чотири боки тільки дощ.

* * *

Цвітуть багряні хризантеми,
Як спомин літечка, цвітуть...
Вже у строфі осінні теми,
І у житті – осіння суть.

Мале звірятко біля хмизу
Шукає нірку для пожив...
Вже стежка котиться донизу,
А я ще нібито й не жив.

І не пізнавши: хто ми? де ми? –
Їду в зимову каламуть...
Постій... Ще квітнуть хризантеми –
І треба з ними нам побуть.

* * *

Вересень і серпень... Зовсім недалечко,
Зовсім недалечко, та не все одно.
День у плащ осінній одягнувся ґречно,
Дивиться привітно у моє вікно.

Вересень і серпень... Ніби зовсім поруч.
Ще тепло за руку вересень трима,
Та очей два птахи дивляться угору,
Бо вже голубої висоти нема.

Вересень і серпень... І словами схожі,
А межу між ними промели вітри.
Та в живому храмі є меткий художник,
Він розмалював їх в різні кольори.

ПРИРОДА ВСЕ ДОЦІЛЬНО РОЗМІСТИЛА...

Природа все доцільно розмістила,
Усім сипнула з мудрої руки.
Звела на ноги, піднесла на крила
Чи прикріпила пружні плавники.

Поставила в ряду за літом осінь,
Після ночей – розвиднюються дні,
Зима морозить, літо в полі косить,
А осінь жниво носить по стерні.

В природі все розмірено і цінно –
Цей ланцюжок не знає протиріч...
Чом ти так неприродно, недоцільно
Змінила день мій на безсонну ніч?..

КОНІ

Коней пустив я –
Нехай поскачуть.
Степів хустина
Цвіла неначе.

А коні бігли –
Такі проворні,
Із ранку – білі,
Під вечір – чорні.

В степу немає
Їм огорожі,
І небокраї
На волю схожі.

Її відчули –
Кудись помчались,
Не оглянулись,
Не попрощались.

Мій крик з долоні
Стиха потроху...
Забули коні
Назад дорогу.

ЛІТНІЙ ДЕНЬ

Літній день на дачі –
Божа благодать.
Вишеньки ледачо
В шибку стукотять.

Проситься малина
Губи замастить.
Пісня літа лине
З серця – у блакить.

А вода з криниці
Справді дзвонкова:
Пити – не напиться...
Сила ожива.

Трави наче з медом,
Витекли із сот.
Сонце власне кредо
Мовить із висот.

* * *

Я читаю книгу літа,
Сонцем писана вона.
Буква – яблуко налите,
Буква – груша запашна.

Умивається спросоння –
Відкриває очі сонях.
Гарбузяне ходить диво,
Кругле, як земне світило.

Відцвіли на зелен-вітті
Абрикосові зірки.
Золотого розмаїття
Я читаю сторінки.

Книга літа... Чом же раптом
Тінь торкнулася лиця?..
Бо читати небагато
Залишилось до кінця.

ЗАГУБИЛО ЛІТЕЧКО ТЕПЛО

Відбуяло, біло відцвіло,
Відлетіло, як гучні зозулі.
Загубило літечко тепло
У ярку, де дві верби-красуні.

Вже загусла вечорова тьма,
Жовте листя падає на лиця...
Відбуяло... Літа вже нема,
Та чомусь воно мені ще сниться.

* * *

Сьогодні день – це крапка літа,
Бо завтра осінь вже почне
Кидать свої слова на вітер,
Писать своє есе сумне.

Гей, літо в житній одежині,
Яка швидка твоя хода...
І вечори були ожинні,
І сріблом хлюпала вода.

Були слова такі сердечні,
Що пахли, як серпневий сад,
Були наївність та безпечність,
Не оглядалися назад.

Не шкодувать хотілось — мріять
В обіймах тополиних рук.
Хотілося любов помірять
Безмежністю лісів і лук.

Було, було усе... І раптом —
Птахи вервечкою летять...
Це знову літо ставить крапку
В тонкому зошиті життя.

* * *

Сад листя витер об росу,
Показує прикраси...
Їду до церкви і несу
Я яблука на Спаса.

Вода свята, вода жива
Нам освятить і груші...
Нехай притишаться слова
І подобріють душі.

Нехай же вродять на той рік
Знов яблука червоні
Й не переїдуть нам доріг
Зла навіжені коні.

Хай квіти сіються між трав,
А сонечко — на лицях...
Нехай усе, що тут сказав,
На Спаса освятиться.

МАЛЮНОК У ГОЛУБОМУ

На лузі день знайшов дзвіночки
І дзвонить ними навкруги,
Мов кольоровим звуком хоче
Розширить неба береги.

Земля, настояна на росах,
Збирає кольори живі.
І вітерець гасає босий,
Згубивши стежку,– по траві.

Все в голубому мерехтінні –
Шукаю барву цю в собі...
І навіть сон, і навіть тіні,
І навіть сонце – голубі.

ЛІСОВА ДИЧКА

Вродили лісові гнилички –
Такі смачні, хоч невеличкі.
Грушки медові... Ой хороші –
Бери, бери... Хоч цілий кошик.

Ця дичка – гілочки зелені –
Не вища від беріз і кленів,
Спиняє вітер під горбом
І всім відплачує добром.

Простенька дичка лісова –
Під нею до колін трава,
Стоїть без пишності й реклам...
Отак би й нам... Отак би й нам!

* * *

Палає вогнище осіннє,
До тіла горнеться тепло.
Збирає зорі вечір синій,
Яких давно вже не було.

Розмови ниточку шовкову
Розмотуєм – про се, про те.
Акомпанує тихо слову
На кобзі листя золоте.

А погляди ціляють влучно
Картопельку – сипку на смак.
І нам не сумно і не скучно.
Меланхолійно – може, так.

Та меланхолія прозора,
Не душить нас, а навпаки,
Бо синій вечір, тихі зорі
І вогнище в два язики.

* * *

Парує вереснева днина –
Грибна приваблива пора.
Сьогодні в ліс ідемо з сином,
За нами – шустра дітвора.

Тут пильним оком треба стежить,
Де маслюки, де боровик...
Ліс не спішить мінять одежу,
Ще до багрянця він не звик.

Сосновий пах, і дух дубовий,
І пряне сіно, де покіс...
Вже розбрелися гриболови,
Озвучивши ранковий ліс.

– Дивись, грибок який хороший
Сховав під листям корінці...–
І наш пустий лозовий кошик
Радіє також у руці.

* * *

Зупинка «Ніжин»... Нам ще далі –
У ліс, на поле, до ріки,
Де ходить літо без печалі,
Збирає з грядок огірки.

Цей край пахучого настою
Давно просив мене: «Приїдь!»
Дзвінка криниця під вербою,
Неначе дівчина, стоїть.

Гіллям вітає дуб крислатий –
Землі одвічний волелюб.
І кличе в гості щира хата,
Поставлена у древній зруб.

Тут люди говіркі та добрі –
Їх на усе, либонь, стає.
Тут захід на усенький обрій
Розводить вогнище своє.

Вечірня мла під зорі сіла,
Торкає струни золоті...
І я купаю спрагле тіло
У цій красі і правоті.

І шелестить словами ніжність,
Горішки споминів гризе...
А електричка знов на Ніжин
Чиюсь закоханість везе.

МУЗИКА МОВЧАННЯ

Там – за небокраєм
Стежечка звичайна,
Де мене чекає
Музика мовчання.

Там – зелені шати,
І дуби в папасі
Просять закружляти
В нерухомім вальсі.

Там гінка тополя
З вітерцем навколо
І слова, як доля,
З мовчазного сола.

І розносять луни,
Ніби чарування,
Музику задуми,
Музику мовчання.

МЕЛОДІЯ СТЕПУ

Мелодія степу, симфонія лісу...
Я довго в мовчанні урочім стою,
Бо чую: вітрець відкриває завісу,
І день починає виставу свою.

Озвались у ній і миттєве, і вічне,
Смішинка із вуст і сльоза із-під вій...
Кремезні дуби позбирались на віче
І тихо говорять на мові своїй.

І степ даленіє на тисячні гони,
Бринить музикально травинка мала...
І слухає ніч золоті передзвони
У дивному храмі гучного зела.

Оцей монолог... Чи усе зрозумію,
Чи зможу вловити розкрилений звук?..
Та в зошит любові впишу, як умію,
Відлуння степів і лісів перегук...

ПОЗОЛОЧЕНА КРАСА ОСЕНІ

Приходить день осінньої забави
Погратися у різні кольори...
А час іще привітний та ласкавий,
Іще не дмуть застуджені вітри.

Осінній день в коштовному багеті.
Тут не знайду ні смутку, ні сльози...
Лапатий клен, неначе птах у леті,
Підносить золотисті образи.

Зачарування стало на порозі,
Далеке від зневіри та плачу...

І, зупинившись у побожній позі,
Красі оцій молитву я шепчу.

ДИВЛЮСЬ НА ОСІНЬ

Дивлюсь на осінь, на мазки барвисті,
Та не знаходжу згублених видінь.
А біла тінь на пожовтілім листі –
Як нашого стрічання зблідла тінь.

Згадалося: коханням обігріті,
Ми двоє бігли по м'якій стерні...
Усе лишилось у весні та літі,
А в осені – лиш спомини одні.

Було недавно чи було давно це? –
Ту згадку чуле серце береже.
Бо все останнє як осіннє сонце,
Яке ще світить, та не гріє вже.

...Дивлюсь на осінь у вечірній тиші,
Ловлю уже застуджене тепло...
І те стає ріднішим і милішим,
Що не збулось... А все-таки було.

САНИ

А зима нанесла снігу –
Танці котяться до ніг.
Що таке зима без снігу?
А без саней – що за сніг?

Сани нас до себе просять,
Щоб нагору і згори.
Щоб сміялися дорослі
Щирим сміхом дітвори.

Мчаться сани, ніби птиці,
Та ще з білими крильми.
Тільки світ навкруг іскриться
Діамантами зими.

Переїдемо печалі,
Переїдемо жалі –
Мчаться сани незвичайні
По засніженій землі.

КВІТИ ДИТИНСТВА

Настурції – квіти дитинства,
У роті – солодкі на смак.
Під ґанком цвітуть буйнолисто,
Як сонця весняного знак.

І дивляться в очі ласкаво...
Спинюсь, біля них постою:
Рожево, блакитно, біляво
Заквітчують землю мою.

Настурції присмак медовий
Зове мене в рідні краї.
Зберусь і поїду додому,
Де хата у квітах стоїть.

Всміхається день білочубий
Між квітів, посіяних вряд,
І знову мене приголубить
Настурцій тонкий аромат.

НІЧНІ ХИМЕРИ

Мигають дні, як ліхтарі,
Горять, як купка хмизу...
Здається, був я нагорі,
А вже кочусь донизу.

І думи рояться сумні,
Туманять очі карі...
А на осінньому вікні
Життя мелькають кадри.

Дивлюсь, пригадую усе,
Ловлю строкату гаму.
Все вітер часу рознесе
Й жбурне в глибоку яму.

— Журбу забудь, печаль відкинь
І не тулись до болю.
І не скачи, неначе кінь
По стоптаному полю,—

Отак я сам собі скажу...
Скриплять тихенько двері.

... Дрімає ніч... Я щось пишу
На білому папері.

МОРЕ. ПІЗНЯ ОСІНЬ

I

Приїхав я послухать море —
У жовтні вже воно не те...
Та хвиля гомонить, говорить
Щось загадкове, не просте.

Нічого навкруги не видко,
Лиш я і цей морський огром.
Це видиво побачиш рідко —
Не змалювать скупим пером.

Сховавсь од суєти і крику —
До моря втік од всіх турбот,
Щоб думати про щось велике
Біля його гучних широт.

II

Біля моря... Даль у сажі,
Бо зима на небосхилі.
На пустельнім вогкім пляжі
Доторкнусь рукою хвилі.

А вода вже непривітна –
Холодить, а не лоскоче...
Та душа, згадавши літо,
Все ж про море думать хоче.

ЛАВОЧКА В САДУ

Старенька лавочка в саду,
Сад яблука збивати хоче...
Сюди, втомившись, я прийду,
Щоб слухати легенди ночі.

В обіймах стрібнострунних тиш
Гармонію знаходжу в тілі.
Сиджу... І відчуваю лиш,
Як пахнуть яблука доспілі.

ВСТАНУ РАНО-ВРАНЦІ

Встану рано-вранці,
Вийду на росу.
Всі жалі-поганці
Вдалеч віднесу.

Кину по одному,
Щоб мій біль затих.
І вернусь додому
Всміхнений – без них.

ЖАЛКУВАННЯ ЗА ЛІТОМ

Знову літо покотилось
У багряну заметіль.
Сіро-сіро, біло-біло
У очах моїх... Відкіль?

Я не можу розгадати
Кольоровий цей танок.
Кружеляє біля хати
З клена різьблений листок.

Може, то конверт для мене? –
В дивних лініях листка
Юність давня і зелена
Написала піврядка.

Де любов'ю обігріте
Квітування молоде,
Щоб не думав, що по літі
Все безслідно пропаде.

Буде ще ясна погода...
Дні мов кадри у кіно.
... Але літа дуже шкода,
Бо минулося воно.

ГОРИ КАРПАТСЬКІ

Я їду в гори, їду в гори –
Кидаю клопоти міські.
Тут ліс співає – не говорить,
Стежини звивисті, вузькі.

Тут квітку чарівну і гожу
Зірву в заплетенні густім.
Тут сам себе я віднаходжу,
Щоб посміхнутися усім.

Я їду в гори, їду в гори –
І суперечити дарма.
Скажу усім вам без докору,
Що втіхи кращої нема.

Нап'юся срібної водиці,
Небесну одягну блакить
І віднайду високе місце,
Де можна з Богом говорить.

ВІДКРИЛО НЕБО ГОЛУБУ ЗАВІСУ

Відкрило небо голубу завісу,
Пахкі принади літа на губі.

Нехай усе лихе іде до бісу,
Коли цей день Господь послав тобі.

І ти вростаєш в благодать поволі,
Й печаль колишня – не така й гірка.
Здається, лінії твоєї долі
Вирівнює невидима рука.

І ти вбираєш в себе сонце раннє,
Радієш сурмам неба, як дитя.
І робишся тим знаком додавання,
Що з'єднує минуле й майбуття.

* * *

Холодно. Листопадово.
В шибці ще темені гладь.
Спав чи не спав... Але знову
Треба із ліжка вставать.

День наче окрик... Безсило
Робиться те, що роблю.
Холодно... Й голову сиву
Знов на подушку тулю.

Сниться щось давнє, дитяче,
І навкруги квітне сад...
... Шибка за втраченим плаче.
Холодно так... Листопад.

ЗИМОВИЙ ДЕНЬ

Зимовий день без снігу зовсім,
Немов продовжується осінь –
Похмуро ходить між стежинок...
А так вже хочеться сніжинок.

Короткий день і довгі ночі,
І сни неначе поторочі,
Що зостаються на обличчі...
Так вже забаглось Новоріччя.

Приходять згадки – перша й друга,
На жаль, у них одна лиш туга.
В тумані смутку ноги гнуться...
А так вже хочеться всміхнуться.

Та не виходить.. Що робити? –
У шибці лише голі віти,
Мінорна нота клавесина...
Зимовий день... Зимова днина.

* * *

Ой, спомини сльозу пригнали.
Хай буде так – не обітру...
Що ж, відзвучали вже хорали,
Навіяли печаль стару.

Осінній дощ на голі віти.
Пітьма... Ніхто не прожене...
Але душа ще ніби світить –
І це сьогодні головне.

ОСІННЄ ЛИСТЯ

В саду горить осіннє листя,
Горять життя веселі дні,
А залишились, зосталися
Лише печальні та сумні.

Це відчуття звідкіль взялося?
Ні, не підвладне те словам.
Мабуть, засніжене волосся
Від мене краще скаже вам.

НА ГРАНІ ОСЕНІ І ЛІТА

Поклало літо
Зелене блюдце.
Меди серпневі
Туди проллються.

Поклала осінь
Лозовий кошик.
І видно в ньому
Грибочок кожен.

Малює мрія
Картину зриму,
У ній і слова
Нема про зиму.

Іду принишкло
По світлій грані,
Де пізнє літо
І осінь рання...

* * *

Осінній блюз каштанового листя –
М'яка мелодія і теплі кольори.
Від подиву немов німіють лиця,
Лиш очі треба звести догори.

Як елегантно струшують каштани
Своїх одеж поношення старе.
...А завтра осінь з вранішнім туманом
Мелодію цю стишить, забере.

Осінній блюз... Земля багрянцем вкрита,
І, вигадавши виверти круті,
Сьогодні день танцює згадку літа,
Танцює, як ніколи у житті.

У ХРАМІ ЛІСУ

Я знов один, я знов один –
Утік від злості і від крику.
Поміж берізок і ліщин
Знаходжу істину велику.

Тут відлітає суєта,
З душі немов спадає камінь.
Листочків низка золота,
Як те оздоблення у храмі.

Тут квітка ніби на меду –
Живу росу губами ловить...
Із трепетом сюди іду –
Як на причастя, як на сповідь.

Над верховіттями – блакить...
Тут спокій днює і ночує,
Тут можна з Богом говорить,
Й здається, що він все почує.

ЛИСТОПАДОВИЙ ЕТЮД

Веду я осені останній репортаж,
А небо цідить хмари, мов крізь лійку.
За шибкою заплаканий пейзаж,
Як зошит в кóсу голубу лінійку.
І міждощів'я... Гостра зореспіль...
Обшурхавши стоги соломи й сіна,
Сном Левітана осінь сходить з піль.
І журно так... І терпко... І зазимно...

А ВЖЕ ОСІНЬ ПРИЙШЛА...

(Романс)

А вже осінь прийшла у мій сад,
Забагрянила пишний наряд,
Затуманила вись голубу
І ронила у серце журбу.

А вже осінь прийшла у мій сад,
Я ж не кликав її – йди назад,
Не обтрушуй зелені гаї,
Не бриньчи ти у вікна мої.

А вже осінь прийшла у мій сад –
Слід кохання замів листопад.
Розкошує між жовтих одеж...
А того, що було – не вернеш.

А вже осінь прийшла у мій сад –
І так швидко, і так невпопад.
Все принишкло, змінилось ускрізь –
Я ще літом п'янким не зігрівсь.

Не прошу я дарунків твоїх,
Не чекаю осінніх утіх...
А вже осінь прийшла у мій сад,
Я ж не кликав тебе – йди назад.
Йди назад...

СИЛУЕТ

Взявши на спомин осінній портрет,
Йду у засніжену зиму.
В листі багряному твій силует
Довго у серці нестиму.

Ми розійшлися, здалось, назавжди,
Кроки зробивши несмілі...
Та помережані болем сліди
Чи заметуть заметілі?

Краще одному чи краще удвох? –
Це споконвічна загадка...
Листя останнє щемливих тривог
Землю застелює гладко.

Не передбачиш усе наперед,
Може, хотів би,– та де там...
Пам'ять малює незвичний портрет:
Осінь з твоїм силуетом.

ВСЛІД ЖУРАВЛЮ

Згоряє на гіллі зелений спомин літа,
І біло плаче тихий молочай.
А в небі журавлів зажура перелітна
Виписує крильми непрохане
«прощай».

І я стою німий, стривожений неначе,
Очима жовтий листопад ловлю...
А щось — кричить, а щось неначе
плаче
Услід останньому у небі журавлю.

ОСІННІЙ ПОШТАР

День наче золото.
Багряно
Сад всю долівку застелив.
Чиєсь задумливе сопрано
Озвучило старий мотив.

Біля воріт
В тривозі ранній
Клен зарум'янився і стих.
Він осені — немов коханій
Прощальні посила листи.

Та вітер — той поштар крилатий,
Якому, видно, все одно,—
Їх не поніс до адресата,
А кинув у моє вікно.

ЗУСТРІЧ З МОРЕМ

Ішов до моря я два літа,
А може, цілих десять літ,
Щоб всі розчарування змити,
Щоб не лишився в серці слід.

Пройшов лісів зелені шати,
Пройшов полів ранковий дим,
Але, признаюсь, порівняти
Не можу море я ні з чим.

А море схоже на пророка:
Чеканить слово — хвиля б'є.
Тут все мілке стає глибоким,
Несправжнє — істинним стає.

ВІДПУСТКА В КРИМУ

Над Кримом дощ із блискавкою, з громом,
Такий густий — не простягнеш руки...
І я дивлюся, заховавшись вдома,
Як швидко серпень котить в рівчаки.

Ой, як мені бажалося до моря,
На крилах мрії так сюди летів...
Веду із небом я переговори:
Проблисни сонцем хоч на кілька днів.

* * *

Південне місто. І до ночі
Попсова музика звучить,
Щоб голову запаморóчить,
Душі не дати відпочить.

Їду туди від цього крику,
Де пісня моря нешвидка,
Щоб міркувати про велике
В звучанні свіжого рядка.

ДОЩ БІЛЯ МОРЯ

Два тижні біля моря...
На жаль,— періщить дощ.
Якась безцеремонна
Відпустка ця... Отож.

Але очима злими
Не проженеш пригод...
Їду до караїмів,
Відкривши цей народ.

Гарячі чебуреки
Студжу сухим вином...
Похмурість недалека
Уже пішла на дно.

Без гніву та докору
Я душу полощу,
З'єднавши краплі моря
Із краплями дощу.

МОРЕ

Живу між запахів і звуків
Морської висі й далини.
Мене забрали для науки
На двадцять три доби вони.

І я учусь у моря гніву,
Учусь любові й доброти,
Щоб суєтливість полохливу
Жбурнуть у хвилю з висоти.

До моря поверну обличчя –
Вода викрешує вогонь...
Я прагну осягнуть величчя,
Високу царственість його.

ОСІННІЙ ВЕЧІР БІЛЯ МОРЯ

Осінній вечір біля моря,
Пустельний пляж біля води...
І хвиля начебто говорить:
Вже не прийде ніхто сюди.

А я прийшов... Хоч на заваді
Була у шпалах мокра даль...

Хтось розділяв із морем радість,
Я ж розділю із ним печаль.

Я тут зведу свої маршрути...
На камінь мокрий підповзу,
Щоб на своїй щоці відчути
З очей морських гірку сльозу.

ЗИМА В КАРПАТАХ

Який сліпучо-білий сніг в Карпатах –
Ніде такого не стрічали ми.
Стоять ялиці, сховані у шатах,
І гори сплять на подушках зими.

З яких країв ти, зимонько, прибігла?
Як добре, що приїхав я сюди...
Усе пухнасте, непорочне, біле,
І лиш лижня угору в два сліди.

ТИХО ПАДАЄ СНІГ

Тихо падає сніг на розстелені доли,
Закриває пухнасто він осені слід.
І так світло мені, як ніколи-ніколи.
Тихо падає сніг, мов оновлює світ.

Убираю очима сніжинок польоти.
Розлетілись зими осяйні голуби...
І так легко мені, наче після роботи,
Наче після утоми чи після журби...

* * *

Цілує тишу сніг лапатий...
В цій казці ми з тобою лиш.
Ти хочеш щось мені сказати,
Та знов, соромлячись, мовчиш.

Скажи, скажи, моя хороша,
Щоб словом заяснитись міг.

...І тиша – як німа сторожа,
І мов чекання – білий сніг.

МЕРТВІ КВІТИ

Не можу дивитись,
Як квіти у вазі вмирають,
Як в'януть листочки,
Як сипляться їх пелюстки.

Вони ніби спокій
З оголених душ забирають,
І силу, і твердість
Вони забирають з руки.

Вмираючі квіти
У хаті неначе вампіри –
І очі сльозяться,
І важко стає голові.

У дивну цю здатність
Не вірю і разом з тим вірю...
Я квіти люблю,
Тільки квіти не мертві – живі.

МІСЬКИЙ МОТИВ

Мовчить потрісканий асфальт,
І постаті неначе тіні...
Пустотно... Лиш протяжний альт
Інтимно грає в безгомінні.

Про що та музика сумна,
Яка на тиху сповідь схожа?
На двох поділена вина
Ніяк розкаятись не може.

І згадка, як сліпа сова,
Лиш бачить почуття строкаті.
Любові давньої слова
Вже розкотились на асфальті.

Так все життя щось невпопад –
Лише розлуки і утрати.
А за плечима листопад
Все хоче в листя заховати.

* * *

Перший сніг, перший сніг
Приліпився до вікон.
Згадку літніх утіх
Викинь з пам'яті, викинь.

Не вертайся туди,
Де кохання причали,
Бо вже там холоди
Забуттям розписались.

Бо примерзла трава
Не лишила позначень,
Бо зима, як сова,
Світла серця не бачить.

Перший сніг наче гріх –
Відмолитися треба,
Щоб діждався і зміг
Повернутись до тебе.

НАЙБІЛЬША УТІХА

Нап'юсь води з джерельної криниці,
Надихаюсь зацвіттям молодим,
І не захочу ні на кого злиться,
Щоб жити в світі лиш мажорних рим.

З мажорних рим складу веселий віршик
І віршик той у пісню переллю.
Чи є утіха для поета більша,
Як слів зернята сіяти в ріллю?

СНІГ

Насипало снігів на дві зими,
Що не пройти уже і не проїхать...
І все ж так радісно, що дочекались ми
Перед Різдвом засніженої втіхи.

А то дощі, слякотність, бруднота –
Вони так надокучили, набридли...
А нині – сніг, як музика ота,
Де всі слова сховалися за ритми.

Дерева теж одягнуті в кожух,
І на хатах неначе білі шати...
І чистота – лише поглянь навкруг,
Що хочеться й собі чистішим стати.

СТОЇТЬ СОСНА

Стоїть сосна і колір не міняє –
Гаптована в одну зелену нить.
На лютому морозі не линяє,
В осінньому багатті – не горить.

Урізнобіч – мініатюрні списи,
Та мирно пахне той колючий чуб.
На маскараді райдужного лісу
Стоїть сосна – зелений однолюб.

Я не скажу: її жура минає,
Не піддається грозам і вітрам...
Але стоїть і колір не міняє.
І в цьому є щось для науки нам.

ГУЦУЛЬСЬКЕ ТАНГО

Стоять біля двору запряжені коні
І тільки чекають на поклик: вперед...
Вже осінь згорає на жовтім осонні,
Нанизує звуки густі, наче мед.

Озвалась мелодія давня неждано...
А де той скрипаль, невідомий артист?
Танцює гуцульське поривчасте танго
Найперший кленовий стрімкий падолист.

Усе у полоні ліричної теми –
А хто відгадає її до кінця?
І тільки гарячі, сумні хризантеми
Отій ностальгії чомусь до лиця.

Озвалась мелодія давня неждано...
А де той скрипаль, невідомий артист?
Танцює гуцульське поривчасте танго
Найперший кленовий стрімкий падолист.

СРІБНЕ ДИВО

М'яко сніг летить на землю.
Білий пух в руці несу.
Чулим поглядом приємлю
Тишу, світлість і красу.

І нема колючих ліній,
Гострих граней і кутів.
Ноти серця елегійні
Елегійних просять слів.

Застеляє сніг лапатий
Слід, мережаний людьми.
Йти не хочеться до хати
З казки дивної зими.

Хочеться іще побути
В чистоті незвичній тій,
Де у валянки озутий
Ходить січень-чародій.

Де святкує срібне диво
І запрошує усіх
Подивитись, як вродливо
Новорічний пада сніг.

ОЧИЩАЮСЯ СНІГАМИ

Біла ковдра під ногами
Не затоптана людьми...
Очищаюся снігами
Новорічної зими.

Не повірю в злі прогнози –
День плете сріблясту нить.
Причащаюся морозом,
Що усміхнено рипить.

Непорочно, первозданно
Все сприймаю навкруги...
На чотири боки ранок
Розсипає сніг... сніги.

МАЛЮНОК З НАСТРОЄМ

І морозець, і перший сніг...
А на душі так чисто й біло.
З очей похмурий колір збіг,
Вчорашнє все переболіло.

Усе прозоре й молоде
У цьому світлому єднанні.
На чашу дня зима кладе
Майстерні кришталеві грані.

Навколо сніг, ранковий сніг –
Така нарядна однотонність.
Білявий світ із білих втіх
Складає білу дивну повість.

Лиш горобина при вікні
Ще зберегла красу вогнисту.
Як научитися мені
Цієї щедрості і хисту?..

ВЕСЕЛА ХУРДЕЛИЦЯ

Ой, навкруг кружля хурделиця,
Крутить танці на скаку.
Все лихе хай перемелеться,
Перекрутиться в муку.

Світ хитає, як на катері,–
Не відчуєш, де й коли.
Простелив сніг білі скатерті,
Щоб шампанське принесли.

Ми всі білі й підморожені,
Струшуєм сніги із брів.
В надвечір'ї дуже схожі ми
На смішних сніговиків.

Ми ногами гулко тупаєм,
Витанцьовуєм стежки
Й знову падаємо купами
На зимові подушки.

* * *

Сніги, сніги, сніги – від заходу до сходу,
І чистота в душі, якої не було.
Я так люблю, я жду таку погоду,
Коли в одній руці і холод, і тепло.

Безлюдні вулиці... І, свій піднявши комір,
Кудись іду... Куди? – не знаю й сам.
Лише б відчуть цей ніжно-білий колір,
Який властивий під Різдво снігам.

ГІЛКА

В зимовій шибці гнута гілка,
Неначе лінія життя.
Там болісних покручень стільки,
Що й не збагнути до пуття.

Сліди подряпин і надломи –
Карали стужа й буревій...
Людині все це теж знайоме
У повсякденності живій.

Однак мінорності в докору
Приходить мудре і просте:
Ця гілка все ж росте угору,
До сонця доброго росте.

* * *

Грудневий сніг у біле все заплутав
І тихо гладить клена по плечу...
Мені звучить мелодія забута,
Від неї я ніяк не утечу.

Мені звучать весняні переливи,
Пташиний щебет і травневий грім.
І навіть сніг густий і полохливий
Холодністю не заважає їм.

ГРУДНЕВА ПАНТОМІМА

Сьогодні день кумедних пантомім.
Стоять дерева й люди в дивній позі,
І навіть ватою зробився дим
На сизому грудневому морозі.

Яка пластичність строга і проста!
І можна посмішку в руці пронести...
А де слова?.. Замкнулися вуста,
Бо промовляють нині тільки жести.

* * *

Сніг летить і не тане,
Стелить постіль м’яку.
І червоний рум’янець
Заливає щоку.

Вечір бігає швидко
Морозенку услід,
І захукує шибку,
І заковзує лід.

Сніг розвішує шати,
Сипле з неба, із хмар.
І не хоче зважати
На земний календар.

ОСТАННІ ДНІ ЗИМИ

Скрипить мороз – останній в цьому році,
Аж інеєм вкривається луна.
Та під льодком в притихлому потоці
Вже власний голос пробує весна.

Ні, не спішу я, не біжу до неї –
Прощальну шану віддаю зимі,
Бо так прозоро й чисто над землею
І так святково й біло на землі.

Я ПРИЗНАЮСЯ У ЛЮБОВІ...

Я признаюся у любові
Лісам, полям, заплавам рік.
На небі зорі малинові
Іще зберіг двадцятий вік.

Іще веселка грає рясно
На сім лукавих кольорів.
І дальній став, прикритий рястом,
Чекає ранніх журавлів.

Моя любов на білій нитці
Тримає світанкову мить
І п'є холодницю з криниці,
Промінним трепетом бринить.

Збирає зором сині роси,
Де у краплині кожній – дзвін...
Вона німіє... І не просить
Собі нічого навзамін.

НАВІКИ ВАШ

Пишу листа я вам, діброви,
З осіннім блиском золотим,
Де річка як козацькі брови,
І човник, і рибацький дим...

Шукає стежка переброду,
Та загубились камінці...
Цей краєвид, оцю природу
Не змалювать на папірці.

В думках пройдуся по отавах,
Що не зникають, як міраж...
Поля, ліси... Пишу листа вам
Й підписуюсь: навіки ваш.

ОСІНЬ

Вітер на вухо про літо шепоче,
Теплими згадками душу бентежить...
Осінь, сховавши ніяково очі,
Мовчки скидає із себе одежу.

Скинула хустку квітчасту і нову,
Кинула в річку без жалю-докору.
І попливла вона листям кленовим,
І попливла аж до синього моря.

Потім зірвала із шиї намисто –
Геть розлетілось воно на роздоллі,
Де покотилось, там трави вогнисто
Позагорялись багрянцем у полі.

Скинула врешті сорочку в мережку
Та й простелила її на підлозі.
І забіліла стерня біля стежки,
Наче від цукру у першім морозі.

Проситься осінь у хату до печі
З зайчиком білим погратись на стелі,
Щоб, обігрівши оголені плечі,
Тихо заснути у теплій постелі.

ГОРОБИНІ ГРОНА

Зачервоніла горобина –
Зирнула осінь з-за плеча...
І ніби зовсім без причини
На втіху крапнула печаль.

Мелодія якась лелеча
Торкнулась білими крильми...
Згадалось те, що так далеко,
Куди вже не вернемось ми.

...А ти з'явилася раптово –
Не усвідомив до кінця...
Лише губами ніжне слово
До твого притулив лиця.

Ти, наче пташечка, забилась,
Мене руками обняла...
І вереснева горобина
Зачервоніла, як могла.

Той день в очах моїх і досі,
Хоч має час ходу швидку...
Тоді здалося – пізня осінь –
Мов у червоному вінку.

Відбили вже далекі дзвони –
Давно це трапилось... Колись...
І все ж ті горобині грона
Чомусь у серці зостались.

Фото на згадку

ХОЧЕТЬСЯ ВЕСНИ

Скриплять дерева на мороз,
Хоч березень на циферблаті.
Ох, недоречний цей прогноз –
Набридли холоди прокляті.

Вже дуже хочеться весни,
Напнутої городнім димом,
Де синій погляд далини
Із молодим зеленим дивом.

* * *

Я неначе окаянний –
Не завчу науку Божу...
Задаю собі питання –
Відповіді не знаходжу.

Голову схилю я низько –
Запекло у грудях пеком...
Дальнє підступило близько,
А близьке – пішло далеко.

Отакий незрозумілий –
Зроблений не з того тіста,
Бо в одному місці тіло,
А душа – у іншім місці.

* * *

Нікчемне, беручке, мов клей,–
До всіх вчепитись може...
Уміймо забувати зле
І пам’ятать хороше.

Крізь втому, котра спину гне,
Крізь біль невдач і крики
Хай не заступить нам дрібне
Побачити велике.

МІНЯЮ КАЛЕНДАР НА СТІНЦІ

Міняю знову календар на стінці,
Хоч не спішить утомлена рука.
І вловлюю у власній поведінці
Задуму, що солона і гірка.

Лічу літа... Збиваюся в рахунку
І сам собі нашіптую: постій...
Кладе мороз на шибку візерунки
З моїх чекань, з нездійснених надій.

Мої розчарування і невдачі –
Усе мізерне перед плином літ,
Бо я іще не починався наче,
Ще наче не народжувавсь на світ...

БУВАЄ ДЕНЬ

Буває день, бувають миті –
І тут не так, і там не так.
І думи, сумом оповиті,
Стискають серце у кулак.

Здається, що життя без втіхи,
Розчарування лиш несе.
І мрії як пусті горіхи,
Одна шкарлупа – та й усе.

А в чому справа, де причина?..
Згорить часу короткий ґніт,
І ми вже іншими очима
Ранково дивимось на світ.

А світ навкруг простий і звичний,
І усміх стелиться над ним.
...І що вважалося трагічним,
Тепер здається вже смішним.

* * *

Яке безглуздя – жить, щоб вмерти,
Перетворитися на тлін,
Собою відповідь зітерти:
Для кого він?
Для чого він?
Завзяття, помисли, напруга –
Хіба все згубиться в траві?
Я хочу народитись вдруге
У синові і у строфі.

ПРИХОДИТЬ ПРАЩУР МІЙ

Приходить пращур мій до мене
Зі згадок, із туману снів.
Його пізнав – не по знаменах,
По музиці вкраїнських слів.

Хоча і звикли ми мовчати,
Але признаємось, однак:
Так хочеться, щоб і нащадки
Не загубили цих ознак.

* * *

Вже доточився день
І зменшилися ночі,
Вже час перехилився до весни,
Хоч морозець і сніг
Здаватися не хочуть,
Не хочуть відступатись ще вони.

Та серця мрійного
Невидима антена
Настроєна вже чуло на весну.
І ніби ожила
Навкруг трава зелена,
І синить небо сіру далину.

Не хочу поспішать,
Мені не треба бігти
Із вітром сніговим навперегін...

Лише збагнуть ще раз,
Відчути, зрозуміти
Велику мудрість цих природних змін.

Нуртує ще мороз,
Глибокий сніг не тане –
Ні, не лякає погляд крижаний.
Бо за характером
Я все-таки весня́ний,
І за народженням – я також весняни́й.

ОЧИЩЕННЯ

Недільний день у дзвони б'є,
Яснiється квітчасто.
Святочне одягну своє
І піду на причастя.

Бо дух святий живе між нас –
У нього слід повірить,
Тоді й позбудемось образ
Злоносців-лицемірів.

Вину свою, вину чужу
Я розділить не можу,
Тому й вимолюю, прошу
Одне лиш – милість Божу.

Душі, в якій і біль, і гнів,
Піднявши очі в небо,
Під поглядами образів
Очиститися треба.

НАСТРОЄВЕ

Я лишився один, на цім світі – один,
Я самотній іду в свою зиму.
І тривогу душі, і тривогу сивин
Сам-один я, напевне, нестиму.

Видно, суджено так... Під ногами вже сніг,
Гострий вітер куйовдить волосся...

Мав я друзів для столу, для співу, для втіх,
Та для серця — чомусь не знайшлося.

Як згадаю усе — заболить, запече:
Скільки дій в непридуманій драмі?..
Та нікому в житті я не впав на плече,
Щоб поплакати тихо, як мамі.

Я нікого у долі своїй не виню —
Жалість вижену, ніби химеру.
Лиш признаюсь під спалах нічного вогню
Недолюбленим серцем — паперу.

Ой печале моя, ти слова помереж,
Ті, які лиш мені зрозумілі...
Хай так буде, як є... Та одному усе ж
Слизько йти, де стежки побілілі.

ДВІ БУРІ

Січуть вітри, хитають тишу...
Жалі рвуть душу пополам...
Дві бурі... А яка лютіша?
Яка із них страшніша нам?

Ця — запускає хмару чорну,
Та — із очей сльозину п'є.
Одна — затопить вутлий човник,
А інша — серце розіб'є.

ТЕПЛО ЛЮДСЬКЕ

Тепло людське — це так багато.
Воно — із кореня добра.
Твого душевного багаття
Не згасять кривда і жура.

Своїм теплом когось зігріти —
Яке високе вміння це!
Нехай беруть у спадок діти
Краси ласкаве деревце.

Щоб віти подолали стужу,
Сльоза ж — крізь листя протекла.
Щоб інший хтось зігріти душу
Прийшов до їхнього тепла.

* * *

Чи то мудрішаю — не знаю,
Але старішаю — це так.
З веселих зустрічей втікаю,
Щоб тиші скуштувати смак.

Зринає за весною літо,
А там запахнуть жовтнем дні.
І все, що змалку пережито,
Кладеться на плече мені.

Це — діалектика природи,
Тут свій характер не вини.
За сміхом юності приходить
Німа задума сивини.

* * *

У кожному серці — печаль і утіха,
У кожному слові — мороз і тепло.
Сльозині твоїй повторюся я тихо:
Повір — і все стане таким, як було.

Приховане зло для любові не пара,
І нас не обходять хвилини грози.
Та стишиться грім, і відкотиться хмара,
І сонце осушить дощинку сльози.

Дороги життя пилом смутку прибиті,
Та хай нас не манять фальшиві вогні.
У цьому складному нелегкому світі
Ой хочеться так, щоб хтось вірив мені.

УЧІМОСЯ В ДІТЕЙ

Учімося в дітей сміятися і жить,
Стрічати день, відкинувши прогнози.
В дитини серце до добра лежить,
І нам не слід мінять цієї пози.

Учімося в дітей душевної краси,
Радіти сонцю, що прийшло у гості,
Не обминати втіхи і сльози
І не носить прихованої злості.

Ляга на душу скептицизму лід,
І щирість заволочена туманом.
Учімося в дітей сприймати білий світ
Довірливо, привітно, первозданно.

Зачéрствіли, заштампувались ми
У сумнівах, зневірах і підозрах...
Хоч інколи зробімося дітьми –
Це у житті потрібно нам, дорослим.

ВІРШІ БЕЗСОННОЇ НОЧІ

Настрій

Паперові кораблики березня,
Як дитинство, давно відпливли.
Я стою на піщаному березі
Між питаннями «де?» і «коли?».

Кругла тиша... Нічим не розколеться.
Змовкли враз шептуни-комиші...
Вечоріє вербова околиця,
Вечоріє чомусь на душі.

Комедія

Звикаємо з дитинства грати й гратися,
Не відучились... Хоч давно пора.

Актори всі ми... Боїмось признатися –
І кожен день продовжується гра.

Слова і жести навкруги розметені,
Усмішечка і поворот плеча...
Комедія, комедія, комедія
З трагічною сльозою на очах.

Кожен раз

Кожен раз, як берусь за перо,
Дивний сумнів хвилює, їй-Богу:
Раптом вміння моє відпливло
На човні забуття і тривоги.

Кожен раз, коли чистий папір,
Ні рядка ще,– гублюсь у ваганні:
Раптом той попередній мій вірш
Був, як сніг березневий,– останній.

Ніч

Бузкова ніч прийшла незримо,
Схилилась мовчки на стіжок...
У річці місяць ловить рибу
На свій загострений ріжок.

Все так довірливо і просто...
Лиш сон питає у вікна:
Біля верби чия це постать?
Й чого стоїть вона одна?..

Кілька кроків

Подивився вперше, подивився вдруге –
Ще раз подивлюсь...
Подивилась вперше, подивилась вдруге –
І востаннє.

Поруч йшли дві долі, стали,
Відвернулися чомусь,
Не дійшовши кілька кроків
До кохання.

* * *

Жорстокими бувають діти –
Їм втома батька ніпочім.
Куди піти і де подітись,
Бо ніби пустка рідний дім?

Ні, не згрішив я перед ними,
Тулив до серця їх здавен...
Осипаний словами злими,
Заплачу, наче листям клен.

КВІТНЕВЕ

Собі на день народження

А весна, як вперше,–
В білому вбранні.
Скаче добрий вершник
На баскім коні.

Скаче, скаче, мчиться
З заходу на схід.
Золотим копитцем
Полишає слід.

Я по тому сліду
Попливу, поїду
Лугом і полями
Вслід за журавлями.

Вслід за журавлями
Вирушу уранці.
Буде сонце з нами
У зеленій рамці.

Ой ти, милий квітню,
Місяченьку мій.
Нашу вроду житню
Світлістю полий.

Квітень – як уперше,–
В роздумі стою.
Мчиться добрий вершник
У весну мою.

* * *

Митцю не треба нагород,
Його судьба нагородила.

Ліна Костенко

Придумано: «заслужені», «народні»,
Хоч в більшості кебети замалі...
І, затулившись цим званням, сьогодні
Хтось горлопанить, що він пуп землі.

Пишається і пнеться аж до неба,
Для шанувань хапає за рукав...
З вельможних рук ніяких звань не треба,
Коли сам Бог талант подарував.

НАЙБІЛЬША УТІХА

Нап'юсь води з джерельної криниці,
Надихаюсь зацвіттям молодим
І не захочу ні на кого злиться,
Щоб жити в світі лиш мажорних рим.

З мажорних рим складу веселий віршик
І віршик той у пісню переллю.
Чи є утіха для поета більша,
Як слів зернята сіяти в ріллю?

ТІЛЬКИ НАЩО...

Щасливі ми, коли земля щаслива,
Коли гукає зелень верховіть,
Коли щедротно родить жнивна нива
І яблучко на дереві висить.

Чого ще треба?.. Тільки нащо, нащо
Ми знову ниву засіваєм злом,
Щоб наша доля, бита й непутяща,
Знов з кладки впала за сумним селом.

НЕ РОЗБЕРУСЬ

З одними хочеться зустріться,
А інших — мовчки обійти,
В одних — привітні, добрі лиця,
А в інших — очі з пустоти.

Ні, в цьому я не бачу драми,
В одному лиш не розберусь,
Що перших — меншає з роками,
А других — більшає чомусь.

ЮВІЛЕЙ

Ні, ювілейних не люблю пишнот,
Де ллється мед, який обсіли мухи...
Та що робити — не закриєш рот,
Та що робити — не затулиш вуха.

Я не люблю отих кругленьких дат,
Де кожне слово ну́дне і солодке...
Зирнеш вперед, оглянешся назад —
Й відчуєш, що життя таке коротке.

ЗНЕВІРА

Учора ти громив неправду й зло...
Слова, слова... Неначе дим цигарки.
Бо нині вже ховаєшся за скло
Новенької своєї «іномарки».

Купився на наживочку просту.
І це тебе, здалось мені, не мучить.
Тепер стоїш, як мовлять, на посту
Своїх турбот, свого благополуччя.

А як народ, якому клявся ти,
Якого захистити нині треба?..
Та голос мій – як в діжку пустоти,
Не може долетіти вже до тебе.

За п'ятими дверима в тишині
Ти грієш довгождане владне крісло.
У серці, де притулок є брехні,
Не віднайдеться місця правді. Тісно!

Зневіра вже – на відстані сльози.
А вірити кому? – питають люди хором.
Таким, як ти? – ні, Боже упаси.
Такі, як ти,– це наш одвічний сором.

БІЙ

Удар в обличчя збив мене,
Світ захитався наді мною.
Зусилля всі зберу в одне –
І знову стану в позу бою.

Ти думаєш, що переміг,
Мій лютий і підступний враже?
Ні! Що я зможу, що я зміг –
Удар у відповідь покаже.

ЦІЛУ НІЧ

Цілу ніч сипле дощ,
Щось говорить з шибками,
Повторяючи завчену фразу одну...
Я колись тихо спав
Під нічними дощами,
А тепер вже, на жаль, не засну.

Не засну від тривог –
Ліки випити мушу...
Ні краплини солодкого сну ув очах...
Ненароком приходить в сполохану душу:
Я в житті як в дощах,
Я в житті як в дощах...

ІРОНІЧНА АРИФМЕТИКА

Мінливу вдачу маєм,
Залежну від проблем...
Бува, щось віднімаєм,
Бува, щось додаєм.

В собі себе не бачим –
Таке людське єство.
Сто раз переінакшим
Незмінне статус-кво.

З іронії легкої
Стулю свої слова:
Я не ділюсь надвоє,
А множуся на два.

БОЛИТЬ ГОЛОВА

Болить голова... Певно, це на погоду,
А може, від стресів, минулих синців...
То правда – не дми на студеницю-воду,
Коли ти ошпарився на молоці.

Ошпарився я на ста смолених бідах,
Ошпарився я на пекучій журбі...
Позаду лишилось уже моє літо –
Хоч в цьому не хочу признатись собі.

Лишилось позаду... А що пригадати,
Спинившись на мить на життєвій межі?
Колишню утіху хтось вигнав із хати –
І хата як пустка, і діти – чужі.

Тепер підійшов до осіннього броду,
За ним уже поле лежить крижане...
Болить голова... Все зверну на погоду –
Хай це хоч на мить заспокоїть мене.

ПОСПІШАЮ

Я від зими спішу до літа,
Від літа мчуся до зими.

І звичка ця несамовита
Пече, мов рана, під грудьми.

Не раз себе спитати хочу:
Куди летиш?.. Куди й чого?..
Вже стелиться туман на очі
І переоране чоло.

Наповнити доцільним змістом
Життя простого кожну мить.
А як? Хто зможе відповісти,
І як себе переліпить?

Пробачте, все і всі навколо.
І, доле, доленько, не злись,
Бо знов мені затятий голос
На вухо шепче: не барись!..

* * *

Знов приходить пора
Пожовтілої туги
І питає мене,
Як збираюся жить
Без утішного дня,
Без надійного друга,
Із розтерзаним серцем,
Що важко болить.

Що я їй відкажу?..
Заперечить не можу.
Ні, не кину слова
На чотири вітри,
Тільки згадку гірку
Я на осінь помножу
І сховаю себе
У її кольори.

І у вечір сліпий,
Що на розпач багатий,
Коли тужне «прощай»
Дикі гуси кричать,
Треба вміти любить,

Треба вміти чекати,
Щоб останніх надій
Не погасла свіча.

ГРАЛО ФОРТЕП'ЯНО

О, як бентежно і духмяно
За перехрестями вікна
Весь вечір грало фортеп'яно...
Не знаю, він це чи вона?

А може, то була розлука
З двома серцями без імен...
Лиш клавішів торкались руки –
І знову оживав Шопен.

А може, то було кохання,
Що віджурилось в тишині...
Не спалося.
І до світання
Все чулась музика мені.

РОЗМОВА З МОРЕМ

У Латвії Балтійське море –
Якісь бузкові кольори.
Тут море з чайками говорить...
– Зі мною теж поговори.

Ти розкажи мені про себе:
Живеш у щасті чи журбі?
Як юрмальське високе небо
Щодня купається в тобі?

Легкої хвилі спів прозорий
Десь покотився за межу...
Поговори зі мною, море,
І я про себе розкажу.

Позич мені своєї сили,
Коли у розпачі, коли...

Хоча й тебе не раз труїли,
Густою нафтою пекли.

Та злим, я знаю, буть не хочеш,
Не хочеш буть лихим... Вгадав?
Знов запливає в наші очі
Твоєї мрії пароплав.

Чого ж свої жалі бузкові
Ти заховало в глибину?
На рідній на латиській мові
Скажи мені... І я збагну.

Чого вода твоя печальна
І берег розмива сліди?..
Скажи мені щось на прощання,
Я все одно твій – назавжди.

САМОТНІСТЬ

Осінній день зриває лист
В догоду жовтій моді.
Земля і небо обнялись...
А я чого самотній?

Дивлюсь в засліплене вікно –
Нічого там не бачу.
Мене забула ти давно
Й мою любов гарячу.

Піду собі в самотній парк,
Знайду самотню лавку
Та й буду очищатись так
Від блиску та від лаку.

Від мрій солодких і смішних,
В які повірив... Нащо?
Шепчу собі, щоб сум притих:
Самотність – це найкраще.

Самотній вечір синь розлив –
Нікого на алеї...
Лиш можна слухати мотив
Самотності своєї.

ВЕЧІР БЕЗ ЖІНОК

Сьогодні вечір без жінок –
Розмови лише чоловічі.
Вони без фальші та пліток,
Щоб чесно глянути у вічі.

Без галасливої сурми,
Без зайвих барв і колоритів –
Сьогодні тут зібрались ми,
Щоб сповідально говорити.

Бо треба вилляти комусь
В душі заховані сльозини.
А мову зрозуміть німу
Спроможні лиш одні мужчини.

Тут запах сигарет гіркий
І хліб, умочений в олію...
Чом без жінок? А де жінки?
Вони цього не зрозуміють.

НАЛИЙ, ШИНКАРОЧКО

Задиміли козацькі дороги,
І до пам'яті попіл той ліг.
Запорожці схилялись до Бога,
Не обходячи радісний гріх,

Бо любили і пісню, і чарку,
І гарячі дівочі вуста...
Гей, шинкарочко, люба шинкарко,–
Бачиш, кварта у мене пуста.

П'є козак, та не вп'ється ніколи,
Бо у нього вже вдача така.

Щоб в бою не точилися коні
І не слабла рішуча рука.

Можна згадувать дуже багато,
Розливаючи хміль давнини...
Тільки знаймо, що ми з вами, браття,
Запорожців веселих сини.

Налий, шинкарочко, став на столи,
Питвом козацьким нас розвесели.
Налий... І вип'ємо ми всі до дна,
Бо не пасує нам душа сумна.

СТАРА КАВ'ЯРНЯ

Висить пейзаж, згубивши десь оправу,
Міняє столик скатерть паперову...
Сюди не раз заходили на каву,
Сюди не раз спішили на розмову.

Пахуча кава... Здалеку питає:
Чи не бажаєш чашечку налити?
Стара кав'ярня добре пам'ятає
Своїх гостей — простих і знаменитих.

В старій кав'ярні просто, та не звично:
Умовний зал, де є партер і сцена.
Тут постаті, і пози, і обличчя
Розпливчасті, як ув очах Гогена.

Стара кав'ярня знає всі новини,
Нанизує секрети, як намисто.
Вікном єдиним дивиться невинно
На метушливе вечорове місто.

ПОМОЛИСЬ ЗА СИНА

Помолись за сина, отче,
В храмі світлих образів,
Бо життя його коротше
Й не таке, як я хотів.

Помолись за хвору душу.
І непрощене прости...
Бо його я не примушу
По прямій дорозі йти.

В час лихий і навіжений
Обмаль друзів та рідні...
Помолись, щоб він в кишені
Зваби не носив брудні.

Не вливався в гурт пропащих,
Котрих жде фатальна мить.
Батько хоче якнайкраще,
Хоч не може це зробить.

Це мій син — і я боюся
Злих намовів сатани.
Помолись — і від спокуси
Рідне серце відверни.

Втіха це моя єдина.
Не гадав про це колись...
Отче, я прошу за сина —
Ти за нього помолись.

ГУЦУЛ

Старий гуцул, сільський скрипаль,
Бере смичок любовно в руки —
І зачаровується даль
Під голубі магічні звуки.

А скрипка спів прозорий ллє,
Купає в ньому спраглу душу.
Здається, все, що в мене є,
Віддать за це бентежжя мушу.

Грай, діду, грай, не зупиняйсь,
Дай ще побути в насолоді!
Плете смичок найтоншу в'язь,
Яку не стрінеш у природі.

І я кришуся на печаль,
І зліплююсь у радість знову...
Навчив смичка сільський скрипаль
Серця скликати на розмову.

ТРИВОГА НА ДУШІ

Густий неспокій... На вустах полинно,
Якась тривога душу роздира...
І не збагну я: за яку провину –
Це гріх недавній чи ганьба стара?

І вже не можу спати, ані їсти,
Нічим не можу серце звеселить.
І тиша робиться бентежно-голосиста,
І вічністю стає пекельна мить.

За що караюсь? Хочу все згадати,
Перемішавши втіху і журбу...
Напевно, був нестерпним чи пихатим,
І неправдивим теж, напевне, був.

До слів улесних притулявся, може,
І думав, що я вищий між людьми...
Я каюся! За все я каюсь, Боже,–
Лише тривогу цю з душі зніми.

КОНІ

Пролетіли бистрі коні –
Не спинив на перепоні.
Білі коні та червоні –
Тільки крикну їм: агов!
Принесіть мені напиться
Незвичайної водиці –
Та водиця із копитця,
З позолочених підков.

Наберусь тієї сили,
Що коней отих носила,

Котра має дужі крила,
Що лиш вітру по плечу.
А за ними полем битим
Доганяти тепле літо,
Щоб не скніть на цьому світі,
Теж помчуся, полечу.

ВИЙДУ НА ПОБАЧЕННЯ

Вийду на побачення –
Ніч як благодать.
А за тим, що втрачено,
Нащо жалкувать?

Я почну, як мовиться,
Просто із нуля...
Подивлюсь, як молиться
До небес земля.

Нащо нам печалиться
В ночі голубі.
Радість не кінчається
На одній тобі.

Вийду за околицю,
Обізвусь здаля...
Подивлюсь, як молиться
До небес земля.

ХОДИ СЮДИ

До сердечної розмови
Хилять зорі вечорові.
Карі очі, чорні брови
Знову кличуть до любові,
Як усидіти, стерпіти,
Коли любчик обізветься,
Бо любові білі квіти
Зацвіли вже біля серця.

Ходи сюди, ходи сюди,
Ходи і не вагайся.
Я дам чаклунської води,
Щоб в мене закохався.
Ходи сюди, ходи сюди
І притулись близенько,
Бо ти медовий, молодий
І я теж молоденька.

Перелазила... На плоті
Обірвала низ спідниці.
Ми усі з живої плоті,
А все інше — то дрібниці.
Я дивлюся — та не бачу,
Я вслухаюсь — та не чую.
Під твоїм крилом юначим
Я до ранку заночую.

СКІЛЬКИ ЛІТ, СКІЛЬКИ ЗИМ...

Скільки літ, скільки зим...
Тільки спомин, як дим.
Голоси вже мовчать,
І погасла свіча.

Скільки літ, скільки зим...
Я був ще молодим,
Ти також молода
І дзвінка, як вода.

Як далека луна:
— Я у тебе одна...—
І у тиші лункій:
— А я твій, тільки твій...

Чом згадались мені
Ті усміхнені дні
За туманом рудим?
...Скільки літ, скільки зим.

ЛІКАРНЯ

Лікарня. Я. А біль зі мною.
І різко пахнуть ліки скрізь.
Тримаюсь кволою рукою
За нестійку життєву вісь.

Тримаюся із сил останніх,
А вісь — сюди, а вісь — туди.
І амплітуда коливання
Чомусь од лиха до біди.

ВІРШ, НАПИСАНИЙ БІЛЯ МОРЯ

Пахучий вечір біля моря,
Немов масандрівське вино...
А море гомонить, говорить
Про те, що знає лиш воно.

Не все я можу зрозуміти
У цих басових звуках хвиль.
Та є в них ніжна ласка літа,
Є втіха і таємний біль.

Бо хтось чекав тут — не діждався,
Прощався помахом руки.
Бо хтось з любов'ю тут прощався,
А, може, зовсім навпаки.

Такі тут барви, серцю милі,
Яких не бачив я раніш...
І на мотив морської хвилі
Родився цей пастельний вірш.

РАНОК НА МОРІ

Тепле море. Сонце сходить.
Геть просвічується дно.
Хтось неначе пензлем водить,
Синить неба полотно.

Ти себе з дрімоти вийми
І в цей час прийди сюди –
Попадеш в палкі обійми
Найдобрішої води.

Благодать така огорне,
Що не стрінеш на віку.
Сонце сходить. Літнє море.
І слід перший на піску.

ПИСАТИ ХОЧЕТЬСЯ

Писати хочеться...
Але боюсь.
Неначе вперше за перо берусь.
Боюся слова,
Наче болю,
Що буде мучити поволі.
Писати хочеться...
В душі
Пливуть хмарками дивні міражі.
Рука тремтить... Спішить рука
Відчути пружність першого рядка.

* * *

Світ грішний, і ми грішні,
Та є якась межа.
За нею біль невтішний,
Ганьба, немов іржа.

За нею глум у слові
Не знає спину – ні,
За нею честь і совість
Палають у вогні.

Тому й моя тривога
Повторює щораз:
– Якщо забудем Бога,
То він покине нас.

* * *

Нахмарилось... Напевно, буде дощ,
Земля заклякла в грізному мовчанні...
Моя журо, ти серця не тривож –
Воно і так складається з печалі.

Відкрию вікна, блискавку пущу
І перші краплі сам прийму на груди...
Я хочу вірить, що після дощу
Моєму серцю трохи легше буде.

ПОЧУТТЯ

Моя душа зруйнована, мов Троя,
Підступністю лихих, брехливих слів.
А що зробити можу я з собою? –
Інакшим стати так і не зумів.

Жмуть почуття у серці – їх багато,
Як у сухому дереві вогню.
А ідеали?.. Догора багаття
Й останні іскри сипле на стерню.

МАТЕРИНСЬКИЙ БІЛЬ

– Чого так гірко плачеш, мамо,
І тиснеш руки до грудей?
– Я дуже мало, дуже мало
Пізнала ласки від дітей.

– Чого так посивіла рано
І ув очах – немов пітьма?
– Бо діти – як болюча рана,
А кращих, іншеньких нема.

СВІЧА ЛЮБОВІ

Для жіночого голосу

Зустрінути любов бажає кожний,
Пізнать любов лиш можна по очах...

А ти такий — безгрішний та безбожний
Гориш в мені, як пломінка свіча.

Тебе знайшла — і загубить не хочу,
Тебе знайшла — нікому не віддам:
Ні вечору, ані циганці ночі,
Ні захмелілим гультяям вітрам.

Свіча любові розгорілась біло...
Нехай згорю я в дивному вогні,
Та знатиму — у світі я любила,
Любила так, як суджена мені.

ЧИ ПОЧУЄ ХТОСЬ?

Не прошу я часто,
Та усе ж — скажу...
Не ховайся, щастя,
За чужу межу.

Захотілось долі,
Де небесна вись.
Та вона поволі
Ділася кудись.

Кожному потрібна
Божа благодать.
Попросив привіту,
А сини мовчать.

Ой, сини-синочки,
Біль моя гірка.
Вас обняти хоче
Батьківська рука.

Будьте мені гожі,
Як дубки з дібров.
Будьте, будьте схожі
На мою любов.

Кликну щастя русе
В шумі стоголось...
Кликну, обізвуся –
Чи почує хтось?

РАНКОВИЙ ДОЩ

Ранковий дощ... І добре спиться –
Вернулися дитячі сни.
Колись м'яким рожевим ситцем
Були оздоблені вони.

Тоді було на серці легко,
Не чулося гіркавих слів.
Тоді надій моїх лелека
Ще в дальній край не відлетів.

Ранковий дощ у шибку стука,
Щоб відчинив йому вікно.
В мелодії цих вогких звуків
Є щось хмільне – немов вино.

В останній час душа лиш терпне.
Коли вона перещемить?
Ранковий дощ – м'який і теплий
Мій спокій повернув на мить.

ПРИСНИЛОСЯ, ЩО ПІСНЮ НАПИСАВ

У сні я гарну пісню написав –
Щемкі слова й мелодія прозора.
І пахла пісня різноцвіттям трав,
Світились в ній високі срібні зорі.

Горіли в ній освячені вогні,
Що розсипали всюди іскру Божу...
Приснилося, що пісню склав у сні.
Прокинувся... Й чомусь згадать не можу.

«ПІЗНІЙ ПОЕТ»

«Пізній поет» – так назвав мене друг,
Є в його слові правдива основа.
Не навесні – в час осінніх зав'юг
В серці озвалось загублене слово.

Музи моєї лунає кларнет
Трохи запізно – що діяти мушу...
Так уже трапилось – «пізній поет»
Хоче вам піснею втішити душу.

Хоче віддать, що у небі знайшов,
Вгледівши там зоряницю прекрасну.
... «Пізній поет» – це як пізня любов:
Довго горить – і не може загаснуть.

Я НЕ ШКОДУЮ

Що вмію я? Писати вірші
Та ще складать свої пісні.
Оце і все... Й ні краплі більше
Життям не вділено мені.

Напівголодний, напівбосий...
Та не ховаю в серці лють,
Хоч вірші зиску не приносять,
Пісні – доходу не дають.

Така сьогоднішня планета:
Найперше – плоть, а потім – дух.
Вона лицем не до поетів,
Вона – до гендлярів й хапуг.

Вік практицизму і наживи –
Йому не до ліричних фраз...
І в чомусь він таки фальшивий,
Цей вік... Я думаю не раз.

І хай надія нас утішить:
Душа ще вийде із тенет.
І хай звучать на світі вірші...
Я не шкодую, що поет.

* * *

Себе в дрібницях розпізнай,
Хоча проблема і складна...
Чому мені всі кажуть «дай»
Й ніхто мені не каже «на»?

Дай тим і сим, на те і се –
І так щодня, а то й частіш...
А хто мені щось принесе,
Хоч ламаний підкине гріш?

Постій,– спиняю сам себе,–
Не ту розмову ти повів...
Егоїстичне і скупе
Вкладаєш знов у низку слів.

Збагни... Неважко відгадать
Людських бажань одвічну суть:
Давай, якщо ти можеш дать,
Бери, якщо тобі дають.

ДЕНЬ ЩАСТЯ

Вікно відкрию я у ранок,
Де подих саду, як бальзам...
Журбі схилятися ще рано,
Ще треба посміхатись нам.

Душа з собою поєднала
Оту красу квітучих груш...
День щастя – це не так і мало
Для наших невгамовних душ.

Небесна синь – така прозора,
Зневіри щезла каламуть...
Забуду, що було учора
І те, що завтра має буть.

Живу, всміхаючись квітчасто,
Сприймаю Божу благодать,
Щоб день сьогоднішнього щастя
До долі власної додать.

ВІЗЬМІТЬ НА ПАМ'ЯТЬ ФОТО

Я вуличний фотограф –
Ловлю на плівку мить,
Усмішку кольорову
Умію зупинить.
Така моя робота –
Замріть... Секунд на п'ять.
Візьміть, панянко, фото,
Щоб потім все згадать.

Я вуличний фотограф –
Пізнав життєву суть:
Те, що було учора,
Сьогодні не вернуть.
Хоч маю вдачу звичну,
Та я секрет вловив,
І зробить з миті вічність
Мій точний об'єктив.

Я вуличний фотограф –
Буденний чародій:
Для вас усе повторить
Нехитрий знімок мій.
І стрепенеться серце,
Як пташка у руці,
І молодість вернеться
На фотопапірці.

КАЛИНА

В живому вітті – радість і жура,
Любов, як соловей, до неї лине.
Зирнула в очі осені пора –
І запалила кетяги калина.

Калина-мати, серця білий цвіт,
Одвічне древо батьківської долі.
Колиску пам'яті уже багато літ
Ти колисаєш піснею поволі.

Несли на стіл тебе в години свят,
Тобою молодих благословляли,
Й на чорну рамку непоправних дат
Сльози твоєї сипались корали.

Життєві сурми кличуть нас вперед,
Щоб не сидіти в тихім сповиточку...
Та ріднокраю образний портрет
Все ж бачиться в калиновім віночку.

СЕРЦЕ ПРОСИТЬ

Сонце вмилось біля річки
І злетіло, ніби птах..
Літній день, немов порічка,
Солодиться на вустах.

За вербовим перелазом
Стежка в поле повела...
І затихли негаразди
Між городнього зела.

Яблуня широким жестом
Зве на свято молоде.
На душі таке блаженство,
Як ніколи і ніде.

По землі іду я босим
До джерельної води...
І, всміхнувшись, серце просить:
Ой, отак би назавжди.

БАЛАДА ПРО ПОПУТНІ ВІТРИ

У морі, де хвилі подібні до скель,
Шукає рятунку хиткий корабель.
По колу кривому туди і сюди
Під поглядом неба, в обіймах води.

З дороги він збився на вихорі хвиль,
Чи бурі злякавсь, чи приспав його штиль?..
Ні, він загубив десь попутні вітри,
Що вгору здіймають надій прапори.

Попутні вітри залетіли кудись,
Сховали рятунок за сонячну вись.
А моря закон всім говорить одне:
Не буде удачі — глибінь проковтне.

Попутні вітри загубив, хоч ти плач,—
Не хочуть напнути вітрило удач...
І ходить кораблик сюди і туди,
Як маятник вічний в безумстві води.

ВОВЧИЦЯ

Зла вовчиця обходить капкани,
І рушниця їй теж не страшна.
Не залижеш, не згоїш ті рани,
Де звела свої зуби вона.

Пробігає вовчиця, мов кара,
Завиванням протяжним гуде
І лишає роздерті отари,
Й перелякані очі людей.

Напускає страхіття вовчиця –
Хоч під ковдру залізь, під рядно...
І вже сниться вона... і вже сниться,
Ніби лізе в розбите вікно...

А вовчиця стоїть одиноко,
Заховавши загострений зуб.
І зоря залітає їй в око,
Щоби викотить звідти сльозу.

– Вовчице, вовчице – чого тобі злиться?
Чого ти лякаєш усіх нас підряд?
– Бо ви, звіролови, прудкі й білолиці,
Украли, забрали моїх вовченят.

ВІТРЯК

Три хатки у зеленій буді
Ховають вікон переляк...
А вдалині – всіма забутий,
Стоїть пошарпаний вітряк.

Дрімає у щілинах смуток,
Відламане одне крило.
Давно він жорнами не крутить,
Не перемелює зерно.

До вітряка широка стежка
Вже загубилась, заросла.
Лише коза необережна,
Бува, приблудить од села.

Вітряк вітрами хрестить рота...
І жалість дзенька, як відро,
Що у людей така коротка,
Куценька пам’ять на добро.

БРУНЬКИ

(З циклу)

Герань

Застигнув день у трепетнім чеканні,
А за вікном вже дихає весна.
І квіточка кімнатної герані
Бентежно тулиться до вогкого вікна.

Герань в теплі — бо це в домашній звичці,
У чепурному затишку, проте —
Як не позаздрить тій простій травичці,
Яка під небом на вітрах росте!

А може, це?

То пісня з ночі вирине,
То стихне і мовчить...
Чиєсь кохання вірне
В два голоси звучить.

Не спить воно, тривожиться —
Питається у нені:
А може, це, а може, це —
Моя зоря у небі?..

Твій образ

Переорю усі дороги,
Попідриваю всі мости,
Щоб не було у тебе змоги
З моєї радості піти.

Засиплю яблуневим цвітом
Блакитний вечора напій...
Щоб над моїм білявим світом
Стояв зорею образ твій.

Пролісок

Ми часто в клопотах втрачаєм
Реальне відчуття краси
І поступово забуваєм
Природи дивні голоси.
Весніє день, ясний, погожий!
А я стулився у кулак.
І пролісок цього не може
Мені пробачити ніяк.

Літо

Заживне літо у лугах
Присіло під копою,
З пилком бджолиним на губах,
З утомою легкою.

Прозориться у небі шовк.
Я відчуваю серцем:
Дорогу серпень перейшов
З повнісіньким відерцем.

В твоїй сивіючій обнові

Осіння звабливість якась
В твоїй ході, в твоїй розмові,
В твоїй сивіючій обнові,
В твоїх очах переплелась.

Принада осені й весни –
Вони і схожі, й зовсім різні,
Як дві води, як два човни,
Як дві сердечні чисті пісні.

Останній день

Останній день трункого літа –
Зайча сполошене між віть...
Зелену хустку оксамиту
Мережить ниточками мідь.

Хрущить стернею чиста нива,
І сум не сум — печаль якась,
Мов перша волосина сива
Мені до чуба заплелась.

Мінливість життя

Коли проклюнеться росточок,
Він грозової зливи хоче,
Щоб та увись його звела
Поміж похилого зела.

Коли стоїть достиглий сад,
Його лякає грозопад,
Щоб гнівний необачний вітер
Не обтрусив плоди на вітах.

Буває так...

Буває день... Хоч жовтень пізній,
Враз вихлюпне теплінь ясна.
І вітер мов зелена пісня —
Не знаєш: осінь чи весна?

Завмерлі на морозі віти
Чи повний соку пагінець?
Буває день — не зрозуміти,
Чи це початок, чи кінець.

КАРПАТСЬКА ХАТА

Зайшов. Проста карпатська хата,
Де стіни — дерев'яний зруб,
Уся весела і завзята,
Як подих на пелюстці губ.

Висять кептарик і трембіта,
У глеку — росяний напій...
Хатина працею зігріта,
Бо все від рук родилось в ній.

У хаті синя прохолода,
Хоч серпень розігрів черінь.
Миски навколо – що за врода! –
Мов гербознаки поколінь.

І я схиляюсь шанобливо,
Бо чую предків голоси.
Карпатська хата – справжнє диво
З уміння, з доброї краси.

ЧОБІТКИ

З хрому ловкі чобітки,
З рипами підбори.
Присядом і навпаки
З полькою говорять.

Ой ти, цоки-цоки-цок –
Голова хмеліє.
Викрутасить чобіток,
Танцювати вміє.

Затісно – не в тому суть,
Нам теж місця стане...
Чобітки самі несуть
У веселий танець.

Добрий танець як вогонь –
Кличе всіх до пари,
А розвихрена гармонь
Підкидає жару.

Ой ти, цоки-цоки-цок –
Все навкруг цокоче:
Гопакує чобіток –
Стихнути не хоче.

Чобітки чиї? – хто б знав:
Крутія вогниста...
Цю картину змалював
З пам’яті дитинства.

ОНОВЛЕННЯ ДУШІ

На церкві, що давно мовчала,
Повісили колишній дзвін.
Так малиново, так печально
До серця доторкнувся він.

Безбарвне стало колоритним
І непорочним, як дитя...
І захотілось повторити
Молитву болю й каяття.

І освятився камінь сірий,
Бо ті молитви не чужі...
Ні, це не воскресіння віри.
Це — як оновлення душі.

УЧИТЕЛЬ

Він, як дбайливий садівник,
Що пригинається до гілки,
Перекладає мудрість книг
У ці малі смішні голівки.

Та ще й настроює серця
На щирість, вроду ясноoку.
Та все життя, аж до кінця,—
Продовження його уроку.

Ех, дітлахи — сухе зерно,
Яке ще треба проростити,
І він в турботі, щоб воно
В житті дало плоди і квіти.

Та що те зерня... Тут складніш,
Бо у руках людини — доля.
Як вкласти в цей короткий вірш
Його шукання, радість, болі?..

На голові вже сивина,
Як вишні цвіт на повнім вітті.
Де перші учні?.. Лиш луна...
Порозліталися по світі.

Усе, що знав, він їм оддав,
Зросивши словом добрим, щирим.
Його науки пароплав
Пливе десь у житейськім вирі.

Ось він увесь — з добра і мук.
Іде... Вслухаюся до кроку
І низько кланяюсь йому
За світлість вічного уроку.

МЕДСЕСТРА

В неї руки лагідні й завзяті,
На щоках — троянда зацвіла...
Скільки в цьому юному дівчаті
Доброти, поваги і тепла.

Сонячно погляне — тихнуть болі,
Слово скаже — і зника жура...
І роздмухує вогонь життя поволі
У слабкому тілі медсестра.

Чергування... Вечір очі мружить,
В закуток ховає пізні сни.
Ні, дівоче серце не байдуже
До музичних закликів весни.

Промайне в очах замрія нишком
І втече сполохано од віч...
І стоїть біля важкого ліжка
Молоде безсоння цілу ніч.

Хоч нелегко — все ж їй до вподоби
Це життя в тривозі й боротьбі.
На листках історії хвороби
Пише біографію собі.

РУКИ

Скільки муки у розлуки,
В слові тихому «прощай»...
Відлітають наші руки,
Як птахи за небокрай.

У стрічанні стільки свята,
Що біда вже – не біда...
Й руки – наче ластів'ята,
Що вернулись до гнізда.

НЕДОЛЮБИВ

Ти позвала неохоче
Й полетіла, наче птах...
Танцювали тільки очі
На твоїх струнких ногах.

Мовила незрозуміло –
Ніби «так», а може, «ні».
І твоє медове тіло
Засвітилось вдалині.

– Дожени – і я утішу,
Хоч доріжечка крива...–
Не збагнув: мені чи іншим
Ти сказала ті слова.

Мліла нічка у волоссі,
Линув спів – на сім октав.
Ой, жалкую я і досі,
Що тебе я не догнав.

Випив кухоль той до денця
З нектарем солодких слив...
Та мені не раз здається:
Я когось недолюбив.

ЗГАДАВШИ МОЛОДІСТЬ

Погляд твій неначе літо,
Що не знає осені...
Я за ним – хоч на край світу,
Ще й ногами босими.
Сивий хоч і неозутий,
Зате підперезаний...
Під ногами крекче лютий,
А на серці – березень.

ТВОЄ ІМ'Я

Твоє ім'я я на снігу пишу –
Просте ім'я з шести ласкавих літер.
Грудневий день я щиро попрошу,
Щоб снігопад швидкий його не витер.

Хоч знаю: замете сніг все одно,
Але ж бувають миті випадкові...
І, може, ти поглянеш у вікно –
Й побачиш ієрогліфи любові.

ПЕРЕД ОБРАЗАМИ

Щоб не хилитись до біди –
Напийсь хрещеної води,
Прошепочи ти слово Боже –
Й тобі Всевишній допоможе.

Немає спокою без віри –
Повір у ці зізнання щирі.
А без молитви в храмі й хаті
Ти не діждешся благодаті.

СТАРИЙ АКТОР

Старий актор... У зморшках лоб,
Давно пішов уже зі сцени,
Та відчуття не відійшло,
Що він в обіймах Мельпомени.

Хоча волосся ніби дим –
З душі напругу не пускає,
Немов, уже наклавши грим,
Він виходу свого чекає.

Він переграв багато доль,
Годив і смутку, і утісі.
Лишилася остання роль
В сумнім прощальнім бенефісі.

БІЛЯ КІОСКА

Біля кіоска алкаші
Вже роздушили пляшку,
Щоб не щеміло на душі,
Щоб не було так важко.

Хильнули – слово веселіш
Перелилося в жести...
Байдуже, що останній гріш
Не зможуть в дім принести.

Але в цю мить – на серці рай
І кожний – ніби геній...
Ще по краплині наливай
В стаканчик, що у жмені.

Мо', приєднатися до них
Чи третім, а чи п'ятим,
Щоб гирі тягарів свої
З душі живої зняти?

ТАРАНТАС

По бруківці життя котить мій тарантас,
Вже старенький – скрипить і гуркоче.
Хоч не той уже вік і не той уже час,
Але він зупинятись не хоче.

Хоч оздоба не та і вже фурман не той,
Але все-таки крутять колеса.
Обганяють його супермодні авто,
Але він не міняє адреси.

Тарантас, тарантас...
Чом дивуєш ти нас,
Бо це диво зустрінеш не часто?
Тарантас, тарантас...
Куди котиш весь час?..
– Я шукаю, де станція щастя.

Ностальгія якась у звучанні коліс,
Я звикаю до неї потроху.
Мій старий тарантас випадково завіз
У якусь невідому епоху.

Бо тут нас зрозуміть не бажає ніхто,
Відвертають байдужі обличчя.
Відкажу їм на пиху в червонім пальто:
– Ми, пробачте, не з цього сторіччя.

БОМЖ

Переспав десь на лаві,
Хоч під ранок й промок,
Позбирав на галяві
Недопитих пляшок.

На обличчі – щетина.
І не знаєш як слід:
Чи ще гожий мужчина,
Чи підтоптаний дід?

У благенькій сорочці,
Бо нема піджака,
В смітниковій коробці
Недоїдки шука.

Щось вкраде, щось попросить,
Так давно повелось.
Добре – як тепла осінь...
А коли вже мороз?

При облупленій хаті
Відшукає підвал.
Два рядна небагаті –
Замість всіх одіял.

Ні родини, ні дому
Ні колись, ні тепер...
Не збагнути й самому:
Чи живе він, чи вмер?

НАШЕПТАЛА ВІДЬМА

Із душі все видме
Злість через губу...
Нашептала відьма
Та й густу журбу.

Не радіють очі,
Не озветься сміх,
Друзі неохоче
Йдуть на мій поріг.

Вечоріє зрання,
Не яснить блакить,
І в любові зрада
Начебто сидить.

І не пить, не їсти –
Чи один, чи вдвох...
Тіло – наче тісто,
А душа – як мох.

Відьмо, злом напнута,
Я прошу одне:
Дай мені всміхнутись,
Відчаклуй мене.

Сонце хочу бачить,
Квіти між трави.
Я ще не пропащий,
Я іще живий.

БЕЗДОМНИЙ ПЕС

Коли ішов, зігнутий злим обманом,
І ніс, мов камінь, той душевний стрес –
Підбіг до мене і привітно глянув,
Поспівчував мені бездомний пес.
Звідкіль він взявся – тихий, волохатий,
Що так відчув життя мого грозу?
Його, як друга, тихо я погладив,
І руку він за це мені лизнув.

Бездомний пес...
Спасибі, друже,
Що ти один лиш зрозумів,
Коли було печально дуже –
Моїх страждань сумний мотив.
Бездомний пес – ласкаві очі,
І я від них немов воскрес,
Позбувсь лихих запаморочень,
Бо поруч був мій добрий пес.

Я довго брів по вуличних задвірках,
Щоб той обман із мого серця щез.
Й здалося, що не так уже і гірко,
Бо біг за мною мій знайомий пес.
Нічого не буває без причини,
Суцільна нитка з'єднує усе.
Бездомний пес із щирими очима –
Мене він спас... І, може, й вас спасе.

БУЛА У НАС КИЦЯ

Ми звикли всі до киці –
Чорнявеньке і біле.
Вона і проводжати,
І зустрічати вміла.

Коли ж на серці тужно –
То ляже на коліна.
Погладиш – всі гіркоти
Відходять неодмінно.

Зелені добрі очі,
І лапки, наче з вати.
Без киці і оселя
Здавалась темнувата.

Щоразу, коли хтось з нас
Приходив із роботи –
Найперше запитання:
А де? А де наш котик?

...Нема, нема вже киці...
У горлі ніби згусток:
І у кімнатах голо,
І на душі теж пусто.

Кого тепер погладить,
З ким бавитися нині?..
Її смішна голівка
Лишилась у сльозині.

МОЯ ВІДПУСТКА

Вісім років клопоти із дому
Відпустить не хочуть ні на крок.
Хтось відкрив Канаду невідому,
Хтось узяв до Франції квиток.

А у мене у кишенях пусто,
Обсідають клопоти земні...

І чергову я беру відпустку,
Щоб посидіть в хаті при вікні.

Щоб побуть в радіаційній зоні
Між каміння, гулу й пилюги,
В літньому й зимовому сезоні
Бачу я одне лиш навкруги.

Павутиння підберу на віхті,
Хату підмітатиму щодня,
Покатаюсь у брудному ліфті...
І на цьому скінчиться гульня.

Та жалітись ні на що не варто –
Лиш би оптимізм в душі не щез.
Світ далекий вивчу я по карті
Бессарабських зоряних небес...

ВЖЕ БАГРЯНА ОСІНЬ

Вже багряна осінь
Зиму доганя...
Тільки серце просить:
– Не женіть коня.
Нащо поспішати
До снігів з дощем?
В золотистих шатах
Краще поживем.

Вже багряна осінь
Розвела вогні,
Щоб зігріти босі
Трави на стерні.
Я збираю листя –
Тридцять кольорів,
Щоб на них дивиться
Між похмурих днів.

Вже багряна осінь
Як руде зайча –
Бігти на покосі
Сил не вистача.

Вже ставок не булька,
Знято ятері.
Запалили люльку
Хатні димарі.

НАЇВНІСТЬ

Наївність між людей не дуже
Цінується... Нікчемний гріш.
Та з кожним днем, признаюсь, друже,
Чомусь вона мені миліш.

Побудь наївним, серце, трішки,
Не лий солоної ропи.
Наш вік, такий жорстокий, грішний,
Наївним поглядом скропи.

СВЯТО ВИСОТИ

Між гір я. Небо неозоре –
Несила погляд одвести...
Притягують Кавказькі гори
Живим магнітом висоти.

Звів очі – стало навіть страшно!
Я порівняння не боюсь:
Дивився, ніби на мурашку,
На мене царственний Ельбрус.

Провалля скель – неначе пастка
З водою бистрою на дні...
Не ворушивсь – боявся впасти,
Хоча стояв я в низині.

Здавалось, небеса проколе
Камінний шпиль стрімких висот.
Не вірилось, що є десь поле,
В одну лінійку горизонт.

Малюнки вертикальних ліній,
Єднання гострих кольорів –

Усе прийшло до мене нині,
Щоб в серці зберегти зумів.

Крута дорога за горою
Уже зове назад іти...
Як хочеться забрать з собою
Це дивне свято висоти.

ОПТИМІСТИЧНИЙ ПОГЛЯД НА ЗИМУ

Журбу прогнав... Її нема,
Хоча й не плескаю в долоні...
А за горбами вже зима
Впрягає в збрую білі коні.

Та хуга зимної пори
Мою утіху не затьмарить,
Бо ще звучать мені вітри
Струною літньої гітари.

І пороху чимало ще,
Тому й не хочу жалкувати,
Що осінь булькає дощем
Й нікого не пускає з хати.

Із усмішкою на лиці
Дивлюсь спокійно крізь тумани,
Як білогривих скакунців
Уже зима вдягла у сани.

ПОПРОШУ ПРОБАЧЕННЯ

Попрошу пробачення
У дерев і трав.
Може, необачно я
Гілочку зламав.

Попрошу пробачення –
З ким ішов в житті,
Бо багато втрачено,
Бо літа пусті.

Попрошу пробачення
У батьків своїх,
У кутку поплачу я –
Маю, маю гріх.

Віще, Боже значення
В слові, в глибині...
Попрошу пробачення –
Вибачте мені.

КУМЕДНИЙ ЧОЛОВІЧОК

Кумедний чоловічок
По вулиці ішов,
На голові незвичний
Зелений лопушок.
Узяв собі на ноги
Сандалі трав'яні,
Я посміхнувсь до нього,
А він всміхнувсь мені.

Кумедний чоловічок
Незвичний пензлик взяв
І людям на обличчі
Весну намалював,
І сонечко на вікнах,
Щоб заяснів наш дім.
І всюди стало видно,
І стало світло всім.

Кумедний чоловічок
То йшов собі, то біг,
Як гномик невеличкий,
Не схожий на усіх.
І посміхалось небо
Безмежжям голубим...
Мені і завтра треба
Зустрітися із ним.

КРИВІ ДЗЕРКАЛА

Калейдоскоп обманів і наруг:
Цей плаче, а тому все мало й мало...
Мені здається, що усі навкруг
На себе дивляться в криві дзеркала.

Ой торохтить життя пустий візок.
Куди він їде? – в дзеркалі не видно.
Криві дзеркала добрі для казок.
А для життя? Не треба! Не потрібно.

* * *

Ой, як літа промчались швидко,
Відлунює сумний мотив...
Уже кінець дороги видко,
Хоча, здається, ще й не жив.

Удачі не знайшов підкову –
Згубилась десь у споришу...
Але не хочу хмурить брови,
Допоки по землі ходжу.

Хоча хитаюсь, як на трапі,
Але іду ще по прямій.
І не збираюсь ставить крапку
У біографії своїй.

ОТАК ЖИВЕМО

Між ювілеями і панахидами
Проходять наші сіро-бурі дні,
Облиті негараздами та бідами,
Бо втіха заховалась десь на дні.

На гномиків нікчемних дуже схожі ми –
Нема в душі просвітлення таки.

Щодня ми продаємо Сина Божого
За вбогі і жебрацькі п'ятаки.

Чому ж, чому ж — розгнівані, розлючені,
Не ладні признавать свою вину,
Караємось самі та інших мучимо,
Не осягнувши істин таїну?

Отак живемо... Перешиті болями,
Щодня міняючи любов на гнів...
А небеса над вічними тополями
Усе чекають покаянних слів.

ЧОГО ТАК ТРАПИЛОСЬ

Поводарі нас привели,
Де ані втіхи, ні блаженства,
Де щезнули бадьорі жести
Під ряднами густої мли.

Чого так трапилось? — не знаю,
Ліпилися бездарні дні
З лукавства, підлості, брехні...
Були вожді — немає раю.

ЮРБА

Гула юрба, мінялися знамена,
Старі вожді ховалися за скло...
Та ні — це тільки театральна сцена,
Бо все таким лишилось, як було.

Хто царював — той і понині править,
Рукою все під себе загріба...
А що юрба? Збирає люд безправний
І десять літ вигукує «Ганьба!».

ЩЕ ЗОВСІМ ХЛОПЧИК

Ще молодий... Дивлюся – зовсім хлопчик,
Та вже пізнав обійми сатани...
І ніби вирватись із тих обіймів хоче,
Але не хочуть відпускать вони.

Щемливість літа і духмяність весен
Не помічає у тумані він.
Усі принади світу перекреслив
Йому у голку влитий героїн.

А далі що? Не знаю, що сказати,
Де відшукати стрижень правоти.
Нікчема й мученик, на пристрастях розп'ятий...
Чого в цю яму закотився ти?

Усе трапляється в житті людському раптом.
Невже кінець, загорнутий в печаль?
Ні, все ж так хочеться поставити три крапки
У цій історії про молоде хлопча.

Змішаю співчуття своє зі злістю,
Здійму до Бога віри голоси:
Хоча жорстока, невблаганна дійсність,
Та зглянься над дитям цим – і спаси.

* * *

Нащадку мій, роздумливий і грізний,
Як голос грому, шепіт ручая,
Чи долетить моя до тебе пісня
І чи згадаєш ти моє ім'я?

Напевно, ні... Бо я в огромі – хто там? –
Була колись чубата голова...
Лиш, може, вітер по знайомих нотах
Собі промимрить з пам'яті слова.

Не хочу плавати у золотій омані...
Нащадку мій, мій строгий судія,
Ти лиш згадай – в минулій калабані
Були поети... Серед них – і я.

ШУКАЮ СЕБЕ

Живемо, як несамовиті,
Свій шлях по колу поверта...
Знайти себе на білім світі –
Задача зовсім не проста.
До звички суєта прибита –
По серцю ніби скло шкребе...
Себе так легко загубити
І важко віднайти себе.

Поспішності гривасті коні
Нас по каміннях літ несуть...
І скрізь чатує випадковість,
І затуляє справжню суть.
Якщо у масці наші лиця,
А дні – без слави та хули,
Це значить – ми не відбулися,
Собою стати не змогли.

В оточені стереотипів,
Не знаємо – це ми чи ні?
Чужої долі голос хриплий
Як демон – у тобі й мені.
А день несе тривоги кошик,
У вікнах – видиво рябе,
Та знов продовжується пошук,
Щоб у собі знайти себе.

НАСТРІЙ

Давай у чарочку наллєм –
І заживемо без проблем...
На жаль, горілка як вода –
Не бадьорить уже вона.

Забув, як бути у хмелю,
Частіш у склянку ліки ллю,
Бо вже літа, бо вже літа –
З гори стежиночка крута.

Уже не мед, а більше – сіль...
Звідкіль взялось воно, звідкіль?
Та це не привід для плачу –
І я стихаю і мовчу.

Погляну тихо у вікно,
Де ранок білить полотно,
Побачу листя і траву...
Прекрасно так, бо я живу!

ПОРТРЕТ ІЗ ДЗЕРКАЛОМ

Поглянула в дзеркало жінка,
Подумала: звідки взялося?
В косі – мерехтлива сніжинка,
В очах – затуманена осінь.

І цій налякалась обнові...
Тремтіла печаль її світла,
Бо в серці чекання любові,
Бо в мрії – весна не відквітла.

СПІЛЬНЕ КОРІННЯ

У мене той же корінь,
Що в отчої верби...
І дні мої прозорі
Із радості й журби.

Я теж тієї звички,
Що й полечко моє:
Одне зерня позичить,
А колос віддає.

БО ЩЕ...

Вже вичахло тепло ув осені –
І стало голо навкруги...
А ми бажаємо і просимо
Ще золотистої юги.

Бо ми такі розкольоровані
Гарячим листям з верховіть,
Бо ще, багрянцем намальований,
Іконостас в очах стоїть.

СОРОЧИНСЬКИЙ ЯРМАРОК

Славний ярмарок в Соро́чинцях –
Вибирайте, що захочеться:
Всякий крам, брилі потішні
Та ще горщики з Опішні.

Є що пити, є що їсти.
Жіночки – пасхальне тісто...
Де кінець, хоч є початок? –
Вміння нам не позичати.

Що кому і що для кого? –
Ходить сам Микола Гоголь.
І скликає всіх зівсюди:
Ярмаркуйте, добрі люди!

І щоб весело, зі сміхом:
Дайте гривню на горіхи.
Вибирайте, що захочеться...
Славний ярмарок в Соро́чинцях.

КАЗКА ДЛЯ СИНА

Пролітає сніжинка –
Вати білий калачик.
Синтетична ялинка,
Поролоновий зайчик.

Звірі тут із коробки,
Не природні – із хащі.
І уміла підробка
Тут від справжнього краща.

Сніг не вієтьcя рясно,
Вітер в очі не диха.
Тут усе вогнегасне,
Все надійне і тихе.

Тут обличчя у масці,
Тут говорять поважно...
Та чомусь у цій казці
Нам зробилося страшно.

Синтетична ялинка,
В хвої запахи диму...
Ой, мерщій, любий синку,
З тої казки ходімо.

А НА ВУЛИЦІ СНІГ

...А на вулиці сніг
Вже не день, вже не два.
І примерзли листки,
І примерзла трава,
І вже біла дорога,
Де осінь ішла
І тримала в руці
Ще краплину тепла.

Сніг холодний, цупкий –
І у тому вся річ:
Треба дрова підкинуть
В нерозтоплену піч,
Запалити вогонь,
Бо так рано пітьма...
А на вулиці сніг,
І на серці зима.

Молодої весни
Загубив я сліди.
Я не можу уже
Повернутись туди.
Ой, коли б хоч на мить
Відгукнуть її зміг!
...А на вулиці сніг,
Вже на вулиці сніг.

РІЗДВО

Дванадцять страв сьогодні на столі –
Святвечір розстеляє скатертину.
Разом зійшлись дорослі та малі,
Щоб нести коляду до Пресвятого Сина.

Христос родився – славімо його!
Хай дух небес в житті нам допоможе,
І не згасає істини вогонь,
І не стихає в серці слово Боже.

РОЗДУМ ПІСЛЯ НОВОГО РОКУ

Рік проминув. Поставлю крапку.
Промчало – ніби не було.
Хоча чекалось – може, раптом
Освітить істина чоло,
Щоб залишити людям путнє,
Щоб хтось угледів і згадав...
У цій щоденній каламуті
Не сотворив достойних справ.
Чомусь тулився все до ліні,
Надій не розкусив горіх.
...Лиш усвідомлення, що фініш
Поближчав вже на цілий рік.

КОЗАЦЬКИЙ КУЛІШ

Козаки любили сало
Й макові коржі,
Їм вареники в сметані

Не були чужі.
Козаки любили шинку –
Гей, шматочок вріж.
Та найбільш вони любили
З казана куліш.

У кулешику і сало,
І густе пшоно,
Видно, сили додавало
Козакам воно.
У походах, переходах,
Під сліпим дощем
Їв куліш козак негордий
І просив – іще!

Ой, кулешик смачно їсться –
Вишкрібай до дна,
І нема пустого місця
Біля казана.
Обнялось смачне і ситне,–
Наливай швидкіш,–
У козацькій добрій страві,
Котру звать «куліш».

КУМ І КУМА

(З усмішкою)

На душі задума
Чи якась оказія –
Ми зовемо: куме!
Кличемо: кумасю!

Свято чи хрестини
З повними столами –
Ми завжди із ними,
А вони із нами.

Кумцям нашим варто
Лиш ступить у сіни –
Від сміхів і жартів
Вже здригають стіни.

До утіх чи суму
Наші долі гнуться.
Без куми і кума
В нас родина куца.

ВАРЕНИЧКИ

Вареники-ліпленики,
Ніби річ не хитра,
Посміхається лукаво
На столі макітра.
А вареничків чимало –
З вишнями і сиром,
Їжте, мамо, їжте тату, –
Набирайтесь сили.

Вареники-ліпленики,
Та ще варениці,
Як побачу – усміхнуться
Вікна у світлиці.
Чом ти, милий-чорнобривий,
Заглядаєш в очі?
Сама бачу: вареничків,
Вареничків хочеш.

Мовить милий із порогу
Слово у коханні:
– Дай вареничків, голубко,
У густій сметані.–
Не по три, не по чотири
Йому подавала,
Вареничками в світлиці
Його чарувала.

РОЗДАРОВУЮ ДЛЯ ВСІХ

Закотився в очі сміх –
Роздаровую для всіх.
Ясно світиться чоло.
Я запитую: чого?

Просто вишня біла
Стежку перебігла.
Зорі й сяйво місяця
У душі не вмістяться.

Розпускаю срібні гули,
Ніби я весняний вулик.
Маю з травнем добру змову.
Що таке? – питаю знову.

Просто серце хоче
Вірити в хороше.
Просто сонце світить
Щастям жить на світі.

ВІРШ ДЛЯ ВТІХИ

Господь щось дав, а щось забрав...
Тут, певно, ремствувать не треба.
Веди свою журбу до трав,
Де літнє поле й синє небо.
Сльозу хай вітер обітре,
Й згадаються забуті вірші...
Хай як там важко – а проте
Комусь іще буває гірше.

САМОІРОНІЧНЕ

На старість, видно, нам
Життя підносить дулі...
Колись я пив «сто грам»,
А нині п'ю пілюлі.

Скажу без зайвих слів:
Не лий вино в олію...
Колись дівчат жалів,
Тепер – мене жаліють.

Лишився спомин той,
Що мов колюче шило...

Колись я був «герой»,
Та тільки «ой» лишилось.

* * *

Ще не нагрівся літом,
А вже згаса тепло,
Ще не ходив по світу,
А вже життя спливло.

Злітають дні невпинно,
Як білий пух з руки,–
І меншають години,
Куцішають роки.

В очах сльозину чисту
Я нанизав на жаль,
Вже пожовтіло листя
Моїх німих бажань.

Та не відводжу очі
До холоду і тьми,
Бо серце ще не хоче
Холонуть від зими.

СКІФ

В мені живе далекий скіф
І звичаї солоні,
Які пучечки колосків
Труть у жорсткій долоні.

Знов пам'яті летить стріла
Через столітні вежі,
Де пряно пахне ковила
На скіфському безмежжі.

Я – скіф, який ще не пізнав,
Що можна, що не можна.
Живу без правил і без прав,
І хитрощів безбожних.

Ковтну густого молока
Із дикої корови.
Позвуть дерева і ріка
Знов на мисливські лови.

Коней гривастих приручу
І по степу помчуся,
Мене погладить по плечу
Скіфянка темно-руса.

Неначе сон – забутий міф,
Де образ первозданний...
Живе в мені далекий скіф...
А це не так й погано.

* * *

Втішався: я щось значу,
Вирішую, роблю...
Та відповідь в задачі
Дорівнює нулю.

Хотілося, кортіло
Взять пісню на вуста...
Та слово відлетіло,
Лишилась пустота.

Ні, схаменуся раптом –
Для чого це ниття?..
Бо ще не ставить крапку
В очах моїх життя.

БУЛА ВЕСНА...

Була весна, була весна,
За нею тепле літо,
А далі осінь мовчазна,
Багрянцями облита.

Та щезли їхні береги...
Я в зиму йду сьогодні.
А навкруги сніги, сніги –
Колючі і холодні.

* * *

Кружляє над покосами
Срібляста павутинка...
А півдороги осені –
Це жовтня серединка.

Щоб душу якось втішити –
Подумаю, постою...
Осипалась горішина,
Та зеленіє хвоя.

Святая Богородице –
Ти матінко небесна,
Життя додолу котиться –
Спини оті колеса.

БУВАЄМО КАПРИЗНІ

На старість ми буваємо капризні,
Усе не так – ну просто страх один.
І реагуєм на дрібниці різні,
І гніваємось наче без причин.

Щось бубнимо собі під ніс помалу,
Але бурчання гніву не несе:
Сердечне слово – і душа розтала,
Привітний погляд – і забуто все.

На старість ми стаємо наче діти:
Бува, гукнеш, бо стриматись не зміг...
Ви, молоді, громами ще не биті,
Пробачте нам за цей невинний гріх.

А ТИ ЗАПИТУЄШ...

Когось любив – не долюбив,
Запізні каяття.
Свої надії розгубив
Між каменів життя.

Те, що шукав – не відшукав,
Скажу без тужних слів.

Між соняхів і тихих трав
Неждано так відцвів.

Незгоди — тут, тривоги — там:
Житейська крутія...
Не знаю, чи своїм синам
Уже потрібний я.

Ховаю зморшки у пітьму,
Лічу осінні дні...
А ти запитуєш: чому
Мої вірші сумні?

НОВОРІЧНИЙ ТАНЕЦЬ

Хоч розучився танцювати,
Але з тобою — без причин
Кружляю, наче сніг лапатий,
Біля цяцькованих ялин.

А може, є якась причина,
Що юний шал з душі протік?..
Ні, просто нині чемно й чинно
До нас Новий приходить рік.

* * *

Горілка добра, та не п'ється,
Хоча і чарка не пуста.
Хороша пісня, та не ллється —
Ніяк не ляже на вуста.

Сміється хата на всі боки,
Схиля вікно до ручая.
А в ній дівчина кароока —
Але, як мовлять, не моя.

Була розмова щира й тиха,
Та закусила враз губу.
Була, здавалось, добра втіха,
Але змінилась на журбу.

Я попрошу за двері чинно
Непрохану журбу свою.
Щоб не журилося – чарчину
Таки доп'ю... таки доп'ю!

* * *

Спливло життя...
А що мені згадати? –
Усе у мороці
Сумного забуття.
Стою один,
Зігнувшись серед хати –
Німий і безпорадний,
Як дитя.

Не хочеться
Ні шкодувать, ні злиться,
Хоч відчуваю
Літ гіркий полин.
Та чую пісню...
Любонько, сестрице,
Хоч ти мене
В час смутку не покинь.

Бо ти мені
І сонечко, і злива,
Землі моєї
Завчений урок.
Коли почую
Пісні переливи –
Життя моє
Продовжиться на крок.

ДОНЬКА ПІШЛА ІЗ ДОМУ

Донька пішла із дому,
Продавши усе до заколки,
Пішла у ніч невідому,
Бо сіла на голку.

Якесь притишене слово,
Та відлунить сильніше грому –
Надривно, трагічно, раптово...
Донька пішла із дому.

ПІСЕНЬКА

Вже дмухає в потилицю
Застуджена зима...
Ліпилося, ліпилося –
А пирогів нема.

Мої, видать, недогляди,
Що вбік звернув твій шлях.
Лишились сині погляди
Лише у білих снах.

А за вікном вже віхола
Занесла всі сліди.
Куди любов поїхала? –
Ой, підкажіть куди.

Із середи до п'ятниці
Я згадку зву стару...
Сміялося, сміялося –
А вийшло на журу.

Та хникати не личить нам,
Бо ми іще – ого!
Гукну – й, мабуть, докличуся
До серденька твого.

* * *

Червоне сонце – на мороз...
Моїй душі і так не тепло.
Та, видно, хоче цей прогноз,
Щоб зовсім почуття затерпло.
Щоб я замовк, не обізвавсь,
Забув хороше і погане...

І, загорнувшись у слова,
Чекав, коли душа відтане.

* * *

Кожний день в житті неповторимий.
Не спішіте, не гоніть коней...
Теплі весни і холодні зими
Хай пізнають глибину очей.

Віднайдіте доброту і вроду,
Пийте їх, як молоде вино.
Хай же гріє, веселить і бродить
У душі залюбленій воно.

Насолоду нюхайте, мов квіти...
Ой, повчать усі ми мастаки.
Я хотів би теж отак робити,
Та, на жаль, виходить навпаки.

ЯКЩО БУДЕ ХРИСТОС В НАШІМ СЕРЦІ

Ні, не стала легкою дорога,
І щоденна розмова – пуста.
Не надіюся більш ні на кого,
А сповідую тільки Христа.

День згубився в брудній завірюсі,
Не угледиш всього обома...
Зупинюся, ще раз помолюся,
Щоб не впасти в черговий обман.

Лихварі, брехуни, казнокради
Празникують свій зоряний час...
Де звитяжці, поборники правди?
Чом вони не приходять до нас?

Та година зневіри минеться,
Відлетить неподобство сумне.
Якщо буде Христос в нашім серці,
То спасіння і нас не мине.

ПІДБИТА ПТАХА

Впала птаха з підбитим крилом,
Вмила кров'ю травицю у хащі.
Хто це стрілив, напоєний злом?
Хто це стрілив? Скажіть мені – нащо?

Птаху звали в політ небеса,
Щоб розносила спів з високості...
Нині кров'ю стікає краса,
Бо зустрілася з кулею злості.

Очі їсть люті чорної дим,
Щоб неправди не бачило око...
Світ буває до болю лихим,
Світ буває до болю жорстоким.

Знаю, птахо, боліло й пекло,
Та росою умитися треба,
Щоби знову розправить крило
І піднятись, обнятися з небом.

...На землю впала підбита птаха,
Згорнула два крила поволі.
– Чому ти, птахо, така невдаха?
– Бо із твоєї летіла долі.

ХЛІБОРОБ

Відчуває землю він на дотик,
Пахощі її розпізнає,
День напруги, втоми і турботи
Наливним колоссям постає.

Він з полями розмовляти вміє,
Потаємні вгадує слова.
І у полі юно зеленіє
Хлібороба сива голова.

ЛЮБОВІ РУКУ ПРОСТЯГНУТЬ

Літа, як птиці, пролетіли...
Все, що було, здається – мить...
В очах – туман, зів'яло тіло,
Але... Так хочеться ще жить.

Всміхнутись ранішній зірниці,
Учути дня живе слівце,
Й водою з рідної криниці
Омити зморене лице.

І щось сказати – не мовчати,
Прожитого збагнувши суть...
І молоденькій онучаті
Любові руку простягнуть.

Я НЕ ГОТОВИЙ ДО РОЗЛУКИ

Вже стрілить в мене старість хоче,
Щоб без прощання всіх лишити...
А небо з висоти шепоче:
Іще не час, ще хочу жити.

Не хочу перейти у спомин,
Бо він розвітриться так скоро...
І, відгорнувши хвилі втоми,
Дивлюсь на рівні осокори.

Дивлюся на поля і луки,
Де землю квітами розшито.
... Я не готовий до розлуки,
Коли душа ще просить: жити!

* * *

Життя в конкретності — те зваж.
Конкретний час, конкретна справа.
А «взагалі» — то це багаж
Для слів ледачих чи лукавих.

Конкретні біль і щастя мить,
Бо серце в нас не трафаретне...
Братове, поспішім творить
Вкраїнське,
Нинішнє,
Конкретне.

Хай святиться ім'я Твоє

Я – ТВІЙ

(Заповідь перша)

– Я твій... І хай не буде в тебе інших,–
Сказав Господь, подумавши про нас,
Подумавши про праведних та грішних,
Щоб світ позбувся кривди і образ,
Щоб не ішли ми совісті супроти
Й лихе в собі зуміли побороть.
І, пересиливши зневір турботи,
Щоб ми повірили, що є Господь.

Віри одвічна потреба
Сяйвом ляга на чолі,
Чуємо слово із неба,
Чуємо слово землі.
Дзвони гудуть малинові,
Родить живицю кора.
Чуємо слово любові,
Чуємо слово добра.

Хай спадок батька перейде до сина
І стане зрозуміло всім сповна,
Що правда на усі віки єдина
Й краса людська на всі віки одна.
Нашарування довгих літ зітерши,
Нехай звучить, як вірності сурма,
Святої Книги заповідь найперша:
Я твій. Ти інших не шукай... Нема!

Віри одвічна потреба
Сяйвом ляга на чолі,
Чуємо слово із неба,
Чуємо слово землі.
Дзвони гудуть малинові,
Родить живицю кора.
Чуємо слово любові,
Чуємо слово добра.

НЕ ПРОМОВЛЯЙ ДАРЕМНО

(Заповідь друга)

Перейдено всі грані допустимі,
І сором закотився у бедлам...
У цім ядучім непрогляднім димі
Вже вогника не залишилось нам.
І все ж не хочеться у те повірить,
Що зогнила душа твоя й моя.
В липких словах облуди та зневіри
Не треба згадувать святе ім'я.

Що варті у житті слова? –
Спитаю знову.
Чого ж болить так голова
Від непродуманого слова?
Слова – як скошена трава,
Прив'ялі радість і тривога...
Але не граймось у слова,
Що звернуті до Бога.

Ми думаєм, що все на світі можем,
Ми думаєм, що обійдем гріхи
І Книги мудрої закони Божі
Вже відлетіли, наче порохи.
Любов і віра – це небесний витвір,
Все повертає на круги своя...
Подумай сам про себе й без молитви
Не промовляй ти Господа ім'я.

Що варті у житті слова? –
Спитаю знову.
Чого ж болить так голова
Від непродуманого слова?
Слова – як скошена трава,
Прив'ялі радість і тривога...
Але не граймось у слова,
Що звернуті до Бога.

НЕ СОТВОРИ СОБІ КУМИРА

(Заповідь третя)

У світі перекручень і обману,
Де стільки хитрих і кривих дзеркал,
Там, де за добрим сховане погане,–
Так важко віднайти свій ідеал.
Шукай його не зором, а душею,
Не вір усьому тому, що блищить,–
Лиш Боже слово з мудрістю своєю
Нас надоумить, як на світі жить.

Не сотвори собі кумира – ні,
Бо можна так продатись сатані.
Перед багатством ти не падай ниць,
Не придивляйсь до виблиску дрібниць.
Кумира іншого собі не сотвори,
Бо Господу все видиться згори:
Чим ти живеш і що бажаєш ти,
Чи ти – з добра, чи ти – із марноти.

Хоч ти правитель, скупаний у славі,
Таких, як ти, нема, здається, двох...
Але не вір у вигадки лукаві,
Бо й над тобою судія є – Бог.
Якщо ми заповідь цю будем пам'ятати,
То не потрапим в пастку із оман.
Один лиш образ – на хресті розп'ятий –
Обереже нас од болючих ран.

Не сотвори собі кумира – ні,
Бо можна так продатись сатані.
Перед багатством ти не падай ниць,
Не придивляйсь до виблиску дрібниць.
Кумира іншого собі не сотвори,
Бо Господу все видиться згори:
Чим ти живеш і що бажаєш ти,
Чи ти – з добра, чи ти – із марноти.

СВЯТО

(Заповідь четверта)

Для праці й клопоту шість днів,
А сьомий – це для відпочинку.
Так давній звичай повелів,
Згадавши чоловіка й жінку.
А відпочинок пахне нам,
Як молоде татарське зілля...
Спочинок спині та рукам,
Бо вже прийшла свята неділя.

Неділя, неділя, неділя –
Це свято людей і землі.
Сорочка вишивана біла
І хліб запашний на столі.
Неділя, неділя, неділя –
Турботного тижня вінець.
В неділю справляють весілля,
Частують від щирих сердець.

За днями дні, за днями дні –
Їх назбиралося багато...
Турботи всі свої земні
Залиш хоча б на день – на свято.
Сил наберися у цей день,
Щоб легшою здалась дорога.
Залиш цей день ти для пісень,
Залиш для церкви і для Бога.

Неділя, неділя, неділя –
Це свято людей і землі.
Сорочка вишивана біла
І хліб запашний на столі.
Неділя, неділя, неділя –
Турботного тижня вінець.
Хай радісні дзвони дозвілля
Торкаються наших сердець.

ШАНА

(Заповідь п'ята)

Неправда – все, мов, продається:
Давай готівку – і неси.
А як людське гаряче серце
Ти покладеш на терези?
Не все, не все міняти можна –
Спинись, задумайся на мить.
Є заповідь одвічна, Божа,
Що краще золота блищить.

Шануймо батька, шануймо матір –
І нам воздасться теж добром.
Хай буде шана в кожній хаті
І дух сімейства за столом.
Шануймо батька, шануймо матір –
Нам каже Біблія свята.
І щастям будемо багаті
На всі часи, на всі літа.

Слова ці треба повторяти,
Бо в них основа доброти.
Коли б не батько і не мати,
Чи був би на цім світі ти?
Слова ці треба змалку вчити –
В них світить істина стара:
Коли в добрі батьки і діти –
Тоді всім вистачить добра.

Шануймо батька, шануймо матір –
І нам воздасться теж добром.
Хай буде шана в кожній хаті
І дух сімейства за столом.
Шануймо батька, шануймо матір –
Нам каже Біблія свята.
І щастям будемо багаті
На всі часи, на всі літа.

НЕ УБИЙ

(Заповідь шоста)

Найгірше – це смерть.
Був на світі – й нема:
Лишився лиш горбик похилий...
Спинися, спинись
Той, хто руку здійма,
Щоб іншого звести в могилу.
Вбиває, вбива
Нас чорнобильський біль...
Незвідані армагеддони
На голову нашу
Упали звідкіль,
Порушивши Божі закони?

Не убий! – хай котить передзвоном,
Долітає до людей, мов грім.
Не убий! – ні словом, ні законом,
Ні жорстоким пострілом своїм.
Не убий! – натягуються жили,
Бо немов кричить душа сама.
Не убий! – високе право жити
Відібрать ні в кого прав нема.

Замовники зла
Не збивають вже цін
За владу, за грошики чорні.
І кілер якраз
Наладнав свій приціл,
Щоб вцілити прямо у скроню.
Загострений ніж
Кров'яниться в руці...
Ні, кров'ю він хай не багриться,
Бо рано чи пізно
Живі та мерці
На суд будуть вести убивцю.

Не убий! – хай котить передзвоном,
Долітає до людей, мов грім.
Не убий! – ні словом, ні законом,

Ні жорстоким пострілом своїм.
Не убий! – натягуються жили,
Бо немов кричить душа сама.
Не убий! – високе право жити
Відібрать ні в кого прав нема.

ПЕРЕЛЮБСТВО

(Заповідь сьома)

Любов бува свята і грішна...
Ні, я нікому не суддя,
Те слово не пече, не ріже,
Бо взяте з Біблії життя.
Хай заховається гординя,
Бо це стосується усіх:
Йди до любові – де святиня,
Обходь спокусу – там, де гріх.

Без люті, страху і злоби
Хай доліта, як грім із неба:
Люби, люби, люби, люби,
Та перелюбствувать не треба.

Вслухаймося у мудре слово,
Щоб голос віри не затих,
Відчуймо, що добра основа
Захована у нас самих.
Хоча каміниться дорога,
Та кожний хай собі збагне:
Лише єдиний шлях до Бога –
Через очищення земне.

Без люті, страху і злоби
Хай доліта, як грім із неба:
Люби, люби, люби, люби,
Та перелюбствувать не треба.

КРАДІЖКА

(Заповідь восьма)

Жорстокий час вже дуже часто
Навчає всіх брехати й красти,
Гукає збоку та згори:
Не бійсь, кради собі, бери.
Бери чуже, неси із хати,
Бери потроху й побагато,
Бери в сиріт, бери у вдів,
Бери, хто скільки взять зумів.

Не укради — не клич біди,
Не вкрий ім'я своє ганьбою.
Там, де узяв, там поклади,
Тією ж поклади рукою.
До зла страшного не ходи,
Спокусу віджени ворожу.
Не укради! — носи завжди
В душі пересторогу Божу.

Не обійди лиху провину —
Обкрасти можна і людину,
Не будь байдужим до незгод —
Обкрасти можна і народ.
Крадіжка нишпорить у світі,
Заманює у хитрі сіті,
Але зі злом, яке без меж,
Ніяк до щастя не дійдеш.

Не укради — не клич біди,
Не вкрий ім'я своє ганьбою.
Там, де узяв, там поклади,
Тією ж поклади рукою.
До зла страшного не ходи,
Спокусу віджени ворожу.
Не укради! — носи завжди
В душі пересторогу Божу.

ЛЖЕСВІДОК

(Заповідь дев'ята)

Всіх просим встати. Суд іде –
Чи суд земний, чи суд небесний,
Не обмине ніхто й ніде
Ухвал правдивості та честі.
Повір – розставить всіх життя,
Не зваживши на імідж дутий...
Без свідка – мовчазний суддя.
І свідком цим ти можеш бути.

Правди не поруш,
Клятви не поруш –
Не глумись над нею.
Не зганьби, прошу,
Честі інших душ
Власною брехнею.
Зрозуміть буття
Потаємну суть
Нам дано нерідко.
Сумнів не ховай,
Та не будь, не будь
Ти в житті лжесвідком.

Перед Творцем усі ми свідки
Своїх гріхів, чужих гріхів:
Хто крав, хто брав, по скільки й звідки,
Хто труту лив в медівку слів.
Хай прозвучить знов слово Боже,
Дасть зрозуміти нам усім –
Брехня нікому не поможе
З'явитись в образі святім.

Правди не поруш,
Клятви не поруш –
Не глумись над нею.
Не зганьби, прошу,
Честі інших душ
Власною брехнею.
Зрозуміть буття
Потаємну суть
Нам дано нерідко.

Сумнів не ховай,
Та не будь, не будь
Ти в житті лжесвідком.

ЖАДАННЯ

(Заповідь десята)

Бажати жінку ближнього — то гріх,
Когось це, може, наверне на сміх.
Хоча душа до сміху не глуха,
Та краще бути далі од гріха.
Бажать чужого мужа — також зло,
Що б там не коїлось і що б там не було.
Бо є та грань, бо є ота межа,
За котрою стоїть сльоза чужа.

Святе Письмо читай і перечитуй —
Скупайсь у водах тої глибини.
Воно нас учить, як на світі жити,
Як обійти приманку сатани.
І хай зупинить нас пересторога,
Як мутну повінь зупиня гора.
Збагни — не всі жадання йдуть од Бога.
Збагни — не всі жадання для добра.

Як визначить, як передати можна,
Де чесність Божа і ганьба безбожна?
Десяту заповідь пізнай поволі
І не давай своїм жаданням волі.
Хоч вік новий канони всі порушив,
Але, крім тіла, в людях є ще душі.
Не відкидай небесну заборону,
Що вища президентського закону.

Святе Письмо читай і перечитуй —
Скупайсь у водах тої глибини.
Воно нас учить, як на світі жити,
Як обійти приманку сатани.
І хай зупинить нас пересторога,
Як мутну повінь зупиня гора.
Збагни — не всі жадання йдуть од Бога.
Збагни — не всі жадання для добра.

НЕ БАЖАЙ

(Заповідь десята, друга частина)

Коли серця теплом зігріті –
Стає побільше доброти.
Ти ж не один на цьому світі,
А є ще сестри та брати.
Проб'ється істина у слові –
Збагнуть її уже пора.
Усім нам хочеться любові,
Усім нам хочеться добра.

Не відбирай здобутку ближнього
І не бажай його майна.
Хай чорне зло в пориві хижому
Не б'є, як блискавка страшна.
Нехай веде нас днями й тижнями
Відлуння Божої сурми.
Ні, не бажай ти лиха ближньому,
На те звемося ми людьми.

Горнімось до земної вроди,
Бо заздрість дика і сліпа.
Хай нами лють не верховодить,
Неправда зла не підсипа.
Добродію, схились до мене,
Порадником для мене стань –
І буде світ благословенним
Од світла щирих поривань.

Не відбирай здобутку ближнього
І не бажай його майна.
Хай чорне зло в пориві хижому
Не б'є, як блискавка страшна.
Нехай веде нас днями й тижнями
Відлуння Божої сурми.
Ні, не бажай ти лиха ближньому,
На те звемося ми людьми.

ВОЗЛЮБІМО БЛИЖНЬОГО

Спасіння – у добрі, спасіння – у любові,
І це стосується, напевно, нас усіх.
Чого ж ми носимо у серці та у слові
Отруту заздрості та злості вічний гріх?
Нехай не топче нас неправди битий чобіт...
Зустрівши ближнього, хай відчуття твоє
Душі признається, що у людській подобі
Це сам Господь правицю подає.

Возлюбімо ближнього як самих себе –
Хай це усвідомить той, хто з людей гребе.
Возлюбімо ближнього – тихо, без прикрас:
І любов Всевишнього теж зігріє нас.
Возлюбімо ближнього з відчуттям тепла –
Й певен, що поменшає в цьому світі зла
І засвітить радістю небо голубе...
Возлюбімо ближнього як самих себе.

У битві давнішній безчесності та правди,
В куточку заховавшись, ти не стій,
Бо люди просять помочі й поради,
Для них потрібний щирий відгук твій.
У вік жорстокості та перебитих істин
Господню заповідь нам треба повторить
І написать її на найвиднішім місці
Як вищу мудрість двадцяти століть.

Возлюбімо ближнього як самих себе –
Хай це усвідомить той, хто з людей гребе.
Возлюбімо ближнього – тихо, без прикрас:
І любов Всевишнього теж зігріє нас.
Возлюбімо ближнього з відчуттям тепла –
Й певен, що поменшає в цьому світі зла
І засвітить радістю небо голубе...
Возлюбімо ближнього як самих себе.

ІКОНА

Очима намалюю я Ікону.
Хоча не вмів ніколи малювати,
Щоб обізвались архірейські дзвони
І голос неба, на любов багатий.

Щоб лик святого був на правду схожим
Й жило тепло в Іконі неодмінно.
Щоб перед нею, перед сяйвом Божим
Всім захотілось стати на коліна.

Щоб обійшла мій край лиха година,
Біля Ікони тихо помолюся.
Нехай живе у вірі Україна –
Моєї долі дорога матуся.

Нехай життя не ставить перепону
Тому, що научали батько й мати.
Очима намалюю я Ікону,
Щоб Вам усім її подарувати.

ЧЕНЦІ

Ідуть ченці старої Лаври –
Вбирають серцем Божу суть.
Хоч сонце б'є у всі литаври –
Вони у чорному ідуть.
Обличчям на ікони схожі,
Легка задума на чолі.
Вони – немов повпреди Божі
На цій згріхованій землі.

Господу помолимся за усе і всіх,
Щоб не впасти в скверну нам, обминути гріх.
Господу помолимся за усіх і все,
Може, змилосердиться, від ганьби спасе.
Всі ми, всі ми грішники, що не говори,
Тож піднять не бійтеся очі догори.
Господу помолимся, бо давно пора –
Во спасіння наших душ, правди і добра.

Хоч в темному, а тіні світлі,
Ідуть ченці у Божий храм.
Вони живуть на цьому світі,
Щоб совісніше стало нам.
Я ближче підійду і стану,
Щоб уловити кожен рух,
Із серця відігнать оману
І оживить небесний дух.

Господу помолимся за усе і всіх,
Щоб не впасти в скверну нам, обминути гріх.
Господу помолимся за усіх і все,
Може, змилосердиться, від ганьби спасе.
Всі ми, всі ми грішники, що не говори,
Тож піднять не бійтеся очі догори.
Господу помолимся, бо давно пора –
Во спасіння наших душ, правди і добра.

ПРИХОДЬ ДО НАС, ВСЕВИШНІЙ

Коли ти у знемозі і печалі,
Які ніяк не можеш побороть,
Тоді до тебе, як земний прочанин,
Приходить для спасіння сам Господь.
Приходить, щоб твої притишить болі,
Щоб відмолить пекучий гріх старий –
Лиш простягни назустріч руки кволі,
Лиш душу ти для Господа відкрий.

Приходь до нас, Всевишній –
В світ праведний і грішний,
Де різні голоси.
Приходь – і нас спаси.
Приходь до нас, Всевишній,
Щоб кожне серце втішить.
Спаси нас од спокус.
Приходь до нас, Ісус.

Коли ти втратив силу і надію –
Тоді до себе Господа поклич,
І він тебе утішить і зігріє,
І сонце повернеться до облич.

Коли, здається, виходу немає,
Перед очима в тебе темна ніч,
Коли зневіра та журба безкрая –
Тоді до себе Господа поклич.

ХВАЛА БОГОРОДИЦІ

Гріховним втішиться не можна –
Це зрозуміло нам уже.
Попросимо: хай Матір Божа
Зігріє нас і збереже.
Вона для всіх нас захисниця –
Де не були б твої краї.
Світлішають стражденні лиця
У сяйві образу її.

Хвала тобі, хвала тобі,
Пречиста Богородице,
Хвала од всіх, хто народивсь,
І всіх, хто ще народиться.
Хвала тобі, хвала тобі –
Звучить од серця кожного,
За те, що спородила ти
Усім нам Сина божого.

Маріє-діво непорочна,
І матір, що рятує світ.
До тебе піднімаєм очі:
– Оборони од зла та бід.–
В годину радісних піднесень
І в час пекучої біди
Ми Богородицю небесну
До себе кличемо: прийди.

Твій образ в храмі та хатині
Із рушниками на стіні.
Ми молимось і просим нині –
Дай пережити тужні дні.
Лице, де сяє риска кожна,
Зове до віри й доброти.
О, Матір Божа, Матір Божа –
Будь вічно в нашім серці ти.

ГОСПОДИ, ДАЙ НАМ ЛЮБОВІ

Я іду по життю, як по каменях, йду,
Не минаючи біль та тривогу,
Поєднавши в душі щастя мить і біду,
Все шукаю до Бога дорогу.

Давня віра, яка ще з дитинства жива,
Знову дзвоном церковним озветься.
І молитви Господньої віщі слова
Притулю я до грішного серця.

З нас ніхто не святий, кожен має свій гріх.
Хоч вдягаємо маску на лиця.
Все частіше мені і за себе, і всіх
Тихо хочеться стать й помолиться.

В час земних катастроф, зла й людських протиріч –
Не надійсь на удачу та силу.
І зринають слова, наче кредо сторіч:
– Боже, Боже, спаси і помилуй.

ПРОСТИ НАМ, ГОСПОДИ

У час важкий нам треба йти до Бога,
У цьому мудрість, хоч слова прості.
Чого до щастя не веде дорога
І рідний край наш знову на хресті?
Чого ми захлинулись у спокусі,
Чого ми утопились у брехні,
І день прийдешній в драному кожусі
Лякає нас у темному вікні?

Чого такі ми кволі та безликі,
Не можемо знайти в житті своє?
За тужним плачем і надривним криком
Ховаємо усе, що в душах є.
Високе небо і земля багата –
Лише збагни оце і серцем зваж...
Допоможи вкраїнцями нам стати –
Звертаємось до тебе, Отче наш.

Прости нам, Господи, й помилуй,
Щоб відійшли ми од гріхів,
Пошли нам розуму і сили
Любов'ю замінити гнів.
Прости нам, Господи, й помилуй
За вчинки хитрісні та злі.
Пошли нам розуму і сили
Творить добро на цій землі.

І БОЖЕ СЛОВО ПОВТОРІМ

В житті в нас грішного багато –
Багато гніву й нарікань.
І день не схожий вже на свято,
Бо він зі злості та страждань.

А щоб очиститись, не злиться,
Позбутися щоденних бід –
До неба підіймімо лиця,
Згадаймо Божий заповіт.

Учора, завтра і сьогодні,
Щоб заясніла душ блакить,
Нехай же Істини Господні
Научать нас по правді жить.

Пізнаймо світ в духовній суті
Без заздрості та без проклять –
І отчий край, і всіх присутніх
Осяє Божа благодать.

Господніх заповідей десять –
Нехай в серцях вони воскреснуть.
Пустіть молитву в кожен дім –
І Боже слово повторім!

Дощинки на вечірньому вікні

ПИТАННЯ І ВІДПОВІДЬ

Себе я запитаю сам –
І відповідь знайдеться поряд:
Для мене батьківщина там,
Де українською говорять.

ВІРЮ І НЕ ВІРЮ

Людська душа до різних слів звикає,
Бо ті слова лоскотні, ніби шовк...
Я вірю тим, хто істину шукає,
Й не вірю тим, хто вже її знайшов.

ЛІТА ПІДГАНЯЮТЬ

Літа, що втрачають утоптаний слід,
Усе підганяють нестримно мене:
Хай вдача ледача, втираючи піт,
Ізранку посіє, а ввечері – жне.

ХОЧА МЕНІ НЕ СМІШНО

Усе навколо хитрісне та грішне,
Усе фальшує і додолу гне:
Я засміюся, хоч мені й не смішно,–
Та це єдине, що спаса мене.

УСІ МИ РІВНІ

Накрався – і зробився паном,
В очах у нього тільки гривні.
...Але за цвинтарним парканом
Усі ми рівні.

У ПИЯЦТВО ПОПАДЕШ

Прожив... А де багатство, де ж?..
Подумаю: нащо мені воно,
Воно неначе кріплене вино:
Багато — у пияцтво попадеш.

ЗА ЦЕ МОЛЮСЬ

Уже межа на видноколі —
Тому й молюся я щодня:
Дай, Господи, такої долі,
Щоб зразу впасти із коня.

НЕ ПОСПІШАЙ

Життя — не спорт в нестримності своїй,
У нього інші правила й обличчя.
Коли ти вже на фінішній прямій —
Не поспішай добігти якнайшвидше.

ТОСТ

Не любить світ сумних невдах,
Тих, хто жалкується і плаче.
Тож, обійшовши «ох» і «ах» —
Давайте вип'єм за удачу.

«ПАТРІОТ»

Він верещить отак надривно:
— Я правдолюбець, патріот!
Але за долар а чи гривню
Продасть і матір, і народ.

ЛИШЕ ОТОЙ...

Лише отой вкраїнцем справжнім є,
Хто, відкидаючи презирство і страхіття,
І українство вроджене своє
Зуміє передати власним дітям.

ДУБИ

Дуби у лісі здалеку побачиш –
Чи влітку ти прийдеш, чи восени...
Як добре, що між дрібного гілляччя
Іще ростуть, іще стоять вони.

СТРОКАТІСТЬ

Не відійти нікому від строкатості,
Життя – немов зігнута пектораль...
Бо і в печалі є краплина радості,
А з радості визиркує печаль.

ЗАПАМ'ЯТАЙМО

Ці слова не зів'яли і нині,
Повторяти їх слід без упину:
Не любімо себе в Україні,
А в собі полюбім Україну.

ТРОХИ ПІЗНІШЕ

«Трохи пізніше» – вкраїнський девіз,
Хоч дні рокочуть бурхливо і грізно.
Вираз цей в нашу історію вріс...
Боязно, щоб не було надто пізно.

БЛАГОДАТЬ ЗЕМЛІ

Походив по росі, по землі босоніж –
І зробилось душі і очам веселіш.
І слова пролилися у сонячні гами,
Коли землю відчув я своїми ногами.

УКРАЇНСЬКЕ ЄСТВО

Літа минають через кому...
А що нащадкам залишити?
Лише у слові у живому
Єство вкраїнське може жити.

СУСІД

В сусіда нашого зі сходу
Багато злості та амбіцій.
Йому і муляє, і шкодить,
Що ми зовемось українці.

СИН

А син – клубок намотаних тривог...
Але, як мовлять, – сердься чи не сердься:
Отих дітей, яких послав нам Бог,
Не можна відірвати вже від серця.

НА СТАРІСТЬ

На старість майже кожен – сирота.
Не хочу грати на мінорній ноті,
Але, коли нацокають літа,
Чомусь усі стаємо ми самотні.

ЧОГО?

Душа у пошуках, в турботі,
Ти не завжди її збагнеш...
Чому без тебе я самотній?
З тобою... теж.

РОЗДУМ

Лишилося чи рік, чи п’ять? –
Вже діти називають дідом...
Не важко, браття, помирать,
А важко щезнути безслідно.

СТРАШНІ ГРОШІ

Цей украв – воздвиг палати,
Той вершить так само...
Гроші хочуть закопати
Нашу правду в яму.

НАМ ТРЕБА ЖИТИ

Хоча вросли у давній звичай,
Та в настроях відчувся злам:
Нам треба жити не при свічах –
Під сонцем треба жити нам.

ВИПРОБУВАННЯ

Знов випробовує життя на міцність,
Хоча уже дорога на межі.
Нема отих, хто втішить в цьому віці,
Лишилось тільки: Боже, поможи.

НАША ДІЙСНІСТЬ

Змагаються – хто вищий, а хто кращий,
Хто праведник, а хто з них лиходій?
Та до сих пір Вкраїна гірко плаче,
Втираючись хустинкою надій.

А Я БІЖУ

А я біжу, хоч не збагну куди,–
Мелькають лиця хитрі, інтригасті.
Серпневий день змінили холоди.
Я все біжу... І не бажаю впасти.

БІЛА ДАЛЕЧ

На чотири боки далеч біла-біла
З глека заметілей молоко надпила.
Далеч біла-біла вислалась полями,
Мов пісенна доля, що не знала плями.

ДОРОГИ ЛЮБОВІ

Багато у любові різних тем –
Серця свої печалимо і тішим...
Буває часто – до одних ідем,
Але приходимо до зовсім інших.

НА ТЕМУ ДНЯ

Нахвалявсь, словами грюкав:
Вмію грать – не підведу.
Взяв сопілку... Ані звуку,
Лиш обслинив всю дуду.

ВЖЕ ЗА ТУМАНОМ

Вже за туманом наші лиця,
Та знов бажання як травневий грім:
Спинися, на хвилинку зупинися
І доторкнися подихом своїм.

УЧИТЕЛІ

Життя – учитель. Школа наша – час.
Вони учили та ще учать нас.
Для вчинку доброго,
Для погляду,
Для кроку –
Бери пораду їхнього уроку.

ХОЧ НАВЧИЛИСЬ ГОВОРИТИ

Хоч навчились говорити,
Та душа така пуста,
Наче віра – без молитви,
Наче шия – без хреста.

ІСТИНА

Пізнання – не куца мить,
Йду до нього, як додому...
Істина – там, де болить,
Коли ріжуть по-живому.

СОН

Був сон рожевим, сонячним на смак,
І заховались болю тіні сірі.
Був сон таким прозорим, що ніяк,
Ніяк не можна в нього не повірить.

МЕХАНІЧНИЙ ЧОЛОВІК

Чи, може, раб я непристойних звичок,
Чи, може, це сучасності сліди?
Я наче механічний чоловічок:
Сюди-туди, сюди-туди, сюди...

ПРО ПІСНЮ

...Із піснею сідаєш за столи,
Але не все ти серцем славиш,
Бо щулиться твоя душа, коли
Сухий горох розсипле клавіш.

Я ЗАПАЛЮ СВІЧУ

Я запалю в пітьмі надії свічку,
У неї світло як тоненька нить...
Та чи зуміє вогник невеличкий
Серця, що захололи, обігріть?

ЩАСЛИВА ТАЇНА

Межа життя — одна з великих таєн,
Прикрита і туманом, і дощем...
Чи не найбільше щастя, що не знаєм,
Не знаємо, коли ми упадем.

РАБ

Раб той, то хоче буть рабом,
Хто спину гне, чекає повеління...
О Господи з просвітленим чолом,
Ти відведи від нас оте хотіння.

ЧОГО ТАК?

Чого повелось так? – шукаю поради,
Питав не одного, не двох і не трьох...
Чим ближче до влади, тим далі від правди,
Як ближчає трон – даленішає Бог.

ДИВНИЙ СОН

Не переспав, а перемучився...
Я зроду ще таких не бачив снів:
Всю ніч до ранку снилась музика,
Яка просила в мене слів.

НЕПЕРЕДБАЧЕНА ДОБА

Непередбачена доба –
В ній править хитрість і злоба.
Хтось хоче нас тримать в покорі,
Щоб засушить слов'янський корінь.

ЗАПИТАННЯ

Ой, що з неправдою поробиш? –
Народ згинається од мук.
А де новий сміливець Довбуш?
А де безстрашний Кармалюк?

ОБІЦЯНКА

І коли те «краще» буде,
Що обіцяне тепер?..
Точно дату знають люди:
На Петрівку у четвер.

ГРІХ

Втрачають світло грішні лиця...
Глаголить істина для всіх:
Є гріх, де можна відмолиться,
А є і непрощенний гріх.

НЕВДАЧІ

Мене невдачі щільно обступили,
Немов капкани, в колючках дроти...
Ламаю голову, в собі шукаю сили,
Щоб не упасти, якось обійти.

ЯКЩО НЕМАЄ СОКОЛА

Ми всі якісь залякані... Без волі та без мрій,
Все горбимось й кульгаємо від промахів і втрат.
І забуваєм істину в байдужості своїй:
Якщо немає сокола – не буде й соколят.

ЧАС ФАРИСЕЇВ

Час фарисеїв. Празникують свято,
Бо їх, куди не глянеш,– так багато.
І в праведній душі народжують вони
Болюче відчуття і сорому, й вини.

ЛИШЕ ЛЮБОВ

Любити світ жорстокості й брехні –
Це парадокс якийсь несамовитий...
Та лиш любов, її живі вогні
Крижину злості можуть розтопити.

МІЙ СВІТ

Живу в своєму світі... І не руйнуй мій світ,
Де мамина порада і батьків заповіт,
Де розуміння давні, як діяти не слід...
Заходь, коли захочеш, та без брудних чобіт.

ПЕРЕІНАКШИЛИСЯ

Переінакшилися на чужинський лад,
І на очах мов пелена велика...
І тільки півень, вибігши у сад,
Іще по-нашому щоранку кукуріка.

ОЙ, МРІЇ

Філософ кожен з нас, по суті...
Ми ловим вермішель у супі
І мрієм лежачки, щомить,
Як в небі журавля зловить.

ЛЕДАЧА ЗВИЧКА

Відженімо вже ледачу звичку –
Все не так... А скаржитись кому?
Краще запалити тихо свічку,
Аніж гучно лаяти пітьму.

ЯКЩО РОЗПАЧ...

Якщо розпач і мінор –
Подивись у небо ти,
Де Софіївський собор
Звів золочені хрести.

БУЛО ЖИВЕ

Зрубали ясеня, поставили котедж
І плотом оточили у два метри...
Під крона листяні уже не підійдеш.
...Було живе, а стало мертвим.

СТАРІСТЬ

Він йде у старість одиноким –
Всіх розмело, немов пушинку...
Ще крок один, ще кілька кроків,
Зіпершись тільки на ковіньку.

ОЧИЩАЮСЯ ВОГНЕМ

Очищення вогнем – так вигадав ще предок,
Коли злий дух витав погрозливо над ним.
Сьогодні і в мені теж виникла потреба
Очиститись вогнем душевним і живим.

САМОТНІСТЬ

Самотності я не боявся, ні –
Ховавсь для творчості в рясні зелені шати.
Але минає час, проходять дні,
Коли жовтіє осінь у вікні –
І сам на сам вже важко залишатись.

МУЗИКА ДУШІ

Над хриплим повсякденним криком,
Над злом, що гупає й сичить,
Над всім нікчемним та безликим –
Хай музика душі звучить.

СКЛАДОВА ЩАСТЯ

Хоч не задумуємось часто,
Та усвідомлюєм-таки:
Одна з ознак людського щастя –
Це наші ще живі батьки.

ПОПУЛЯРНІСТЬ

Буть популярним – в цім принада є,
Бо оглядаються, показують рукою...
Та як обтяжливо, як всякий пізнає,
Коли на людях граєш не своє,
Коли не можеш бути сам собою.

ПРАВДА ТА ІСТИНА

У правді істину ти розпізнай –
Хоч схожі поняття, та цього мало...
Бо правда – це німа струна,
А істина – струна, яка заграла.

ЖИТТЯ

За днями дні... І сміх, і гріх
У вічнім мерехтінні...
Ще і розбігтися не встиг,
А вже життєвий фініш.

МАМИНА МОГИЛА

Впаду на хрест я і заплачу,
Притисну камінь до чола.
У цьому світі щось я значу
Тому, що в мене ти була.

ВІТАННЯ НА ШІСТДЕСЯТИЛІТТЯ

Утома і печаль стара
Хай не підходять упритул...
Хоча уже і не «ура»,
Але іще й не «караул».

СЕРПНЕВИЙ ДЕНЬ

Серпневий день, мов золотавий плід –
Такий же круглий, стиглий, повнозвукий,
Що хочеться струсить його із віт
І взяти, наче яблуко, у руки.

ТРИМАЙ УДАР

Хоча тривог утома на обличчі,
Та в цьому світі мстивості та чвар
Наказую собі: не падай ти у відчай,
Тримай удар, завжди тримай удар!

ТОДІ ЗБАГНЕШ

Коли тебе цей світ побив до крові,
Коли побив, але не поборов,
Тоді збагнеш живу ціну любові
І першу заповідь: не оскверни любов.

МІЖ КРАПЛЯМИ ДОЩУ

А «Так» і «Ні» – у вічній боротьбі,
Вони тебе запитують: ти з ким?..
Між краплями дощу не прошмигнуть тобі,
В годину цю лишаючись сухим.

НЕ МОЖУ БУТЬ

Нервую, метушуся, плачу –
І не ховаю власну суть.
Я вже не можу бути кращим,
Та гіршим теж не можу буть.

ДІТИ НАШІ...

Діти, дітки... Що про них сказать,
Щоб на очі не лягла примара.
Діти наші – Божа благодать
Й водночас – велика Божа кара.

ДАЙ, БОЖЕ

Дай, Боже, встояти в борні,
Що цілить в душу, ломить кості,–
І не згоріти у брехні,
І не втопитися у злості.

ЄДИНИЙ ГРІХ

Я маю гріх... Ні, не казився в злості.
Був чемним. І не пив, і не палив.
Без неї не ходив нікуди в гості,
Не зраджував... Але і не любив.

ВИДНО, НЕ СУДИЛОСЬ

Відгоріло... Видно, не судилось,
Хоч від цього боляче і гірко...
І, здається, в грудях залишилась
Тільки темна випалена дірка.

ІНАКШЕ НЕ МОЖУ

Така моя доля, така воля Божа –
Ношу в серці птаха, ношу в серці змія.
Люблю і караюсь – інакше не можу,
Інакше не можу, а може, й не вмію.

ГРА В ЛЮБОВ

Серця для жару покладем на деко,
Вдягнемося у бутафорський крам,
Ми граємо в любов – усміхнено і легко,
Та в цій комедії чомусь печально нам.

МОЯ ЗЕМЛЯ

Пізнала горе зблизька та здаля...
Ні, давній біль не прикладу до вірша.
Хоч на сльозі замішана земля,
Але від цього стала ще рідніша.

БУВАЮТЬ БУРІ

Не знаю, хто сказав, але слова живі,
Бо мудрий зміст ніколи не зітреться:
«Бувають бурі планетарні, світові,
Але найбільші ті – що у людському серці».

ДОРОГА ЖИТТЯ

Усе запрограмовано в житті,
І кожному відміряно дорогу...
Хто покладається на випадки пусті,
Той, видиться мені, не вірить Богу.

А МИ ЖИВЕМ

В історії багато тем...
Нас і душили, і вбивали
Московські люті канібали,
А ми жили. А ми – живем!

ДОЛЯ ПОЕТА

В пошуках копійки стільки нагинався,
Та ще нагинало стільки різних справ...
Випрямитись хоче... Кісточка зрослася,
Ні, уже не вдасться, бо горбатим став.

ДЕНЬ НАРОДЖЕННЯ

Сьогодні день народження у мене –
Рушник життя час шив і недошив...
І почуття озвалось незбагненне –
Мій ювілей... А я іще не жив.

НАПІЙ ЖИТТЯ

Напій життя – солодке і гірке...
Природою придумано таке,
Щоб чергувалися сльоза жива і сміх
І не обходила ця доля нас усіх.

ТРЕБА ВМІТИ...

Мстити недругам – гаяти час,
Так життя, коли чесно, не стачить...
Я на думці ловився не раз,
Що нікчемні рулади образ
Треба вміти не чуть і не бачить.

ТАКА ВЖЕ ВДАЧА

Я посміхнусь – така вже вдача
На злі, крикливі голоси,
Щоб лютий недруг не побачив
Моєї тужної сльози.

ДИВЛЮСЬ НА СЕБЕ

Дивлюсь на себе я пильніше,
Гірку розпізнаючи суть:
Минулого вже значно більше,
Аніж того, що має буть.

В РІДНОМУ КРАЮ

Я зеленію і росту,
Немов той ясен на роздоллі,
Не рвусь за обрії, бо тут
Зоря і хрест моєї долі.

Я ЗРОЗУМІВ

Я зрозумів у сяйві сивини:
В чиновників метаморфоза дивна...
Та всі посади, ранги і чини
Не варті імені ЛЮДИНА.

УМІТИ ЖИТЬ

Уміти жить?.. Не пхай в кишеню гроші,
А в душу холодів не напусти.
Є цінності, які за все дорожчі,–
Це очі совісті і серце доброти.

НОВА АРИФМЕТИКА

Я дивлюсь в сьогоднішнє – й зрозуміть не можу:
Інша арифметика на порі стає.
Тільки й того вміє – зло на зло помножить,
Та іще до лиха лихо додає.

ДЕПУТАТ

Святіший Папи Римського – коли послухать,
Навчивсь уміло вішать локшину на вуха.
Коли ж придивишся близесенько і прямо –
І злодій, і брехун. Душа – як чорна пляма.

ПОЕТ

Поет... Це слово опустилось нижче,
За ним ідуть лиш бомж або жебрак.
З трясовини зневаги та принижень
Вже стільки днів не виберусь ніяк.

СЕЛЯНСЬКА ХАТА

– Відчиніте двері,– стукає достаток
У селянську хату, що на бік кульгає.
– Хто це? – кволий голос силиться спитати.–
Що таке достаток, я давно не знаю.

РІДНА МОВА

Шануй рідну мову ти скрізь і у всьому,
Та істину кропить морозяний душ...
Ой, мамину мову схопили із дому
Й поклали за ґрати сполоханих душ.

ЗАСПОКІЙЛИВЕ

Щоб веселішало життя моє
І заздрість не студила, як зима,–
Я думаю про те, що в мене є,
І не лічу того, чого нема.

ФЕОФАНІЯ

Тут ліс купається у тиші –
Монастиря місцина давня,
Тут написав багато віршів...
Але лікарня – є лікарня.

ФАТАЛЬНІСТЬ

Якась фатальність приросла до тіла,
І мучить, і щемить, неначе рана...
Що б не бажав, що б не чекав, що б не хотілось –
Усе чомусь запізно чи зарано.

НИТОЧКА НАДІЇ

Зіграв я драму на чотири дії,
А п'ятої нема... Як мовлять – зась.
Лише тоненька ниточка надії
У мене попереду зосталась.

НАРОДНА ПІСНЯ

Народна пісня – як душа бездонна,
Людської долі вічна течія.
Із неї, наче з маминого лона,
Вже в котрий раз народжуюся я.

НІКОМУ НЕ ЗАВАДИТЬ

За роком рік – швидким потоком,
Епоха подвигу і зради...
Задуматись, спинивши кроки,
Мабуть, нікому не завадить.

СУМНІВАЮСЬ

Довіра дітей... Треба цим дорожить,
Словами поради не граюсь...
І вірить мій син, що умію я жить,
Я в цьому, однак, сумніваюсь.

ЗГАСАЄ ЛІТО

Згасає літо і дощами тужить,
Вивішують дерева жовті гасла.
Мінор... Але засмучений не дуже,
Лиш Божа іскра в серці б не погасла.

ТАКИ ДОЖИЛИ

Таки до волі дожили,
Бо рухнула імперська глиба.
Хоч ще покірні, як воли...
І все ж душа вартіша хліба.

СОБІ

Пиши, як вмієш, як умів,
Не спи, причовгавши додому...
В житті не так багато днів,–
Іще відіспишся потому.

КОРІНЬ

Кресати, кришити, хрестити –
Слова як неспіймані коні...
Вслухаюся, щоб зрозуміти,
Відкіль мого прізвища корінь.

ПОГЛЯД

Все буває спочатку, буває востаннє...
Даленіють сліди і зростаються з гонами...
Лише погляд лишився зі знаком питання,
Як задача з двома невідомими.

ЗАПИТАННЯ

Пішли в Московію від мене письмена,
Мої міста значиміші у датах,
Мій край – колиска слова і зерна...
Але чому ж я звуся «меншим братом»?

НЕВІДОМО

Той повсякчас на крилах, на колесах,
А інший – вік вікує у селі...
Та невідомо, коли мовить чесно,
Хто ближчий з них до таїни землі.

СВЯТИЙ ПОРИВ

Забуть на світі все, освідчитись в коханні,
Залюбленим лицем припасти до колін...
Оцей святий порив лиш раз озвавсь неждано,
І більше у житті не повторився він.

ПОДАРУНОК

Ти питаєш: що подарувати?..
Срібні зорі, небо голубе,
Хлібне поле чи зелені шати...
Та найкраще – подаруй себе.

ЯКЩО ВИ ХОЧЕТЕ ПОБАЖАТИ

Минулому немає вороття,
Та давню мудрість у душі не стерти:
«Не слід бажати легкого життя,
А треба побажать – легкої смерті».

СМІШНО І ТРАГІЧНО

Людина повторяється в житті
Чи, помираючи, щеза навічно?..
Питання давні й начебто прості.
А відповіді?.. Смішно і трагічно.

ЛЮДСЬКА НАДІЯ

Славлю надію, що народжується з променем ранку.
Славлю надію, що не згасає з настанням вечора.
Славлю надію, яка, оббиваючи ноги об каміння літ,
Ніколи не покидає нас.

ВІДСТАНЬ

Час юної швидкості стерся...
Лиш нині збагнути я зміг,
Що відстань до власного серця –
Найдовша дорога з доріг.

ВІДВЕРТІСТЬ

Вже стільки гриму в нас на лицях,
І стільки поз, і стільки «я»,
Що хочеться швиденько вмиться
Джерельною із ручая.

СИЛЬНА СТАТЬ

Ми сильна стать?.. Рокочем, як громи,
А зрозуміть не можем довгий час,
Що вибираємо не ми,
А вибирають нас.

ДОЛЯ

Живе в ній віра у людину,
Несе вкраїнські прапори.
Тому й кажу сьогодні сину:
– Ти нашу долю повтори.

ПІЗНАННЯ

Бува прекрасне й поза нами,
Але воно живе лиш в пізнанні –
Очима зліплене
Й словами
Гартоване в сердечному вогні.

СКІЛЬКИ СЛІВ КОХАННЮ ТРЕБА...

Скільки слів коханню треба
В радості, в жалю:
Більше, ніж зірок у небі,
Чи одне – «люблю»?

СУЄТА СУЄТ

Літа, літа – як дикі коні, мчаться.
І відкриваю я простий секрет:
Благословенні лиш любов і праця,
А решта все – то суєта суєт.

ГОЛОС

Піду у поле і гукну до неба,
Що розмішало синє і зелене.
Хай голос той летить –
Спинять не треба –
І вернеться на землю після мене.

БІЛЯ МАМИ...

Коло моря – хочу буть глибоким,
Серед степу – хочу буть просторим,
А під небом – хочу буть крилатим,
Біля мами – хочу буть добрішим.

ТИХЕ СЛОВО

Так буває часто.
Люди просто стрічні,
А між ними – «здрастуй»,
Бо такий є звичай.
Скромне тихе слово –
Росяний листочок...
Та чомусь ми знову
З ним зустрітись хочем.

БІГ ЗА ТІННЮ...

Біг за тінню твого образу,
Доганяв луну твого слова,
Що пахло минулим
І нічого не обіцяло на майбутнє...

ПОРАДА

Трави в лузі, в небі – птах,
А тобі усе не так...
Мудрі люди так казали:
Не шкварчи, як дике сало.

ПОГРАБУВАЛИ

Мене пограбували... От пригода –
Немов між очі кинули золи.
Украли – Бог з ним! Тільки дуже шкода,
Що по душі знов чорним провели.

НЕ ВАРТО ШКОДУВАТИ

Не люблю я затяжні поминки,
Всі жалі сховаю в дальню нішу...
Шкодувать – до прикрої помилки
Додавати іншу.

ІНТРИГА

Несуть душевну каламуть
І холод, і відлига...
Але я є і маю буть –
І в цьому вся інтрига.

ЯК ЖИВЕШ?

– Як живеш? – Що сказати – живу, як усі,
Сподівання коня все воджу по росі
І дивлюся, як вік своє пише есе...
– Ти спитав, як живеш?.. Оце, певно, і все.

ДАВНЯ МУДРІСТЬ

Всі книги прочитай, що дивляться ласкаво,
Пізнай слова природи свого краю –

І, може, лиш тоді ти будеш мати право
Сказать усім: нічого я не знаю.

ВСЕ ОДНО

Мовчать, коли кричати слід,
Як маєш ти і владу, й силу,–
Це все одно – на голий лід
Зерно кидати для посіву.

СТАРИЙ СОБОР

Старий собор стоїть убого –
Побиті стіни, без дверей...
Й незрячі вікна – не до Бога,
А ніби докір – до людей.

РІЗНІ ДРУЗІ

У житті бувають друзі різні –
Я на цьому серце вже обпік...
Як зустрінеш – цілуватись лізе,
Відійдеш – то плюне у твій бік.

ПАРАДОКСИ

І навіть у канонах простоти
Бувають парадокси випадкові.
Тому й боюсь, щоб не замерзла ти
Від вогнища настирної любові.

НЕПОГАНА ПТИЦЯ

Слова повторить як годиться –
Усі в захопленні навкруг.
Папуга – непогана птиця,
Але не вчімось у папуг.

ТАЇНА

Здається, пізнано все по порядку,
Усе докопано до глибини...
А я стою й німію від загадки
Очей — людської таїни.

ВСЕДОЗВОЛЕНІСТЬ

Двадцятий вік досяг вершин,
Все дозволяв для себе він.
Та вседозволеність одна
Для нині сущих — теж страшна.

НЕ ЗАБУВАЙМО

Гудем турботами — час як бджолиний рій,
Є щось близьке, а щось, як небо, дальнє.
Не забуваймо, що, крім пісні мрій,
Нам кожному дана ще дума поминальна.

ЧОГО ГАНЬБИШ?

Чого ганьбиш своє ти так завзято,
Чого губу копилиш у злобі?..
Ніхто тебе не буде поважати,
Якщо ти в душу сам плюєш собі.

КОЛИ НЕ ВИНЕН...

Коли не винен... А вина
В словах, рясніших від дощу...
Тоді говориш ти одна,
А я мовчу.

ПРАВДА НЕ КРИЧИТЬ

Хай там брехня, мов гадюка, сичить,
Гуркає, ніби лавиною гори.

Правда ніколи й ніде не кричить.
Правда — говорить!

БУВАЄ...

Шкребеться думка, ніби миша,
Її збагнув я не раптово:
В житті буває мудра тиша
Талановитіша за слово.

ЗНАЙ МІРУ

«Знай міру»,— сказане колись
Й тепер знайде свою адресу.
Тож не вигукуй, не хвались,
Що ти попереду прогресу.

КРАЩИМ НЕ СТАЄ

Ми часто вигадками тішим
Персонолюбіє своє.
Від цього світ не стане гіршим,
Але і кращим не стає.

ДУМКА

Проста, здається, думка, але цінна,
В ній міркування сховані не злі:
Величність неба лиш тоді доцільна,
Як не порушує гармонію землі.

ПОРТРЕТ З НАТУРИ

В очах ховала потайне тепло,
Усіх спиняв той профіль темно-русий,
Бо в пазусі несла, щоб видно всім було,
Дві амфори — кохання і спокуси.

ОДНОГО НЕ ПРОБАЧУ

Пробачу все – і слово необачне,
Раптову злість... гіркаве і круте.
Одного лиш не зможу я пробачить:
Коли те топчуть, що мені святе.

ЧЕКАННЯ

Чекати – найважча робота,
Що мукою справді стає...
Чекати, коли знаєш потай –
Даремне чекання твоє.

ХТО ПРАВИТЬ СВІТОМ

Багато в нас було ідей
І течій лівих, течій правих...
Але хитрющий іудей
Як правив світом, так і править.

ЖИВЕ ЛЮДИНА

Живе людина,
Їде людина –
І сонцем світиться вона.
У міліардності –
Єдина
І у повторності –
Одна.

ВТРАЧЕНИЙ ДЕНЬ

Не міг я зачепитися за слово,
Хоча душа жила в режимі рим...
Замовкнув день, вуста стулив раптово
І до кінця вже залишавсь глухим.

ЗАПІЗНИВСЯ

Була ти з іншим в білому вбранні...
На мить якусь зійшлися наші лиця –
Й здалось: моя ти, суджена мені...
Чого, чого до тебе запізнився?

ПОМИНАЛЬНА СВІЧА

Матусю, матусю... Відлунням озветься
Дитинство, що бігло до твого плеча.
Уже стільки літ... Та в синівському серці
Горить поминальна свіча.

ТАК ХОЧЕТЬСЯ ЖИТИ

Останні рядки час записує в зшиток,
І зморшкою втома лягла на чоло.
Та я повторяю: так хочеться жити,
Так хочеться жити всім бідам на зло.

ПОРАДА СИНОВІ

Порада ця – як слово Боже,
Сприймай у радості й журбі:
– Тобі допомогти я зможу,
Як допоможеш сам собі.

РОЗМОВА З БІЗНЕСМЕНОМ

У тебе усе є – нічого не треба,
В кишенях – неначе в казні.
У мене одне лиш – я ближчий до неба,
Бо вмію складати пісні.

ЦВИНТАРНА БРАМА

За брамою хрести печально-строгі
Відводять нас од метушливих тем...

Хоч як далеко простяглись дороги,
Та ми колись усі сюди прийдем.

ЗИМОВИЙ ДОЩ

Зимовий дощ – суцільна недоречність,
Він замість снігу миє спини площ...
І ще мені здалось – в буденній колотнечі
Я недоречний теж, як цей зимовий дощ.

КАМІНЬ

Здається: просто сірий камінь –
Жорсткий, колючий для долонь...
Але торкнись його руками –
І ти відчуєш: там вогонь.

ЕМОЦІЇ

Розпач – не найкращий наш супутник,
Хоч тривог в житті не обійдеш.
Якщо хочеш щось зробити путнє –
Не роби з емоції пожеж.

ДОБРО

Добро, що вимага віддачі,– не добро,
Звичайна послуга – і більш нічого.
Це бачення сховаймо у нутро,
Бо хвалене воно вустами Бога.

ПУСТЕ КРІСЛО

Поглянеш навкруг: і ні те, і ні се –
Крадіжка, обман і морока.
Тому залишається й досі пусте
Державницьке крісло пророка.

ЗАПИТАННЯ

Прожив, промаявсь, відгорів –
Лишився оберемок слів...
Чи слово хоч одне... одне
Перелетить в житті мене?

НЕ СТАНЕ КОЛОСОМ

Тупцюємо... Ідемо, як на милицях,
Не чуємо когось за хриплим власним голосом...
Зернина, що за камінь закотилася,
Уже не може стать дорідним колосом.

ЛИШАЄТЬСЯ ПИТАННЯ

Біжить, спішить, перелітає
Моє майбутнє у минуле.
І залишається питання,
Криве, як люлька у гуцула.

НІ, НЕ ХИТРУЙ

Ні, не хитруй з собою, бо суд занадто строгий.
І позувать не треба знервованій юрбі.
Віддай ти серце – людям, віддай ти душу – Богу,
І лише честь навічно ти залиши собі.

ПОДУМАЙТЕ ПРО НЕБО

Ми утопилися в щоденній суєті:
І те, і те, і те нам треба...
Які дрібнесенькі бажання ті.
Ідучи по землі – подумаймо про небо.

ЯКЩО НЕ ЗЛЯКАВСЯ

У тебе вселилась аморфність якась...
Ні, годі вже бути безвольним та кволим.

Грими і громи, якщо ти не злякавсь
За чесні рядки заплатить власним болем.

КРАЩЕ ХАЙ ЗАВИДУЮТЬ...

...Показуй усім видом ти,
Що задоволений і ситий.
Краще нехай завидують,
Аніж будуть жаліти.

ГУЧНЕ ЗВАННЯ

Сказав хтось навмання,
А я не заперечу...
Бува, гучне звання
Ховає порожнечу.

МОГИЛА ПОЕТА

Могила поета... Та згадка жива:
Стою біля неї я, сповнений вражень.
«Любіть Україну» — зринають слова,
Щиріше, напевне, не скажеш.

ТРЕБА

Час ставить невмолимості печатку,
Переінакшивши і поняття, і дати.
Нам треба передумать все спочатку,
Колишнє — переримувати.

ЯК ЛЯЖУТЬ КАРТИ

Вже побіліла голова,
Хапає серце не на жарти.
Хоча б ще рік, хоча б ще два...
А там — як ляжуть карти.

ГОДІ

Годі, браття, годі
Жити нам насподі.
Зборем гидь лиху –
Будем наверху!

І ВСЕ Ж

За літом осінь, після них – зима...
Ніхто, здається, більше не утішить.
Уже захоплень й пристрастей нема,
Та серце йде до серця, як раніше.

НЕ ПОСПІШАЙ

Не поспішай, відкривши рота,
Не підганяй ходу годин,
Бо шанс тобі дано один,
Й життя, на жаль, таке коротке.

ВИБІР

– Волі чи хліба? – спитали б мене.
Може, й задума на мить промайне,
Та, не забувши всю кривду стару,
Твердо скажу вам: я перше беру.

НОВІ ЧАСИ

Нові часи панують в хаті,
І дні урозсип – яблука на вітті...
Інакші цифри вже на циферблаті...
А я лишивсь в минулому столітті.

ШЛЕЯ

Б'ю словом, ніби долотом,
На місці не стою –
Остерігаюсь, щоб ніхто
Не одягнув шлею.

МЕНІ ВЖЕ ПІЗНО

Мені вже пізно вибухати,
Горланити, щоб вухо трісло...
Я біля батьківської хати
Лиш заспіваю рідну пісню.

ЗАПИТАННЯ

– Ти за лівих чи за правих? –
Запитання в очі пнеться.
– Я за тих, хто не лукавить,
Хто стоїть на рівні серця.

ПОРАДА

Не посміхайся вслід чужій журбі,
Але й не хмур ти безпричинно брови.
Цю істину візьми собі,
Мій вірше, з мудрої розмови.

ДЗВІН

Не хоче кривда зупиниться
І шарпає зі всіх сторін...
Ходімо, браття, до дзвіниці,
Бо час вже вдарити у дзвін.

РАПТОМ

На щось надіятися ще
Чи треба вже поставить крапку?..
Між днів з туманом і дощем
Я хочу вірить в слово «раптом».

СТОЯЛИ МИ

Стояли ми біля вечірніх тиш,
Озвучені сердець квітневим гулом.
Чого згадав мій необачний вірш
Оте, що серце вже давно забуло?

МОЄ ЗВАННЯ

Негоже почестями дзенькать –
Збагнуть пора.
Зі звань лишу собі одненьке:
Я – раб пера.

СКРИПЛЯТЬ ЯСЕНИ

Скриплять протяжно ясени
На чорний день, на дощ та сушу.
Й мені здалося, що вони
Теж мають душу.

ДИВНІСТЬ

На старість дивність непрозора
Затьмарює духовну вись:
Я забуваю те, що «вчора»,
Й пригадую те, що «колись».

І ТІЛЬКИ

З душі гіллячка спомину звиса –
Пожовкла вереснева гілка...
На ній матусина притишена сльоза.
Свята сльоза... І тільки.

ОДИНОКІСТЬ

Одинокість в кімнату замкнута,
В неї стільки несхожих одеж.
Одинокість – це втіха і скрута.
Чого більше? – ніяк не збагнеш.

ПОДАРУЙ СЛОВО

Подаруй мені в світанну рань
Пелюсткове слово, наче квітку.
Щоб у серці я із нього виткав
Барву віри, барву сподівань.

ХАЙ ПІСНЯ СКАЖЕ

Не можна все навік забути.
Хіба минуле безіменне?
Коли мене уже не буде –
Хай пісня скаже щось за мене.

АВТОПОРТРЕТ

Хоч душа – у житнім тісті,
Та зітерлись мозолі...
Загубився я у місті
Й не знайшовся у селі.

НЕ ВГЛЕДІВ

Чи щось вдалося путнє?..
Не вгледів я за гулом,
Коли моє майбутнє
Зробилося минулим.

Є ПЕРЕВАГИ В КОЖНІМ ЧАСІ

Є переваги в кожнім часі –
Чи це весна, чи це зима...
Та в старості – признаюсь чесно –
Ніяких переваг нема.

ЗАКОНИ ПРАВДИ

Закони правди ніби не нові –
Навчав їх батько і навчала мати,
Вони давно, здається, в голові,
Але щораз їх треба повторяти.

О, БОЖЕ МІЙ

Від неподобств неначе в серці дірка,
Бо празникує не любов, а гнів.
О, Боже мій, невже тобі не гірко
За тих дітей, що Ти до правди вів?

НАУКА БАТЬКІВСЬКА

Щоб каяттям, бува, себе не мучить,
Мені мій батько промовляв колись:
– За стіл ніколи не сідай з бундючним,
До ницого ніколи не тулись.

ЯК ВАЖКО МЕНІ ЦЕ КАЗАТИ

Земля жебраків і країна повій –
Як важко мені це казати.
Вкраїна – у чорній хустині своїй...
І все ж вона – мати.

НЕНАРОДЖЕНИЙ ВІРШ

За день я слова не знайшов –
Чомусь римується все гірше...
І на душі червоний шов
Від ненародженого вірша.

ДОБРОТА

Я доброту цим словом славлю,
Що не сховалась в переляк.
І зупинюсь... В кінці поставлю
Лише окличний знак!

ВИПРАВДАЙ

У світі, де такий бедлам,
Ховать не треба душу щиру,
Тому й кажу собі і вам:
– Повір – і виправдай цю віру.

НЕ ОСКВЕРНІТЬ

Оберігайте цноту слів,
Що пахнуть, наче цвіт лілеї,
І матюками москалів
Не оскверніть душі своєї.

ШВИДШЕ ВИБИРАЙМОСЯ ІЗ ЯМИ

Історія життя – суцільні драми...
Та не звертаймо все на лютий час,
А швидше вибираймося із ями,
Допоки недруг не присипав нас.

НАЙБІЛЬШЕ ГОРЕ

Життя гіркі слова говорить
Про кривду, хитрість, низку зрад.
Але найбільше наше горе –
Коли іде на брата брат.

МАЙСТЕР

Людське уміння – дзвін монет
Та ще з епітетом квітчастим...
Найбільш приваблює мене,
Коли говорять – «майстер».

БАЛАКАЛИ...

Балакали, патякали –
На більш не стало сили.
Вкраїну забалакали,
Мету заговорили.

ОТАКІ ПРАВИТЕЛІ

А в нас правителі-вожді
Хвальбою набивають рот.
Тримають люд свій у нужді
Та п'ють чарчину «За народ!»

ЗЕМНИЙ РАЙ

Палаци, слуги, повні гаманці...
Чого молитися, проситися до раю?

Не розуміють вбогі ці людці,
Хоча тримають булаву в руці –
Земного раю вічно не буває.

БОРЩ

Я не гурман. Душа моя не прагне
Туди, де марципани й калачі.
Але мені і досі смачно пахне
Бабусин борщ, що парився в печі.

ЛИШЕ СОН

Здається, час той відійшов –
Його назад вже не покличеш.
Та знов у сон прийшла любов
З твоїм просвітленим обличчям.

ПРО СЕБЕ

Нехай печаль іде кудись,
Щоб знов душа розквітла.
Всіх обманув, бо народивсь
У день на перше квітня.

КРИМСЬКИЙ РОЗДУМ

Чого панує скрізь покора
І рідне слово не лоскоче?..
Всі «штокають»... І тільки море
Згадать козацькі чайки хоче.

НЕ ХОЧЕТЬСЯ

Все має початок і має закінчення,
Обірвана нитка уже не доточиться...
Прожить і лишитись в житті непоміченим —
Не знаю для кого... Для мене не хочеться.

ТЬМА І СВІТЛО

Хоч за́гадка є, та відгадки нема,
Хотів відгадати її, але — дзуськи...
Із швидкістю світла приходить пітьма,
А світла промінчик повзе по-пластунськи.

БІЛЯ ТЕЛЕВІЗОРА

Хотів побачити щось з доброти й тепла,
Але уздрілось видиво шалене:
Мелькали кадри лютості та зла —
І кров з екрана бризкала на мене.

ДЕРЕВА

Скільки торкалося весен і зим,
Щоб полічити — напевне, вже важко...
Гірко живеться деревам отим,
Де не сідала на гілочку пташка.

ЗАПИТАННЯ

Були гріхи запаморочень,
Було зневір і похвали...
Себе і вас спитати хочу:
Ми відбулися?... Чи були?

МЕТЕЛИК

Метелика побачив я між трав —
Літав низенько, а не так, як птиці...
Літав метелик, крильцями махав.
Недовго жив... Та царював на квітці.

СПОВНЕНИЙ ЛЮБОВІ

Він так любив Україну —
І був цим гордий.
За кожне слово «люблю» —
Просив орден.

«ВІРНИЙ ДРУГ»

В добрі – його усюди видко,
А в час невдач цей чоловік
Тебе побачить – й швидко, швидко
Перебіжить на інший бік.

«ХИТРЕНЬКИЙ»

Життя повне всяких закручених змін,
«Хитренький» збагнув цей секрет.
Змінилася влада – змінився і він,
Надягши потрібний кашкет.

ПОСТУЛАТ

В єднанні радощів і лих –
Цей постулат нічим не стерти:
Нам треба дбати про живих
Та ще – не забувати мертвих.

НАША ІСТОРІЯ

Піднятись не можемо... Тільки луна
Лишає слова пустодзвонні...
Чого злиться доля – стріляє вона
Найкращим вкраїнцям у скроні?

НЕНАЗВАНІ ГЕРОЇ

Куценькі аркуші історії старої,
Бо вписані не всі звитяжці там.
Із мужності неназваних героїв
Нехай зростає волі світлий храм.

НА ПОХОРОНАХ ДРУГА

Заграла музика печальна –
Зруйнована життя фортеця...

Задумаймось – кого втрачаєм
І хто із нами зостається?

«ГУЛЯЄМ У ФУТБОЛА»

Ні, це не видумка лукава,
А істини суть круточола:
Хоч гине люд, щеза держава,
Та ми «гуляєм у футбола».

«ЩЕДРИЙ» ЧОЛОВІК

– Народу маю все віддать, –
Казав не раз, казав не п'ять.
А, стрінувши каліку,
Пошкодував копійку.

СТАРІСТЬ

В своїй любові вже не можу
Здійснити, що раніше міг...
Прости мене, святий мій Боже,
За старості невинний гріх.

НЕМА ПРОРОКІВ

Ми необачні та капризні,
Все кричимо, але дарма...
Нема пророків у вітчизні,
Бо і вітчизни ще нема.

РЕБУС

Було, було та й загуло –
Вже інші поняття і дати,
В добро перетворилось зло...
Як ребус цей нам розгадати?

БУДЬ ЩАСЛИВИМ

Печалимось, шукаєм вади,
П'ємо душевну каламуть...
Згадалась давнішня порада:
— Щасливим хочеш бути? — Будь!

ЧИ ПОМУДРІШАЮ?

Під гул брехливої епохи
Себе повчати я почав...
Чи помудрішаю хоч трохи
Від надокучливих повчань?

БІЛА ГОЛОВА

У діда біла голова,
Її далеко видко.
Кружляє бджілка польова,
Бо думає, що квітка.

КОЛИ НІКОМУ НЕ ПОТРІБНІ

Я знаю приклади подібні
В переліку житейських тем:
Коли нікому не потрібні —
Тоді ми Господа зовем.

ТІНЬ

Ти пішла... В далині відбіліла,
Без пояснень моєї вини...
Щоб душа гірко так не боліла —
Я зітру твою тінь зі стіни.

ОРИ СВІЙ ЛАН

Не слухай різних обіцянок щебет,
Бо не оглух ти ще і не осліп...

Народе мій, надійся лиш на себе –
Ори свій лан, щоб засівати хліб.

ЗГАДКИ ВТІШНИЙ МОТИВ

На стежині життя майже всіх розгубив,
Бо отих вже нема, ці – повернуті боком.
Лише згадки далекої втішний мотив
Залишився для мене на старості років.

ЖИТИ ХОЧЕТЬСЯ

Вогонь бажань поволі щез,
Жіноча врода – не лоскочиться.
До зваб вже втратив інтерес...
І все ж – так жити хочеться.

БОЛЮЧИЙ РОЗДУМ

В житті багато неподобств і скрути,
Вони чіпляються, немов ядучий клей...
Та лиха більшого не може бути,
Аніж ховать батькам своїх дітей.

БУДЬМО ОБЕРЕЖНІ

Ми до сварливих не належим,–
Поміж людей повагу сієм.
Та будьмо дуже обережні,
Коли цілується Росія.

ПІСНЯ МОГО СЕРЦЯ

Україна, Україна – пісня мого серця.
Що писалося сльозою, – сміхом не зітреться.
Як свіча, для мене сяє первозданно й ново
Української молитви кожне віще слово.

ЖИТТЯ НЕ БУВАЄ БАГАТО

Цю мудрість в суєтах не завжди збагнеш,
Та хочу про неї усім нагадати.
Чи ти молодий, чи старий – та усе ж:
Ніколи життя не буває багато.

БУДЬМО УКРАЇНЦЯМИ

Щоб мова звучала, розлунював сміх
Й ганьба не дивилася скоса –
Вкраїнцями будьмо – прошу вас усіх,
Убиймо в душі малороса!

ТРИ КРАПКИ

Кладу літа собі на плечі...
Задумавшись, спинюся раптом:
У цій буденній колотнечі –
Що далі?.. Ставлю я три крапки.

ЗГАДУЮ, ЩОБ НЕ ЗАБУТИ

Замість автобіографії

Оцей спомин, а може, сповідь – замість автобіографії. Сказав правдиво, як було. В цьому писанні більше звертав уваги на зовнішні події у моєму житті, а думки, мрії, сподівання – вкладав, як міг, у свої вірші та пісні.

Ось що я можу сказати про себе. Якщо вам цікаво – прочитайте...

Якщо вірити метриці, то я народився 1 квітня 1935 року (бачте, який день) в місті Житомирі, коли мої батьки були студентами Житомирського педінституту.

Моя ж пам'ять почала віддзеркалювати спогади відтоді, коли мені було десь років три. Крізь туман літ пам'ятаю, як тітонька Люся підійшла до мене і радісно сказала:

– Діма (чогось всі домашні мене називали цим ім'ям), а в тебе братик народився.

Я, певно, зробив великі очі, не знаючи, чи плакати, чи радіти.

Брата назвали Марленом (в ті часи було модним називати дітей абревіатурами на честь вождів світового пролетаріату). Марлен, певно, розшифровується: Маркс-Ленін. З цим іменем брат мав халепу на все життя. А в родині кликали Марик чи Марко.

Ми в той час жили у бабусі Уляни. Це була вольова, мужня, певною мірою строга жінка, яка в двадцять з лишнім залишилася вдовою і змогла вивести трьох синів і доньку (це моя мама Ганна Іванівна Гаврилюк) в люди. А мої дядьки – Сергій, Олексій та Василь – по життєвій драбині піднялись досить високо.

У баби Уляни була якась потужна енергетика, притягальна сила. Вона жила у своїй досить скромній під соломою хатині. Хата була у нашому селі старожил. Але влітку сюди хоча б на кілька днів мали обов'язково приїхати всі її діти та онуки. Для

мене і мого брата дитинство промайнуло саме тут — в селі Глибочок Баранівського району на Житомирщині. Через якийсь кілометр від нашої домівки уже починалася Хмельницька область.

З довоєння пам'ятаю уривками, як ми жили у місті Довбуш, теж на Житомирщині, де тато й мама учителювали. А далі батька послали в звільнений від поляків Луцьк, де він завідував освітянськими закладами.

Жили ми досить скромно, але інтелігентність, освіченість, манера одягатись, розмовляти відрізняла нашу родину від інших. У мене збереглося фото того періоду: я в дитячій шубці, застебнутій не на ті ґудзики, як треба, стою на стільці і чекаю, коли з об'єктива вилетить пташечка.

Звичайно, для дитячого серця найріднішими були мама, тато й бабуся. Моя мама, яка, на жаль, дуже рано пішла з життя, для мене була й залишається найдорожчою людиною у світі. Лагідна, ласкава, привітна — все, що доброго можна сказати, пасувало їй.

Я ріс досить хворобливою дитиною. Після скарлатини мав серйозні ускладнення — пробивали за вухом череп, щоб викачати гній (кажу примітивно, як розумію), був на межі смерті. І вона, моя рідненька матуся, ви́ходила мене в лікарні, відвела руку кістлявої, що хотіла вже опустити свою косу на голову чотирирічного хлопчика. Пам'ятаю, відходив від хвороби майже рік.

Згадується, як у віконечко заглядав тато, якому вдалося вирватися на якийсь день з нового місця роботи. І мама, піднявши мене з перев'язаною головою, втомлено, але щасливо промовляла:

— Будемо жити.

Пам'ятаю довоєнний Луцьк: ми жили у двокімнатній квартирі біля річки, в якій я одного разу ледь не втопився. Залишилась на спомин світлина того періоду: я з братиком, причепурені, з великими бантами, а поруч — тато, мама, бабуся, яка приїхала до нас в гості.

Зі споминів свого малолітства мов крізь туман бачу діда Гната — татового батька — чемного і трохи по-сільському незграбного, який приїжджав до нас у Глибочок. Якось я був у Коростишівському районі на Житомирщині, звідки йде рід Крищенків. Ходив по сільському цвинтарю, відшукав дідову

могилу, та й ще могилу (чи не єдину на той час з каменю) — свого прадіда, який був церковним старостою. Нині в тих краях Крищенків досить багато — ще живі мої двоюрідні сестри, брат, розбудувались племінники... Але чарка, безробіття роблять свою чорну справу в селі.

Перші дні війни... Врізався у пам'ять свист бомб. Кинувши все — бігли ми через якийсь цвинтар, щоб дістатись станції, адже Луцьк бомбили в перший же день війни. Чим добирались — не пам'ятаю. Спішили знову-таки під крило бабусі в село Глибочок. Сюди війна ще не дійшла. На якийсь день-два повернувся тато. Дитячому серцю здавалося: все добре. Але далекий гуркіт канонад лягав неспокоєм і тривогою на обличчя дорослих.

А війна котилась на схід, залишаючи руйнування і втрати... Пішов на фронт батько. Він був мобілізований в першу чергу.

Зібрались в евакуацію і ми — мама, я з братиком, мій дядько Сергій, тітонька Люся (Людмила Георгіївна), їхні діти — мої двоюрідні брат і сестра. На якомусь возі з слабосильною конячиною добрались аж до Мар'янівки, що на Київщині. І тут нас німці обігнали. Може, тоді всього не усвідомлював, але запам'ятались на дорозі розбиті машини і трупи людей.

Сховались у якійсь школі, сіли в куточку. За вікном — вибухи, постріли. Раптом забігають два німецьких солдати з автоматами. Ще мить, і кулі полетять в нас. І мама, яка трохи знала німецьку мову, в розпачі крикнула:

— Кіндер (діти)!

Може, ці слова і були спасінням. Німці подивились по кутках... І пішли.

І знову ми повернулись до бабці в рідний Глибочок. Наше село мало специфіку — через річку був завод електрофарфору і більшість мешканців цього села працювала там. До речі, мій дядько Сергій був свого часу головним механіком заводу, добре розбирався у техніці.

Почалися важкі дні... Мама поїхала до Луцька, аби звідти що-небудь забрати і тим якось прожити. Та що в тих руках донесеш? Якимись попутними поїздами, машинами, возами добралась назад. Ходила в степові села — міняти одяг на зерно, крупу. Ви знаєте, що таке кваша? Жменька муки заквашується, а далі підливається вода, щоб ота мутна рідина нагадувала суп. І ми її їли... Не день, не два. І все ж — вижили.

Поруч була хата мого дядька Сергія – його син Олег, якого всі ми звали Алік,– мій одноліток. Він був значно прудкішим, сміливішим, ніж я. Пам'ятаю, як Алік безстрашно стрибав зі скелі у воду, чого б я побоявся зробити. Згадується іще один епізод з війни, в якому він був ініціатором. У дядьковій хаті зупинились якісь німецькі чини. На ґанку стояло багато ящиків. Брат поцікавився, що там. Виявилося – печиво і маргарин. Тихенько поцупив його і поділився зі мною. Я гадав, що то масло, бо про маргарин іще нічого не знав. Ми набрали того провіанту і побігли у вишняки, щоб його скуштувати. Від маргарину, який ми їли без хліба, скоро нам стало зле. Але все це дрібниці порівняно з тим, що б могло трапитись, якби німці дізнались, які «щурі» занадились до їхніх ящиків.

Є у мене і сестра Неля (певне, ім'я Нінель). Це теж данина моді. Почитайте справа наліво і дізнаєтесь, що у цьому слові зашифровано. Вона була ровесницею мого меншого брата. Нелегкою була її жіноча доля, але ще топче ряст. Уже багато років мешкає у Львові. Ми на все життя зберегли родинні почуття, передзвонюємося. Коли буваю у Львові – братова домівка, який теж тут мешкає, привітно зустрічає мене. А син брата Олега – Сергій після закінчення Львівського медичного університету живе у Києві. Став відомим кардіологом, заслужений лікар України. Ось яка гілка нашого родоводу.

Але маю дотримуватись хронології. Знову згадую воєнні роки. Щоб не пропасти з голоду, ми придбали козу. Була вона рогата і могла добряче садонути під бік. Однак дві-три чашечки молока ой як були доречні до нашого столу. Зараз розумію – мамі та бабусі те молоко майже не діставалось. Все – дітям. Мені частенько доводилося пасти козу. Бувало, упреться і не хоче іти додому. Я злився, навіть плакав... А зараз згадую з приємністю, з ностальгією.

У воєнні роки я пішов у перший клас. На три класи була одна вчителька. До сих пір пам'ятаю, як звали її – Віра Несторівна. Мама зі старої ковдри пошила щось подібне до пальта. А на ноги – трепи. Підошов не було, тож до старих черевиків виструґували колодочки з дерева і прибивали. Далеко було чути, як цокотить. Чорнило, як правило, з бузини. Але була каліграфія. Зараз так гарно не вміють писати.

І знову покотилась війна через наше село. Але уже на захід. Зупинились у нашій хаті солдати, різні люди, здебільшого –

привітні. Та якось, маневруючи, танк, що стояв на подвір'ї, зачепив ріг хати. Ледь не завалилась наша бідова хатина. Чимось підперли, замазали.

Була і ще одна прикрість. Мама якось ішла дорогою, її збив солдатський «Студебекер». Довго вона лежала. Кликали фельдшера, який жив за вісім кілометрів. Ліків майже не було. Лікували чим доведеться. На щастя, минулося, але з часом ця травма дала про себе знати.

А то ще один трагікомічний епізод. Пам'ятаю початок травня. Паска. У бабці десь знайшовся самогон. Думаю — попробую. Бачу в чарочці — певно це він. Ковтнув — і запекло вогнем всередині. Не можу видихнути. Добре, що зайшла мама.

— Що ти випив? Покажи!

Показую на пляшечку.

— Та це ж високоактивний формалін!

Мама була біологом і використовувала формалін для дослідів. Вона схопила мене і ми побігли до заводу в медпункт (навіть в часи лихоліття медпункти працювали, а зараз їх знищили, медсестри торгують на базарах). Почали промивати. Добре, що похопились зразу, а то б усе попік всередині. Довго зі мною вовтузились, та якось Бог милував. Отак смерть і цього разу обминула мене.

А на другий день по радіо (воно висіло на стовпі) оголошують: закінчилась війна. Люди радіють, обнімаються і плачуть. Плачуть, бо багато хто уже одержали похоронки.

Не всі спомини обрамлені чорним. Люди бідували, але були якісь щедріші, милосердніші, чесніші. Ми ніколи, наприклад, не замикали хати. Накинемо клямочку, і все. А щоб крали, залазили через двері чи вікно — цього не було. Або постукає хтось серед ночі у вікно:

— Пустіть, тітонько, переночувати. Нас тут двоє чи троє.

Відповідь:

— Тож заходьте.

Принесемо соломи, накриємо рядном: відпочивайте, люди добрі. Та ще щось із харчів поставимо на стіл.

А коли якась похоронка приходила — все село бігло втішити бідну вдову, поспівчувати. Разом плачуть жінки, і ми, малі, теж схиляємо голови свої, перестаємо пустувати.

Чого ця доброта, совісність і милосердя пропали? Чого ми стали не кращими, а гіршими?

Закінчилась війна. Тато, слава Богу, залишився живим. Хоч був кілька разів поранений, контужений. Тоді деяким офіцерам дозволяли забрати свої родини в ті місця, де вони служили. Скористався цим правом і він. І ось ми уже в невеличкому містечку Сілезії – пам'ятаю його назву – Петерсвальдау. Це близько біля Бреслау, нині Вроцлав. Ця територія відійшла до Польщі.

Німці, особливо їхні діти, після війни бідували, ходили голодними. Хоч всі ми іще були переповнені почуттям помсти, але моя мама чи не єдина з усіх, якось по-доброму, по-материнськи підгодовувала німецьких дітей. Адже в чому вони винні? Пам'ятаю, до нас приходила німецька дівчинка-підліток, яку звали Аніта, якщо не помиляюсь. Мама посадить за стіл, нагодує, дасть дівчині з собою. І ця материнська доброта мені якось запам'яталась.

Прожили ми в Німеччині десь місяців вісім-дев'ять, а далі – батько демобілізувався: знову у товарних вагонах повертаємось до бабусі.

Через деякий час тато поїхав у Житомир і його призначили директором школи № 1 у житомирському передмісті, що звалось «Мальованкою». Славилось воно бійками, які влаштовувались прилюдно, як торедо. Двоє б'ються, а натовп навколо вирішує, хто кого. Мешканців цього району у Житомирі називали «житомирські бандити».

Житомир вщент зруйнований. Але ми були молоді, енергійні, нестримні... Що нам ті два-три кілометри через річку, базар і до центру, де вирувало життя. На вулиці Михайлівській збиралася молодь, знайомились, ходили, щоб показати себе і побачити інших.

Я вчився добре, отримував похвальні грамоти, бо цього вимагав статус сина директора школи. З четвертого по дев'ятий клас – це мальованський період мого життя.

Якщо відверто, я ріс дитиною трохи усамітненою, мене не приваблювали великі компанії, не дуже захоплювався футболом. Тоді практикувалась гра з м'ячем, зробленим із войлока, бо справжніх м'ячів не було. Не любив гучних компаній.

Але у Житомирі у мене з'явився друг – Володя Кобилінський. Виявилося – товариш на довгі роки. Він був на рік старший від мене, та амплітуди наших інтересів якось збіглися. Володя – ми його звали Вова – прекрасно малював,

знав багато цікавинок, про які я й не відав. За його прикладом я кинувся теж до малювання, та не та «кебета». Саме відтоді я почав мережити свої вірші. Він віршував, і тут наші інтереси теж зійшлися. Він перший познайомив мене з віршами Сергія Єсеніна, який до того часу був заборонений, з поезією Хлєбнікова, Надсона. Зараз Володя Кобилінський живе в Одесі. Малює, щось пише. Але той паросток, який обіцяв перерости в могутнє дерево високого образотворчого мистецтва, вчасно не підлитий і не підживлений, на превеликий жаль, не дав високого зросту. Шкода, дуже шкода... Міг би бути великим художником. Художній хист передався його доні. Хай їй пощастить.

У Житомирі нашу родину чатувало велике лихо. Важко захворіла мама. Вона танула на очах. З допомогою мого дядька Олексія, який мешкав у Києві, відправили її в одну з київських клінік. Надіялись на пеніцилін, який лише з'явився і якого вважали панацеєю від усіх хвороб. Відчуваючи фінал хвороби, тато взяв мене з братиком, і ми поїхали до Києва провідати нашу маму. Заходимо у палату: на ліжку, з якимись загородками, я побачив жовту, зовсім чужу жінку. Худе, висохле, майже неживе обличчя – Боже мій, невже це мама? Тато сказав:

– Ганю, подивись. Це приїхали твої синочки.

І опухлими губами вона почала повторяти:

– Дітки, дітки, дітки, мої синочки...

Цієї ж ночі мами не стало.

Ховали її в Житомирі всією школою. Якось насторожено дивився я і не впізнавав у неживому тілі свою маму. Мені здавалося, що це сон, якась гра, яка має скоро закінчитись.

Мамо, мамо... Як рано ти пішла від нас.

Поховали її на старому житомирському цвинтарі. На кам'яному хресті слова: «Гаврилюк Ганна Іванівна. 1909–1949»... Лише сорок років.

Життя без мами, коли тобі якихось тринадцять років – має зовсім іншу тональність. Як мені її в житті не вистачало.

Але життя продовжувалось. Ми знову у житомирській квартирі. Десь через рік тато привів свою нову дружину – Лідію Наумівну Кучинську. Вона теж була вчителькою. Не скажу нічого поганого про неї: добра, привітна і лагідна. Але мама є мама – уже не пригорнешся, уже не розкажеш сокровенне.

Згодом тата перевели на іншу роботу – директором

дитбудинку на хуторі Затишок у Житомирі. Це вже на виїзді до Києва, ближче до вокзалу.

Закінчував я уже іншу школу, № 23 – вона ніби була елітною, в центрі міста. І все ж я вважаю себе вихованцем мальованської школи.

У Житомирі я познайомився із справжнім поетом. У міську бібліотеку завітав сам Володимир Сосюра. Він говорив розспівано, повільно, але мені його мова звучала як музика, я ловив кожне слово. І такі близькі для мене рядки поезії «Так ніхто не кохав», «Червона зима»... Він запам'ятався мені на все життя саме з цього випадку, хоча ми з ним зустрічалися ще декілька разів. Певно, ніхто так сокровенно, по-синівському не сказав про Україну, як цей поет.

Закінчив школу. Не дотягнув трохи до медалі. А далі? Що далі?

Я жив якимись сподіваннями і мріями, вірив: у чомусь себе таки зможу проявити. Якщо глянути збоку – був я певною мірою романтичним мрійником. Любив ходити на самоті і перекручувати в голові житейські ситуації. Донині зберіг я цю звичку. Признаюсь вам відверто – ніщо мене не наповнює так, як самотність. До речі, багато своїх віршів і пісень я написав в одномісній палаті лікарні, коли хвороби уже згодом часто вкладали мене в лікарняне ліжко. І зараз одна з передумов творчого процесу для мене – це коли я сам на сам зі своїм словом.

Перед вступом до вузу боролись два почуття: пов'язати своє життя зі словом чи зі сценою? Я відчував потяг до сцени, грав у шкільному, а далі уже і в університетському драмгуртках.

І все ж перемогло – слово. Я подав документи на факультет журналістики, який саме з цього курсу з відділення філологічного факультету став самостійним факультетом.

Жив у дядька на Подолі. Познайомився з хлопцями. Більшість була з села (це був той період, коли перевагу давали випускникам сільських шкіл). Хабарі, гроші, підкупи – ще не ввійшли у наше життя. І ось перший екзамен – твір з української. Раптом виявилося, що я забув дома екзаменаційний лист. Довелось швидко бігти за ним. Серце калатало, як несамовите. Десь більше години втратив, щоб принести і сісти за парту. За якихось хвилин сорок з великим хвилюванням написав роботу. Йшов додому трохи пригнічений.

Наступного дня з острахом подивився на дошку, де біля

кожного прізвища вступників були виставлені оцінки. Крищенко — чотири. Що ж, не так і погано.

Здав я екзамени досить успішно — всього дві четвірки, останні — п'ятірки. Та коли прийшов знайомитись з остаточними результатами — свого прізвища у списку студентів не побачив. Що таке? Побіг в деканат, питаю:

— Чого мене нема?

— Ви розумієте,— став пояснювати заступник декана.— Ви здали екзамени добре, але ми маємо прийняти насамперед дітей, батьки яких загинули на фронті, та випускників із західних регіонів (відсутність матері — не враховувалась).

Я похнюплено мовчав.

— Не переживайте,— сказав уже лагіднішим тоном заступник декана.— Ми вас перевели на заочний відділ з правом відвідувати лекції.

Цю неповноцінність я носив цілий рік, поки, здавши всі екзамени на відмінно, наказом ректора був переведений на стаціонар.

В університеті познайомився і певною мірою потоваришував з деякими хлопцями — це Микола Муцько, талановитий поет, чесний і порядний, який, на жаль, уже після закінчення навчання захворів на якусь психічну хворобу. Батьки забрали його до себе у Волинську область. Там, кажуть, довго лікувався і помер.

Серед близьких мені людей студентських років — Микола Ломонос, трохи старший від мене, що мав уже за плечима службу в армії. Відрізнявся умінням говорити з гуморком. З ним ми наймали одну кімнату на двох. Він був один з перших, хто почав друкуватись у республіканській газеті «Колгоспне село». Вже на п'ятому курсі Миколу запросили туди працювати. Це була велика вдача. Однак віку йому вкоротила горілка. Шкода талановитого хлопця.

А ще Артур Гончар — чистої і благородної душі людина. Завжди акуратний, організований, круглий відмінник, але зовсім без душевної броні. Ми жили, пам'ятаю, з ним біля Республіканського стадіону в невеличкій кімнаті. Артур вступив до університету після закінчення Корсунь-Шевченківського педучилища. Він дуже боляче сприймав гоніння на студентів, переживав, коли одного з наших однокурсників Бориса Мар'яна запроторили за ґрати. Думаю,

що це стало трагічним фіналом його життя. А може, щось інше, потаємне, не відоме мені...

Пам'ятаю, приїхав я з канікул. Заходжу в своє помешкання, а мені господиня зі смутком в очах каже:

— Приїжджав батько Артура. Він повідомив, що син повісився у міському сквері Корсунь-Шевченківського.

Від цих слів я ледь не зомлів. Не знаю, як переночував у тій кімнатці, де ми нещодавно мешкали з Артуром удвох. Мені все здавалось, що він ходить, щось говорить. Прокидався у поту. Прислухаюсь — нема нікого. Наступного дня я поміняв житло.

І, звичайно, не можу не сказати про Бориса Олійника, з яким учився в одній (третій) групі. Сиділи поруч. Борис був веселим, непосидющим, всюдисущим, компанійським. Любив футбол і добряче грав. На оцінки, як на мене, він не звертав уваги, бо вони воістину не визначали спроможність людини досягти своєї мети. Тут же училась його майбутня дружина — Тамара Вертипорог — скромна, щира дівчина. Вона, певне, з тих українців, які свого часу перебрались на Кубань. Студенти разом виїжджали у колгосп на кукурудзу — були у Миколаївській, Кримській областях. Саме тут у круглодобовому спілкуванні людина пізнається сповна. Борис Олійник нині певно найдостойніший серед письменницького загалу, хто має право носити назву — великий український поет. Це воістину так.

Я симпатизував і скромному Василю Захарченку, який, правда, був з іншої групи, але в читальні ми часто здибувались. Гадаю, що він мені відповідав тим же. Про це підтвердив Василь своїм написом на подарованій книзі, яку надіслав через багато років. Багато скрути довелось йому перенести. Василя Захарченка я вважаю одним з найчесніших письменників нашої літератури останнього часу.

В актив факультету чи курсу я не входив, але в навчанні і громадській роботі був досить активний: пам'ятаю успіх у драмгуртку, був помічений і в поетичному слові, хоча якось соромився виносити свої писання на люди.

Стався якось один випадок, через що я ледь не вилетів з університету. Оце прадідівське українське єство гучно озвалось в мені, може, саме тут.

А випадок був такий. В читальні мені потрапила на очі стаття з національного питання — брехлива і образлива для українців.

Я спересердя повикреслював ті абзаци, які особливо муляли моє сумління. Хтось помітив. Це стало відомо секретарю партбюро факультету. І почалося. Скликаються збори, щоб виключити з комсомолу мене і ще двох «інакомислячих» – Івана Куштенка та Станіслава Тельнюка (вони були з молодшого курсу). Питання вже ніби вирішено – пам'ятаю, як злісно горіли очі секретаря парторганізації Володимира Рубана, який багато зробив, щоб задушити на факультеті все національне. А що означало виключення з комсомолу? Завтра – геть з університету. І тут за нас заступився декан Матвій Михайлович Шестопал. За своє українство він згодом тяжко постраждав. Дуже шкода, що таких людей в Україні (хоча вже і незалежній) стає все менше і менше.

Дякую Вам, наш незабутній Матвію Михайловичу! Дякую, що навчили добру, справедливості і віри в Україну.

Мешкав я на різних квартирах. Жирувати не доводилось. Тато привезе невеличку передачу: кусок сала, хліба, баночку варення. І так живи місяць-другий. Як правило, бігали в їдальню геологічного технікуму, там було і дешевше, і смачніше. З вуст у вуста передавалась така історія: підходить студент до касира і питає:

– Скільки коштує котлета?

– Три карбованці.

– А гарнір?

– Гарнір до котлети безкоштовно.

– Ну тоді дайте котлету і три миски гарніру.

Та ще підсобляла нам «газировка» і пончики з лівером по чотири копійки.

Коли ж дуже припікало – шукав причину, щоб піти до дядька і пообідати.

Ще в Житомирі в родині сталось поповнення – народився брат Юрко. До цього часу ми підтримуємо братерські стосунки. А вже згодом з'явилась і сестра Ірина. Та це відбулося вже не в Житомирі, а в селищі Гребінки на Київщині, куди батько з родиною переїхав, бо у Житомирі у нього щось не склалося.

Моя національна переорієнтація – гостре відчуття моєї належності до українства – відбулося саме в університеті. Здавалося б – виховувався я в стовідсотковій радянській родині, батько – партійний... А ось та українська (на той час антирадянська) жива гілочка непомітно проросла у мені. Гадаю, що вона живе і донині, допомагає мені бути собою. І внучатам хочу її передати. Дуже хочу.

Вчився я добре, більше двох третин – відмінні оцінки.

Виїжджали ми на практику в газети: перший виїзд в Бердичів на Житомирщині (жили в редакції, під голову клали підшивки газет). Далі – Донбас. Працював у газеті «Радянська Донеччина». Тоді в Донецьку ще були залишки українського відродження. Я познайомився з цікавим критиком. Це – Андрій Клоччя. Колись Донбас на дві третини був україномовним. Їздив на практику і в Крим, в редакцію газети «Радянський Крим» – на той час це була досить тиражна газета. Відкритого російського шовінізму тоді було менше. Тут я зустрівся з Степаном Литвином, який працював у видавництві «Таврія». І ці добрі стосунки – на довгі роки.

В Рівненській обласній газеті відбулось моє знайомство з Іваном Сподаренком, який там працював. Пам'ятаю, як він мене вразив: заглядаючи лише в блокнот, міг зразу ж, без попередньої обробки, диктувати великий матеріал друкарці прямо на машинку.

Та ось і закінчення вузу. Захистив диплом на відмінно. Все йде до червоного диплома. Та раптом на одному з екзаменів (здається, основи марксизму-ленінізму) – четвірка. Думаю, то відлуння давнішньої справи, коли мене хотіли виключити з комсомолу і університету, бо приймав екзамен один з тих викладачів, який, як мовиться, «підгавкував» секретарю парторганізації.

А далі направлення на роботу.

Попросився в районну газету в селище Гребінки на Київщині, ближче до батьків. Приїхав – місць нема. Знову їду в Київ, шукаю роботу. Ще раз хочу теплим словом згадати свого декана Матвія Михайловича Шестопала, який порекомендував мені піти на виставку (вона називалась – Виставка передового досвіду в народному господарстві УРСР).

– Піди, друже. Мені телефонували. Їм потрібен журналіст на тамтешнє радіо. До речі, в них є ліміт на прописку.

З легкої руки Матвія Михайловича багато років мого життя були пов'язані саме з виставкою.

На цій роботі я себе зарекомендував непогано. Якось почув мій виступ на зборах директор виставки (як на мене, один з найкращих) Володимир Іванович Кривошеєв і тихо промовив:

– А цей хлопець мені подобається.

Почали запрошувати на наради, зібрання, іноді навіть

радилися. Хоча я себе в душі карав: і нащо мені ця виставка? Тут я втрачу журналістські навики, перестану писати. Не моє це. Але згодом усвідомив, що виставкова і, зокрема, моя посада мають свої переваги. Насамперед — ширше коло знайомств, та й мав змогу в будь-який час вирватись до міста, зайти на радіо, відвідати друзів в газеті. А головне — в мене були години вільного часу, які я міг приділити власній творчості.

Я став помітною фігурою на виставці.

Не пройшло повз увагу й те, що я завжди виступав та й говорив українською. Одних це дратувало, інших приваблювало. Але коли треба було зустріти канадійських чи американських українців, кликали мене.

На виставці свого часу працювали цікаві люди — відомий художник Микита Попенко, архітектор Андрій Соколов, знаний художник Батюшков (забув, як звати). Тут починали свій шлях відомий журналіст Олег Гусєв, блискучі фотокореспонденти. Пам'ятаю, як прийшла на виставку і працювала старшим екскурсоводом Головного павільйону Марія Андріївна Орлик, яка згодом доросла до заступника Голови Ради Міністрів УРСР.

Мій статус давав можливість бути присутнім і тоді, коли зустрічали поважних зарубіжних гостей. Мав честь за руку вітатись з президентом Франції генералом Шарлем де Голем, іти поруч з в'єтнамським лідером Хо Ше Міном, югославським керівником Йосипом Броз Тіто, Прем'єр-міністром Індії паном Шастрі — все це були неординарні люди.

Стосовно останнього згадується мені кумедний епізод. За традицією, високим гостям гарно одягнена в українське вбрання дівчина чи молода жінка підносить на рушнику хліб-сіль. Цього разу таку місію доручили виконати високій і пишнотілій працівниці виставки Людмилі Мухомор. Під'їжджає кортеж машин — і виходить зовсім маленький на зріст Прем'єр-міністр. Якраз трохи вище пояса нашій Людмилі. Бідній жінці довелось в три погибелі зігнутись, щоб вручити коровай шановному гостю. І сміх, і гріх.

Я жив у гуртожитку — кімната на чотирьох. Та ще за виставкою, де зараз вулиця Заболотного. Туди транспорт не ходив, тільки пішки. А тьопати доводилось кілометрів два-три. А якщо пізно ввечері або вночі?..

Колись Тарапунька і Штепсель жартували:

— Гдє конєц свєта? — запитує Штепсель.

А Тарапунька йому:

– Хіба ти не знаєш? Там – за виставкою.

– А почєму?

– До виставки свєт єсть, а далі його немає,– посміхаючись, відповідав Тарапунька.

Фрагментарно згадую один епізод. Це знайомство з Павлом Григоровичем Тичиною. Мій однокурсник Дмитро Головко був односельчанином Павла Григоровича – з села Піски на Чернігівщині. Великий поет благословляв його першу поетичну збірку для виходу у світ.

Не пам'ятаю: хто домовився, але я з моїм другом Володимиром Коломійцем подались до Тичини на гостину. Квартира на вулиці Пушкінській (зараз там музей П.Тичини). Постукали у двері – на порозі сам господар.

– Заходьте, хлопці, заходьте. Розказуйте щось про себе.

Ми розповідали, хто з яких місць, а він вишукував ті місця на карті. І так ретельно, з олівчиком в руках. Говорили про різне. Потім подарував нам по книжці з дарчим написом. До сих пір вона в мене зберігається. А далі так, по-батьківськи:

– Зголодніли. А може, щось перекусимо?

Ми, пам'ятаю, зранку ще не їли – і погодились.

– А може, хлопці, по келишку шампанського? Але я зовсім не вмію його відкорковувати. Може, хтось з вас?

Я насмілився:

– Дайте, Павле Григоровичу,– я спробую.

Взяв у руки пляшку. І тихенько, без вибуху і піни відкрив.

Павло Григорович зробив великі очі і захоплено сказав:

– Тож ви геніальний чоловік, Вадиме.

Я знайшовся і промовив:

– Ой, дорогий Павле Григоровичу, аби геніальність визначалась умінням відкривати шампанське.

Отакий епізод.

Невдовзі мені дали біля виставки маленьку одинадцятиметрову кімнатку в комунальній квартирі, в будиночку, який, кажуть, будували іще полонені німці.

Маленьке, але ж моє. Поставив залізне ліжко, купив матрац на пружинах, десь хлопці допомогли збити щось подібне на шафу. Потім потроху обновляв помешкання. Саме сюди, в цю маленьку кімнатку, згодом привів майбутню дружину і привіз з пологового будинку свого старшого сина Дмитра.

Але добре й погане ходять в парі. Почав чомусь хворіти. Помічав підвищену знервованість. Попросився в санаторій під Києвом. Там я зустрів жінку, в яку довгі роки був закоханий. Вона не була красунею, не відрізнялася жіночими звабами, але мала якийсь магнетизм, який дуже міцно тримав мене в полоні. Вона була одружена, мала доньку... Може, це налякало мене зробити рішучий крок. А може, Господь відвів мене від постійних сумнівів та мук, які ходили поруч з цією жінкою. Вона відповідала взаємністю на мої почуття. Але ж кохання чомусь було не солодким, а більше полинним. І все ж – кохання! Дякую долі, що воно мене не обійшло.

Десь у 1963 році у видавництві «Дніпро» з'явилась моя перша тоненька збірочка «Тепла прорість»... За винятком трьох-чотирьох поезій це було ще досить наївне писання. Мене не хвалили, але й не дуже лаяли. Наївна щирість теж має свою притягальну силу. Після цієї збірочки мені пощастило познайомитись з Андрієм Самійловичем Малишком. А було це так: мені подзвонив відомий критик Володимир П'янов, який схильно відгукувався на мої вірші:

– Вадиме, до тебе на виставку хоче приїхати Андрій Самійлович. Може, ти посприяєш, щоб ми половили рибу у виставкових ставках.

Ці ставки кишіли коропами. Кинь кришку хліба – вони цілими табунами. З берега видно.

Я доповів начальству, що нас хоче відвідати депутат Верховної Ради УРСР, знаменитий письменник Андрій Малишко. Пояснив:

– Хоче поглянути наші експонати, а може, біля ставу якусь рибинку витягнути.

– Ну що ж, давай. Під твою відповідальність.

Скажу, що рибу зі ставків було суворо заборонено ловити. Та, як мовиться, це лише показ.

А як сховати цю риболовлю від наших відвідувачів? Адже на виставці повно людей.

Заїжджає розкішний ЗІЛ і виходить невисокий, але бадьорий і усміхнений Андрій Малишко, а за ним і Володимир П'янов. Привітались.

– Може, подивитесь наші павільйони?

– Ні, ми трохи половимо рибку. Навіть вудочки взяли.

Сіли на березі. Закинули – є! Одна, друга, десята...

Я кажу:

— Ви вже, Андрію Самійловичу, маленьких не беріть, назад кидайте у став — хай підростуть.

Та де там! Руки тремтять, очі горять... От що значить пристрасть справжнього рибалки.

За якихось хвилин сорок — майже повний багажник риби.

— Спасибі, друже,— глянув на мене Андрій Самійлович.— Такого задоволення давно не отримував.

На прощання я йому подарував книжечку і ще деякі свої писання.

— Почитайте, хотів би знати Вашу думку.

— Обов'язково, Вадиме. Володю (це до П'янова), дай наш прямий телефон.

Через тиждень-другий я подзвонив Андрію Самійловичу.

— Може, зустрінемось?

— Гаразд.— І призначив місце.

Я, звичайно, прийшов першим — ходжу сюди-туди. Та ось і Андрій Самійлович.

— Що ж, друже, проглянув. У тебе вірші як пісня.

А я про себе думаю: добре це чи погано?

Лише згодом зрозумів, що великий поет, будучи сам знаним піснетворцем, угледів у початківця, в його поетичному доробку оту схильність до пісенної творчості.

— Та ось тобі написав кілька напутніх рядків,— простягнув папірець.

В п'яти-шести реченнях були теплі слова: до цих пір не зрозумів — то була рекомендація до Спілки чи просто відгук. Тоді ксероксів не було і копії я не зробив.

Саме на початку шістдесятих я познайомився з Віктором Лісоволом — тоді ще просто інженером, якому Господь в серці запалив осяйну зорю композитора. Віктор на той час уже написав кілька пісень, зокрема на слова Тараса Шевченка. Він угледів щось і в моїх віршах — і почав складати на них мелодії. Спочатку з'явилась щемлива пісня «Пахне сад в забутті». А потім... А потім пісня, яку я в переліку своїх пісенних надбань ставлю за номером один — «Наливаймо, браття, кришталеві чаші». Мені приємно, що її вже давно називають народною, що беруть на свої вуста десятки, а то й сотні співаків та колективів, що під її звуки зараз крокує українське військо.

Віктор – автор небагатьох, але дуже колоритних пісень і дум. Співав він і в капелі бандуристів. Його приємний натхненний голос можна було почути на багатьох концертах. Нещодавно вийшла книжка про Віктора Лісовола. Дякую тобі, дорогий друже, що ти зустрівся мені тоді, що нам вдалося народити «Кришталеві чаші».

Останні університетські роки та й далі, коли ми уже закінчили навчання – справжня щира дружба нас єднала з моїм ровесником Володимиром Коломійцем. Не було і дня, щоб ми з ним не зустрічалися: разом на прогулянку, разом на лови дівчат, разом на свята та будні. Він, якщо сказати чесно, випереджував мене у творчості – уже встиг видати першу книжечку. Мав талант, міг тонко вишивати словом. Певний час входив у десятку (а може, й п'ятірку) кращих молодих поетів України.

Був трохи наївним, по-доброму мені заздрив, що я мав більший успіх у жіноцтва.

Згодом до нашого дуету приєднався іще один цікавий хлопець – Олесь Доріченко. Олесь об'їздив, як соліст балету Українського хору імені Г. Верьовки, багато країн, вмів цікаво розповісти про бачене, мав унікальну колекцію платівок.

Щиросердечна дружба продовжувалась багато років. Але все, як мовиться, загорається і пригасає... Ми з Володею Коломійцем майже одночасно одружилися. Виявилось, що наші дружини мають небагато спільного. Та й згодом, коли він став головним редактором журналу «Дніпро», чомусь між нами потреба спілкувань зменшилась. Я щиро радів, коли він потрапив до лав Шевченківських лауреатів. Він вартий того. Іноді передзвонюємось, бо незабутні роки нашої молодості, наша щира дружба не вивітрилась, десь залишилась у глибині серця.

З Олесем Доріченком ми часто бачились, спілкувалися по телефону. В собі він відкрив новий хист – малярство. Відбулось уже кілька його персональних виставок. Одну з його картин придбав навіть Президент України Віктор Ющенко. Українське начало в його душі глибоке і постійне. Однак останнім часом він щось замовк, не підходить до слухавки. Всі ми на старість стаємо трохи дивакуваті.

Я довго холостякував. Уже за тридцять перелетіло. Навіть батьки почали говорити:

– Сину, уже час сім'ю заводити.

Особливо опікувалась моїм майбутнім моя тітонька (тьотя Софія).

– Ось я тебе познайомлю з гарною дівчиною. Оце була у Львові, там її побачила.

І дійсно, через деякий час приїжджає у Київ з матір'ю ця струнка, гарна дівчина, львівська панянка, яку звали Поліна. У Києві жив її дядько – професор медицини Дмитро Іванович Панченко. Познайомились. Молодість сповнена інтимності. І вона поступово почала перетікати від мене до неї, від неї до мене.

Потім була якась перерва. Вона повернулася до Львова, обмінялися кількома листами. Через рік-півтора Поліна знову приїхала в Київ на курси з неврології. Оселилася у свого дядька. Зустрічі стали інтенсивніші. До цього я вів досить вільний спосіб життя, і одруження чомусь не входило у мої плани. Але, за кілька днів до закінчення курсів, Поліна раптом запитала:

– Ось я їду. А що далі?

На мить задумавшись, я відповів:

– А далі ми одружимось...

В цей же день подали заяви, а весілля призначили на вересень – через два місяці. Не скажу, що моє серце покинули сумніви: чи добре я роблю? І все ж вирішив: як Бог хоче – так і робитиму.

Другого вересня 1966 року відгуляли скромне весілля і переселились у мою одинадцятиметрову халупу. Перші місяці життя довелося важкувато – я хотів залишити за собою трохи чоловічої свободи, а Поліні це не подобалось. До повної гармонії нам чогось не вистачало.

І все ж у неї було багато того, чим не був я, на жаль, наділений: акуратність, цілеспрямованість, організаторський хист, вольовий потенціал. Вона була берегинею в родині – і це, певно, найголовніше. Через деякий час у нас з'явився синочок – назвали Дмитриком (Дімою). Поліна так і казала: Діма великий і Діма маленький.

Пройшовши великі митарства, мені вдалося випросити квартиру (тоді ще квартири давали, а не купували). Це була така радість! Ми з бідняків перейшли в розряд середняків. Окрема двокімнатна!

Дні повторяли один одного. Служба, домашні обов'язки... і

творчість, на яку завжди не вистачало часу. Та все ж через два-три роки пробивалась у світ віршована збірочка. Незабаром мене прийняли у члени Спілки письменників України. Рекомендації дали досить відомі літератори: Павло Усенко, Василь Швець і Абрам Кацнельсон.

Не обійшлось і без темних днів. Померла моя бабуся — смерть застала її одну в осінній хаті. Не знаю, чи мучилась, чи закрила очі тихо, спокійно. Дядько хотів забрати її до Києва, та в місті вона якось не прижилась. Боже мій, скільки добра вона зробила мені, моєму брату. Моя бабуся була глибоко віруючою людиною: і вранці, і ввечері більше півгодини читала молитви. Багато канонічних молитов знала напам'ять. Що цікаво — пам'ятала вірші з «Кобзаря». Хоча була неписьменною, ледь могла розписатись. Щоб написати листа кудись — просила сусідів. Царство їй небесне!

Через кілька років — нове горе. Не витримав операції — помер дядько Олексій. Йому довелось пізнати і сталінську тюрму: хтось із заздрісників написав донос, що ніби сам бачив, як Альоша поставив портрет Сталіна і стріляв у нього. Посадили, катували... І лише випадковість врятувала його: той, що написав донос, якось, добряче напившись, почав вихвалятись:

— А я одного комсомольчика таки посадив.

Про це дізналась тітка і привела винуватця до міліції. Він зізнався у всьому... Але дядько вийшов з тюрми вже душевно надломленим, зневіреним у владу, в «батька» Сталіна...

На жаль, в мене якось не складалось з посадовцями письменницької Спілки. Для того, щоб мене прийняли до свого гурту, треба було більше «мелькати» перед очима спілчанських секретарів, референтів, говорити щось таке, що їм подобалось, бути дипломатичнішим, хитрішим і навіть улесливим з тими, від яких залежить формування різних делегацій, запрошень на знакові урочистості. Навіть така річ: бути делегатом з'їзду письменників — значить сидіти в залі, а запрошеним — десь притулитись на гальорці, де відводилися цій категорії літераторів місця. Та й у звітах знаходив себе здебільшого в словах «та інші». Просити я не хотів і не вмів, а переробляти себе — не міг. І ще одне — я не сповідував чарки і тому у багатьох компаніях наших літераторів був зайвим.

Ні з одним головою письменницької організації, за винятком Юрія Мушкетика, я не був у близьких стосунках.

Правда, з Олесем Гончарем вже в останні роки його життя нас зблизила лікарня. Разом ходили на прогулянки. Лікарі попереджали: ніяких серйозних розмов. Я обмежувався анекдотами, веселими придибенціями. Пам'ятаю: розповідаю щось смішне, а Олесь Терентійович не реагує. І десь через хвилин десять як засміється.

— Що таке, Олесю Терентійовичу?

— Та згадав ваш анекдот, Вадиме.

Але це вже була інша людина.

З Павлом Архиповичем Загребельним я теж не знався. Навіть пригадую такий випадок: якось я кілька тижнів відпочивав і працював у Будинку творчості. Був там наїздами і Павло Загребельний — тодішній керівник Спілки. Побачивши його, я чемно вітався. Він ніби нехотя кивав головою. І лише коли за мною приїхала гарна машина (попросив знайомих хлопців), Павло Архипович раптом почав розпитувати:

— А хто це такий?

З видавництвами, з редакціями газет у мене були кращі стосунки. На шпальти газет я проривався частенько. Перший літературний журнал, який дав досить велику мою поетичну підбірку з фото,— був журнал «Дніпро». Тут я хотів би добрим словом згадати завідуючого відділом поезії цього журналу Анатолія Косматенка. Друкувався у різних журналах, крім журналу «Київ». До сих пір жодної публікації я там не мав. Якось подав добірку... Через півроку питаю — де? Почали шукати. Десь загубилась.

Саме в цей період мені вперше пощастило поїхати за кордон. Це була Фінляндія. Я «воочію» побачив, наскільки ми відстаємо за рівнем життя від цієї маленької, досить холодної і малородючої країни. Фінляндія відкрила мені очі на багато чого. В Гельсінкі я зупинився біля пам'ятника Маренгейму. Для радянських людей він був ворогом, а для фінів — людиною, що відірвала Фінляндію від Росії, відстояла її незалежність, зробила з неї цивілізовану країну. Отакого б нам!

Ще за радянських часів мені випала можливість здійснити круїз пароплавом по північній частині Європи, похапцем відвідавши Осло, Стокгольм, Лондон, Париж, а на зворотному шляху — знову-таки Фінляндію. Десь згодом побував я і в Югославії, в казковій її частині — Хорватії. Югославія на той час була більше схожа на західні держави. Мені здалося, що

люди там мужні і водночас доброзичливі. Шкода, що лихо не обминуло тієї країни.

Гортаючи сторінки тих літ, згадую людей, з котрими мені довелося працювати. Великої душі був мій безпосередній керівник — заступник Голови Ради Міністрів України Петро Розенко, виходець з шахтарів Донбасу. Мав значну урядову посаду, але ніколи не був помічений в хабарництві, привласненні чогось. Я не раз заходив до його квартири — скромне житло. Замість розкішних килимів — лінолеум. Колись йому подарували якісь туфлі — наказав помічникам відіслати назад. І одягався як усі. Повчитися б сучасним нашим товстосумам.

Повернусь до сімейного життя. Поліна дуже хотіла другу дитину — була навіть спроба, але...

І ось в 1977 році у нас народився другий син, якого вона назвала Вадимом. Різниця між старшим і меншим — десь близько десяти років. Виховувати дітей довелось важкувато — збоку ніякої допомоги. Колись мій старший син Дмитро не без гіркоти сказав:

— Моє дитинство закінчилось тоді, коли народився Вадик.

Зі школи мав бігти додому, бо мама йшла на другу зміну в поліклініку, де вона працювала.

Ми відмовилися від зустрічей з друзями, перекреслили культурно-мистецькі заходи — лише діти. Єдина втіха — уже жили в досить просторій квартирі, майже у центрі Києва. Діма ходив у єдину в нашому районі українську школу. Ріс він хлопчиком трохи впертим, але відповідальним, наполегливим, що межувало зі словом «вольовий». В житейських бурях він зумів устояти і утвердитись.

У родині ми говорили лише українською. Діти називали мене татом, у цьому ми були чи не єдині на всю вулицю. Взагалі мовне питання мені завжди боліло. З Поліною тут ми були однодумцями. Я страждав, коли бачив, що столиця русифікується, що люди, які приїздять з українських сіл, намагаються віддати своїх дітей у російські школи і самі переходять на суржик. Я не сходився з людьми, з якими мене розділяло мовне питання. Ось чому мав душевну втіху, коли познайомився і почав спілкуватися з Володимиром Юрійовичем Осадцівим, людиною, що пройшла сталінські табори, але не зламалась, не втратила віри в Україну. Якийсь період (десь із 1985 року до його смерті — у 2001) — в мене не було кращого

порадника і друга, ніж він. Не маючи вищої освіти, він був значно мудрішим від багатьох, хто закінчував вузи. Знав польську, німецьку, розумівся на англійській. Дуже розбирався на аудіотехніці, був блискучим фотомайстром. А головне – був справжнім українцем. По-родинному відчував я себе, коли приходив до нього і його дружини – Софії Костянтинівни, яку я знав раніше, ніж Володимира Юрійовича. Їх невеличка, але затишна квартира завжди була гостинна, щедра, привітна.

Серед близьких людей – була іще одна родина Чулкових. Славік Чулков працював у Інституті ядерних досліджень і перший повідомив нас про чорнобильський вибух. Саме з його слів я зрозумів, яке це лихо для нашої країни і для кожної людини зокрема. Він теж згас завчасно... Видно, свою чорну руку на нього поклала чорнобильська радіація.

Іще одна прикрість чатувала мене у вісімдесяті – потрапив під ніж хірургів з фатальним діагнозом. Оперував сам Олександр Шалімов. І цього разу небесні янголи підставили мені своє рятівне крило. Але той лікарняний присуд довго ходив за мною.

Прокрутивши життєпис, як плівку, трохи назад, маю згадати свою поїздку до Канади, куди мене послало товариство «Україна». Два артисти і я. І вперше, певно, цю невеличку делегацію очолив не відкритий чи прихований агент КДБ, а поет національного спрямування.

Ми пролетіли тисячі кілометрів, побували у Ванкувері, Вінніпезі, Едмонтоні, Торонто. Зустрічі з емігрантами, нашими земляками, заповняли наші дні. Вони переконали мене, що український корінь вріс досить глибоко в канадську землю. Але дерево уже починає підсихати. Молоде покоління, на жаль, нині майже не знає мови своїх батьків та дідів. Добре лише те, що молода парость не цурається бути причетними до українства. В цій країні діють недільні українські школи, об'єднання, українською правляться служби у церкві, створені осередки, що називаються «Український дім», видаються газети, звучать окремі українські передачі на радіо. Все це певною мірою стримує асиміляцію. Я гадаю, що український дух ще буде довго жити на цій землі. Це зовсім не ті землячки-українці, переселені у Росію, які уже під час другого перепису у графі «національність» пишуть – «руський». Їм не гріх було би брати приклад з наших канадських українців.

В мандрах по Канаді я познайомився зі знаним поетом Гай-Головком, з родиною Ревуцьких, подарував свої книжки авторитетним бібліотекам кількох університетів Канади. Побачив цікаві міста, підійшов до першого (на жаль, за межами України) пам'ятника Голодомору. Колись наших туристів, які наважилися підійти до цього пам'ятника, назавжди позбавляли можливості поїхати за кордон. І ще мені вдалося впритул оглянути природне диво, що називається «Ніагарський водоспад». Майже місяць мандрів, виступів, знайомств.

Кінець вісімдесятих – вже чується сурма перемін. Закипають душі людей. Більшість була переконана, що у своїй окремій незалежній державі нам житиметься краще. Мені просто не вірилося, що я зможу дожити до того часу, коли Україна стане Незалежною! Це було моєю найбільшою мрією.

Притихли компартійні органи. Достойні люди і серед них Олесь Гончар почали здавати свої партійні квитки. У цей благотворний вир національного відродження я поринув з головою: ходив на мітинги, іноді виступав, писав патріотичні пісні. Шкода, що тією енергією людей не скористались ті, хто хотів Україні добра. Та й за довгі роки національного пригнічення ми втратили почуття єдності, самопожертви, національного патріотизму. Ми не змогли позбутися гену страху, обережності, лукавства.

Енергією народних мас скористались зовсім інші. А серед наших провідників знову запанував потяг до гетьманства. Ой як це нас губить!

Та почався у моєму житті знову період лиха. Захворіла Поліна... Що не робили – не допомагає. Тане на очах. Побіг до найкращого хірурга – Олександра Олексійовича Шалімова.

– Допоможіть, якщо можете.

Зробили комп'ютерну томографію. Лікар, що проводив це дослідження, тужно похитав головою. І окремо для мене шепнув: там пухлина (до речі, першим, хто висловив припущення пухлинної причини хвороби,– був Микола Корпан, добре відомий тим, що лікував Віктора Ющенка після отруєння). Почали готувати до операції. Страшні дні життя. Я зранку приїжджав до клініки Інституту хірургії і пізно ввечері повертався. На ніч приходила медсестра.

В день операції я прийшов рано-ранесенько і став чекати

Шалімових, бо на операцію пішли і батько, і син. Шалімови скоро повернулись. Стишено сказали:

— Ми лише розрізали... Там нічого вже зробити не можна.

Після реанімації Поліну повернули у палату. Слабким голосом вона все допитувалась:

— Ну що там? Що виявили? Пухлини нема?

Я, вдаючи оптимізм, але з болем у серці відповідав:

— Та все нормально. Скоро підеш на поправку.

Менше ніж через місяць її не стало. Як вона, бідна, вимучилась.

Ховали Поліну з приміщення Музею медицини... Народу було багато. Відспівував її Петро Бойко, який саме тоді висвятився на священика. Людям він відомий як блискучий диктор українського радіо. Якось вдалося домогтися місця на Байковому кладовищі — отам і поховали. Я упорядкував могилу і написав на кам'яній плиті: «Вона стала зіркою».

А життя продовжувалось. Треба було пристосовуватись до нових умов. Сину Вадику було лише тринадцять (повторив мене, бо я залишився без мами теж у тринадцять).

Незабаром старший син Дмитро, закінчивши економічний інститут, з великими труднощами поїхав у США з надією продовжити навчання в одному з американських вузів. Він наполегливо вивчав мову, готувався (у цьому відношенні з нього можна брати приклад).

Перший період протікав більш-менш благополучно. Я прив'язував меншому сину на шию ключ від квартири, щоб не загубився, ставив на плиту їжу,— і йому залишалось лише її підігріти. На мої прохання до близьких і рідних приїхати і пожити з нами, щоб дитя мало куди прийти, щоб йому хтось мовив слово,— на жаль, ніхто не відгукнувся.

Вадим за своїм характером був м'яким, піддатливим на впливи. З часом я почав помічати: десь зникають речі. Згодом він признався: виносив і продавав їх, щоб утвердитись у компаніях своїх товаришів. Хлопці навіть говорили:

— Вадим відмінний товариш. У нього завжди є гроші.

Саме з цього часу почалась його дорога донизу, хоча боляче про це говорити.

Про мене як про поета-пісняра широко заговорили. З'явилося і кілька збірок лірики. Майже не минало й дня, щоб

не звучали мої пісні по радіо. Тоді і телебачення було скромнішим – не доводилось давати грубі гроші. Тож з'явилось кілька телепередач про мене, про мою творчість.

...На родинному фронті, на жаль, було неспокійно. І знов-таки менший син. Мені було шкода його: хлопчик росте без матері. Ще перед цим у школі почались негаразди: то піде на уроки, то зовсім не прийде. Ледь закінчив восьмий клас. Що робити? Вирішив віддати його у Суворовське училище, зараз це військовий ліцей імені Богуна. З великою неохотою пішов. Якийсь рік провчився, а наступного довелось забрати...

У цей час у нашій родині з'явилась Валентина Іванівна, яка якось непомітно ввійшла в наші будні та свята. Мені здалось, що удвох мені буде легше поставити Вадима на «шлях істинний». І в побутовому відношенні – легше. Може, не все вийшло так, як хотілось, але живемо, бо на старість важко залишатись самотнім. А взагалі людям, які щасливі у родинному житті, які втішені своїми дітьми,– я щиро заздрю.

Менший син пішов в одну школу, кинув. Закінчив вечірню. Дякуючи колишньому директору Інституту журналістики, моєму другові (на жаль, уже покійному) Анатолію Захаровичу Москаленку, Вадим став студентом першого курсу цього престижного інституту. Почав ніби добре, але через два роки залишив навчання. Боже, які це батькові переживання... На жаль, вони продовжуються.

Та відійду трохи від побутового. Так якось складалось, що на кожному етапі життя я намагався комусь допомогти у творчому становленні. Колись, готуючись до творчого вечора відомого композитора Климентія Яковича Домінчена (а це був період, коли ми з ним плідно співпрацювали), ми почали підшуковувати молодого виконавця для нової нашої спільної пісні «Я до кладочки іду». В хорі імені Г. Верьовки наш вибір зупинився на ще зовсім молоденькій хористці, в голосі якої звучали привабливі народні інтонації.

– А може, оцій ясноокій віддамо пісню,– запропонував Климентій Якович.

Отак в її виконанні прозвучала пісня. Дівчину помітили і згодом запросили солісткою українського радіо і телебачення. Це була Алла Кудлай. У її репертуарі було більше десятка пісень, які я презентував цій обдарованій співачці.

Нині добре знаний Віталій Білоножко, тоді ще худорлявий

хлопчина, який щойно закінчив консерваторію. Лише переспівував пісні інших виконавців, а свого нічого не було. І першою піснею, написаною спеціально для нього, була наша спільна пісенна робота з Віталієм Філіпенком. «Це з нами назавжди» – пісня про школу, про вчителів. Вона збереглась у фондах нашого радіо.

Згодом з моєї подачі Віталій Білоножко поїхав до Канади. Тоді товариство «Україна» щорічно посилало невеличкі делегації на фольк-фестивалі, які проводились в різних містах цієї країни з участю української діаспори.

– Попросіть за мене, нехай пошлють,– кілька разів до мене звертався Віталій.

Підійшов я до хлопців у товаристві і кажу:

– Тут проситься один хороший співак, щоб ви його включили в делегацію.

– Хто це?

– Віталій Білоножко, соліст радіо.

– Та ні. Він же співає в основному російські пісні.

Підійшов я до Віталія і кажу:

– Заперечують, в тебе лише російський репертуар.

– Вадиме Дмитровичу, ось зараз поклянуся на святому хресті, що від сьогодні лише українська пісня буде на моїх вустах.

Я упросив – і Віталій поїхав. Майже місячне перебування за радянських часів у Канаді щось-таки значило.

Минули роки. Якось чую – Білоножко знову наповнив свій репертуар російськими піснями. Зустрів я його і кажу:

– Віталію, ти ж клявся на святому хресті.

Він якось розгубився, а потім вимовив:

– Та я ж клявся лише на сім років.

І таке буває.

Серед своїх творчих «похресників» можу назвати Ярослава Боруту, Івана Мацялка, який, на жаль, уже пішов за межу вічності.

Багато сил і старання було докладено, щоб люди почули прекрасний голос заслуженого артиста України Павла Мрежука. Не припиняю цю роботу і нині. Дуже хочу, щоб великий загал почув унікальний голос молодого співака Михайла Брунського. Докладаю зусиль, щоб на всеукраїнську орбіту вийшла молода співачка з Прикарпаття Світлана Весна. Якщо я цього досягну – буду втішений.

Підтримка талановитих людей – це цілий розділ моєї

автобіографії. Я з радістю це роблю, не вимагаючи ніяких подяк. Колись мудрий чоловік правильно сказав: істинне добро не повинно чекати віддяки чи нагороди. Зробив комусь добро — і вже це має гріти твоє серце.

А роки летіли... На жаль, повернути Вадима до нормального життя не вдається. Не думав і не гадав, що на схилі років тривога та проблеми, народжені хворобою сина, забиратимуть стільки здоров'я і часу.

Коли хтось гляне на мене збоку, певно, подумає: ось зразок успішного митця: його всі знають, його пісні пішли в народ, він став і заслуженим діячем мистецтв, і народним артистом України, обвішаний орденами. Насправді, це зовсім не так. Сімейні негаразди, проблема з сином зацементували душу якимось невимовним болем і тривогою так, що через них уже не може пробитись ніяка радість, успіх чи втіха. Ніякі! Адже недарма говорять: найбільші бурі ті, що відбуваються в людському серці.

У 1998 році не стало тата. Довго лежав, хворів. Дякую своєму брату, що всі нелегкі клопоти по догляду за немічним батьком взяв на себе. Я допомагав як міг. Але хіба це може зрівнятись з тими турботами — щодня обслуговувати хвору, майже нерухому людину.

Від тривог не міг відійти. Єдине, що мене рятувало і рятує,— творчість, проведення авторських концертів, написання нових пісень.

Я не гуртова людина, не люблю великих компаній, різних дискусій до ранку. Може, вони когось надихають, а мене вони позбавляють отієї енергетики самостійного мислення. Звичайно, людина не може жити без спілкування. Мав втіху довгі роки товаришувати і знаходив схвалення своїм думкам у Анатолія Михайленка, якого, на жаль, уже нема серед нас. Часто передзвонюємося та іноді зустрічаємось з Борисом Олійником. Нам є що згадати, про що сказати один одному. Близький за світобаченням до мене Микола Луків. З родиною Лукових ми, як мовиться, на постійному зв'язку. Втішений, що моя творчість знаходить розуміння і серед відомих літераторів: мені приємно чути добре слово з вуст Леоніда Череватенка, Віктора Жадька, В'ячеслава Бойка, Івана Куштенка, знаного журналіста Андрія Мельничука та інших.

У мене є дві онучки: старшенька Аня (саме так звали мою маму) і меншенька — Поліна (так звали мою дружину і матір

моїх синів). Це ниточка мого родоводу, яка має продовжуватися. Як би хотілось...

Дев'яності роки були для мене плодотворними на творчій ниві.

Пригадую – я сидів з Назарієм Яремчуком, розмовляли. І раптом він запитав:

– А чого Ви не робите свій творчий вечір?

Я, власне, раніше про це не думав. Артист – одне, а поет-пісняр – це зовсім інше. Питання постало як спонукання. А дійсно – чому не зробити такий вечір?

І в 1992 році я один з перших серед поетів-піснярів провів великий творчий вечір на найбільшій сцені – в палаці «Україна». Аж два дні поспіль!

Пам'ятаю: по всьому місту вивішено: «Вадим Крищенко. Авторський концерт». Це було щось незвичне в моєму творчому житті.

Концерти пройшли з успіхом. Зала була повна. Я розумів, що успіх пов'язаний не тільки з моїм іменем, але й тому, що співали такі виконавці, як Назарій Яремчук, Василь Зінкевич, Микола Гнатюк. Приїхав з Москви відомий композитор Олександр Морозов, а з ним його аранжувальник і мій друг Олександр Плаченко... Але це були мої пісні. Я читав вірші. Дуже шкода, що запис цього концерту не зберігся. Кинувся на телебачення, щоб перезаписати,– але вже пізно, розмагнітили.

Через три роки новий авторський концерт... Уже ювілейний – мені виповнилось шістдесят. До виконавців на концерті приєдналися великі митці – Дмитро Гнатюк і Анатолій Паламаренко, а також мої постійні: Віталій Білоножко, Павло Зібров, Алла Кудлай, Оксана Білозір. Саме на цьому авторському концерті вперше прозвучав популярний дует «Берег любові», який блискуче виконали Лілія Сандулеса та Іво Бобул (тоді вони лише збирались побратись).

А згодом – велике духовне дійство «Хай святиться ім'я Твоє, або Десять Господніх заповідей». Ціле гроно найкращих виконавців. Через рік повторення цієї пісенної вистави в національному палаці «Україна», де я виступив не лише автором пісенних текстів та сценарію, але й художнім керівником дійства. Як сценарист, я засвічувався неодноразово, зокрема, саме за моїми сценаріями було проведено дні України на Міжнародному

фестивалі «Слов'янський базар у Вітебську», святкування 10-ліття Незалежності України на Майдані Незалежності та інші.

Оглядаючись назад, прокручуючи в голові дні і роки свого життя – маю право сказати, що я намагався жити за законами моралі, за Божими законами. Ніхто не бачив мене п'яним, я не брав в рот сигарети, з моїх вуст ніколи не злетіло лайливе «матірне» слово.

Це так. Та все ж – ношу відчуття гріховності. Іноді був нерішучим, боязливим, коли треба було діяти сміливіше, коли треба було когось захистити чи, навпаки, кинути гнівне слово осуду. У стосунках з деякими людьми не завжди був справедливим і щирим, десь трохи хитрував. Є моменти життя, за які мені соромно. Загрузав у дрібницях, а головне відкладав на потім. Караю себе, що не впав на коліна перед могилою своєї дорогої бабусі, не часто відвідував скромний могильний горбик з хрестом моєї мами, не виростив меншого сина достойною людиною, не всіх обігрів своєю ласкою. Та ще не виховав у собі почуття стриманості, може, когось незаслужено образив, може, комусь сказав і неправду.

І тому, нахиливши голову, шепчу:

– Господи, прости і помилуй. І ви пробачте мені, люди, коли я в чомусь перед вами завинив.

Та скажу вам чесно: найвищими і найдорожчими були і залишаються для мене дві субстанції: родина і Україна. А, може, справедливіше було б помінять ці слова місцями.

Життя щось забрало, а щось дарувало. Я не лукавив, коли в одному з віршів чесно сказав:

Життя свої міняє ідеали,
Стають нові вожді на п'єдестал.
Але земля, що кривдою топтали,
Для мене все ж найвищий ідеал.

Бо тут мої і осені, і весни,
Бо тут мої і зорі, і хрести.
Мій краю, я перед тобою чесний,
А за все інше – Господи, прости.

Не скажу, що я не зігрітий повагою та увагою. Є ордени, став заслуженим діячем мистецтв України. Мені присуджено

звання професора Національного аграрного університету. Але до цього ставлюсь обережно. Який я професор? Ні докторської, ні кандидатської не захищав. Може, за книги та пісні? Гадаю, що одного звання «поет» мені досить.

Уже перевалило за сімдесят... Згадую колись почуту думку: «Кажуть, що кожний період життя має свої переваги. Це — неправда. Старість ніяких переваг не має». Погоджуюсь. Або ще: «Надія добра на сніданок, але нікуди не годиться на вечерю». А я все-таки в щось вірю, пишу, ще суєчусь...

Перевидав свої дитячі вірші з гарним оформленням і присвятою моїм внучкам. Ілюстрації до книжки здійснив один з найкращих художників дитячих видань Костянтин Лавро. Вийшло кілька компакт-дисків нових пісень. Не часто, але виходжу на сцену: читаю вірші, представляю нові пісенні твори. Намагаюсь щодня написати хоч кілька рядків.

Скільки Господь відрахує літ — не знаю. Але хочеться, їй-Богу, хочеться ще трохи, як кажуть, «потоптати рясту».

Певне, я не про все і не про всіх згадав, про яких мав би згадати. Багатьох близьких мені людей — уже нема. Як оглянусь — майже не лишилось тих, з ким міг би поділитись сокровенним. І все ж на моїй життєвій дорозі зустрічалися добрі, подільчиві люди, які простягали руку в потрібний час. Деяких хотів би назвати: Олександр Омельченко, Анатолій Руднік, Микола Харитончук, Анатолій Хорозов, Володимир Скупий, Петро Саблук, Дмитро Войтюк, Леонід Лавріченко, Дмитро Мельничук, Микола Сакун, Надія Вернигора...

Низько кланяюсь моїм співавторам пісень — композиторам. Назву спочатку тих, кого вже нема: Климентій Домінчен, Ігор Білозір, Олексій Семенов, Олександр Зуєв, Андрій Остапенко; і нині сущі — Ігор Поклад, Олександр Злотник, Олександр Осадчий, Геннадій Татарченко, Олександр Морозов, Олександр Пляченко, Володимир Домшинський, Микола Свидюк, Остап Гавриш, Мар'ян Гаденко, В'ячеслав Корепанов, Володимир Шабашевич, Анатолій Карпенко, Володимир Кузнєцов, Ярослав Борута, Леонід Нечипорук, Анатолій Лаврінчук, Володимир Куртяк... Якщо когось пропустив — вибачте.

Втішаюся, що працював з такими блискучими артистами, як Раїса Кириченко, Дмитро Гнатюк, Назарій Яремчук, Василь Зінкевич, Оксана Білозір, Іван Попович, Володимир Гришко, Іван Мацялко, Іво Бобул, Павло Дворський, Лілія Сандулеса,

Надія Шестак, Віталій Білоножко, Микола Гнатюк, Павло Зібров, Степан Гіга, Алла Кудлай, Ольга Макаренко, Марія Шалайкевич, Алла Попова, Ярослав Михайлович, з відомими квартетами «Явір» і «Гетьман», гуртами «Дзвони», «Козацькі забави», із знаменитим хором імені Г. Верьовки, з блискучим майстром слова Анатолієм Паламаренком. Брали мої пісні на вуста Софія Ротару, Йосип Кобзон, Олександр Сєров, Ярослав Євдокимов, Таїсія Повалій, брати Радченки.

Усім, хто зустрічався мені на дорозі,– уклінно дякую. Бережу пам'ять про тих, кого вже нема поміж нас. І бажаю щастя і добра тим, хто ще дивиться на небо, тішиться сонцем життя.

Вадим Крищенко, 2009, 2011 рр.

ЗМІСТ

Замість передмови 5

ДЕНЬ СПОВІДІ

Відверто 8
Спасибі за сьогоднішнє 8
Не лай Вітчизну 9
Перевал 9
Дзвонар 9
Ловімо кожну мить життя 10
А життя як життя 10
Запаліте вогонь 11
До чого дожились 12
«Щоб воля козацька не снилась мені...» 13
Я лізу вгору 13
Душа поета 14
Щоб не прокляли 14
Останнє слово 15
Формула життя 16
Лише мить 16
«Страждання нам дано як милість...» 16
Дорога 17
Забутий дім 17
Хто витре сльозу 18
А ми роду козацького 19
Хлопець зі Львова 19
«Бандеровець» 20
«Хоча життя – як тінь на очі...» 21
Горить свіча 21
Слово про рідну мову 22
«Чи вибрав правильну дорогу?..» 22
Життя 23
Я ще іду 23
Блукальці 24
Соколики 24
Пісня про Україну 25
Прискорення часу 26
Заклик 26

Ми воскреснемо 26
Подяка пісні 27
«Кожний помирає в одиночку...» 27
Ярмарок 28
Коли мені нелегко на душі 29
«Приходить день, немов прозріння...» 29
«Коли усе гаразд, коли одні удачі...» 30
Так просто називається... 30
Як добре бути добрим 30
Щоб душу не терзав переполох 31
«В чому щастя?» 31
Вертикаль 32
Безсонна ніч 32
«Сьогодні так, сьогодні так...» 33
«Живу як всі...» 33
А ми п'ємо 34
Хребет 35
Брехня 35
Злоба 36
«Життя — суцільний лабіринт» 37
Хвилина випробувань 37
Три відповіді 37
За роком — рік 38
Сповідь 38
Коли воскресне Україна 39
Бо день прийде 40
І нам Бог допоможе 40
Ріка життя 41
Хто є хто 42
Як упаду 42
Пісняр 43
Все буде так, як буде 43
Оптимістичне 43
«Нікчемне, беручке, мов клей...» 43
Молитва 44
Уроки мужності 44
Маятник 45
«Усе, що зміг, здається, вже побачив...» 46
Роздум у сяйві свічки 46
18 липня 1995 року 47

Зона 47
«Я знову входжу в коло протиріч...» 48
Час тривог 49
Кобзарі 49
Терзають Україну 49
Тривожне 49
Прожито день 50
Щось таки було 51
Свічка 52
«Суміш втіхи й печалі...» 52
«Життя – сумні квадрати...» 53
Загадую на радість... 53
Спіши, поете 54
«Сьогодні мій день» 55
Український рушник 55
«Та невже це відцвітають вишні?..» 56
Забулося, згадалося... 56
Може, хтось... 58
Найкращі подарунки 58
А ми таки були 59
Зумій 59
«Подумати: життя – це драма...» 59
Життя як мить... 60
Зимовий час 60
Годинник 61
Човен 61
Спом'яну друзів 61
Научи нас розуму 62
Із прози життя 63
«Віра народжує силу...» 63
Обман 63
Стрілець 64
Подайте убогим 65
Лист від матері 65
А Україна в нас одна 66
Побратим 67
Замість привітання 68
Одинока 68
Заробітчанка 69
Двобій 70

Вина 71
Річка 72
Передчуття 72
Говорю собі 73
Пахне хата молоком 73
«Силкуюсь виправдать себе...» 73
Печена картопля 74
Колос життя 75
Відпустіть хоч на тиждень 75
Мій квітень 76
Говорить мати 77
Мадонни сіл і хуторів 77
Українська душа 78
Урок доброти 78
Куди б не пішов ти 79
Михайлівський собор в Києві 79
«О доле, дай живої сили...» 80
Якщо впаду 80
Хата без господаря 81
Яви отих... 81

КОЛЬОРИ ДОЛІ

Благослови 83
Пісня мого серця 83
Апостоли добра 83
Найголовніше 84
Хай святиться ім’я твоє 85
Отче наш 86
Мій дім 86
Де ви, звитяжці? 87
Козак Мамай 88
Запитання 88
Як ми зробились такими? 89
«Не помахавши крилами...» 89
Лиш би... 89
Народе мій 90
Батьку-отамане 90
Болючі питання 91
Одна-єдина 92
Рідна мова 92

Зове рідна мати 93
Читаючи історію 93
Я іду на поклін 93
Дзвони Лаври 95
Україні 95
Мій біль 96
Багатій 96
Житейське море 97
Я хочу буть на тебе схожим 97
Лише пам'ятаймо 97
Невже так буде назавжди? 98
Яничари 99
Гетьман 100
Болюча відповідь 101
Колима 102
Моління з 33-го року 102
Хтось непутящий 103
Легенда про голову Чацького 103
Вечір під бандуру 105
Мати Олександра Богомольця 106
Я українською вам хочу заспівати 107
В підмурок нашої держави 108
Голод 108
Шапка землі 109
«Двадцятий вік останні лічить роки...» 110
Вітер зі сходу 110
«Хто ми в світі без рідного слова?..» 111
Чуєш, батьку, чуєш 111
Предковічна земля 112
Щоб рідне слово розцвіло 112
Українська пісня 113
Донька України 114
Поки ти, Україно, живеш 114
Нам треба 114
Брехуни 115
Спаси мене, пісне 115
«Благословенним будь, народе мій великий...» 115
Скажу відверто 116
Я їх знаю 116
Не брешіть 117

І знову сумніви 117
Чи ми народ? 118

РОЗМОВА ПІД НЕБОМ

Моя молитва 120
Розмова 120
«...А треба жити кожним днем...» 121
Хрест на дорозі 121
Сільська епоха 122
Роздум 122
Роздум у безсонну ніч 123
«Згубились райдужні надії...» 124
Роздум під Новоріччя 124
«Хитаюся ліворуч і праворуч...» 125
«Шукав гармонію в житті...» 125
Портрет 126
Життєві віхи 127
«Родитися, щоб вмерти...» 127
Дзеркало 128
Зацвітало синьо й біло 128
«Усе іде по колу? Чи не так?..» 129
«Розгадував я шелест яворів...» 129
«Зів'яло слово "милосердя"...» 130
Мисливці на козулю 130
Відлуння болю 131
До поезії 131
Кремінь 132
Піють півні 132
Балада про висоту 132
Напис на цвинтарі 133
В одному дні вмістилося життя 133
Моя пора 134
Розбитий корабель 135
А в моєї долі... 135
Нам друзів вибирає тільки час 135
Ми – українці 136
Заспівай, Іванку 136
Родинне вогнище 137
Бажання 138
Міський мотив 138

Чорно-біле фото 139
Вигадаю друга 139
«Уміння розуміти інших...» 139
До гульбищ та утіхи... 140
Сезон для зустрічей 141
Зоря 141
«Немає краще, як удома...» 142
Мені потрібно вам сказати 142
Сирота 143
Отак по світові ходжу... 144
«На всі незгоди і утрати...» 145
«Цвітуть веселі картоплі...» 145
Жаба заздрості 146
Після жнив 146
Запитання 146
Сповідь 147
Борімося за юні душі 147
Бережімось 148
Нащадкам 148
Невинно убієнні 149
Запитання не для відповіді 149
П'ємо, п'ємо 152
Сонет про ювілей 152
Родина 153
Селянський корінь 153
Манекени 154
Розмова з собою 155
Подорож в дитинство 157
Вмирає село 158
Лжепророки 159
Хочу сказати 159
Роби своє 160
Внучка 160
Очі України 161
Я – овен 161
Один подався в бізнесмени 161
Вожді 161
Поезія 162
Весна 162
Дві тополі 162

«Причепурусь... Сорочка модна...» 163
Моя земля – мій рідний дім 163
Повчальна історія 164
Ніж 164
Ресторанний співак 164
Сигаретний дим 165
Жебрачка 166
Гроно з весняних крапель 167
Приказка 169
Біля моря 170
На Маковія 170
Живіте сьогоднішнім 171
Ти так пиши 171
Я дивлюся у київську ніч 172
Давня п'єса 172
Зима. Роздум 173
Зустріч з морем 174
А ти запитуєш... 174
«Непередбачена халепа...» 175
«В моє відчинене вікно...» 175
Пора медозбору 175
Ювілей 176
«Спливло життя...» 176
«Лишилось мало... Треба ще устигнуть...» 177
Сонет про три струни 177
Материнська відповідь 178
Порада 178
Збагнув я істину... 179
Найкращий день 179
Коли б... 179
Дві сльози 180
Пісня серця 180
«Батьки. Садок. Жнива у полі...» 180
На кожен хрест 181
Намалюй зірницю 181
Червова дама 182
Родися, слово! 182
А наша хата 182
Втрачаю друзів 183
Звучала скрипка 183

«Кружляє над покосами...» 184
Сльоза 184
Тривожний вірш 184
Гірка констатація 185
«Я з кожним днем все ближче до печалі...» 185
Тривога 186
«Вночі гриміло...» 186
«Вже друзів меншає довкола...» 187
Прийшла пора 187
По правді 187
Люблю я тих... 188
Чогось не доробив 188

ЗУСТРІЧІ Й ПРОЩАННЯ

Коли це було? 191
День пам'яті 191
А вже осінь... 191
Слово про матір 192
Стоїть матусина сльозина 193
Батько 194
Похила хата край дороги 195
Коли постукає лиха година 196
Зойк на білому папері 196
Пам'ять про маму 196
На могилі матері 197
Присвята матері 197
Батьківські могили 197
Зупинилась мати 197
Червона вишня 198
Вклонімось батьку 199
«Крізь літа, крізь утіхи та болі...» 199
Людина 200
Художник 201
Співець 202
Ой падають друзі 203
Остання нота 204
Про тітку Ганну 204
Співають вдови 205
Голос 206
Згадка дитинства 206

У яблуневому саду 207
Давній лист 208
Сад 208
Пам’яті друга 209
Побачення з мамою 210
Наодинці з матір’ю 210
Єдиний син 211
Пам’яті Поліни 211
Бо серце питає 212
Дітки з Будинку сиріт 213
Спомин 213
Сни 214
Драма на дві дії 215
Не плачте 215
Праведне ім’я 216
Мої батьки – учителі 216
Я декламую знов Сосюру 217
Калоші 218
Чумаченьки 219
Вклонюся рідній хаті 220
Де мати посіє 221
Пам’ять 221
«Хмільне вино осінньої душі...» 222

ВІКОНЕЧКО РІДНОЇ ХАТИ

Віконечко рідної хати 224
Сімейний альбом 224
Мамина пісня 225
За родинним столом 226
Святвечір 226
Старенький батько 227
«І знов відкладено на потім...» 227
«Колискову літніх кленів...» 228
Земляки 228
Біля світлини друга 229
Пливи, човнику 229
Веселий дощ 230
Діти й батьки 230
Ставлю на перемогу 231
Розмова 232

До квітня на побачення 233
Шукаю в синові своє 233
Коло маминого серця 233
Баба Уляна 234
Мати і дитя 234
Дорога до матері 235
«Мій Глибочок та Біла Гута...» 235
Мати 236
Скажи мені, сину... 237
Моє передмістя 237
Прошу у Господа 238
Стареньких двоє... 239
Пам'яті батька 239
Приїдьте додому 240
Поминальний день 240
«Вересневий дзвоник знову кличе...» 241
Автобуси йдуть на Житомир 241
Калинове гроно 242
Лелека з України 243
Наче той весняний журавель 244
Право на щастя 244
Осіння павутинь 245
Бабусина хата 245
«Мені знов хочеться в ті роки...» 246
Повертаюся до мами 246
Дитинство 247
Син 248
Моління за сина 248
Привітне слово 249
Згадка дитинства 249
«Колись і дня не міг прожити...» 250
Мати іде 251

ПРИТУЛИ МЕНЕ ДО СЕРЦЯ

Пливла зоря 254
«Ну що сказати про любов?..» 254
«У житті любов – не аксіома...» 254
«Захотілося знову весни...» 254
Згадай мене 255
Котики вербові 256

«Світ без кохання — колюча завія...» . . . 256
«Давай не оглядатися назад...» . . . 257
Йду до тебе . . . 257
Літак на Київ . . . 258
Липовий цвіт . . . 258
«Коли сніги повернуться додому...» . . . 259
«Давай втечемо на три дні у літо...» . . . 259
Тобі . . . 260
Прийди . . . 261
Слов'янська врода . . . 261
У наметі . . . 262
Згадай про море . . . 262
Я починаю все спочатку . . . 263
Я піду за тобою . . . 264
Я спитав . . . 265
Не втікай від мене . . . 265
«Серед сніжних химерій...» . . . 266
Коли між тобою й коханим... . . . 266
Скажу твоїй любові . . . 267
А знайшлася пісня . . . 267
У великому місті . . . 268
«Романс забутий при свічках...» . . . 268
На зеленому фоні . . . 269
Крапає дощик . . . 269
Коли приходиш ти . . . 269
Усміхнися мені . . . 270
Перше кохання . . . 271
«Не лишилось ні слова, ні звуку...» . . . 271
Ми тут стояли . . . 272
«В кохання — сто губ...» . . . 272
Коли забуду . . . 273
Берег любові . . . 273
Свято на двох . . . 274
«Причесала коси гладко...» . . . 274
«Пишу про квіти — думаю про тебе...» . . . 275
«В житті то сонечко, то дощик...» . . . 275
Неждана зустріч . . . 275
А, може, навпаки . . . 276
У спалаху жоржин . . . 277
Дві зорі . . . 277

Полісяночка 278
Синій вечір 279
Самотні зорі 279
А я боюся 280
Золота обручка 281
Ти така неповторна 282
Поклич мене 282
Їду,їду – не доїду 283
Забудеш 284
Подивись мені в очі 284
Розмова з тобою 285
Пахне м’ята... 286
Лебеді кохання 286
По малину я ходила 287
Ти подивись 288
Намалюю вітер 289
Два шляхи 289
Бабине літо 290
А було колись 291
Наше кохання 291
Що він у ній побачив 292
«Заплету весну у коси...» 292
Яблуко життя 292
Лише тобі 293
Ти мені потрібна 294
Коли ви не любили... 294
Несу тебе, немов свічу 295
Відчуття 296
Новоріччя 296
«Ми з тобою дуже різні...» 297
Коли ідуть дощі 297
«Весняний день перетворився в зимній...» 298
Дівоче чекання 298
І ти пробач мені 299
Перед любові образом святим 300
З волошками в руці 300
Білі нарциси 301
Медова нічка 301
Чаклунка лісу 302
Кохання завжди святе 303

Вишенька-черешенька 304
Червона ружа 305
Освідчення жінки 305
Полюбив-покохав 306
Анна 306
Не шкодуй 307
Жіноча доля 308
Тихий романс 308
Весняні перемови 309
Ти не чужа для мене 309
Прощання 309
Розцвіла акація 310
Чути пісню 310
Скрипучий голос радіоли 311
Відцвітають бузки 311
Ніченька-циганка 312
Осіння звабливість якась... 312
Календар 313
Пелюстка твоєї ласки 313
На Івана Богослова 313
Жіночі настрої 314
Одинокість 315
Біля берега мрій 316
Хочу бути з тобою 317
«Іди сюди. Посидимо до ранку...» 317
«Червоніють бубки калинові...» 318
Тільки хто і коли? 318
«Від'ясніло, відгриміло...» 318
«А ти помовч, коли я із вогню...» 319
Дощі 319
«Як будем згадувать усе...» 320
«Я запізнився на побачення з тобою...» 320
«З тобою зустріч в нас остання...» 321
Дві тіні 321
Усе вже сказано 322
Звикаю до самотності 323
«Що сказати мені?» 323
«Від мене подруга пішла...» 323
Кохання завжди святе 324
Морська царівна 325

«До мене ти прийшла у сни...» 325
«Як часто загортаємось дрібницями...» 326
«Ти снилася собі, а я – собі...» 326
Відгадуючи ребус 326
Ніби недавно 327
Битва 327
Співанка 328
Розкажи мені казку 328
Той вечір 329
«Ой як пахнуть квіти пізні...» 329
Це тільки здалося 330
«Коли приходить листопад...» 330
Стрітення 331
Профіль 331
«Тобі я не суддя, який не зна жалю...» 331
І знову я воскресну 332
Мелодія любові 332
«Бува, лечу у високості...» 333
Букетик айстр 333
«Комусь хотілось написати...» 334
«Ні, я не сміюся, не плачу...» 334
Руки свої простягни 334
Колаж 335
Лиш одне кохання 335
Осінь 336
Твої губи гіркі 336
Згадай 337
Білі троянди зими 337
Як гарно падають сніжинки 338
Ти така, уся така 338
Сумна історія 339
Час меланхолії 339
Гуд бай 340
«В житті багато видумав сюжетів...» 340
Легенда про скульптора 340
Де блукає задумлива тінь... 341
Люби мене, люби 342
Поміж мною і тобою 342
Закон зими 343
Ви вся у білому 343

Дні снігопаду 344
Тебе я кликав 345
Погляд 345
Прив'яла квітка 345
Я був закоханий 346
«Перемучусь, пересилю...» 346
«Зимі сьогодні половина...» 346
Жорстоке слово 347
Я скажу тобі два слова 347
«Знервовані слова в лице кидаєш знову...» 348
Не гнівайся 348
Чи ти любила? 349
Зла любов 350
Колючий і пекучий 350
В жовтім листі 350
Тінь на стіні 350
Я любив і ти мене кохала... 351
У бузковому зацвітті 351
«Шукаю згадку на сумних алеях...» 352
Прохання 352
«Кого я любив — у житті загубив...» 353
Похолодало 353
«Зацвіли настурції весною...» 354
«Здорова будь...» 354
Крок до щастя 355
Шепоче вечір 355
Червоні ягоди шипшини 356
Випадкове кохання 356
«По сей бік — жовті ліхтарі...» 357
Було кохання 357
Між нами вже давно війна 358
Раптова зустріч 358
Колись були ми молоді 359
Блискавиця 359
Було усе... 360
Із весни до літа 360
«Відцвіли вже квіти волошкові...» 361
Останній шанс 362
Твоїх очей озера 362
Запахнув жасмин 363

Побудуй мені світ 363
Летіла пташка 364
«Ніч пітьмою колеться...» 365
Музика 365
Жінка 366
Пізня зустріч 366
Залишається слід 367
Усі ми прагнемо любові 367
Твоїм ім'ям 368
Тиха музика любові 368
Я так хочу бути з тобою 369
«І в літній день бува завія...» 370
Зустріч 370
Закохані серця 370
Кришталева ніч 371
Я – птаха 371
Пані моя, пані 372

ДОРОГА ДО ОСЕНІ

Де тихий сад 374
Дуб 374
Малюнок з дубами 374
«Чи це весна, чи це зима?..» 375
Небо пахне 375
Синя ніч 375
Крилатий птах 376
Усяк буває 376
Вірш на почутий мотив 377
Телеграма весни 377
Хай весна посміхається нам 378
Твої сліди 378
«Іще зима...» 379
Сад 379
Біля осіннього вікна 380
Ой ти, вербо... 380
«Вже ручаї на старт готові...» 381
Квітневий дощ 381
Весняне рівнодення 382
«Гукну в замріяні гаї...» 382
«Не повернуло ще на весну...» 382

Тільки так 383
Зелене свято 383
«У Ботанічному запахло так бузково...» 383
Вишня 384
Нічка дихала волого 384
Грушева ложка 385
Овальна мелодія 385
Зустрівся квітень з березнем 385
А сад ще спить 386
За весною — літо 386
На березі 387
Научи мене, поле, мовчати 388
Галявина... 388
Полісся 389
Пісня 389
Липнева пора 390
Літній дощ 391
Літо 391
У Трускавці 392
«Запахнув дощ посеред літа...» 393
Спекота 393
Відпустка 394
Ярий мед 394
Серпневе поле 395
Синя тишина 395
Вдалині за річкою 396
«Шукає ніч для пісні риму...» 396
Антонівка 397
Останній день серпня 397
Дощ 398
«Цвітуть багряні хризантеми...» 398
«Вересень і серпень... Зовсім недалечко...» 399
Природа все доцільно розмістила... 399
Коні 399
Літній день 400
«Я читаю книгу літа...» 401
Загубило літечко тепло 401
«Сьогодні день — це крапка літа...» 401
«Сад листя витер об росу...» 402
Малюнок у голубому 403

Лісова дичка 403
«Палає вогнище осіннє...» 403
«Парує вереснева днина...» 404
«Зупинка «Ніжин»... Нам ще далі...» 404
Музика мовчання 405
Мелодія степу 406
Позолочена краса осені 406
Дивлюсь на осінь 407
Сани 407
Квіти дитинства 408
Нічні химери 408
Море. Пізня осінь 409
Лавочка в саду 410
Встану рано-вранці 410
Жалкування за літом 410
Гори карпатські 411
Відкрило небо голубу завісу 411
«Холодно. Листопадово» 412
Зимовий день 412
«Ой, спомини сльозу пригнали» 413
Осіннє листя 413
На грані осені і літа 413
«Осінній блюз каштанового листя...» 414
У храмі лісу 414
Листопадовий етюд 415
А вже осінь прийшла... 415
Силует 416
Вслід журавлю 417
Осінній поштар 417
Зустріч з морем 417
Відпустка в Криму 418
«Південне місто. І до ночі...» 418
Дощ біля моря 418
Море 419
Осінній вечір біля моря 419
Зима в Карпатах 420
Тихо падає сніг 420
«Цілує тишу сніг лапатий...» 420
Мертві квіти 421
Міський мотив 421

«Перший сніг, перший сніг...» 422
Найбільша утіха 422
Сніг 423
Стоїть сосна 423
Гуцульське танго 423
Срібне диво 424
Очищаюся снігами 425
Малюнок з настроєм 425
Весела хурделиця 426
«Сніги, сніги, сніги — від заходу до сходу...» 426
Гілка 426
«Грудневий сніг у біле все заплутав...» 427
Груднева пантоміма 427
«Сніг летить і не тане...» 427
Останні дні зими 428
Я признаюся у любові... 428
Навіки ваш 429
Осінь 429
Горобині грона 430

ФОТО НА ЗГАДКУ

Хочеться весни 432
«Я неначе окаянний...» 432
«Нікчемне, беручке, мов клей...» 432
Міняю календар на стінці 433
Буває день 433
«Яке безглуздя — жить, щоб вмерти...» 434
Приходить пращур мій 434
«Вже доточився день...» 434
Очищення 435
Настроєве 435
Дві бурі 436
Тепло людське 436
«Чи то мудрішаю — не знаю...» 437
«У кожному серці — печаль і утіха...» 437
Учімося в дітей 438
Вірші безсонної ночі 438
«Жорстокими бувають діти...» 440
Квітневе 440
«Придумано: «заслужені», «народні»...» 441

Найбільша утіха 441
Тільки нащо... 441
Не розберусь 442
Ювілей 442
Зневіра 442
Бій 443
Цілу ніч 443
Іронічна арифметика 444
Болить голова 444
Поспішаю 444
«Знов приходить пора...» 445
Грало фортеп'яно 446
Розмова з морем 446
Самотність 447
Вечір без жінок 448
Налий, шинкарочко 448
Стара кав'ярня 449
Помолись за сина 449
Гуцул 450
Тривога на душі 451
Коні 451
Вийду на побачення 452
Ходи сюди 452
Скільки літ, скільки зим... 453
Лікарня 454
Вірш, написаний біля моря 454
Ранок на морі 454
Писати хочеться 455
«Світ грішний, і ми грішні...» 455
«Нахмарилось... Напевне, буде дощ...» 456
Почуття 456
Материнський біль 456
Свіча любові 456
Чи почує хтось? 457
Ранковий дощ 458
Приснилося, що пісню написав 458
«Пізній поет» 459
Я не шкодую 459
«Себе в дрібницях розпізнай...» 460
День щастя 460

Візьміть на пам'ять фото 461
Калина 462
Серце просить 462
Балада про попутні вітри 463
Вовчиця 463
Вітряк 464
Бруньки 465
Карпатська хата 467
Чобітки 468
Оновлення душі 469
Учитель 469
Медсестра 470
Руки 470
Недолюбив 471
Згадавши молодість 471
Герань 472
Твоє ім'я 472
Перед образами 472
Старий актор 473
Біля кіоска 473
Тарантас 474
Бомж 474
Нашептала відьма 475
Бездомний пес 476
Була у нас киця 477
Моя відпустка 477
Вже багряна осінь 478
Наївність 479
Свято висоти 479
Оптимістичний погляд на зиму 480
Попрошу пробачення 480
Кумедний чоловічок 481
Криві дзеркала 482
«Ой, як літа промчались швидко...» 482
Отак живемо 482
Чого так трапилось 483
Юрба 483
Ще зовсім хлопчик 484
«Нащадку мій, роздумливий і грізний...» 484
Шукаю себе 485

Настрій 485
Портрет із дзеркалом 486
Спільне коріння 486
Бо ще... 487
Сорочинський ярмарок 487
Казка для сина 487
А на вулиці сніг 488
Різдво 489
Роздум після Нового року 489
Козацький куліш 489
Кум і кума 490
Варенички 491
Роздаровую для всіх 491
Вірш для втіхи 492
Самоіронічне 492
«Ще не нагрівся літом...» 493
Скіф 493
«Втішався: я щось значу...» 494
Була весна... 494
«Кружляє над покосами...» 495
Буваємо капризні 495
А ти запитуєш... 495
Новорічний танець 496
«Горілка добра, та не п’ється...» 496
«Спливло життя...» 497
Донька пішла із дому 497
Пісенька 498
«Червоне сонце — на мороз...» 498
«Кожний день в житті неповторимий...» 499
Якщо буде Христос в нашім серці 499
Підбита птаха 500
Хлібороб 500
Любові руку простягнуть 501
Я не готовий до розлуки 501
«Життя в конкретності — те зваж» 502

ХАЙ СВЯТИТЬСЯ ІМ’Я ТВОЄ

Я — твій 504
Не промовляй даремно 505
Не сотвори собі кумира 506

Свято 507
Шана 508
Не убий 509
Перелюбство 510
Крадіжка 511
Лжесвідок 512
Жадання 513
Не бажай 514
Возлюбімо ближнього 515
Ікона 516
Ченці 516
Приходь до нас, Всевишній 517
Хвала Богородиці 518
Господи, дай нам любові 519
Прости нам, Господи 519
І Боже слово повторім 520

ДОЩИНКИ НА ВЕЧІРНЬОМУ ВІКНІ

Питання і відповідь 522
Вірю і не вірю 522
Літа підганяють 522
Хоча мені не смішно 522
Усі ми рівні 522
У пияцтво попадеш 523
За це молюсь 523
Не поспішай 523
Тост 523
«Патріот» 523
Лише отой... 524
Дуби 524
Строкатість 524
Запам’ятаймо 524
Трохи пізніше 524
Благодать землі 525
Українське єство 525
Сусід 525
Син 525
На старість 525
Чого? 526
Роздум 526

Страшні гроші 526
Нам треба жити 526
Випробування 526
Наша дійсність 527
А я біжу 527
Біла далеч 527
Дороги любові 527
На тему дня 527
Вже за туманом 528
Учителі 528
Хоч навчились говорити 528
Істина 528
Сон 528
Механічний чоловік 529
Про пісню 529
Я запалю свічу 529
Щаслива таїна 529
Раб 529
Чого так? 530
Дивний сон 530
Непередбачена доба 530
Запитання 530
Обіцянка 530
Гріх 531
Невдачі 531
Якщо немає сокола 531
Час фарисеїв 531
Лише любов 531
Мій світ 532
Переінакшилися 532
Ой, мрії 532
Ледача звичка 532
Якщо розпач... 532
Було живе 533
Старість 533
Очищаюся вогнем 533
Самотність 533
Музика душі 533
Складова щастя 534
Популярність 534

Правда та істина 534
Життя 534
Мамина могила 534
Вітання на шістдесятиліття 535
Серпневий день 535
Тримай удар 535
Тоді збагнеш 535
Між краплями дощу 535
Не можу буть 536
Діти наші... 536
Дай, Боже 536
Єдиний гріх 536
Видно, не судилось 536
Інакше не можу 537
Гра в любов 537
Моя земля 537
Бувають бурі 537
Дорога життя 537
А ми живем 538
Доля поета 538
День народження 538
Напій життя 538
Треба вміти... 538
Така вже вдача 539
Дивлюсь на себе 539
В рідному краю 539
Я зрозумів 539
Уміти жить 539
Нова арифметика 540
Депутат 540
Поет 540
Селянська хата 540
Рідна мова 540
Заспокійливе 541
Феофанія 541
Фатальність 541
Ниточка надії 541
Народна пісня 541
Нікому не завадить 542
Сумніваюсь 542

Згасає літо 542
Таки дожили 542
Собі 542
Корінь 543
Погляд 543
Запитання 543
Невідомо 543
Святий порив 543
Подарунок 544
Якщо ви хочете побажати 544
Смішно і трагічно 544
Людська надія 544
Відстань 544
Відвертість 545
Сильна стать 545
Доля 545
Пізнання 545
Скільки слів коханню треба... 545
Суєта суєт 546
Голос 546
Біля мами... 546
Тихе слово 546
Біг за тінню... 546
Порада 547
Пограбували 547
Не варто шкодувати 547
Інтрига 547
Як живеш? 547
Давня мудрість 547
Все одно 548
Старий собор 548
Різні друзі 548
Парадокси 548
Непогана птиця 548
Таїна 549
Вседозволеність 549
Не забуваймо 549
Чого ганьбиш? 549
Коли не винен... 549
Правда не кричить 549

Буває... 550
Знай міру 550
Кращим не стає 550
Думка 550
Портрет з натури 550
Одного не пробачу 551
Чекання 551
Хто править світом 551
Живе людина 551
Втрачений день 551
Запізнився 552
Поминальна свіча 552
Так хочеться жити 552
Порада синові 552
Розмова з бізнесменом 552
Цвинтарна брама 552
Зимовий дощ 553
Камінь 553
Емоції 553
Добро 553
Пусте крісло 553
Запитання 554
Не стане колосом 554
Лишається питання 554
Ні, не хитруй 554
Подумайте про небо 554
Якщо не злякався 554
Краще хай завидують... 555
Гучне звання 555
Могила поета 555
Треба 555
Як ляжуть карти 555
Годі 556
І все ж 556
Не поспішай 556
Вибір 556
Нові часи 556
Шлея 557
Мені вже пізно 557
Запитання 557

Порада 557
Дзвін 557
Раптом 558
Стояли ми 558
Моє звання 558
Скриплять ясени 558
Дивність 558
І тільки 559
Одинокість 559
Подаруй слово 559
Хай пісня скаже 559
Автопортрет 559
Не вгледів 560
Є переваги в кожнім часі 560
Закони правди 560
О, Боже мій 560
Наука батьківська 560
Як важко мені це казати 561
Ненароджений вірш 561
Доброта 561
Виправдай 561
Не оскверніть 561
Швидше вибираймося із ями 562
Найбільше горе 562
Майстер 562
Балакали... 562
Отакі правителі 562
Земний рай 562
Борщ 563
Лише сон 563
Про себе 563
Кримський роздум 563
Не хочеться 563
Тьма і світло 564
Біля телевізора 564
Дерева 564
Запитання 564
Метелик 564
Сповнений любові 564
«Вірний друг» 565

«Хитренький» 565
Постулат 565
Наша історія 565
Неназвані герої 565
На похоронах друга 565
«Гуляєм у футбола» 566
«Щедрий» чоловік 566
Старість 566
Нема пророків 566
Ребус 566
Будь щасливим 567
Чи помудрішаю? 567
Біла голова 567
Коли нікому не потрібні 567
Тінь 567
Ори свій лан 567
Згадки втішний мотив 568
Жити хочеться 568
Болючий роздум 568
Будьмо обережні 568
Пісня мого серця 568
Життя не буває багато 569
Будьмо українцями 569
Три крапки 569

Згадую, щоб не забути 570

Літературно-художнє видання

КРИЩЕНКО Вадим Дмитрович

НЕ ОПУСКАЮЧИ ОЧЕЙ...

Вибране

Головний редактор *Є. В. Мєзєнцева*
Відповідальна за випуск *Л. В. Дмитрієва*
Художній редактор *Я. Яковенко*
Комп'ютерна верстка: *М. Мяснікова, І. Рябуха*
Коректор *Т. Білецька*

Крищенко В. Д.

К 85 Не опускаючи очей...: вибране / В. Д. Крищенко; худож-оформлювач О. Д. Кононученко. — Харків: Фоліо, 2013. — 630 с.

ISBN 978-966-03-6260-4.

Нова книга майстра слова Вадима Крищенка — це підсумок багатьох років його творчості. У ній роздуми і пошуки істини, утіха і страждання, любов і гнів, розлунистий заклик і наспівний мотив, що барвисто вплелися у вінок поетичних рядків. Тут ви знайдете рядки відомих пісень, які полюбились нашим людям. Поет переконаний, що поезію слід читати вибірково, під настрій, в годину душевної розмови читача з автором.

Шанувальників у поета дуже багато, особливо серед людей спорідненого розуміння добра, які усім своїм єством залюблені в рідну Україну. Сподіваємось, що з виходом цієї книги їхня кількість значно зросте.

ББК 84(4 УКР)6